



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Εκπαιδευτική Πολιτική: Σχεδιασμός, Ανάπτυξη και Διοίκηση»
Ειδίκευση: Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό (Συμβατικές και
e–Μορφές): Πολιτικές και Πρακτικές

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

«Μελέτη των νέων Προγραμμάτων Σπουδών των Εικαστικών στο
Δημοτικό: απόψεις εκπαιδευτικών για την πιλοτική εφαρμογή»

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΒΕΛΛΕ

ΑΜ: 3032202102003

Επιβλέπων Καθηγητής: Νικόλαος Φωτόπουλος

Τριμελής Επιτροπή:

1. Φωτόπουλος Νικόλαος: Αναπλ. Καθηγητής, Πανεπιστημίου Πελοποννήσου (Επιβλέπων)
2. Τσακίρη Δέσποινα: Καθηγήτρια, Πανεπιστημίου Πελοποννήσου
3. Καρακατσάνη Δέσποινα: Καθηγήτρια, Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Κόρινθος, Ιούνιος 2023

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ολοκληρώνοντας τις μεταπτυχιακές μου σπουδές στα εκπαιδευτικά προγράμματα και με την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας νιώθω ευγνώμων που μου δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσω μια διαφορετική οπτική της εκπαίδευσης, πέρα από αυτή που βιώνω και πράττω ως εκπαιδευτικός ΠΕ06, τον τομέα της Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές και καθηγήτριες του τμήματος που είχα την τιμή να παρακολουθήσω κατά τη διάρκεια των σπουδών μου. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντά μου, Αναπληρωτή Καθηγητή κύριο Φωτόπουλο για την υπομονή και καθοδήγησή του καθώς και τα υπόλοιπα μέλη της τριμελούς επιτροπής, την καθηγήτρια κυρία Τσακίρη και την καθηγήτρια κυρία Καρακατσάνη.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ, επίσης, οφείλω στην οικογένειά μου, τους γονείς μου, την αδερφή μου και τον σύντροφό μου αλλά και την «σχολική» οικογένειά μου, την αγαπημένη μου διευθύντρια κ. Μαργαρίτα και τους συναδέλφους μου για την ψυχολογική υποστήριξη και συνεχή ενθάρρυνση να κατακτήσω τα όνειρά μου και να ενδυναμώσω την επαγγελματική μου ταυτότητα.

Τέλος, αυτή η διπλωματική εργασία δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί χωρίς την πολύτιμη συμβολή των οκτώ εκπαιδευτικών Εικαστικών που δέχτηκαν με χαρά να συμμετάσχουν σε αυτή την έρευνα και να καταθέσουν με ειλικρίνεια τις απόψεις τους. Τους/Τις ευχαριστώ θερμά.

**"A work of art
is above all an adventure of the mind"**

*"Ένα έργο τέχνης είναι πάνω από όλα
μια περιπέτεια του μυαλού"*

-Eugene Ionesco

Πίνακας περιεχομένων

Κατάλογος Εικόνων/Πινάκων.....	5
Περίληψη	7
Abstract.....	8
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια	9
Εισαγωγή	13
Κεφάλαιο 1: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ	17
1.1. Αναλυτικά Προγράμματα - Σύντομη Εννοιολογική Προσέγγιση	17
1.1.1. Η Συμβολή της Θεωρίας του Basil Bernstein στη λειτουργία των Προγραμμάτων Σπουδών	18
1.2. Κατηγοριοποίηση Προγραμμάτων Σπουδών	20
1.2.1 Προγράμματα Σπουδών και Διεθνείς Τάσεις στο πεδίο της Εκπαιδευτικής Πολιτικής.....	21
Κεφάλαιο 2. Προγράμματα Σπουδών για τα Εικαστικά	25
2.1. Σύντομη Αναδρομή των ΠΣ για τα Εικαστικά στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα	25
2.2. Το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τα Εικαστικά	33
2.2.1. Φυσιогνωμία.....	33
2.2.2. Σκοποθεσία	34
2.2.3. Περιεχόμενο – Θεματικά Πεδία.....	35
2.2.4. Διδακτική Πλαισίωση – Σχεδιασμός Μάθησης	37
2.2.5. Αξιολόγηση.....	38
Κεφάλαιο 3. Βιβλιογραφική Επισκόπηση	41
3.1. Εισαγωγή	41
3.2. Απόψεις Εκπαιδευτικών για παλαιότερα ΠΣ των Εικαστικών στην Ελλάδα	42
3.3. Απόψεις Εκπαιδευτικών για Παιδαγωγικούς Σχεδιασμούς 21 ^{ου} αιώνα στη Διεθνή Βιβλιογραφία για τα Εικαστικά	46
3.5. Εκπαιδευτικές Αλλαγές & Καινοτομία	47
Κεφάλαιο 4. Ερευνητική Μεθοδολογία.....	53
4.1. Εισαγωγή	53

4.2. Ανάγκη Διεξαγωγής της Έρευνας.....	53
4.3. Σκοπός και Ερευνητικά Ερωτήματα	54
4.4. Ερευνητικό Δείγμα.....	54
4.4.1. Χαρακτηριστικά Συμμετεχόντων.....	55
4.5. Μεθοδολογική Προσέγγιση	56
4.5.1. Μέθοδος Συλλογής των Ερευνητικών Δεδομένων και Ερευνητικό Εργαλείο.....	56
4.6. Ζητήματα Εγκυρότητας και Αξιοπιστίας.....	57
4.6.1. Αποτίμηση της διαδικασίας της Συνέντευξης	58
4.6.2. Πρωτόκολλο Συνέντευξης	58
4.7. Θέματα Ηθικής και Δεοντολογίας	59
4.7.1. Πρωτόκολλο Συναίνεσης.....	60
4.8. Μέθοδος Ανάλυσης Δεδομένων	61
Κεφάλαιο 5. Θεματική Ανάλυση Έρευνας.....	63
5.1. Εισαγωγή	63
5.2. Οργάνωση του Μαθήματος.....	63
5.2.1. Υφιστάμενο Πρόγραμμα Σπουδών.....	63
5.2.2. Νέο Πρόγραμμα Σπουδών	67
5.3. Γενικές Απόψεις Εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τα Εικαστικά στο Δημοτικό	69
5.3.1. Αποδοχή του νέου ΠΣ.....	69
5.3.2. Αναγνώριση των νέων χαρακτηριστικών	72
5.3.3. Βελτιώσεις σε σχέση με το Υφιστάμενο ΠΣ	75
5.3.4. Καινοτόμα Στοιχεία	77
5.4. Λειτουργικότητα του ΠΣ.....	78
5.4.1. Αδυναμίες	78
5.4.2. Πλεονεκτήματα.....	83
5.4.3. Ενσωμάτωση ΤΠΕ	84
5.4.4. Ρόλος του Εκπαιδευτικού.....	86

5.4.5. Σύγχρονες Κοινωνικές Προκλήσεις και Συνθήκες	87
5.6. Επιμόρφωση.....	89
5.6.1. Ικανοποίηση.....	89
5.6.2. Ετοιμότητα.....	91
Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα-Προτάσεις.....	92
6.1. Συμπεράσματα - Συζήτηση	92
6.2. Ερευνητικοί Περιορισμοί.....	93
6.3. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	94
Βιβλιογραφία	96
Ξένογλωσση.....	96
Ελληνική.....	100
Νομικά έγγραφα.....	104
Παράρτημα Ι – Πρωτόκολλο & Συμβόλαιο Συναίνεσης	106
Επιστολή μέσω Ηλεκτρονικού Ταχυδρομείου	106
Συμβόλαιο Συναίνεσης	107
Παράρτημα ΙΙ – Οδηγός Συνέντευξης	110
Παράρτημα ΙΙΙ – Μετεγγραμμένα αρχεία συνεντεύξεων.....	115

Κατάλογος Εικόνων/Πινάκων

Εικόνα 1 - Σχεδιάγραμμα Δυναμικού ΠΣ – Graves (2006; 2008).....	21
Εικόνα 2 - E2030 (OECD, 2020).....	24
Εικόνα 3 - Πίνακας Ειδικών Στόχων (ΦΕΚ Εικαστικά, σελ.2, 2021)	35
Εικόνα 4 - Teachers as Co-designers - Αποτύπωση των σχέσεων κατά την προσαρμογή ΠΣ (Westbroek et. al., 2019).....	49
Εικόνα 5 - (Πίνακας) Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Συνεντευξιζόμενων.....	56
Εικόνα 6 -(Πίνακας) Άξονες & Θέματα της Ανάλυσης	63

Περίληψη

Σκοπός της έρευνας στα πλαίσια της διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη του νέου Προγράμματος Σπουδών για το γνωστικό αντικείμενο των Εικαστικών στο Δημοτικό, προκειμένου να αποτυπωθούν οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών που το εφάρμοσαν πιλοτικά το σχολικό έτος 2020-2021 και την τρέχουσα χρονιά στα Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία επί τη βάση της σύγκρισης μεταξύ της επιδιωκόμενης από τους κατασκευαστές του και της προσλαμβανόμενης από τους εκπαιδευτικούς μορφής του. Το δείγμα της ποιοτικής έρευνας αποτελείται από 8 υποκείμενα τα οποία επιμορφώθηκαν στο νέο ΠΣ για τα Εικαστικά στο Δημοτικό από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής πριν την εφαρμογή στην πιλοτική υλοποίηση. Η συλλογή δεδομένων έγινε μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων και τα αποτελέσματα βασίζονται σε θεματική ανάλυση. Σε γενικές γραμμές, οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν θετική άποψη για το νέο ΠΣ αφού εντοπίζουν στην φιλοσοφία του την ολιστική, μαθητοκεντρική λογική, η οποία εφοδιάζει τους μαθητές/τριες με δεξιότητες, και αξίες ενεργού Πολιτειότητας. Ο μικρός αριθμός των εικαστικών ΠΕ08 μέσα από το δείγμα μας, που εφάρμοσαν το νέο ΠΣ, διακρίνουν σύγκλιση ανάμεσα στο επιδιωκόμενο και επιτευχθέν ΠΣ ως κάποιο βαθμό. Τέλος, οι συμμετέχοντες/ουσες εξέφρασαν τις ανησυχίες τους σχετικά με το πρόβλημα του χρόνου και άλλων δυσκολιών που πιστεύουν ότι μπορεί να υπάρξουν κατά την καθολική εφαρμογή σε όλα τα σχολεία της Ελλάδας.

Λέξεις-Κλειδιά: Πρόγραμμα Σπουδών, Δημοτικό Σχολείο, Τέχνη, Εικαστικά, ΤΠΕ, Δεξιότητες 21^{ου} αιώνα

Abstract

The purpose of this dissertation is to investigate the views of Art teachers on the new Arts Curriculum for Primary School, as it was implemented at a pilot scheme in Experimental and Model schools of Greece. The subjects of this qualitative study had participated in the according professional development course developed by the Greek Institute of Educational Policy prior to the pilot implementation. Therefore, based on the teachers' perceptions our secondary aim is to examine the alignment between the intended and the enacted curriculum. Our data collection was comprised with the use of individual semi-structured interviews of eight participants from different locations of Greece and the thematic analysis was used for the inquiring data process. The participants embraced the curricular reform of the new Arts Programme for primary schools reporting the existence of a holistic, student-centered logic that encompasses the students with skills, life citizenship values and knowledge. Most interviewees agreed that the new methodologies, as introduced in the new curriculum, can promote creativity and critical thinking. A small sample of them, who actually implemented the curricular reform observe alignment to some degree between the intended and enacted curriculum. The participants expressed their main concerns about time constraints and other setbacks they feel might arise on the implementation of the new curriculum to the rest of the schools.

Key Words: Curriculum, teachers' perceptions, primary education, Art, ICT, 21st century skills

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΑΠΣ	Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών
ΠΣ	Προγραμμα Σπουδών
ΔΕΠΠΣ	Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών
ΙΕΠ	Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας
ΔΒΜ	Δια Βίου Μάθηση
ΦΕΚ	Φύλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
IBE	International Bureau of Education
PISA	Programme for International Student Assessment
TIMMS	Trends In International Mathematics and Science Study
PIAAC	Programme for the International Assessment of Adult Competencies

Α' Μέρος

Εισαγωγή

Τα νέα Προγράμματα Σπουδών του 2021 αντικατοπτρίζοντας τις αλλαγές που επιφέρουν τα νέα δεδομένα της μετάβασης προς την 4^η Βιομηχανική Επανάσταση στην εκπαιδευτική πολιτική σχεδιάστηκαν ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες όλων των μαθητών/τριών του σήμερα αλλά και του μέλλοντος, στη νέα κοινωνική πραγματικότητα που συνεχώς αναδιαμορφώνεται. Η απαραίτητη ποιοτική αναβάθμιση της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μέσα από τα Προγράμματα Σπουδών βασίζεται και στα νέα δεδομένα των επιστημών για τη διδασκαλία, τη μάθηση, τα γνωστικά αντικείμενα και τις πρακτικές τους, όπως και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες στους πολίτες του 21ου αιώνα.

Σε αυτά τα Προγράμματα Σπουδών η μάθηση επιτυγχάνεται μέσα από νέα μοντέλα προσέγγισης γνώσεων, στάσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που αφορούν όλα τα μέρη-μέλη του εκπαιδευτικού οικοσυστήματος αναδιαμορφώνοντας το μαθησιακό περιβάλλον μέσα από τον πυρήνα του ψηφιακού μετασχηματισμού. Αφετηρία πλέον αποτελούν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία επιφέρουν και την μετατόπιση από τη διδακτική διαδικασία στην μαθησιακή εμπειρία.

Ειδικότερα στο Γνωστικό Πεδίο των Τεχνών και του Πολιτισμού ο σχεδιασμός βασίστηκε σε επιστημονική και βιβλιογραφική έρευνα πάνω στη διεθνή εμπειρία οργάνωσης ΠΣ και έγινε εισαγωγή των τριών Πτυχών (strands) - 1. Δημιουργική πράξη. 2. Η συνάντηση με το έργο. 3. Σύνδεση με τη ζωή - που αποτυπώνουν όλες τις διαστάσεις της εικαστικής πράξης. Αυτά τα νέα μέρη των ΠΣ εξελίσσονται και στο πρόγραμμα Σπουδών του Γυμνασίου εξομαλύνοντας τη διαδικασία μετάβασης από την μία βαθμίδα στην άλλη. Με αυτό τον τρόπο τα νέα ΠΣ για το Δημοτικό υποστηρίζοντας το δικαίωμα όλων στην καλλιτεχνική έκφραση τοποθετούν τους μαθητές και τις μαθήτριες στο κέντρο έτσι ώστε να βιώσουν με αυθεντικό τρόπο την παιδική ζωή τους δημιουργώντας τέχνη αλλά και καλλιεργώντας προσωπικές απόψεις και προτιμήσεις ως προς την Τέχνη. Σε αυτή την κατεύθυνση η χρήση του εργαστηρίου εικαστικών είναι πιο επίκαιρη από ποτέ καθώς αναδεικνύει την εργαστηριακή φύση του μαθήματος ως άλλη «multitasking αρένα» στην οποία οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές/τριες συνδιαλέγονται και παράγουν εικόνες και αντικείμενα μέσω νοητικών διεργασιών συζήτησης, διερεύνησης ιδεών, σύγκρουσης απόψεων και επίλυσης προβλημάτων (Freedman & Stuhr, 2004).

Στα νέα ΠΣ ο αναστοχασμός αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της μαθησιακής εμπειρίας καθώς αυτό μπορεί να αναδείξει όλες τις πτυχές της εικαστικής πράξης και να οξύνει τις δεξιότητες και τα ταλέντα των παιδιών. Είναι αλήθεια ότι *τα καλλιτεχνικά δημιουργήματα—αναπαριστούν και διαμορφώνουν κόσμους—είτε πραγματικούς είτε φανταστικούς—με σκοπό την προβολή αξιών και τη διεύρυνση του πνευματικού ορίζοντα προς νέους τρόπους σκέψης* (Μαλαφάντης, 2019).

Η σύγχρονη θέαση του γνωστικού αντικείμενου των Εικαστικών με βάση την διεθνή εμπειρία είναι σαφώς επηρεασμένη από τον οπτικό πολιτισμό, ο οποίος αντανακλάται σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής μας ζωής και συνδράμει σημαντικά σε μια γενικότερη αλλαγή παγκοσμιοποιημένων πολιτισμών. Μέσα από το νέο ΠΣ των Εικαστικών ερχόμενοι σε επαφή με την Τέχνη των Πολιτισμών και το φάσμα του σύγχρονου οπτικού πολιτισμού οι μαθητές/τριες θα μπορέσουν να αναγνωρίσουν και να αντιληφθούν όχι μόνο τις αμφισημίες και τα νοήματα όσο τα εφήμερα προτερήματα της κοινωνικής εμπειρίας που λειτουργεί μέσα από την «εικόνα» (Freedman & Stuhr, 2004). Με αφορμή το τώρα αλλά προσβλέποντας και στο μέλλον ο οπτικός πολιτισμός βοηθά στον εποικοδομισμό της γνώσης, ενδυναμώνει την εδραίωση της ταυτότητας τους διαπλάθοντας αισθητικές ευαισθησίες με απώτερο σκοπό οι μαθητές/τριες να μπορέσουν να καταστούν δημιουργικοί άνθρωποι και συνειδητοί πολίτες του τόπου τους και της οικουμένης.

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι πολύ σημαντικός καθώς οι δικές τους αντιλήψεις και στάσεις θα λειτουργήσουν ως τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στο επιδιωκόμενο από τους κατασκευαστές ΠΣ και αυτό της υλοποίησης που αφορά την πραγματική μαθησιακή εμπειρία. Οι εικαστικοί εκπαιδευτικοί και οι δικές τους αποφάσεις καθορίζουν το μαθησιακό πλαίσιο, τις νοητικές διεργασίες συνάντησης με την Τέχνη και το είδος των μαθησιακών ευκαιριών που θα έχουν τα παιδιά (Παύλου, 2015; Μαλαφάντης, 2019). Ιδιαίτερα τώρα με την αναθεώρηση των βασικών ικανοτήτων που αναμένεται να αναπτύξουν οι εκπαιδευόμενοι τον 21^ο αιώνα καθώς αυτές απορρέουν από την καθημερινή ζωή αλλά και το ζήτημα της ενσωμάτωσης των αναδυόμενων τεχνολογιών στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και την εκπαιδευτική πράξη, οι εκπαιδευτικοί αναμένεται να είναι κατάλληλα καταρτισμένοι ώστε το επιτευχθέν ΠΣ να συγκλίνει με το επιδιωκόμενο (Voogt et al.2013; Τζιμογιάννης, 2019; Westbroek, et. al., 2022).

Με γνώμονα όλα τα παραπάνω σε αυτή τη διπλωματική εργασία στόχος της έρευνας είναι η μελέτη του νέου Προγράμματος Σπουδών για το γνωστικό αντικείμενο των Εικαστικών στο Δημοτικό, προκειμένου να αποτυπωθούν οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών που το

εφάρμοσαν πιλοτικά το 2021-2022 στα Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία επί τη βάση της σύγκρισης μεταξύ της επιδιωκόμενης από τους κατασκευαστές του και της προσλαμβανόμενης από τους εκπαιδευτικούς μορφής του. Η εργασία αποτελείται από δύο μέρη τα οποία είναι οργανωμένα ως εξής:

Στο Α' μέρος της εργασίας επεξηγείται το θεωρητικό πλαίσιο που αφορά στα Προγράμματα Σπουδών. Αρχικά στο κεφάλαιο 1, επιχειρείται μια αποσαφήνιση της έννοιας των ΠΣ, δίνεται το πλαίσιο για την τυπολογία των ΠΣ, παρουσιάζεται η θεωρία του Basil Bernstein για τα ΠΣ και υπάρχει αναφορά στις σύγχρονες παγκοσμιοποιημένες εκπαιδευτικές πολιτικές των ΠΣ για το 21^ο αιώνα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο κάνουμε μία ιστορική αναδρομή στα ΠΣ για τα Εικαστικά που είναι το γνωστικό αντικείμενο ενδιαφέροντος της παρούσης εργασίας και παρουσιάζουμε αναλυτικά το νέο ΠΣ για τα Εικαστικά στο Δημοτικό. Στο τρίτο κεφάλαιο είναι η βιβλιογραφική επισκόπηση όπου παρουσιάζονται έρευνες από την ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία με τις απόψεις εκπαιδευτικών για τα υφιστάμενα ΠΣ των Εικαστικών αλλά και για τις εκπαιδευτικές αλλαγές και την καινοτομία.

Ακολουθεί το Β' μέρος της μελέτης όπου παρουσιάζεται η έρευνα. Στο κεφάλαιο 4 αναλύεται η μεθοδολογία της έρευνας. Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας μέσω θεματικής ανάλυσης. Τέλος στο έκτο κεφάλαιο υπάρχουν τα συμπεράσματα και η συζήτηση αυτών και γίνεται αναφορά στους περιορισμούς της έρευνας.

Κεφάλαιο 1: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

1.1. Αναλυτικά Προγράμματα - Σύντομη Εννοιολογική Προσέγγιση

Τα προγράμματα σπουδών θεωρούνται ένα αναπόσπαστο κομμάτι του εκπαιδευτικού σχεδιασμού καθώς διαμορφώνουν το πλαίσιο μέσα και κατά τη διάρκεια του οποίου μπορεί να επιτευχθεί η μάθηση και η μαθησιακή διαδρομή γενικότερα. Αν και βρίσκονται σε περίοπτη θέση του εκπαιδευτικού γίνεσθαι για πολλούς αιώνες μέχρι σήμερα δεν υπάρχει ένας και μοναδικός ορισμός που να αποσαφηνίζει ακριβώς τον όρο.

Στην ουσία η έννοια του ΠΣ γεννήθηκε από την ανάγκη να απαντηθούν συγκεκριμένα ερωτήματα σχετικά με την εκπαίδευση, τα οποία έχουν απασχολήσει φιλοσόφους, κοινωνιολόγους, τους άμεσα εμπλεκόμενους στη μαθησιακή διαδικασία και τα τελευταία χρόνια τους ειδικούς εκπαιδευτικής πολιτικής σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. Αυτή η διερεύνηση αποσαφήνισης του ΠΣ σύμφωνα με τον Schubert (1986, όπ. αναφέρεται στο Smith & Ewing, 2002) τοποθετείται χρονικά στην απαρχή της εμφάνισης του ανθρώπινου πολιτισμού και το ερώτημα το οποίο αποτελεί αφορμή αυτής αφορά στο *ποια γνώση έχει τη μεγαλύτερη αξία*.

Κατ' επέκταση αυτό το ερώτημα εξυπηρετεί και ως αφορμή των θεωριών που επιχειρούν να πλαισιοθετήσουν όλες τις παραμέτρους που αφορούν τη σύνθεση, τη λειτουργικότητα, την εφαρμογή και αξιολόγηση ενός ΠΣ. Αυτές οι θεωρήσεις, αν και δεν απαντούν ακριβώς στο τί είναι το ΠΣ, τοποθετούν στο επίκεντρο τον ανθρώπινο παράγοντα πέρα από τα ζητήματα της γνώσης και συγκροτούν ένα σώμα κειμένων εμπλουτισμένο από το διαχρονικό ερώτημα *«Ποιός αφορά το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών»* (Kelly, 1989; Richards et. al, 1992 όπ. αναφέρεται στο Finney, 2002; OECD, 2020) ενσωματώνοντας στο διάλογο περί ΠΣ και του σχεδιασμού τους ζητήματα προσδιορισμού σκοπών, σχεδιασμού και υλοποίησης μαθησιακών εμπειριών ή διαδρομών και αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας αυτών (Tyler, 1949 όπ. αναφέρεται στο Dillon, 2009; Dewy, όπ. αναφέρεται στο Holt, 2020; Smith & Ewing, 2002). Όπως είναι επόμενο όλες αυτές οι θεωρήσεις καθώς και τα μοντέλα ΠΣ που απορρέουν από αυτές είναι ευμετάβλητα και επηρεάζονται από την εκάστοτε εποχή στην οποία συλλαμβάνονται.

Μεγάλη επιρροή στο πεδίο της Εκπαίδευσης, κομμάτι του οποίου αποτελεί και το πεδίο των σπουδών για τα ΠΣ, και βάση του εκπαιδευτικού γίνεσθαι έτσι, όπως το

αντιλαμβανόμαστε σήμερα, φαίνεται πως είναι τα ζητήματα που έθεσαν οι κοινωνιολόγοι της Εκπαίδευσης από τη δεκαετία του 1970 και έπειτα. Όσον αφορά την εξέλιξη του σχεδιασμού των ΠΣ είναι εμφανής η μετατόπιση της έμφασης από τους σκοπούς (objectives) στις διαδικασίες (learning processes) και σε εκπαιδευτικές πρακτικές άμεσα συνυφασμένων με το κοινωνικό-οικονομικό-πολιτικό συγκείμενο (Richards, 2001; Smith & Ewing, 2002; Graves, 2008). Δίπολα όπως «δύναμη» και «έλεγχος», «πρόσβαση και συμμετοχή» που επισημάνθηκαν από τους υποστηρικτές αυτού του ρεύματος εμπλέκονται στη διάδραση ζητημάτων όπως η φυλή, η εθνότητα, το φύλο, ο πλούτος και η φτώχεια. Το θεμέλιο για τη θέαση των ΠΣ και της εκπαιδευτικής πραγματικότητας από αυτό το πρίσμα θεωρείται ο Basil Bernstein, ο οποίος εξισώνει τις εκπαιδευτικές πρακτικές με *«μηχανισμούς κοινωνικού και συμβολικού ελέγχου μέσω των οποίων αναπαράγονται οι κυρίαρχες μορφές κοινωνικής συνείδησης, ταυτότητας και επιθυμίας και επιτελείται η πολιτισμική αναπαραγωγή και αλλαγή»* (Bernstein & Solomon, 1999). Τα ΠΣ κατά τον Bernstein μπορούν να διαχωριστούν ως κλειστά/Συλλογή **«collection»** και ανοικτά/Συγχωνευμένο-Ενσωματωμένο **«integrated»**. Στον πρώτο τύπο η εκπαιδευτική γνώση είναι κλειστά οριοθετημένη στα γνωστικά αντικείμενα και η αξιολόγηση βασίζεται στην απομνημόνευση και αναπαραγωγή της γνώσης χωρίς κριτικό πνεύμα, ενώ στο δεύτερο τύπο προγράμματος η οργάνωση της εκπαιδευτικής γνώσης διαχέεται και συνδιαλογίζεται μέσα από διάφορα γνωστικά αντικείμενα, όντας πιο ανοιχτό και μαθητοκεντρικό (Bernstein & Solomon, 1999; Βαβέτση, 2018; Pluim et al., 2021).

1.1.1. Η Συμβολή της Θεωρίας του Basil Bernstein στη λειτουργία των Προγραμμάτων Σπουδών

Ο όρος «κώδικας» διακατέχει το έργο του Bernstein και το περιεχόμενό του ανάγεται στην περιγραφή και ανάλυση των θεμάτων που πραγματεύεται. Ως κώδικας ορίζεται *ο ρυθμιστής των σχέσεων μεταξύ πλαισίων και μέσα στα πλαίσια* (Κουτσιμπέλη, 2014). Ο κώδικας της εκπαιδευτικής γνώσης προϋποθέτει το πλαίσιο ύπαρξης του τρίπτυχου: αναλυτικό πρόγραμμα, παιδαγωγική εφαρμογή, αξιολόγηση (Bernstein, 1973 όπ. αναφέρεται στο Bernstein & Solomon, 1999).

Το αποτέλεσμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας σχετίζεται συμβολικά με την κατανομή της εξουσίας και τον έλεγχο σε μια κοινωνία που μετατρέπεται σε αρχές νόμιμης επικοινωνίας και ερμηνείας μέσω της κατάκτησης των αξιών της ταξινόμησης (**classification**) και της περιχάραξης (**Framing**). Ουσιαστικά αυτές είναι οι έννοιες που θεμελιώνουν το

θεωρητικό μοντέλο για την μελέτη των εκπαιδευτικών μεταδόσεων στις διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης (Singh, 2002; Βαβέτση, 2018)

Η ταξινόμηση και περιχάραξη είναι έννοιες που μας δίνουν τη δυνατότητα να αναγνωρίσουμε και να περιγράψουμε τους ποικίλους τρόπους με τους οποίους οι κοινωνίες επιλέγουν να μεταδώσουν τη γνώση που προβάλλουν ως έγκυρη. Είναι έννοιες με βάση τις οποίες μπορούμε να κατανοήσουμε τους τρόπους με τους οποίους η γνώση που μεταδίδεται στα παιδιά διαφοροποιείται από την ταξική δομή της κοινωνίας, μπορούμε να διακρίνουμε τους μηχανισμούς μέσα από τους οποίους τελικά συμβαίνει άλλα παιδιά να ακούνε τη γνώση «μεταφρασμένη» από δασκάλους/ -ες μ' έναν τρόπο και άλλα «μεταφρασμένη» με άλλο τρόπο (Φραγκουδάκη, 1997).

Η **ταξινόμηση** αναφέρεται στις σχέσεις μεταξύ των περιεχομένων. Όταν είναι ισχυρή τα περιεχόμενα είναι σαφώς διαχωρισμένα και τα όριά τους αδιαπέραστα, όταν είναι ασθενής τότε τα όρια είναι χαλαρά και η επικοινωνία επιτρέπεται σε κάποιο βαθμό. Η **περιχάραξη** αναφέρεται στο πλαίσιο μέσα στο οποίο μεταδίδεται η γνώση και καθορίζει το τι μπορεί και τι δεν μπορεί να διδαχτεί σε κάθε ηλικία: γενικά διασφαλίζει την εγκυρότητα του μηνύματος (Bernstein, 1996). Όταν η περιχάραξη είναι ισχυρή δεν μπορούν να επέλθουν αλλαγές στο πλαίσιο που διαμορφώνει ο μεταδότης και σχεδιαστής της διαδικασίας, ενώ, όταν είναι ασθενής, ο προσλαμβάνων κατέχει έναν μεγαλύτερο βαθμό ελέγχου πάνω στα διακριτά στοιχεία. Η ισχυρή περιχάραξη αποδυναμώνει το μαθητή και ενισχύει το ρόλο του εκπαιδευτικού, τον οποίο όμως κρατά δέσμιο σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα (Bernstein, 1991).

Οι ποικιλίες στις αλλαγές των διαδικασιών ελέγχου και περιχάραξης παράγουν ποικιλίες - αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις των παιδαγωγικών πρακτικών. Μπορεί να οδηγήσουν στην ενδυνάμωση ή αποδυνάμωση των τιμών της ταξινόμησης και της περιχάραξης (Κουτσιμπέλη, 2014). Ακόμη και οι «ρουτίνες» της διδασκαλίας μέσα στο τοπικό συγκείμενο μίας σχολικής τάξης είναι στην ουσία μια λειτουργία των τιμών της ταξινόμησης και της περιχάραξης (Βαβέτση, 2018).

Τέλος, μια ακόμη πολύ σημαντική συνεισφορά του έργου του Bernstein για τη μετανεωτεριστική εκπαίδευση είναι η ανάλυσή του για τον τρόπο μετάδοσης της γνώσης στα σχολικά προγράμματα, δηλαδή την Παιδαγωγική. Διακρίνονται δύο είδη Παιδαγωγικής, η ορατή και η αόρατη οι οποίες συσχετίζονται με την ιδεολογία και κουλτούρα της κυρίαρχης ομάδας. Η ορατή είναι συνυφασμένη με το δασκαλοκεντρική προσέγγιση, ενώ η αόρατη με

την διαθεματική και μαθητοκεντρική προσέγγιση της μαθησιακής διαδικασίας. Στην ουσία δηλαδή, η διαφορά μεταξύ ορατής και άορατης Παιδαγωγικής σχετίζεται με τον τρόπο και τον βαθμό ταξινόμησης και περιχάραξης, τα βασικά στοιχεία του Παιδαγωγικού κώδικα (Bernstein, 1975, 2003, 2004 οπ. αναφέρεται στο Βαβέτση, 2018).

1.2. Κατηγοριοποίηση Προγραμμάτων Σπουδών

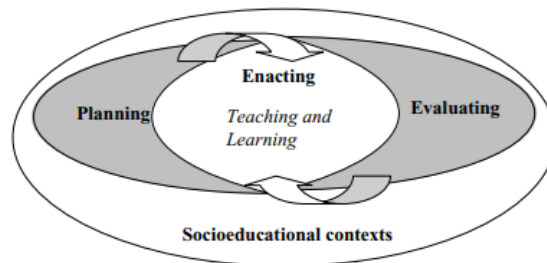
Όπως υπάρχουν πολλές θεωρίες και μοντέλα σχεδιασμού ΠΣ, το ίδιο ισχύει και για την κατηγοριοποίηση των ΠΣ καθώς η τυπολογία συνήθως είναι αλληλοεξαρτώμενη και νοηματοδοτούμενη από το πλαίσιο αναφοράς. Παρόλα αυτά οι περισσότεροι θεωρητικοί τείνουν να υιοθετήσουν τη διάκριση των ΠΣ ανά τη μορφή τους σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

- **Επιδιωκόμενο:** Σχετίζεται με το επίσημο, όπως ορίζεται από τους κατασκευαστές και τα νομικά έγγραφα
- **Υλοποιούμενο:** Αφορά στις εκπαιδευτικές πρακτικές, όπως το αντιλαμβάνονται τα υποκείμενα
- **Επιτευχθέν:** Εστιάζει τις μαθησιακές εμπειρίες των εκπαιδευόμενων και την πλήρωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων τους.

Ο van den Akker (2003) διαχωρίζει το κάθε μορφολογικό επίπεδο σε υποκατηγορίες ώστε να αποτυπωθεί η τυπολογία με μεγαλύτερη σαφήνεια. Για αυτόν στο επίπεδο του επιδιωκόμενου (*intended*) ΠΣ εντάσσεται το **ιδανικό/ideal** που αποτυπώνει τη φιλοσοφία και αφορά στην επιρροή των δημιουργών εκπαιδευτικής πολιτικής ή/και των κατασκευαστών και το **επίσημο/formal**, αυτό δηλαδή που αποτυπώνεται σε επίσημα νομικά έγγραφα. Στο δεύτερο επίπεδο που αφορά στην υλοποίηση του ΠΣ (*implemented*) εντάσσεται το **αντιλαμβανόμενο/perceived** και το **λειτουργικό/operational**. Και οι δύο υποκατηγορίες σχετίζονται με τη σχολική πραγματικότητα από την οπτική της σχολικής ηγεσίας και των εκπαιδευτικών. Το τρίτο επίπεδο το επιτευχθέν ΠΣ (*attained*) εμπεριέχει το **βιωματικό/experiential** και **αυτό που έχει κατακτηθεί/learned**. Εδώ ο διαχωρισμός αφορά εξολοκλήρου τους μαθητές/τριες και τους εκπαιδευόμενους γενικότερα.

Η Graves (2006; 2008) παρουσιάζει ένα πιο δυναμικό μοντέλο μορφολογίας του ΠΣ επηρεασμένη από τις κοινωνιολογικές και νεωτεριστικές θεωρήσεις στην Εκπαίδευση κατά το οποίο τα παραπάνω στάδια είναι εμποτισμένα μέσα στα κοινωνικό-εκπαιδευτικά συγκείμενα και η έννοια του αλληλένδετου χρωματίζει όλες τις εκφάνσεις των σταδίων. Αντί για τον τύπο

implemented χρησιμοποιεί τον όρο **enacted**, ο οποίος προέρχεται από την έννοια του **enacted curriculum** όπως φαίνεται στο έργο των Barnes (1976), Eisner (1985) και Snyder et al. (1992). Για αυτούς ένα ΠΣ είναι μια αλληλουχία εκπαιδευτικών πράξεων/εμπειριών που εξυπηρετούν σκοπούς συνδιαμορφούμενους από εκπαιδευτικούς, μαθητές/τριες, γνωστικά αντικείμενα και σχολικό περιβάλλοντα χώρο. Ουσιαστικά για την Graves ένα ΠΣ δεν μπορεί να υφίσταται ως τελικό αν δεν έχει προηγηθεί το επίπεδο της υλοποίησης, αφού το δεύτερο αλληλοσυμπληρώνεται με τον σχεδιασμό και την αξιολόγηση και σε όλα τα στάδια είναι ολοφάνερη η μη γραμμική και συνεχώς αναδιαμορφούμενη διασυνδεσιμότητα μεταξύ τους μέσα στο κοινωνικό και εκπαιδευτικό γίγνεσθαι που πραγματοποιούνται.



Εικόνα 1 - Σχεδιάγραμμα Δυναμικού ΠΣ – Graves (2006; 2008)

1.2.1 Προγράμματα Σπουδών και Διεθνείς Τάσεις στο πεδίο της Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τις τελευταίες δεκαετίες η επιρροή της 4^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης επαναπροσδιορίζει το πεδίο της εκπαίδευσης και η αναθεώρηση των εθνικών προγραμμάτων σπουδών βάσει διεθνών επιταγών και πολιτικών γίνεται μια επιτακτική ανάγκη στη νέα εκπαιδευτική πραγματικότητα. Οι αναδυόμενες ικανότητες του 21^{ου} αιώνα σε συνδυασμό με τις Ψηφιακές Τεχνολογίες ως κινητήρια δύναμη εκπαιδευτικών αλλαγών και μεταρρυθμίσεων, έχουν διαμορφώσει το πεδίο της βιώσιμης εκπαίδευσης η οποία είναι «ανοιχτή» και υπερσυννοριακή (Τζιμογιάννης, 2019; Reimers, 2020). Καθοριστικό ρόλο στην δρομολόγηση αυτών των αλλαγών διαδραματίζουν οι υπερεθνικοί οργανισμοί (Ευρωπαϊκή Ένωση, ΟΟΣΑ, UNESCO, IBE, κ.α) οι οποίοι στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και των ανοιχτών

οικονομιών οραματίζονται τις αξίες και δεξιότητες του μέλλοντος και τους όρους για την επιτυχή Δια Βίου Μάθηση.

Η UNESCO και το IBE (2015; 2023) αναγνωρίζουν ότι στην νέα πραγματικότητα το ΠΣ οφείλει να είναι πιο δυναμικό, σύνθετο και κοινωνικά πολυδιάστατο και να διαμορφώνεται στις εξής πτυχές:

- Να είναι ένα λειτουργικό εργαλείο για βιώσιμη ανάπτυξη σχετική με την Εκπαίδευση και τα συστήματα μάθησης
- Να είναι αρωγός για την καινοτομία και την κοινωνική αλλαγή
- Να είναι κινητήρια δύναμη για την κοινωνική ισότητα, τη δικαιοσύνη, τη σταθερότητα και την ειρήνη
- Να είναι ο πυρήνας ενσωμάτωσης εκπαιδευτικών συστημάτων και διευκόλυνσης της ΔΒΜ
- Να είναι καθοριστικός παράγοντας της ποιοτικής εκπαίδευσης
- Να καθορίζει τους βασικούς παράγοντες κόστους της εκπαίδευσης και των μαθησιακών συστημάτων
- Τέλος, να αποτελεί ένα σύστημα ΔΒΜ αυτοδικαίως.

Συμπληρωματικά με τα παραπάνω στη βιβλιογραφία έχει προστεθεί και ο όρος διεθνείς δεξιότητες (**global competencies**), υπογραμμίζοντας τη στροφή της διεθνούς εκπαιδευτικής πολιτικής προς κατασκευή ΠΣ βασισμένων σε ικανότητες (**competence-based curricula**) και επικεντρωμένων στην επίτευξη των μαθησιακών αποτελεσμάτων (**results-focused curricula**). Το όραμα της ανάπτυξης για τον 21^ο αιώνα συνοψίζεται επιγραμματικά στους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης φέρνοντας στο προκείμενο αξίες ζωής μέσα από την αειφορία, την ψηφιακή και ενεργή πολιτειότητα και τη συμπερίληψη. Κατ' αυτό τον τρόπο και εξαιτίας των νέων δεδομένων που βλέπουν την κοινωνία, την πολιτική, την οικονομία και την εκπαίδευση ως μέρη ενός οικοσυστήματος τα μορφολογικά επίπεδα κατηγοριοποίησης των ΠΣ έχουν αναδιαμορφωθεί ώστε να αντικατοπτρίζουν τη γνώση, τις αξίες και τις ικανότητες που ενδυναμώνουν τους εκπαιδευόμενους να αναπτύσσονται, να αντιλαμβάνονται και να λειτουργούν σε κοινότητες άμεσα εξαρτώμενες από άλλες κοινότητες παγκόσμιου βεληνεκούς καλύπτοντας τις ατομικές ανάγκες όλων σε περιβάλλοντα συνεχούς ρευστότητας (Reimers, 2020; Wahlström, 2022).

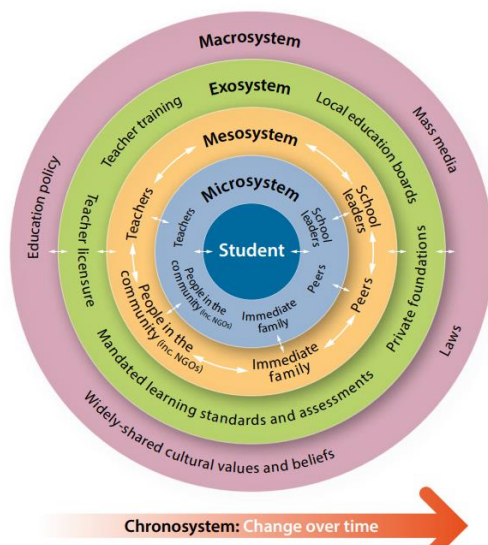
Όπως αναφέρεται στην επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2018) η αναθεώρηση των βασικών ικανοτήτων, όπως είχαν αποφασιστεί το 2006 είναι επιτακτική ανάγκη καθώς:

Στην οικονομία της γνώσης, η απομνημόνευση δεδομένων και διαδικασιών είναι κομβικής σημασίας, αλλά όχι αρκετή για την πρόοδο και την επιτυχία. Δεξιότητες όπως αυτή της επίλυσης προβλημάτων, η κριτική σκέψη, η ικανότητα συνεργασίας, η δημιουργικότητα, η υπολογιστική σκέψη και η αυτορρύθμιση συμπεριφοράς είναι πιο ουσιώδεις από ποτέ στην ταχέως μεταβαλλόμενη κοινωνία μας. Αυτά είναι τα εργαλεία που μπορούν να επιτρέψουν την εφαρμογή όσων έχουμε μάθει σε πραγματικές συνθήκες, ώστε να παραχθούν νέες ιδέες, νέες θεωρίες, νέα προϊόντα και νέα γνώση.

Ακολούθως ο ΟΟΣΑ αναγνωρίζοντας τις ραγδαίες κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές αλλαγές και στην προσπάθεια να αποτυπώσει το **τί** (γνώσεις, αξίες, στάσεις, δεξιότητες) αλλά και το **πώς** (μαθησιακά περιβάλλοντα, σχολικές συνθήκες, μέθοδοι διδασκαλίας, τύποι εκπαίδευσης) δύνανται να ενδυναμωθούν οι μαθητές/τριες του μέλλοντος εισήγαγε το ΠΣ **Education 2030** (Voogt et. al., 2013; OECD, 2020; Wahlström, 2022).

Αυτό το ΠΣ ανήκει στην αναδυόμενη κατηγορία των γενικών, ανοιχτών **supra-curricula**, αυτών δηλαδή που αφορούν σε διεθνείς συμφωνίες προσδιορισμού των σκοπών και της ποιότητας της Εκπαίδευσης, τα οποία έχουν συναποφασιστεί βάση ερευνητικών συμπερασμάτων διεθνών ερευνών όπως είναι οι PISA, PIAAC και TIMSS (Akker, 2003; OECD, 2020). Το E2030 ακολουθεί την θέαση της Δια Βίου Μάθησης ως ένα οικοσύστημα, αποτελούμενο από αλληλεπίδραση συστημάτων με έμμεσο ή και άμεσο τρόπο με κέντρο τις εξατομικευμένες ανάγκες του εκπαιδευόμενου (βλ. εικόνα 2). Οι κατασκευαστές του στοχεύουν αυτό το Πρόγραμμα Σπουδών να είναι:

- Συμπεριληπτικό (**inclusive**), δηλαδή να καλύπτει και το επίσημο ΠΣ αλλά και το «κρυφό».
- Πολυδιάστατο (**multilayered**), με άλλα λόγια να καλύπτει περιεχόμενο τυπικής, μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης.
- Δυναμικό και ολιστικό (**dynamic & holistic**), να ακολουθεί τη λογική του οικοσυστήματος και όχι μία γραμμική και τεχνική πορεία.



Εικόνα 2 - E2030 (OECD, 2020)

Λαμβάνοντας όλα τα παραπάνω υπόψη το International Bureau of Education (IBE) το 2019 και θέλοντας να υπογραμμίσει τους περιορισμούς στη μέχρι τότε βιβλιογραφία της αποσαφήνισης της έννοιας Πρόγραμμα Σπουδών δημοσίευσε τον παρακάτω ορισμό¹:

Curriculum is herein defined as a dynamic and transformative articulation of collective expectations of the purpose, quality, and relevance of education and learning to holistic, inclusive, just, peaceful, and sustainable development, and to the well-being and fulfillment of current and future generations (Merope, 2019)

¹ Παρατίθεται στο πρωτότυπο καθώς η ερευνήτρια θεωρεί ότι η μετάφραση μπορεί να αποδυναμώσει τους όρους-κλειδιά του ορισμού.

Κεφάλαιο 2. Προγράμματα Σπουδών για τα Εικαστικά

2.1. Σύντομη Αναδρομή των ΠΣ για τα Εικαστικά στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα

2.1.1. 19^{ος} αιώνας

Οι απαρχές της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης βρίσκονται στο ξεκίνημα της νομοθετικής θεμελίωσης του εκπαιδευτικού συστήματος του νεοελληνικού κράτους. Στο νόμο του 1834 που χαράσσει το πλαίσιο της εκπαιδευτικής πολιτικής για τα δημοτικά σχολεία, στα χρόνια του Όθωνα και της Αντιβασιλείας, δεν καθορίζεται επακριβώς ο γενικότερος σκοπός του δημοτικού σχολείου στο οποίο, σύμφωνα με τον Αλέξη Δημαρά, ο νομοθέτης προσδίδει στοιχειώδη και πρακτικό χαρακτήρα ούτε και των διδασκόμενων μαθημάτων (Εκπαίδευση, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους τ. ΙΓ'). Από τα αναφερόμενα μαθήματα διδασκαλίας ως καλλιτεχνικά μπορούμε να θεωρήσουμε τη Γραμμική Ιχνογραφία και τη φωνητική Μουσική (ΦΕΚ 11/03-03-1834).

Τα παραπάνω μαθήματα συνεχίζουν να αποτελούν τη βασική καλλιτεχνική εκπαίδευση στο πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου, όπως διαμορφώνεται από το 1878 μέχρι το 1881 με τους νόμους ΧΘ/1878 «περί συστάσεως τοῦ Διδασκαλείου ἐν Ἀθήναις» (ΦΕΚ 7/21.01.1878), ΩΝΘ/1880 «περί συστάσεως Διδασκαλείου ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Ἐπτανήσῳ» και στο Βασιλικό Διάταγμα της 23^{ης} Αυγούστου 1880 «περί του προτύπου Σχολείου». Οι ώρες που διατίθενται εβδομαδιαία για τη διδασκαλία της φωνητικής Μουσικής (φωνητική Ωδική) είναι δύο στις Α', Γ' και Δ' τάξεις και της Γραμμικής Ιχνογραφίας τρεις στις Γ' και Δ' τάξεις. Επίσης καθιερώνεται η εξάσκηση σε καλλιγραφικές ασκήσεις δύο ώρες σε κάθε τάξη. Με δεδομένο ότι στις αστικές περιοχές τα αγόρια και τα κορίτσια φοιτούσαν σε διαφορετικά σχολεία, οι μαθήτριες της στοιχειώδους εκπαίδευσης διδάσκονταν από μία έως τρεις ώρες την εβδομάδα και τα Χειροτεχνήματα που περιλάμβαναν το κέντημα, την πλεκτική, και τη ραπτική, όπως αναφέρεται στο ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα των μαθημάτων των παρθεναγωγείων και των μονοτάξεων δημοτικών σχολείων θηλέων. (ΦΕΚ 163/21-08-1893, τεύχος Α'), (ΦΕΚ 95/27-08-1894).

2.1.2. 20^{ος} αιώνας

Το 1913 ο Βενιζέλος επιθυμώντας να επιφέρει μεταρρύθμιση στα προγράμματα του Δημοτικού σχολείου απηύθυνε πρόσκληση στα μέλη του εκπαιδευτικού Ομίλου (Δημήτρης

Γληνός, Μανόλης Τριανταφυλλίδης, Αλέξανδρος Δελμούζος), η οποία βρήκε θετική απήχηση. Το ίδιο έτος δημοσιεύτηκε σε βασιλικό διάταγμα το αναλυτικό πρόγραμμα των μαθημάτων στα πλήρη (εξατάξια) δημοτικά σχολεία αρρένων και θηλέων. Μία από τις καινοτομίες του νέου προγράμματος σε σχέση με τα προηγούμενα ήταν, όπως σημειώνει ο Χρ. Λέφας, η προσπάθειά του «να μεταφέρει το κέντρον βάρους της διδασκαλίας από των γλωσσικών μαθημάτων εις τα πρακτικά και τεχνικά μαθήματα» και στο πλαίσιο αυτό εισάγει το μάθημα της Χειροτεχνίας με διαχωρισμό των δραστηριοτήτων ανά φύλο. Η Μουσική, η Ιχνογραφία και η Καλλιγραφία παραμένουν τα μοναδικά μαθήματα που σχετίζονται με την καλλιτεχνική εκπαίδευση των μαθητών/τριών. Στο πρόγραμμα αναφέρεται η ακριβής διδακτική ύλη στη διδασκαλία των παραπάνω μαθημάτων στα πολυτάξια, διτάξια και μονοτάξια δημοτικά σχολεία αρρένων και θηλέων. Στα πενταθέσια και τετραθέσια δημοτικά η Ιχνογραφία, η Καλλιγραφία και η Χειροτεχνία των δύο ανώτερων τάξεων διδάσκονται την ίδια ώρα, στην ίδια αίθουσα με διαφορετικά, όμως, θέματα για κάθε τάξη. Στα τριτάξια, διτάξια και μονοτάξια η Ιχνογραφία και η Καλλιγραφία δίνονται ως σιωπηρά εργασία κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης των μεγαλύτερων τάξεων. Οι ώρες διδασκαλίας ανά εβδομάδα και τάξη ορίζονται ως εξής:

Καλλιγραφία: 2

Ιχνογραφία-Χειροτεχνία: 3/2

Μουσική: 4/2

Σχετικά με την Ιχνογραφία ο Εκπαιδευτικός Όμιλος είχε προτείνει τα παιδιά να ιχνογραφούν και σε κάθε άλλο μάθημα που δίνονταν αφορμή. (ΦΕΚ 174/Α/1913) *«Περί όρισμοῦ τῶν μαθημάτων δι' ἕκαστον τούτων πρὸς διδασκαλίαν ἀναγκαίου χρόνου καὶ περὶ τῆς κατὰ τάξεις κατανομῆς τῆς διδακτέας ὕλης εἰς τὰ πλήρη δημοτικά σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων»*

Η υλοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής του Ελευθέριου Βενιζέλου ολοκληρώθηκε με το νόμο 4397/1929 *«Περί στοιχειώδους εκπαίδευσως»*, στον οποίο αν και αναφέρεται ότι σκοπός του δημοτικού είναι, εκτός από την ηθική, θρησκευτική και εθνική αγωγή, *«η στοιχειώδης προπαρασκευή και διά την ζωήν»*. (κεφάλαιο Γ', άρθρο 3) δεν επήλθαν αλλαγές στο αναλυτικό πρόγραμμα του 1913 των διδασκομένων καλλιτεχνικών μαθημάτων. (ΦΕΚ 309/Α/ 24-08-1929). *Η κυριότερη καινοτομία των νομοσχεδίων ήταν η καθαρά αστική αντίληψη*

για την ιδεολογική, κοινωνικοπολιτική, εθνική, παιδαγωγική, πολιτιστική και οικονομική λειτουργία του σχολείου (Μπουζάκης, 1999).

Το 1964 ψηφίστηκε το νομοσχέδιο 4379 «περί οργάνωσης και Διοικήσεως της Γενικής (Στοιχειώδους και Μέσης) Εκπαιδύσεως» που παραπέμπει στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση Παπανδρέου-Παπανούτσου, η οποία επέφερε μεγάλες και καινοτόμες αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα. Ιδιαίτερη σημασία έχει η ίδρυση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (άρθρο 21) στο έργο του οποίου γίνεται αναφορά στον καθορισμό της διδακτέας ύλης, στην εξακρίβωση προσφορότερων μεθόδων και στην οργάνωση του μαθήματος. Ο συγκεκριμένος φορέας δεν κατάφερε να ολοκληρώσει τις εργασίες του σχετικά με το σχεδιασμό και τη στήριξη της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, διότι καταργήθηκε από το δικτατορικό καθεστώς (Α.Ν. 59/1967). Είναι άξιον προσοχής ότι στον προορισμό (σκοπό) του δημοτικού σχολείου γίνεται αναφορά στον συναισθηματικό κόσμο των μαθητών και στις γνώσεις και δεξιότητες που πρέπει να αποκτήσουν για τον αγώνα της ζωής (άρθρο 7), έννοιες που παραπέμπουν και στο περιεχόμενο των καλλιτεχνικών μαθημάτων για τα οποία χρησιμοποιείται ο όρος Τεχνικά. (ΦΕΚ 182/24-10-1964)

2.1.3. Δικτατορία

Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, το 1969, εκδίδεται το Β.Δ. 702 «περί του ωρολογίου και αναλυτικού προγράμματος των μαθημάτων του Δημοτικού Σχολείου» στο οποίο αναφέρεται και ο σκοπός κάθε μαθήματος. Σε σχέση με το θέμα μας το μάθημα των Τεχνικών αποτελείται από την ιχνογραφία, τη χειροτεχνία την καλλιγραφία κι έχει ως σκοπό, μεταξύ άλλων, την ανάπτυξη της δημιουργικής πλαστικής δύναμης των μικρών μαθητών, την καλλιέργεια καλαισθητικών και άλλων ιδιαίτερων κλίσεων και την απόκτηση χρήσιμων για την πρακτική ζωή δεξιοτήτων. Οι ώρες διδασκαλίας των Τεχνικών στα 3/θέσια, 4/θέσια, 5/θέσια και 6/θέσια δημοτικά είναι 6 στις τάξεις Α΄ και Β΄ και 4 ή 3 στις υπόλοιπες και προτείνεται να γίνονται κατά τη διάρκεια του απογεύματος. Στα 1/θέσια και 2/θέσια σχολεία διδάσκονται με τη μορφή των «σιωπηρών εργασιών».

Σχετικά με την καλλιγραφία ορίζεται ότι δεν θα διδάσκεται ως ιδιαίτερο μάθημα στις τάξεις Γ΄ και Δ΄ αλλά επιζητείται οι μαθητές να εξασκούνται σε όλες τις γραπτές εργασίες «ή απόκτησις υπ'αυτών τής ικανότητος προς άπλην, εβανάγνωστον και καλαίσθητον γραφήν». (ΦΕΚ. 218/21-10-1969)

2.1.4. Μεταπολίτευση

Στη διάρκεια της μεταπολίτευσης το 1977 έχουμε νέο αναλυτικό πρόγραμμα των μαθημάτων που διδάσκονται στο δημοτικό. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα το μάθημα των Τεχνικών περιλαμβάνει την Ιχνογραφία και την χειροτεχνία και διδάσκεται δύο ώρες την εβδομάδα. Στα 1/θέσια και 2/θέσια σχολεία το μάθημα εξακολουθεί να διδάσκεται με τη μορφή των «σιωπηρών εργασιών». Στο σκοπό του μαθήματος εκτός από την απόκτηση πρακτικών γνώσεων και δεξιοτήτων αναφέρονται η ελεύθερη έκφραση του παιδιού, η ανάπτυξη της ικανότητας για εξωτερική έκφραση, η απεικόνιση του ψυχικού κόσμου. Η ιχνογραφία γίνεται ανεξάρτητο μάθημα στη Γ' τάξη με ορισμένες ώρες στο πρόγραμμα ενώ στην Α' και Β' έχει παιχνιδιάρη μορφή χωρίς συγκεκριμένη ώρα. Οι ώρες διδασκαλίας ορίζονται δύο (02) ώρες εβδομαδιαίως. (ΦΕΚ 347/12-11-1977) Ως προς την τεχνολογία σύνταξής του το συγκεκριμένο πρόγραμμα, όπως και τα προηγούμενα, ανήκει στα παραδοσιακά προγράμματα περιεχομένου (Βεΐκου, Σιγανού, Παπασταμούλη, 2007).

Το 1982 επέρχεται μία σημαντική αλλαγή στο αναλυτικό ωρολόγιο πρόγραμμα των Α' και Β' τάξεων του δημοτικού σχολείου με την καθιέρωση του μαθήματος της Αισθητικής Αγωγής, το οποίο αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τη Ζωγραφική το Σχέδιο-Ιχνογραφία και τη Χειροτεχνία (Πλαστική, Γλυπτική, Τύπωμα, Κούκλες, Μάσκες, Υφαντική), ενώ το δεύτερο τη Μουσική. Βασικός στόχος του μαθήματος είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες να εξωτερικεύουν μέσω της έκφρασης τις προσωπικές τους εμπειρίες, τις ιδέες τους και τα συναισθήματά τους και να αναπτύξουν ευαισθησία απέναντι στα καλλιτεχνικά δημιουργήματα. Οι ώρες διδασκαλίας ορίζονται τέσσερις εβδομαδιαίως (ΦΕΚ 107/31-08-1982).

Η επανίδρυση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου το 1985 με το νόμο 1566 «Δομή και λειτουργία της Α/βάθμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης» συνέβαλε στην εκπόνηση των Αναλυτικών Προγραμμάτων εφόσον μία από τις αρμοδιότητές του ήταν να «καταρτίζει τα ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα των μαθημάτων» (1566 1985 Κεφ.Η, 24.2) (ΦΕΚ Α167/30-09-1985)

Το 1990 εκδίδεται το ΠΔ 132 σε συνέχεια του νόμου 1566/1985 (άρθρο 4, παράγραφος 11, περίπτωση ε') σύμφωνα με το οποίο ορίζεται το αναλυτικό πρόγραμμα της Αισθητικής Αγωγής (Εικαστικά, Μουσική, Θεατρική Αγωγή) για τις υπόλοιπες τάξεις του δημοτικού Γ', Δ', Ε', ΣΤ). Στη σύνταξη του προγράμματος έχουν ληφθεί υπόψη οι προτάσεις του

Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και ο όρος «Εικαστικά» υπεισέρχεται στη φιλοσοφία των αναλυτικών προγραμμάτων και αποκτούν μία αυτονομία. Το συγκεκριμένο αναλυτικό πρόγραμμα παρουσιάζει:

- α. τις επιδιώξεις της Εικαστικής Αγωγής: γνώση εικαστικής γλώσσας, απόκτηση προσωπικής αισθητικής έκφρασης, ανάπτυξη δεξιοτήτων, έκφραση ψυχικού κόσμου, πειραματισμός με διάφορες τεχνικές ,αισθητική προσέγγιση έργων κ.ά. κυρίως μέσα από την εργαστηριακή εξάσκηση.
- β. τους θεματικούς πυρήνες για δραστηριότητες: βιώματα από το οικείο και ευρύτερο περιβάλλον, επίκαιρα γεγονότα, παραμύθια, κοινωνικά θέματα, σύγχρονη τέχνη, λαϊκή δημιουργία κ.ά.
- γ. Μορφές δημιουργικών δραστηριοτήτων. Οι μαθητές/τριες καλούνται να εκφραστούν και να δημιουργήσουν μέσα από το σχέδιο, τη ζωγραφική, την πλαστική, το τύπωμα, το κολάζ, την υφαντική και τη διακόσμηση.
- δ. μεθοδολογικές αρχές ερευνητική-δημιουργική μάθηση, εκπαιδευτικός τέχνης σε ρόλο συμβούλου - εμπνευστή , μεγαλύτερη σημασία στη διαδικασία και λιγότερη στο αποτέλεσμα το οποίο χρησιμοποιείται για ανατροφοδότηση. (ΦΕΚ 53/10-04-1990).

Τα προγράμματα της περιόδου 1980 -1997, ενώ είναι παραδοσιακά ως προς τη μορφή, συνιστούν ένα είδος Αναλυτικού Προγράμματος μορφής ή τύπου curriculum εάν τα εξετάσουμε ως ενιαίο σύνολο με τα βιβλία του εκπαιδευτικού, τα οποία περιέχουν προτάσεις για τη μεθόδευση της διδασκαλίας και την αξιολόγηση, οδηγίες και διδακτικά παραδείγματα (Βεΐκου, Σιγανού & Παπασταμούλη, 2007).

Το γεγονός ότι στο τέλος του 20^{ου} αιώνα το μάθημα των εικαστικών κατάφερε να πετύχει μία σημαντική θέση στο εκπαιδευτικό μας σύστημα αποδεικνύει ότι η εκπαίδευση μέσω της τέχνης αλλά και η αξιοποίηση της τέχνης στην εκπαίδευση γίνεται ολοένα και συστηματικότερη τα τελευταία χρόνια, καθώς μπορεί να συνδέεται αποτελεσματικά με την εκπαιδευτική πράξη όλων των βαθμίδων (Μαλαφάντης, 2020).

2.1.5. 21^{ος} αιώνας - Το Νέο Σχολείο

Το 2002 τα εικαστικά εισέρχονται στο ωρολόγιο πρόγραμμα του ολοήμερου δημοτικού σε όλες τις τάξεις για δύο ώρες την εβδομάδα. (ΦΕΚ 1471 τ.β΄/22-11-2002). Το 2003 ύστερα από εισήγηση (πράξη 7/27.06.2002, του τμήματος Α/θμιας Εκπ/σης) του Παιδαγωγικού

Ινστιτούτου έχουμε το διαθεματικό πρόγραμμα σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ) και τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών (ΑΠΣ) που ήταν αποτέλεσμα των συνθηκών που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας και του διαφορετικού τρόπου προσέγγισης της γνώσης λόγω της ραγδαίας επιστημονικής και τεχνολογικής ανάπτυξης. Όπως αναφέρεται στην εισαγωγή της απόφασης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου «ο σχεδιασμός πρέπει να ανταποκρίνεται στη δυναμική των καιρών και να απαντά στις προκλήσεις της εποχής» και στη συνέχεια στις γενικές αρχές του Δ.Ε.Π.Π.Σ στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση κυρίαρχος στόχος είναι «η οικοδόμηση βασικών εννοιών και αρχών καθώς και η ανάπτυξη θετικών στάσεων απέναντι στη δια βίου μάθηση, τη συνεργασία και την υπευθυνότητα» (ΦΕΚ 303/13-03-2003).

Τα συγκεκριμένα προγράμματα έχουν δομηθεί με βάση τις παρακάτω παραμέτρους: α. σκοπός - στόχοι, β. περιεχόμενο γ. μεθοδολογία και δ. αξιολόγηση.

Στη σκοποθεσία του ΑΠΣ εικαστικών για το δημοτικό επιδιώκεται, μεταξύ άλλων, οι μαθητές/τριες να παρατηρούν, να ερευνούν, να πειραματίζονται και να δημιουργούν εικαστικά έργα. Επίσης να κατανοήσουν, να αναλύσουν, να κρίνουν και να εκτιμήσουν τα έργα τέχνης όχι μόνο της εθνικής κληρονομιάς αλλά και της παγκόσμιας. Η διαθεματικότητα μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλες τις δράσεις και δραστηριότητες των μαθητών με τα γνωστικά μαθήματα της Γλώσσας, των Μαθηματικών, της Ιστορίας, της Μελέτης του Περιβάλλοντος, της Μουσικής, με βάση τους άξονες περιεχομένου και τους στόχους που θέτει ο διδάσκων/η διδάσκουσα. Η μεθοδολογία στηρίζεται στη βιωματική προσέγγιση της γνώσης και στη δημιουργικότητα. Τέλος η αξιολόγηση έχει ενθαρρυντικό και ανατροφοδοτικό χαρακτήρα.

Ιδιαίτερη σημασία έχει ότι για τη διδασκαλία του μαθήματος των Εικαστικών στο ΑΠΣ αναφέρεται η δημιουργία Εργαστηρίου Εικαστικών, στο οποίο θα υπάρχει η κατάλληλη υποδοχή για τη χρήση υλικών, αποθηκευτικός χώρος, βιβλιοθήκη, δυνατότητα προβολών και πρόσβασης σε συστήματα πληροφορικής. Ο διδακτικός χρόνος ορίζεται δύο ώρες στη Α΄ και Β΄ και μία ώρα στις υπόλοιπες τάξεις.

Στο ΑΠΣ του 2003 εμφανίζονται αρκετά νέα δεδομένα, τα οποία θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν σημαντικά από μόνα τους. Αυτά είναι κατ' αρχήν ότι τα ΑΠΣ είναι «ενιαία» για την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, είναι διαθεματικά με την θέσπιση του ΔΕΠΠΣ, εισάγουν θεμελιώδεις έννοιες, καθώς και μεθόδους έρευνας με τα προτεινόμενα σχέδια εργασίας που

περιέχουν. Σημαντική αλλαγή για την φιλοσοφία των ΑΠΣ προς την κατεύθυνση της ενεργητικής συμμετοχής και δράσης των μαθητών αποτελεί η εισαγωγή της στήλης με τις προτεινόμενες δραστηριότητες (Μπούντα, 2013).

Το 2011 επιχειρήθηκε μία αναθεώρηση των αναλυτικών προγραμμάτων του 2003 στο πλαίσιο του Νέου Σχολείου, (Σχολείο 21^{ου} αιώνα), το οποίο ήταν το αποτέλεσμα της συνεχούς ανάπτυξης που σημειώθηκε στον τομέα της τεχνολογίας και της πληροφορικής και της ανάγκης αξιοποίησης σύγχρονων ψηφιακών μέσων (διαδραστικός πίνακας, ηλεκτρονικό βιβλίο, ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό). Το συγκεκριμένο πρόγραμμα διέπεται από την αρχή του «εποικοδομισμού» και ενθαρρύνει τους εικαστικούς εκπαιδευτικούς να έχουν ως βασικό τους εργαλείο την παρατήρηση.

Τα νέα προγράμματα είναι ανοικτά και ευέλικτα, χωρίς να προτείνεται ύλη στενά καθορισμένη σε ωριαία μαθήματα αλλά άξονες περιεχομένων με δυνατότητα επιλογής από τον διδάσκοντα. Υπάρχουν 6 άξονες για κάθε ομάδα τάξεων (Α' & Β', Γ' & Δ', Ε' & ΣΤ'), οι οποίοι ταξινομούνται μεν από το ειδικό στο γενικό και από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο αλλά δεν δύνανται να διδάσκονται ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλο. Βέβαια, με την επιλογή θέματος διδασκαλίας μπορούν να διαπλέκονται πολλά από τα περιεχόμενα και τους στόχους άλλων αξόνων (ΔΕΠΠΣ Εικαστικών, 2010). Το ΠΣ «λειτουργεί ως ένα φάσμα θεματικών δυνατοτήτων» από τα οποία θέματα οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επιλέξουν ώστε να δημιουργήσουν το δικό τους **syllabus** δηλαδή την ύλη τους (Οδηγός Εκπαιδευτικού Εικαστικών, 2011).

Σύμφωνα με αυτόν τον Οδηγό που εκπονήθηκε από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο το 2011 τα εικαστικά συνδέονται με την τέχνη και αποτελούν το «πολιτιστικό κλίμα» του σχολείου:

«Με την εκπαίδευση των μαθητών στην κριτική σκέψη επιχειρείται ένα άνοιγμα προς την κοινωνική ζωή μέσα στον ασφαλή αλλά ερευνητικό και δημιουργικό χώρο της τέχνης, που απαιτεί λύσεις και λήψεις αποφάσεων, οι μαθητές/τριες ξεφεύγουν από το σύνδρομο της «σωστής» απάντησης και αποκτούν δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν αργότερα να αντιμετωπίσουν τις καταστάσεις μιας απαιτητικής κοινωνίας»

Σε αυτά τα ΠΣ η γνώση και η τεχνική βρίσκονται στο πρώτο πλάνο καθώς εστιάζουν για πρώτη φορά στις μεταγνωστικές δεξιότητες του μαθητή, θέτουν τις βάσεις για τις μεθοδολογίες της διερευνητικής και διαφοροποιημένης μάθησης ενώ προτάσσουν ταυτόχρονα την παιδαγωγική μέθοδο της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας. (Οδηγός Εκπαιδευτικού Εικαστικών, 2011).

Μία καινοτομία του ΠΣ, όπως αναφέρεται στον Οδηγό Σπουδών (2011), αφορά στην αξιολόγηση που την εντάσσει μέσα στη διαδικασία μάθησης, έχει διαμορφωτικό χαρακτήρα και αφορά τόσο τους μαθητές/τριες όσο και τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι η αξιολόγηση της επίδοσης του παιδιού που μπορεί να επιτευχθεί μέσα από ποικιλία μεθόδων *πρέπει να αποτελεί για το παιδί αφετηρία για την επίτευξη των στόχων και μέσο ενθάρρυνσης στη μαθησιακή πορεία του*. Εκτός από τη γνωστική επίδοση ή τον εντοπισμό ελλείψεων άλλα αντικείμενα αξιολόγησης αποτελούν στον ίδιο βαθμό η κοινωνικοποίηση, η διαμόρφωση στάσεων, αξιών και συμπεριφορών των μαθητών, καθώς και η συμμετοχή τους, η συνεργατικότητα, ο τρόπος εργασίας και οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν καθ' όλη τη μαθησιακή τους διαδρομή (Βάος και Κεσιμίδη, 2017). Τέλος, για πρώτη φορά γίνεται ρητή επισήμανση για ανάγκη αυτοαξιολόγησης τόσο του παιδιού για την προσπάθεια του όσο και του εκπαιδευτικού *για την αποτελεσματικότητα των μεθόδων διδασκαλίας του, το βαθμό επίτευξης των στόχων του, την καταλληλότητα του διδακτικού και του εποπτικού υλικού και την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των προγραμμάτων σπουδών* (Οδηγός Εκπαιδευτικού Εικαστικών, 2011, σελ. 26).

Εδώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι με την εφαρμογή του αναμορφωμένου ΠΣ στα πλαίσια του επιχειρησιακού Προγράμματος «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» ειδικά για τα γνωστικά αντικείμενα που εντάσσονταν στην Αισθητική Αγωγή δόθηκε η ευκαιρία να εμπλουτιστεί η Πρωτοβάθμια με εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων. Ιδιαίτερη μέριμνα δόθηκε και στην επιμόρφωση των μετακινούμενων εκπαιδευτικών από τη Δευτεροβάθμια στην Πρωτοβάθμια με την Πράξη «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα)–Η Μετάβαση: Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών νέων ειδικοτήτων στα δημοτικά σχολεία».

2.2. Το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τα Εικαστικά

Το 2021 το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής ανακοινώνει τη δημοσίευση των Νέων ΠΣ για το μάθημα των Εικαστικών του Δημοτικού Σχολείου μεταξύ άλλων. Οι κατασκευαστές του αφουγκραζόμενοι τις ραγδαίες αλλαγές στην κοινωνία του 21^{ου} αιώνα, την ανάγκη ανάπτυξης των διεθνών και των ψηφιακών δεξιοτήτων και έχοντας επίγνωση των αλλαγών που επιφέρουν τα γενικά **supra-curricula** επιχειρούν να εντάξουν το ελληνικό σχολείο δυναμικά μέσα στη νέα συνεχώς μεταβαλλόμενη παγκόσμια εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Όπως έχει αναφερθεί στην παραπάνω ιστορική αναδρομή, η ιστορία της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης στο δημόσιο σχολείο χαρακτηρίζεται από συνεχείς μεταβολές τόσο στη θεωρία όσο και στις πρακτικές. Σύμφωνα με τον Unsworth (1986) οι εκπαιδευόμενοι στην Τέχνη αναπτύσσουν μια διαδικασία σκέψης, φαντασίας, ρίσκου, εύρεσης συνδέσεων ή συσχετισμών, ανακάλυψης και έκφρασης με μοναδικό οπτικό τρόπο. Οι κυρίαρχοι στόχοι των παλαιότερων αλλά και πιο σύγχρονων προγραμμάτων καλλιτεχνικής εκπαίδευσης είναι τρεις *«η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου ατόμου μέσω της τέχνης, η προαγωγή της γνώσης και της εκτίμησης της τέχνης αλλά και η καλλιέργεια της ικανότητας να συνδέουμε την τέχνη με την καθημερινή ζωή»*. Ερχόμενοι όμως στο σήμερα η καλλιτεχνική εκπαίδευση επιχειρώντας παράλληλα την ενσωμάτωση των παιδιών με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο, γλώσσα και θρησκεία πρέπει να διαμορφώνεται και να διαμορφώνει ένα τέτοιο πλαίσιο, ώστε ο νέος αναπτυσσόμενος άνθρωπος, παρα τις όποιες δυσμενείς οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, να μπορεί:

- α. να βρίσκει προσωπική πλήρωση μέσα από την καλλιτεχνική διαδικασία σαν δημιουργός,
- β. να εκτιμά την πολιτιστική κληρονομιά σαν αποδέκτης,
- γ. να έχει επίγνωση του κοινωνικού ρόλου της τέχνης σαν ενεργός πολίτης (Οδηγός Εκπαιδευτικού Εικαστικών, 2021, σελ.7)

2.2.1. Φυσιογνωμία

Η ολιστική προσέγγιση της γνώσης με κέντρο το παιδί είναι εμφανής καθώς οι συγγραφείς του νέου ΠΣ επισημαίνουν τη νοητική διάσταση της δημιουργικής διαδικασίας ως το επίκεντρο της φιλοσοφίας των Εικαστικών στο δημοτικό. Η βασική αρχή που διέπει αυτό το πρόγραμμα είναι ότι η παιδεία της όρασης εξισώνεται με την παιδεία της νόησης και έτσι η εικαστική πράξη, ως θεμέλιο της σύνδεσης με τον κόσμο των ιδεών και βασιζόμενη στη

διερεύνηση μορφοπλαστικών λύσεων, είναι αλληλοεξαρτώμενη με την νοηματική πλαισίωση. Τα παιδιά ως co-agents στη μαθησιακή διαδικασία *«καλούνται στα μαθήματα των Εικαστικών να κάνουν επιλογές, να πάρουν αποφάσεις, να προβληματιστούν, να συνθέσουν, να σκεφτούν αναλυτικά και αφαιρετικά, να επινοήσουν, να διερευνήσουν και ακόμα να σκεφτούν κριτικά»* (ΦΕΚ Εικαστικών, 2021). Ο οπτικός πολιτισμός εισέρχεται ως βασικό χαρακτηριστικό στο νέο ΠΣ για τις εικαστικές τέχνες στο δημοτικό.

2.2.2. Σκοποθεσία

Η σκοποθεσία στα νέα Προγράμματα Σπουδών για τα εικαστικά στο δημοτικό είναι περισσότερο διευρυμένη σε σχέση με τα Αναλυτικά Προγράμματα του 2003. Εστιάζοντας σε ένα μαθητοκεντρικό μοντέλο αποβλέπει στην επίτευξη όλων εκείνων των ικανοτήτων δεξιοτήτων *ώστε (οι μαθητές/τριες) να βιώσουν με αυθεντικό τρόπο την παιδική και εφηβική ζωή τους. Να καταστούν, εντέλει, δημιουργικοί άνθρωποι και συνειδητοί πολίτες του τόπου τους, του έθνους τους, της Ευρώπης και της οικουμένης* (ΙΕΠ, Βασικοί Οριζόντιοι προσανατολισμοί των ΝΠΣ, αρχική σελίδα).

Οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να πειραματιστούν με τεχνικές και απλά υλικά, να χρησιμοποιήσουν αυτές τις τεχνικές σε διαδικασίες εικαστικής διερεύνησης και να ανακαλύψουν την καθημερινή, κοινωνική και πολιτιστική εμπειρία τους και τα βιώματά τους. Τόσο το ανθρωπογενές όσο και το φυσικό περιβάλλον αποτελούν το χώρο ανάπτυξης της παρατηρητικότητάς τους και της κατανόησης του τρόπου με τον οποίο οι εικόνες και τα υλικά αντικείμενα παρουσιάζουν ιδέες και αξίες για την κοινωνία και τον πολιτισμό. Η ανάπτυξη των διερευνητικών ικανοτήτων επιτυγχάνεται μέσω της βιωματικής εικαστικής μάθησης, καθώς η *βιωματική μάθηση δίνει έμφαση στο σημαντικό ρόλο που παίζει η εμπειρία στη διαδικασία της μάθησης καθώς και στους δεσμούς μεταξύ της σχολικής τάξης, της καθημερινής ζωής των μαθητών/τριών και της κοινωνικής πραγματικότητας* (Δεδούλη, 2002).

Στο πλαίσιο της ραγδαίας εξέλιξης της τεχνολογίας που σηματοδοτεί τον 21^ο αιώνα προβάλλεται η δυνατότητα οι μαθητές και οι μαθήτριες να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης και να εξοικειωθούν με τα πολυμέσα και τις εφαρμογές στις ΤΠΕ. Γενικά το μάθημα των Εικαστικών στο Δημοτικό αποτελεί μια *πολύτιμη μαθησιακή εμπειρία, όπου ο/η μαθητευόμενος/-η εργάζεται και ερευνά θέματα εικαστικών τεχνών, συνδέοντας την υποκειμενική οπτική, τη συναισθηματική εμπλοκή και την κριτική σκέψη. Το εικαστικό εργαστήριο, ως θεμέλιο της εικαστικής δημιουργικής έρευνας, συμβάλλει στην ανάπτυξη*

δημιουργικών, κιναισθητικών, γνωστικών και κριτικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων (ΠΣ Εικαστικά, 2021, σελ.4)

Οι ειδικοί στόχοι του νέου ΠΣ αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα:

Οι μαθητές/-τριες στο Δημοτικό να είναι σε θέση:

- Να πειραματίζονται με τεχνικές, απλά υλικά και διαδικασίες εικαστικής διερεύνησης.
- Να χρησιμοποιούν κατάλληλα τις τεχνικές, τα απλά υλικά και τις διαδικασίες εικαστικής διερεύνησης σε απλά ερευνητικά σχέδια.
- Να ανακαλύπτουν και να επεξεργάζονται όψεις της καθημερινής κοινωνικής και πολιτισμικής εμπειρίας τους, καθώς και προσωπικά τους βιώματα μέσα από την εικαστική διερεύνηση.
- Να αναπτύσσουν την παρατηρητικότητα τους στο ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον και να κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο οι εικόνες και τα υλικά πράγματα παρουσιάζουν ιδέες και αξίες για την κοινωνία και τον πολιτισμό.
- Να αναπτύσσουν την αντίληψή τους και την ευαισθησία τους σε θέματα αιεφόρου ανάπτυξης, μέσα από εικαστική διερεύνηση.
- Να εξοικειωθούν με τα πολυμέσα και τις εφαρμογές στα ΤΠΕ, ως διερευνητικά και δημιουργικά εργαλεία, στις εικαστικές τέχνες.
- Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν απλές στρατηγικές ανάλυσης και κατανόησης των εικόνων και των εικαστικών έργων.
- Να εκφράζουν ιδέες με αυτοπεποίθηση και επάρκεια αναπτύσσοντας κατάλληλο λεξιλόγιο για την επικοινωνία ιδεών και σκέψεων.
- Να αναπτύσσουν την ικανότητά τους για κριτική σκέψη.
- Να αναπτύσσουν την επινοητικότητα και το ερευνητικό πνεύμα στοχεύοντας σε πρωτότυπες και προσωπικές λύσεις.
- Να γνωρίσουν και να αναγνωρίσουν τις όψεις του εαυτού τους που συνδέονται με την αναγνώριση και τη διαχείριση των συναισθημάτων τους, καθώς και με τις κοινωνικές δεξιότητες μέσω της εικαστικής δημιουργίας.
- Να συνδέουν την εικαστική δημιουργία με το ευρύτερο κοινωνικό, πολιτισμικό και ιστορικό πλαίσιο ή συγκεκριμένο.
- Να απολαμβάνουν σε όλη τους τη ζωή την επαφή με τις τέχνες.

Εικόνα 3 - Πίνακας Ειδικών Στόχων (ΦΕΚ Εικαστικά, σελ.2, 2021)

Εν κατακλείδι, η στοχοθεσία θεωρεί ότι η διδασκαλία των εικαστικών στο δημοτικό θα γίνει η βάση απόλαυσης της επαφής με την τέχνη σε όλη τους τη ζωή. Η παιδαγωγική προσέγγιση του Reggio Emilia προτείνει τη χρήση των ποικίλων καλλιτεχνικών «γλωσσών» και τρόπων έκφρασης (π.χ. σχέδιο, ζωγραφική, κατασκευές, γλυπτική κ.ά.), που διαθέτουν τα παιδιά, ώστε να αντιληφθούν τους εαυτούς τους ως δημιουργούς και εξερευνητές και να νιώσουν την ευχαρίστηση του ατόμου που εξερευνάει (Edwards κ.ά., 2014 σπ. αναφέρεται στο Οδηγός Εκπαιδευτικού 2021, σελ. 40).

2.2.3. Περιεχόμενο – Θεματικά Πεδία

Με βάση τις αρχές σημαντικών παιδαγωγών για τον κοινωνικό και δημοκρατικό ρόλο του σχολείου, όπως ο Dewey και άλλοι εκπρόσωποι της Νέας Αγωγής, ο τομέας των περιεχομένων εμπλουτίστηκε με θέματα που ανταποκρίνονται σε προβλήματα της εποχής

μας όπως είναι η κλιματική αλλαγή, η τεχνολογική και ψηφιακή ανάπτυξη, η ολοκλήρωση του ατόμου και η συναισθηματική ισορροπία. Συγκεκριμένα στο νέο ΑΠ αναφέρεται:

- α. η σύνδεση της εικαστικής μάθησης με τη μάθηση που συντελείται στα μαθήματα για το περιβάλλον και την εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη. Σε μία πρόσφατη έρευνα που έγινε στα διδακτικά προγράμματα των εικαστικών τεχνών στις ΗΠΑ, αναδείχθηκε η αναγκαιότητα για την διδακτική προσέγγιση της αειφορίας και το περιβάλλον ώστε να αποτελέσει την κύρια μελλοντική κατεύθυνση της εικαστικής διδασκαλίας (Bertling & Moore, 2021).
- β. η χρήση των ΤΠΕ ως μοχλού ανάπτυξης ομαδοσυνεργατικών και μαθητοκεντρικών προσεγγίσεων, στην ψηφιακή πρόσβαση στον πολιτισμό και στην παραγωγή εικαστικών έργων με ψηφιακά εργαλεία.
- γ. η συμβολή της εικαστικής παιδείας στην κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού. Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναπτύσσουν κοινωνικές δεξιότητες, ικανότητες συνεργασίας και σύνθεσης απόψεων.

Επίσης δημιουργούν έργα με θεματικές που αφορούν την οπτική του Άλλου π.χ. ο συμμαθητής μας, πρόσφυγες, φτώχεια κ.α. (Οδηγός Εκπαιδευτικού 2021, σελ. 127). Ιδιαίτερη έμφαση για τη νοητική, συναισθηματική και ψυχική τους ανάπτυξη δίνεται στη χρήση απλών στρατηγικών, στην αυτοπεποίθηση, στην κριτική σκέψη, στην ανάπτυξη της επινοητικότητας, στην ενσυναίσθηση, στην αυτογνωσία και στη σύνδεση της εικαστικής δημιουργίας με το ευρύτερο κοινωνικό, πολιτισμικό και ιστορικό πλαίσιο.

Η ήπια δεξιότητα της ενσυναίσθησης, σύμφωνα με τον Goleman, οικοδομείται πάνω στην αυτεπίγνωση. Όσο περισσότερο ανοιχτοί είμαστε στις ίδιες μας τις συγκινήσεις τόσο περισσότερο ικανοί θα είμαστε στο να αντιληφθούμε τα συναισθήματα» (Goleman, 2009 οπ. Αναφέρεται στο Οδηγός Εκπαιδευτικού, 2021, σελ. 126).

Σχετικά με την οργάνωση του περιεχομένου των θεματικών πεδίων στο νέο ΠΣ, οι επιμέρους Θεματικές Ενότητες των δέκα Θεματικών Πεδίων εντάσσονται σε τρεις ευρύτερες πτυχές του μαθήματος των Εικαστικών:

- 1. Δημιουργική πράξη: Παραγωγή μορφών και νοημάτων μέσα από την εικαστική πράξη.
- 2. Η συνάντηση με το έργο: Αντίληψη, ερμηνεία και απόκριση στις εικαστικές τέχνες.
- 3. Σύνδεση με τη ζωή: Συσχέτιση ιδεών, νοημάτων και έργων με το πλαίσιο τους

Το περιεχόμενο είναι ομαδοποιημένο ανά δυάδα τάξεων και έχει τροποποιηθεί ως εξής:

- Το ΠΣ για τις Α΄ και Β΄ τάξεις Δημοτικού δίνει έμφαση στο Θεματικό Πεδίο «Εικαστική παιδεία και ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και αξιών», διότι επιδιώκεται μια ομαλή ένταξη των μαθητών/-τριών στη σχολική βαθμίδα του Δημοτικού από την προσχολική αγωγή.
- Στις Γ΄ και Δ΄ τάξεις δίνεται έμφαση στην ενίσχυση της εικαστικής δημιουργίας και στη χρήση κατάλληλου λεξιλογίου για θέματα τέχνης ώστε οι μαθητές/-τριες να διατυπώνουν αισθητικές κρίσεις και να περιγράφουν έργα αναπτύσσοντας την κριτική τους σκέψη.
- Το ΠΣ για τις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις δίνει έμφαση στην κριτική σκέψη στο πλαίσιο της κριτικής παιδαγωγικής, ειδικά για τη ΣΤ΄ τάξη, στον οπτικό γραμματισμό και τον «πολιτισμό της εικόνας», εισάγοντας στοιχεία ανάλυσης και ανάγνωσης εικόνων αντλώντας και από τη θεωρία της πολυτροπικότητας (ΠΣ Εικαστικά, 2021, σελ.6)

2.2.4. Διδακτική Πλαισίωση – Σχεδιασμός Μάθησης

Η βασική αρχή που διέπει το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών των Εικαστικών στο Δημοτικό «ότι η παιδεία της όρασης είναι και παιδεία της σκέψης» παραπέμπει στην ολιστική παιδεία και χαρακτηρίζει και τις μεθοδολογικές υποδείξεις για τη διδασκαλία του μαθήματος. Στο πλαίσιο της ολιστικής παιδείας το μάθημα των Εικαστικών *εκ των πραγμάτων θέτει σε συνέργεια την αισθητική αντίληψη και την κριτική σκέψη. Η σύνδεση μεταξύ τέχνης και μάθησης σχετίζεται με την ικανότητα της τέχνης να παρακινεί και να προκαλεί κριτική και αναστοχαστική σκέψη* (Πρόγραμμα Σπουδών Εικαστικά, 2021, σ.209).

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις παρακάτω μεθοδολογικές υποδείξεις:

- **ομαδοσυνεργατική διδασκαλία.** Στο ομαδοσυνεργατικό σύστημα η ανάπτυξη της αυτονομίας διέρχεται μέσα από τη συλλογική δράση και υποστηρίζει την άποψη ότι ο συνεργατισμός είναι προτιμότερος για την παρούσα μορφή της κοινωνίας, αλλά και για την ανάπτυξη του ατόμου μέσα στις κρατούσες κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες (Ματσαγγούρας, 2000) .
- **ανακαλυπτική και διερευνητική μάθηση** που στηρίζεται στην θεωρία του Bruner και η οποία παρέχει τη δυνατότητα στους/στις μαθητές/τριες να κατασκευάσουν το δικό τους νόημα, να είναι ενεργοί στη μάθηση, να συμμετέχουν στη διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης του (Οδηγός Εκπαιδευτικού, 2021, σελ. 132).

- **αναστοχαστική μάθηση.** Μια τέτοια άποψη της διδασκαλίας αξιοποιεί το φάσμα της προσωπικής εμπειρίας που έχουν οι εκπαιδευτικοί, καθώς και οι μαθητές σε κάθε εκπαιδευτική δραστηριότητα στην οποία συμμετέχουν. Η προσωπική ανάπτυξη και η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών θεωρούνται άρρηκτα συνδεδεμένες (Prentice, 1995, στο Οδηγός Εκπαιδευτικού 2021, σελ. 236).
- **επικέντρωση στη διαδικασία και όχι στο αποτέλεσμα** που αποτελεί βασική αρχή της διδακτικής προσέγγισης του Reggio Emilia.
- **ομαλή μετάβαση και συνέχεια από την Πρωτοβάθμια στη Δευτεροβάθμια.** Η εξομάλυνση αυτή επιτεύχθηκε με την οργάνωση των επιμέρους θεματικών ενοτήτων των δέκα θεματικών πεδίων σε τρεις ευρύτερες πτυχές (strands) (Οδηγός Εκπαιδευτικού, 2021, σελ.8).

Στο ΠΣ (2021, σελ. 7) κατά τη διάρκεια του έτους προτείνεται να αναπτύσσονται και τα 10 Θεματικά Πεδία τα οποία θα συνδυάζονται με καλλιτεχνικές δραστηριότητες, με διαθεματικές εργασίες, με ερευνητικές εργασίες/πρότζεκτ και με εξειδικευμένες ασκήσεις από τις Θεματικές Ενότητες. Ο εκπαιδευτικός έχει την ελευθερία να συνδέσει μία εργασία με αρκετά Θεματικά Πεδία ταυτόχρονα, χωρίς να έχει την υποχρέωση να σχεδιάσει την οργάνωση των μαθημάτων σε σειριακή μορφή.

2.2.5. Αξιολόγηση

Στο ΑΠ των Εικαστικών στο Δημοτικό, αν και έχει αναγνωριστεί από πληθώρα ερευνών ότι η αξιολόγηση της εικαστικής μάθησης αποτελεί μια προβληματική περιοχή, ειδικότερα για τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού (Horper, 2007 στο Οδηγός Εκπαιδευτικού, 2021, σ. 57), η αξιολόγηση των μαθητών/τριών περιλαμβάνει την αυτοαξιολόγηση διδασκόντων και διδασκομένων και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος κάθε εκπαιδευτικής διαδικασίας. Σύμφωνα με το ΙΕΠ «Υπηρετεί την ανάγκη της πληροφόρησης του εκπαιδευτικού για την αποτελεσματικότητα των επιλεγόμενων από αυτόν παρεμβάσεων, επινοήσεων και ενεργειών κατά την εξέλιξη του εκπαιδευτικού έργου. Ως παιδαγωγικό, μάλιστα, εργαλείο συναρτάται με την αξιοποίηση των λαθών των μαθητών/τριών που ανατροφοδοτεί τη διδακτική πορεία (ΙΕΠ, Προγράμματα Σπουδών, αρχική σελίδα).

Για τους εκπαιδευτικούς ο αναστοχασμός επί της εκπαιδευτικής διαδικασίας στοχεύει στη βελτίωση της διδασκαλίας. Οι ερευνητικές και οι διδακτικές πρακτικές των εκπαιδευτικών, μπορούν να βελτιωθούν μέσα από τις τρεις πτυχές της προσωπικότητας του διδάσκοντα, ως

καλλιτέχνη, ως ερευνητή/τρια και ως δασκάλου/ας (Irwin & de Cosson, 2004· Leavy, 2020 στο Οδηγός Εκπαιδευτικού, σελ.58).

Για τα παιδιά ο **ατομικός φάκελος εργασιών**, το **μπλοκ** και ιδιαίτερα το **εικαστικό σημειωματάριο** αποτελούν μέσα οργάνωσης, καταγραφής μιας πορείας και μελλοντικής αναφοράς, για να αντλήσουν ιδέες, έμπνευση αλλά και αυτοπεποίθηση στην αναζήτηση τρόπων πρόσκτησης νέων ικανοτήτων, γνώσεων και δεξιοτήτων. Στο ΠΣ (σελ.122-123) για τα Εικαστικά προτείνονται από το ΙΕΠ κάποια εργαλεία μάθησης, πέρα από το προαναφερθέντα. Αυτά είναι το **ημερολόγιο ή ο φάκελος της δημιουργικής διαδικασίας (process – folio)**, τα **διαγράμματα** και οι **εννοιολογικοί χάρτες** τα οποία έχουν διττή λειτουργία:

- I. Αυτό το υλικό επανεξετάζεται από τον/την μαθητή/τρια με σκοπό να αναπτύξει τις αναστοχαστικές κριτικές και μετα-γνωστικές δεξιότητές του και να αναγνωρίσει τον τρόπο που έφτασε στην επίτευξη ενός έργου.
- II. Ταυτόχρονα αποτελεί ένα εργαλείο αξιολόγησης για τον/την εκπαιδευτικό με το οποίο μπορεί να αξιολογήσει την μάθηση και την πρόοδο του/της μαθητή/τριας μια συλλογή από εργασίες του μαθητή η οποία παρουσιάζει την εξελικτική πορεία του προγραμματισμού, του στοχασμού, της αυτοκριτικής και της αυτορρύθμισης του μαθητή μέσω της διαλεκτικής σχέσης του με το αντικείμενο των εικαστικών τεχνών με στόχο την αυτό- και ετέρο-αξιολόγηση (Αλεξάνδρα Χ. Κουλουμπαρίτση και Ηλίας Γ. Ματσαγγούρας, 2004 στο Οδηγός Εκπαιδευτικού, 2021).

Ανατροφοδοτικά λειτουργούν τόσο η **διαμορφωτική** όσο και η **τελική αξιολόγηση**. Η πρώτη ενθαρρύνει, κινητοποιεί και καθοδηγεί τους/τις μαθητές/τριες στο έργο τους. Σύμφωνα με τον Οδηγό εκπαιδευτικού 2021 (σ.224) «η *διαμορφωτική αξιολόγηση ενθαρρύνει και καθοδηγεί το έργο των μαθητών προς τα εμπρός*». Στο πλαίσιο της τελικής αξιολόγησης, ως αποτέλεσμα της αναστοχαστικής και επικοινωνιακής ικανότητας των μαθητών/τριών, κρίνεται ιδιαίτερος σημαντική η οργάνωση μιας έκθεσης στο τέλος της σχολικής χρονιάς από τον/την εκπαιδευτικό και τους μαθητές/τριες για την παρουσίαση των έργων τους στην ευρύτερη κοινότητα του σχολείου με νοηματική πλαισίωση των έργων (Πρόγραμμα Σπουδών σ.σ. 4-5). Η διδακτική της Τέχνης εξάλλου *δεν περιορίζεται στους τοίχους μίας τάξης αλλά, όπως ακριβώς συμβαίνει και με την εικαστική πράξη, υπάρχει για να απευθύνεται, να καταλήγει στους αποδέκτες της, να εθίζει τόσο τα παιδιά όσο και την κοινότητα στην οποία ζουν στο φαινόμενο της καλλιτεχνικής δημιουργίας* (Τριάντου, 2023).

Κεφάλαιο 3. Βιβλιογραφική Επισκόπηση

3.1. Εισαγωγή

Το μάθημα των Εικαστικών στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα πριν το 2007 το αναλάμβαναν εξολοκλήρου εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας απόφοιτοι των Παιδαγωγικών Σχολών. Την τελευταία δεκαετία ανάλογα με την οργανικότητα του κάθε σχολείου είθισται να διδάσκεται από εκπαιδευτικούς ειδικότητας ΠΕ08 που συνήθως είναι απόφοιτοι σχολών Καλών Τεχνών. Αναζητώντας έρευνες για τα εικαστικά στην Ελλάδα που να αποτυπώνουν τις απόψεις εκπαιδευτικών, οι οποίοι να έχουν εφαρμόσει παλαιότερα Προγράμματα Σπουδών, παρατηρήσαμε ότι η δημοσιευμένη και προσβάσιμη σχετική βιβλιογραφία είναι πολύ περιορισμένη και οι περισσότερες έρευνες έχουν γίνει σε επίπεδο πτυχιακών, μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών και αφορούν επι το πλείστω εκπαιδευτικούς παιδαγωγικών σχολών και όχι εικαστικούς εκπαιδευτικούς ΠΕ08. Σε αυτές τις έρευνες αναδεικνύονται οι στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για το μάθημα των εικαστικών στην πρωτοβάθμια και προσχολική ηλικία (Κωνσταντίνου, 2016; Κόνιαλη, Παλάσκα & Τουλουμενίδου, 2015), γίνεται αποτύπωση των εμπειριών εκπαιδευτικών που ανήκουν σε διαφορετικές γενιές (Ζαρκαδά, 2019), διερευνάται η στάση των εκπαιδευτικών σχετικά με την αξιολόγηση της μαθησιακής προόδου στην εικαστική αγωγή. Ιδιαίτερης σημασίας θεωρήσαμε πως είναι οι έρευνες της Παύλου (2015) που διερευνούν την ετοιμότητα των μελλοντικών εκπαιδευτικών ΠΕ70 να διδάξουν μέσω τέχνης με βάση συγκεκριμένα μοντέλα παιδαγωγικής και η έρευνα της Τριάντου (2023) που επιχειρεί να αποτυπώσει τη σχέση προσδοκιών-πραγματικότητας των απόψεων των φοιτητών/τριών και των εικαστικών εκπαιδευτικών για τη διδακτική των τεχνών στην εκπαίδευση.

Στο νέο ΠΣ των εικαστικών για το δημοτικό υπογραμμίζεται ο εργαστηριακός χαρακτήρας του γνωστικού αντικείμενου στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα. Στην αναζήτηση σχετικής βιβλιογραφίας εντοπίσαμε μια πρώτη αναφορά στο εικαστικό εργαστήρι οργανωμένο από εικαστικούς-παιδαγωγούς σε φορέα μη τυπικής εκπαίδευσης στην έρευνα της Κωνσταντίνου (2016). Επίσης θεωρήσαμε εξέχουσας σημασίας την έρευνα των Asimaki, Lagiou & Koustourakis (2022), η οποία αφορά στις απόψεις εικαστικών εκπαιδευτικών για την σημασία του χώρου όπου πραγματοποιούνται μαθησιακές δραστηριότητες σε συσχέτιση με το «κρυφό» πρόγραμμα σπουδών.

Στην προσπάθεια να αξιοποιήσουμε ευρήματα ερευνών της διεθνούς βιβλιογραφίας σχετικά με το μάθημα των εικαστικών και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών που το υλοποιούν και σε συνάρτηση με τα εικαστικά ως παιδαγωγικό πλαίσιο γεφύρωσης πολιτισμικών διαφορών και συμπερίληψης κάνουμε αναφορά σε μια ευρωπαϊκή έρευνα από τη Σλοβενία Rihter, Babuder & Selan (2023) που μελετά την ετοιμότητα των εκπαιδευτικών που διδάσκουν εικαστικά να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν μαθησιακές δραστηριότητες για μαθητές/τριες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και σε μία από τη Βραζιλία (Pistilli, 2023) που μελετά την επίδραση των εικαστικών μαθησιακών δραστηριοτήτων ως παράγοντα επιτυχίας της κοινωνικής συμπερίληψης μαθητών προερχόμενων από υποβαθμισμένες περιοχές.

Άλλα θέματα τα οποία συσχετίζονται με την έρευνα της παρούσας διπλωματικής είναι η βιωσιμότητα των καινοτομιών και η εφαρμογή εκπαιδευτικών αλλαγών (Τζίκα & Ξαφάκος, 2022; Westbroek, et. al., 2022; Μάνεσης & Θεοδώρου, 2022).

3.2. Απόψεις Εκπαιδευτικών για παλαιότερα ΠΣ των Εικαστικών στην Ελλάδα

Όσον αφορά τους εκπαιδευτικούς που είναι απόφοιτοι παιδαγωγικών τμημάτων ανωτάτων σχολών εκπαίδευσης φαίνεται πως η ποιότητα σπουδών επηρεάζει σημαντικά τις αντιλήψεις τους για τις Τέχνες και τη θέση που κατέχουν στη σχολική πραγματικότητα. Εύρημα που συναντάται σε αρκετές έρευνες στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα για το πεδίο των εικαστικών (Κωνσταντίνου, 2016; Κόνιαλη, Παλάσκα & Τουλουμενίδου, 2015; Παύλου, 2015; Ζαρκαδά, 2019; Κεσιμίδη, 2021). Είναι σχετικά γενική η παραδοχή ότι η κατάρτισή τους όσον αφορά το σχεδιασμό και την εφαρμογή εικαστικών προγραμμάτων είναι ελλιπής. Αυτό αρκετά συχνά συνεπάγεται χαμηλή αυτοπεποίθηση κυρίως στους νεότερους εκπαιδευτικούς με αποτέλεσμα, ενώ θεωρούν το μάθημα των εικαστικών απαραίτητο, επιλέγουν είτε να μην το διδάσκουν καθόλου, είτε να το διδάσκουν διεκπεραιωτικά (Ζαρκαδά, 2019). Στην προαναφερθείσα έρευνα οι εκπαιδευτικοί με μικρές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις διαφορετικές γενιές δήλωσαν ότι *«το μάθημα των εικαστικών, ανάλογα με τη διάθεση ή τις γνώσεις κάθε εκπαιδευτικού, χρησιμοποιείται είτε για απλή απασχόληση των παιδιών είτε για πιο δημιουργικές εκφράσεις όπως κατασκευές και χρήση υλικών ή περισσότερη εμβάθυνση στη ζωγραφική τέχνη»*. Στο ίδιο μήκος κύματος και στην έρευνα της Παύλου (2015) που διενεργήθηκε με υποκείμενα μελλοντικούς εκπαιδευτικούς, οι οποίοι ενδέχεται να διδάξουν εικαστική αγωγή διαπιστώθηκε ότι πολύ συχνά οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί συνδέουν την ελλιπή τους κατάρτιση με το αίσθημα αμφιβολιών ως προς την ετοιμότητά τους να σχεδιάσουν, να

οργανώσουν και να υλοποιήσουν μαθησιακές δραστηριότητες θέασης έργων τέχνης και κριτικού αναστοχασμού.

Επίσης, η αρχική τους θεώρηση για το αντικείμενο συνδεόταν περισσότερο με την συναισθηματική αξία της Τέχνης ως έκφρασης. Επιπλέον, σύμφωνα πάντα με τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών όταν νιώθουν ότι πιέζονται χρονικά να βγεί η ύλη, οι ίδιοι παύουν να θεωρούν τα εικαστικά ότι έχουν ισότιμη θέση με τα άλλα γνωστικά αντικείμενα, και πιστεύουν ότι μάλλον λειτουργούν συμπληρωματικά στην εκπαιδευτική διαδικασία (Κωνσταντίνου, 2016; Κόνιαλη, Παλάσκα & Τουλουμενίδου, 2015). Η έρευνα της Παύλου βέβαια δείχνει την μεταστροφή στις αντιλήψεις τους, εφόσον παρακολούθησαν διδακτική των εικαστικών ως κομμάτι των σπουδών τους. Παρομοίως και στην έρευνα της Τριάντου (2023) και οι φοιτητές Καλών Τεχνών πιστεύουν ότι *για να διασφαλιστεί η ισότιμη ένταξη των τεχνών στο σχολικό πρόγραμμα σπουδών, είναι σημαντικό να αναγνωριστούν και να εκτιμηθούν οι τέχνες για τις συγκεκριμένες συνεισφορές τους την ανάπτυξη σημαντικών δεξιοτήτων μάθησης.*

Μία ακόμη δυσκολία που προκύπτει, όταν οι εκπαιδευτικοί δεν αισθάνονται κατάλληλα προετοιμασμένοι σε επίπεδο βασικών σπουδών, αφορά στην σύγκλιση ανάμεσα στη φιλοσοφία που διέπει τα αναλυτικά προγράμματα και τον τρόπο υλοποίησης που πράττουν οι εκπαιδευτικοί. Στην έρευνα της Κωνσταντίνου (2016) *«από τις αποφοίτους ΤΕΙ δηλώθηκε σε μεγάλο βαθμό αναντιστοιχία ανάμεσα στους στόχους και το περιεχόμενο του ΔΕΠΠΣ για την εικαστική αγωγή στη σχολική πραγματικότητα»*. Επίσης, αν και υπάρχει κατανόηση ως προς τη διαθεματική προσέγγιση, όπως ορίζεται από τα ΠΣ, κατά τη διδακτική πράξη αυτό συμβαίνει πολύ επιλεκτικά περισσότερο σε συνδυασμό με κάποιο από γνωστικά αντικείμενα που θεωρούνται βασικά (π.χ. Γλώσσα και Μαθηματικά), λιγότερο συνδυαστικά με επισκέψεις σε μουσεία ή με χρήση μουσειακού υλικού και ελάχιστα μέσω αξιοποίησης ΤΠΕ.

Η αξιοποίηση των βιβλίων για το μάθημα των εικαστικών δεν κρίνεται από την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών ως πολύτιμο εργαλείο για την οργάνωση του μαθήματος, καθώς σύμφωνα με τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς το περιεχόμενο είναι λίγο, όχι καλά δομημένο και σαφώς πιο εύχρηστο για τους εκπαιδευτικούς ειδικότητας (Κωνσταντίνου, 2016; Κόνιαλη, Παλάσκα & Τουλουμενίδου, 2015). Ακόμη και στο πεδίο της αξιολόγησης είτε σε επίπεδο οδηγού σπουδών είτε μέσα στα σχολικά εγχειρίδια οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι οι προτεινόμενες δραστηριότητες δεν είναι ικανοποιητικές, συνήθως δεν είναι καλοδιατυπωμένες ως προς το περιεχόμενο, τους λείπει η συνοχή και δε φαίνεται να προσφέρουν στους

εκπαιδευτικούς επαρκείς κατευθύνσεις ως προς τους στόχους, τις μεθόδους και τα αντικείμενα αξιολόγησης (Κεσιμίδα, 2021).

Οι έρευνες δείχνουν ότι η μετάβαση των εκπαιδευτικών ειδικοτήτων από τη Δευτεροβάθμια στην Πρωτοβάθμια ήταν μια μεταρρύθμιση που αποδέχτηκαν με θετική διάθεση οι δάσκαλοι όλων των γενεών στα δημοτικά, καθώς οι δεύτεροι θεωρούν ότι το σωστά καταρτισμένο εκπαιδευτικό προσωπικό μπορεί να καθοδηγήσει καλύτερα τα παιδιά (Κόνιαλη, Παλάσκα & Τουλουμενίδου, 2015; Ζαρκαδά, 2019). Ο εικαστικός παιδαγωγός γνωρίζοντας τις ανάγκες και προτιμήσεις των παιδιών ανάλογα με τα στάδια ανάπτυξής τους, σέβεται τους ατομικούς ρυθμούς μάθησης, λειτουργεί ως ‘διευκολυντής’ παρέχοντας μια ποικιλία ερεθισμάτων που ενθαρρύνουν την ενεργή εμπλοκή των μαθητών/τριών στην εκπαιδευτική διαδικασία *«έτσι ώστε το κάθε παιδί να μπορεί να διαλέξει μέσα από διαφορετικές προτεινόμενες δραστηριότητες και να γίνουν μέρος των εμπειριών τους»* (Κωνσταντίνου, 2016). Οι ειδικές γνώσεις του εκπαιδευτικού παίζουν πρωτεύοντα ρόλο, καθώς *«η καλλιτεχνική αγωγή βοηθάει στην ανακάλυψη της δύναμης που κρύβουν οι οπτικές μορφές, διαδικασία που το παιδί δεν μπορεί να κάνει από μόνο του»* (Charman, 1993: 10 στο Μαλαφάντης, 2019). Στην έρευνα της Τριάντου (2023) οι μελλοντικοί εικαστικοί εκπαιδευτικοί κατά τη φοίτησή τους στην Καλών Τεχνών *«θεωρούν στην πλειοψηφία τους ότι η ιδιότητα του καλλιτέχνη βοηθά την παιδαγωγική προσέγγιση των παιδιών με σύγχρονες τεχνικές και τρόπους προσέγγισης αλλά επιμένουν ότι χρειάζεται αρκετός κόπος για να συνυπάρξει η ιδιότητα του καλλιτέχνη και η προσωπική καλλιτεχνική πορεία με αυτή του εκπαιδευτικού»*.

Στο ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ (2003) για τα Εικαστικά στο Δημοτικό γίνεται σύσταση χρήσης ειδικά διαμορφωμένου χώρου για τη διενέργεια του μαθήματος με κατάλληλη υποδομή για τη χρήση ποικίλων υλικών και με μεγάλα τραπέζια ώστε να διευκολύνεται η εργασία σε ομάδες. Παρομοίως και στο νέο ΠΣ *«το εικαστικό εργαστήριο, ως θεμέλιο της εικαστικής δημιουργικής έρευνας, συμβάλλει στην ανάπτυξη δημιουργικών, κιναισθητικών, γνωστικών και κριτικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων»* (Πρόγραμμα Σπουδών για τα Εικαστικά, 2021, σελ. 4) και θέτει τις βάσεις για οργάνωση συνθηκών, ώστε το παιδί να μπορεί να εργαστεί και να πειραματιστεί με υλικά και τεχνικές ανεμπόδιστα (Κωνσταντίνου, 2016).

Στον αντίποδα η έρευνα των Asimaki, Lagiou & Koustourakis (2022) δείχνει ότι ακόμη και σήμερα η πλειοψηφία των σχολείων δεν διαθέτει αυτό τον εξειδικευμένο χώρο και μάλιστα αυτή η έλλειψη έχει αρνητικό αντίκτυπο και θέτει πολλούς περιορισμούς στις παιδαγωγικές επιλογές των εικαστικών-εκπαιδευτικών. Μελετώντας τη συσχέτιση του χώρου με τις

εικαστικές παιδαγωγικές πρακτικές υπό το πρίσμα της θεωρίας του Bernstein για την πλαισίωση και περιχάραξη στην εφαρμογή των ΠΣ οι ερευνητές καταλήγουν στα εξής συμπεράσματα:

- Οι σχολικές δομές που δεν διαθέτουν ειδικά διαμορφωμένο εργαστήριο για τα Εικαστικά **περιορίζουν τους εκπαιδευτικούς στο να ακολουθούν μια δασκαλοκεντρική προσέγγιση στην προσπάθεια τους να έχουν τον έλεγχο** με αποτέλεσμα να νιώθουν ότι μειώνεται η ποιότητα της διδασκαλίας τους και ότι δεν εφαρμόζουν τις παιδαγωγικές πρακτικές που οι ίδιοι επιθυμούν.
- Οι παραδοσιακές τάξεις στις οποίες μπαίνουν οι εικαστικοί είναι συνήθως διαμορφωμένες από το δάσκαλο του τμήματος και η διάταξη των θρανίων είναι τέτοια ώστε να εξυπηρετεί την ατομική εργασία των μαθητών/τριών και να τους στερεί το περιθώριο ευελιξίας και αυτενέργειας. Άρα η πλαισίωση είναι κλειστή και οι εκπαιδευτικοί νιώθουν ότι αναγκάζονται να εφαρμόσουν μια γραμμική πορεία στο ωριαίο μάθημα πιεζόμενοι από το διαθέσιμο χρόνο.
- Από την άλλη, οι ελάχιστοι εκπαιδευτικοί του δείγματος που είχαν την ευκαιρία να έχουν στη διάθεση τους ειδικά διαμορφωμένο χώρο για το μάθημα των Εικαστικών ένιωθαν περισσότερο ελεύθεροι να εφαρμόσουν μαθητοκεντρικό εκπαιδευτικό σχεδιασμό χωρίς να αισθάνονται δέσμοι του διδακτικού ωριαίου χρόνου.
- Σύμφωνα με τις αντιλήψεις τους ο χώρος του εικαστικού εργαστηρίου προϋποθέτει μια χαλαρότερη ιεραρχική σχέση εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών ενθαρρύνοντας τους δεύτερους να έχουν επιλογές για τη συνδιαμόρφωση της μαθησιακής πράξης και την αίσθηση ότι μοιράζονται τις ευθύνες ισότιμα.
- Η ύπαρξη εικαστικού εργαστηρίου ενθαρρύνει την ενεργή εμπλοκή των μαθητών/τριών στη μαθησιακή διαδικασία ενδυναμώνοντας την ανάπτυξη δεξιοτήτων παρατήρησης, ενσυναίσθησης και συνεργασίας κατά την επεξεργασία και παραγωγή συλλογικών καλλιτεχνικών δημιουργημάτων.
- Επίσης διευκολύνεται η επικοινωνία ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τα παιδιά και το μάθημα τείνει να γίνεται πιο ευχάριστο και δημιουργικό από ό,τι συμβαίνει στα παραδοσιακά πλαίσια.

3.3. Απόψεις Εκπαιδευτικών για Παιδαγωγικούς Σχεδιασμούς 21^{ου} αιώνα στη Διεθνή Βιβλιογραφία για τα Εικαστικά

Αναζητώντας έρευνες που μελετούν τον συμπεριληπτικό χαρακτήρα της εικαστικής εκπαίδευσης εντοπίσαμε αυτήν των Rihter, Babuder & Selan (2023) που διερευνά την αποτελεσματικότητα των εικαστικών παιδαγωγών στη Σλοβενία να διδάξουν παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, να αναγνωρίσουν τις μαθησιακές ανάγκες αυτών αλλά και να αναπροσαρμόσουν τον εκπαιδευτικό τους σχεδιασμό, ώστε να προσφέρουν την κατάλληλη υποστήριξη και να επιτευχθούν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα των παιδιών. Από τους 79 συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα ένα μεγάλο ποσοστό δήλωσε ότι αποκόμισε τις **βασικές γνώσεις για την Ειδική Αγωγή μέσω βιβλιογραφίας** και αισθάνονται **μεγαλύτερη ετοιμότητα να κάνουν αναπροσαρμογές** στον εκπαιδευτικό τους σχεδιασμό ώστε να το μάθημα τους να γίνει συμπεριληπτικό. Αντιθέτως, **εκπαιδευτικοί που δεν έχουν επιμορφωθεί** και δεν έχουν άλλη πηγή γνώσης πέρα από το διαδίκτυο ή τη συνεργασία με άλλους εκπαιδευτικούς στη σχολική τους μονάδα θεωρούν ότι οι **συμπεριληπτικές πρακτικές επιφέρουν περισσότερες απαιτήσεις και προκλήσεις στην αναπροσαρμογή του ΠΣ** με βάση τις ανάγκες των ειδικών ομάδων μαθητών.

Όσον αφορά την ικανότητα των εικαστικών να εντοπίζουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές/τριες με ειδικές μαθησιακές ανάγκες την ώρα του μαθήματος, οι ερευνητές βρήκαν ότι οι **εκπαιδευτικοί είναι πιο ικανοί να αναγνωρίζουν δυσκολίες σε επίπεδο συμπεριφοράς** παρά σε κοινωνικο-συναισθηματικό και γνωστικό επίπεδο. Αυτό το εύρημα συμπληρώνεται, όπως δείχνει η συγκεκριμένη έρευνα, από τη τάση που επιδεικνύουν οι εικαστικοί-εκπαιδευτικοί **να υποβαθμίζουν οι ίδιοι την ποιότητα της δουλειάς τους** στην προσπάθεια να γίνουν συμπεριληπτικοί. Δηλαδή, οι τρόποι αντιμετώπισης αυτών των δυσκολιών που επιλέγουν συνήθουν ποικίλλουν από επιπλέον χρόνο για την ολοκλήρωση της εικαστικής πράξης, βοήθεια από συμμαθητές/συμμαθήτριες, στην απλοποίηση των οδηγιών ή την ανάθεση λιγότερο απαιτητικών ασκήσεων, ενώ **ελάχιστοι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν ΤΠΕ** για να αναβαθμίσουν την ποιότητα του μαθήματος των εικαστικών. Όπως έχουμε δει και σε άλλες έρευνες με άλλη θεματολογία και οι εικαστικοί εκπαιδευτικοί στη Σλοβενία πιστεύουν ότι **η επιμόρφωση στη διαφοροποιημένη και συμπεριληπτική μάθηση** ειδικά για το μάθημα τους είναι **επιτακτική ανάγκη ως μέτρο ενδυνάμωσης της επαγγελματικής τους ανάπτυξης και αποτελεσματικότητας.**

Θεωρήσαμε σημαντικό να αναδείξουμε τα ευρήματα έρευνας για την ευεργετική επίδραση που έχει η **συμπεριληπτική** εικαστική παιδεία από μία άλλη οπτική αυτή που αφορά τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό για **μαθητικό πληθυσμό που αντιμετωπίζει δύσκολες βιοτικές συνθήκες λόγω φτώχειας** (Pistilli, 2023). Έχοντας ως θεωρητικό υπόβαθρο την αντίληψη ότι υπάρχει ποικιλία εικαστικών λόγων μέσα στις σχολικές διαδικασίες, οι ερευνητές προσάρμοσαν το ΠΣ για τα εικαστικά ώστε να ανταποκρίνεται στις εξειδικευμένες τοπικές ανάγκες μαθητών και εκπαιδευτικών δύο σχολείων και σχεδίασαν ένα πιλοτικό πρόγραμμα εξι (6) μηνών με διαφορετικούς προσανατολισμούς ανά δίμηνο κατά το οποίο ενισχυόταν η διαθεματική προσέγγιση των Εικαστικών. Οι εικαστικοί είχαν τη δυνατότητα επιλογής θεμάτων μέσα από ένα ευρύ φάσμα που να τους εξυπηρετεί με βάση τις ανάγκες και τη συνεργασία με περισσότερους εκπαιδευτικούς διαφορετικών ειδικοτήτων για τη λειτουργικότητα του στοχευμένου εκπαιδευτικού σχεδιασμού. Η αξιολόγηση που εφαρμόστηκε ήταν διαμορφωτική ώστε να αναδειχθεί η εκπαιδευτική αλλαγή και στα ενδιάμεσα στάδια αλλά και στην ολοκλήρωση του έργου.

Σύμφωνα με τις απόψεις των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών στην έρευνα του Pistilli ήδη από το πρώτο μέρος του έργου η εκπαίδευση μέσω τέχνης αύξησε την συμμετοχή των μαθητών/τριών στη μαθησιακή διαδικασία, βελτιώθηκε η αυτοεκτίμηση και η κοινωνικοποίησή τους και αυτό είχε θετικά αποτελέσματα στις συνολικές σχολικές τους επιδόσεις, ενώ μειώθηκαν οι κοινωνικοί αποκλεισμοί. Οι εκπαιδευτικοί, επίσης, παρατήρησαν ότι οι μαθητές/τριες που θεωρούνταν «προβληματικοί» κατέκτησαν μεγαλύτερα επίπεδα αυτογνωσίας μέσα από το μάθημα των εικαστικών και ενισχύθηκε η δημιουργικότητά τους και η ικανότητα του κριτικού αναστοχασμού. Μία σημαντική παρατήρηση στα ευρήματα της έρευνας αφορά στις μαθησιακές εμπειρίες στα εικαστικά εργαστήρια, για τα οποία οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι συνέβαλαν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών αποκλεισμών σε πολύ μεγάλο βαθμό.

3.5. Εκπαιδευτικές Αλλαγές & Καινοτομία

Οι εκπαιδευτικές αλλαγές, όπως στην περίπτωση μας η εισαγωγή νέου ΠΣ στο ελληνικό σχολείο, εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες ώστε να γίνουν αποδεκτές από τον εκπαιδευτικό πληθυσμό και να υλοποιηθούν, όπως προτείνεται από τα στελέχη της εκπαιδευτικής πολιτικής κάθε χώρας. Εξετάζοντας αυτό το ζήτημα στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα και ειδικότερα σε σχολεία Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης οι Μάνεσης και Θεοδώρου (2022) διερεύνησαν τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την

υλοποίηση των εκπαιδευτικών αλλαγών. Η έρευνά τους ανέδειξε όχι μόνο τα εμπόδια που διαχρονικά προτάσσουν οι εκπαιδευτικοί σχετικά με τις αλλαγές και τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις αλλά και τη στάση των ίδιων απέναντι σε αυτές τις αλλαγές. Τα θέματα που αναδείχθηκαν στην έρευνά τους αφορούν στην:

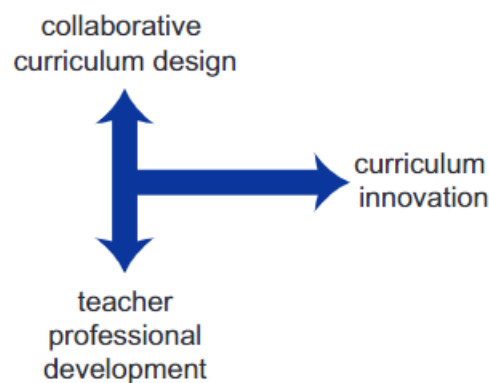
- α. Εκπαιδευτική πολιτική και στον σχεδιασμό
- β. Σχολική Πραγματικότητα
- γ. Στη στάση των εκπαιδευτικών.

Όσον αφορά το πρώτο θέμα οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν **να προσαρμόσουν βάσει πραγματικών αναγκών** αντί να ακολουθήσουν ρητά τις αλλαγές, όπως προτείνονται από το Υπουργείο Παιδείας. Τα βασικά **αίτια αντίστασης** κατά την άποψη τους είναι ότι οι αλλαγές γίνονται βιαστικά και έχουν πρόχειρο ερασιτεχνικό σχεδιασμό που δεν αντικατοπτρίζει την ελληνική σχολική πραγματικότητα, αγνοεί δηλαδή βασικά ζητήματα, όπως τον αριθμό των μαθητών/τριών ή την οργανικότητα της σχολικής μονάδας, την υλικοτεχνική υποδομή και γενικά τις συνθήκες στις οποίες πρόκειται να γίνει η εφαρμογή των αλλαγών. Ταυτόχρονα παρατηρούν ότι αυτές είναι συχνές, εξαρτώνται πιο πολύ από τις αλλαγές των κυβερνήσεων και εφαρμόζονται για μικρό χρονικό διάστημα, χωρίς να δίνεται έμφαση στη σταθερή εκπαιδευτική πολιτική του τόπου. Το γεγονός ότι οι αλλαγές συνοδεύονται από ένα αίσθημα «επιβολής» κάνει τους εκπαιδευτικούς να νιώθουν ότι παραμερίζονται οι ανάγκες όλων των εμπλεκόμενων στην ελληνική εκπαιδευτική κοινότητα. Μεγάλη μερίδα εκπαιδευτικών φαίνεται πως εντάσσει την ανεπαρκή επιμόρφωση, όπως υλοποιείται από τα Υπουργεία Παιδείας, μέσα στο πλαίσιο των επιφανειακών μέτρων που λαμβάνονται ώστε να πραγματοποιηθούν οι αλλαγές. Και εδώ σύμφωνα με τη γνώμη των εκπαιδευτικών η έλλειψη έγκαιρης και ουσιαστικής επιμόρφωσης συνδυάζεται με την έλλειψη αποσαφήνισης των σκοπών της αλλαγής. Ένα ενδιαφέρον εύρημα σχετικά με τη **στάση των εκπαιδευτικών** και την **άρνηση** τους να εναρμονιστούν στις εκπαιδευτικές αλλαγές είναι η επιρροή από τα προσωπικά πιστεύω τους αλλά και από την πίεση που δέχονται από ομάδες συνδικαλιστών ή ομάδων συμφερόντων, η οποία συχνά ακυρώνει τις εκπαιδευτικές αλλαγές.

Αρκετές από τις εμπειρικές έρευνες που εξετάζουν εκπαιδευτικές αλλαγές τοποθετούν το ζήτημα της εποικοδομητικής επιμόρφωσης ως ένα πάγιο αίτημα των εκπαιδευτικών στο πλαίσιο της επαγγελματικής τους ανάπτυξης και ενίσχυσης της εκπαιδευτικής τους ταυτότητας, ως συνάρτηση της βιωσιμότητας των καινοτομιών στην εκπαιδευτική πρακτική. Η προσλαμβανόμενη μορφή του ΠΣ από τους εκπαιδευτικούς που πρέπει να το εφαρμόσουν

αρκετές φορές δείχνει ότι υπάρχει ένα κενό ανάμεσα στην επιδιωκόμενη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και την επιτευχθείσα πρακτική στο μικρό-επίπεδο της σχολικής μονάδας (Westbroek et. al., 2019; Sundberg, 2022). Η σχολική ηγεσία και η σχολική κουλτούρα παίζουν σημαντικό ρόλο στην αειφορία και την εναρμόνιση των εκπαιδευτικών αλλαγών και των καινοτομιών (Westbroek et. al., 2019; Sundberg, 2022; Τζίκα & Ξαφάκος, 2022). Κάποια από τα συνήθη λάθη που συμβαίνουν στην εισαγωγή των καινοτομιών κατά τον σχεδιασμό ΠΣ αφορά στην τάση των κατασκευαστών να ακολουθούν την από πάνω προς τα κάτω προσέγγιση (**top-down**), χωρίς να έχει κατανοηθεί η αναγκαιότητά τους, να μην έχει παραδείγματα εφαρμογής και κοινότητα *early adopters* για την υποστήριξη της διάχυσής τους και επιπλέον δεν αξιολογούνται τα αποτελέσματα αυτής της εισαγωγής (Δημόπουλος, 2023).

Στην έρευνα των Westbroek et. al. (2019) μελετάται η δυναμική προσέγγιση του **enactment** μέσα από τη συνεργασία ομάδων εκπαιδευτικών στο μικρο-επίπεδο της σχολικής μονάδας. Η προσαρμογή του επίσημου ΠΣ στο μικρότοπο του σχολείου ώστε οι εκπαιδευτικές πρακτικές να εξυπηρετούν την επίτευξη των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων του τοπικού εκπαιδευτικού πληθυσμού φαίνεται πώς έχει οφέλη και για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών αλλά και τη βιωσιμότητα των καινοτομιών (εικ.3).



Εικόνα 4 - Teachers as Co-designers - Αποτύπωση των σχέσεων κατά την προσαρμογή ΠΣ (Westbroek et. al., 2019)

Ανάμεσα στα ευρήματα της έρευνας είναι ο μεγάλος βαθμός ικανοποίησης που ένιωσαν οι εκπαιδευτικοί για τις εκπαιδευτικές πρακτικές τους και την αξιολόγηση αυτών μέσα από τη συλλογική συνεργασία. Σύμφωνα με τις απόψεις τους κατάφεραν να αναπτύξουν ικανότητες υγιούς επικοινωνίας και επίλυσης προβλημάτων και έτσι ενισχύθηκε και μια πιο ομαδοσυνεργατική κουλτούρα σχολικής μονάδας.

Μία έρευνα που αντιστοίχως επιχειρεί να αποτυπώσει με ποιοτικά και ποσοτικά δεδομένα την εικόνα του καινοτομικού κλίματος στην ελληνική σχολική πραγματικότητα της

Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ερευνώντας τις απόψεις των εκπαιδευτικών αλλά και διευθυντών σχολικών μονάδων είναι των Τζίκα & Ξαφάκος (2022). Οι ερευνητές βρήκαν ότι οι εκπαιδευτικοί είναι κατά μεγάλο ποσοστό πρόθυμοι να βελτιώσουν τη διδασκαλία τους και *διακατέχονται θετικά ως προς τη δυνατότητα αυτενέργειάς τους*. Όμως παρά την ύπαρξη νέων ιδεών από τους εκπαιδευτικούς, η εισαγωγή τους γίνεται ατομικά και αποσπασματικά χωρίς να υπάρχουν «συστήματα ενσωμάτωσης» για την ανταλλαγή αλλά επικοινωνία αυτών των ιδεών τόσο με τους συναδέλφους όσο και με τους διευθυντές. Συμπληρωματικά και οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές πιστεύουν ότι *«η υποστήριξη από τον/τη διευθυντή/ρια, η ύπαρξη συλλογικού οράματος, η συστηματική συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών και του ευρύτερου περιβάλλοντος του σχολείου (οικογένεια, τοπική κοινωνία), η χρήση νέων τεχνολογιών, ο πειραματισμός και ο αναστοχασμός»* είναι παράγοντες που ευνοούν την ύπαρξη και τη διατήρηση του καινοτομικού σχολικού κλίματος. Βέβαια οι Τζίκα & Ξαφάκος παρατηρούν ότι δεν υπήρξαν σχετικές αναφορές ως προς την αξιολόγηση και τον αναστοχασμό των νέων ιδεών και πρακτικών που τυχάνει να εφαρμόζουν ανά διαστήματα και αυτό προκαλεί προβληματισμό, αφού η αξιολόγηση παίζει βασικό ρόλο στη βιωσιμότητά του καινοτομικού σχολικού κλίματος.

Β' Μέρος

Κεφάλαιο 4. Ερευνητική Μεθοδολογία

4.1. Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο αναπτύσσεται η ερευνητική μεθοδολογία βάσει της οποίας διενεργήθηκε η έρευνα. Αρχικά γνωστοποιείται ο σκοπός και η ανάγκη διεξαγωγής της έρευνας και έπειτα παρατίθενται τα ερευνητικά ερωτήματα όπως προέκυψαν από τη διαμόρφωση του θέματος υπό διερεύνηση. Στη συνέχεια γίνεται αναλυτική περιγραφή της μεθοδολογικής προσέγγισης και του ερευνητικού εργαλείου, καθώς και των ζητημάτων εγκυρότητας, αξιοπιστίας και δεοντολογίας της έρευνας. Τέλος, παρουσιάζεται η μέθοδος ανάλυσης των δεδομένων.

4.2. Ανάγκη Διεξαγωγής της Έρευνας

Το γνωστικό αντικείμενο των Εικαστικών στο Δημοτικό ως αυτόνομο μάθημα αποτελεί σχετικά σύγχρονη κατασκευή για τα ελληνικά δεδομένα όπως έχει ήδη επισημανθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο. Επομένως υπάρχει περιορισμένη βιβλιογραφία που να εστιάζει στην εξειδικευμένη συσχέτιση του επιδιωκόμενου ΠΣ των Εικαστικών, όπως διαμορφώνεται από τους δημιουργούς του με την πραγματική μαθησιακή διαδικασία όπως υλοποιείται από τους αντίστοιχους εκπαιδευτικούς ειδικότητας.

Σε ερευνητικό επίπεδο η ανάγκη εκπόνησης της παρούσας εργασίας εξυπηρετεί δύο σκοπούς. Ο πρώτος αφορά σε μεγάλο βαθμό την συνεργασία του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής με το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου στα πλαίσια της αξιολόγησης του νέου προγράμματος σπουδών για τα Εικαστικά στο Δημοτικό. Πιο συγκεκριμένα, μέσω της διερεύνησης των απόψεων των εκπαιδευτικών υπογραμμίζεται η κατανόηση αλλά και η επιθυμητή ή μη διαχείριση του ΠΣ από τους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς. Οι Voogt et. al (2019) υπογραμμίζουν τη σημασία της ενεργής συμμετοχής των εκπαιδευτικών στη διαδικασία σχεδιασμού Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών προκειμένου να διευκολυνθεί μια βαθύτερη και πιο βιώσιμη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Εξάλλου η ευθυγράμμιση μεταξύ των επιδιωκόμενων στόχων που ορίζουν οι κατασκευαστές ενός ΠΣ και της υλοποίησης αυτού από τους εκπαιδευτικούς που το εφαρμόζουν στην πράξη επισημαίνεται από τους ερευνητές ως μοχλός πίεσης σε κάθε νέα εκπαιδευτική πολιτική και μεταρρύθμιση (Polikoff et al., 2019; Pak et al., 2020). Επιπλέον, μέσω αυτής της έρευνας μας δόθηκε και η ευκαιρία για διερεύνηση και καταγραφή των αδυναμιών που εντοπίζονται από τους εκπαιδευτικούς κατά την εφαρμογή των

νέων ΠΣ. Στη βιβλιογραφία έχουν αναδειχτεί σε πρωτότερο χρόνο οι αδυναμίες εφαρμογής αλλαγών αλλά και οι δυσκολίες που έχουν αντιμετωπίσει οι εκπαιδευτικοί εφαρμόζοντας παλαιότερα ΠΣ για τα εικαστικά . Τα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας ως προς αυτό το στοιχείο για τα στελέχη της εκπαιδευτικής πολιτικής και τους κατασκευαστές των ΠΣ σε συνδυασμό με τις προτάσεις που οι εκπαιδευτικοί θέτουν προς συζήτηση δύνανται να συμβάλουν στη μελλοντική βελτίωση των ΠΣ.

4.3. Σκοπός και Ερευνητικά Ερωτήματα

Σκοπός της έρευνας στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη του νέου Προγράμματος Σπουδών για το γνωστικό αντικείμενο των Εικαστικών στο Δημοτικό, προκειμένου να αποτυπωθούν οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών που το εφάρμοσαν πιλοτικά το σχολικό έτος 2020-2021 και την τρέχουσα χρονιά στα Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία επί τη βάση της σύγκρισης μεταξύ της επιδιωκόμενης από τους κατασκευαστές του και της προσλαμβανόμενης από τους εκπαιδευτικούς μορφής του. Η έρευνα αναπτύσσεται με βάση τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποια είναι τα βασικά στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν τα νέα Π.Σ. για τα Εικαστικά στο Δημοτικό σύμφωνα με τους κατασκευαστές τους και με ποιο τρόπο αυτά τα στοιχεία αναγνωρίζονται από τους εκπαιδευτικούς;
2. Ποιες λειτουργικές αδυναμίες των νέων Π.Σ. εντοπίζουν οι εκπαιδευτικοί στα νέα Π.Σ.;
3. Ποια λειτουργικά πλεονεκτήματα εντοπίζουν οι εκπαιδευτικοί στα νέα Π.Σ.;
4. Ποιες δυσκολίες αναμένουν ότι θα αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί κατά την εφαρμογή των νέων Π.Σ.;
5. Ποιες προτάσεις διατυπώνουν για τη βελτίωσή τους με στόχο την επιτυχή εφαρμογή τους στην πράξη;

4.4. Ερευνητικό Δείγμα

Σε αυτή την εμπειρική έρευνα επιλέξαμε να ακολουθήσουμε τη σκόπιμη δειγματοληψία καθώς το δείγμα ήταν προκαθορισμένο από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και αφορούσε αρχικά σε εκπαιδευτικούς του μαθήματος Εικαστικών στο Δημοτικό, οι οποίοι είχαν επιμορφωθεί στο νέο Πρόγραμμα σπουδών του ίδιου γνωστικού αντικείμενου και παράλληλα το είχαν υλοποιήσει σε Πρότυπα και Πειραματικά δημοτικά σχολεία. Η

επιλογή του δείγματος ήταν προκαθορισμένη λόγω της συνέργειας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και του ΙΕΠ.

Στην ερευνήτρια δόθηκε πρόσβαση αρχικά σε μία λίστα με ονόματα έντεκα (11) εκπαιδευτικών από όλη την ελληνική επικράτεια που υπηρετούσαν σε Πειραματικά και Πρότυπα σχολεία, οι οποίοι/ες είχαν επιμορφωθεί αλλά και προβεί στην υλοποίηση του νέου Προγράμματος Σπουδών για τα Εικαστικά στο Δημοτικό. Παρόλο που οι εκπαιδευτικοί ήταν ενημερωμένοι από το ΙΕΠ για την πιθανή συμμετοχή τους στη συγκεκριμένη επιστημονική μελέτη η ανταπόκρισή τους στο αίτημα συμμετοχής στην έρευνά μας ήταν περιορισμένη. Με την υποστήριξη και καθοδήγηση του επιβλέποντα καθηγητή στην ερευνήτρια χρειάστηκε να δοθούν άλλοι δύο (2) κατάλογοι με ονόματα πιθανών συνεντευξιαζόμενων οι οποίοι/ες είχαν επιμορφωθεί στα νέα ΠΣ και στην επόμενη φάση επιμόρφωσης θα ορίζονταν Επιμορφωτές Β'. Στην ουσία, από τα τριάντα περίπου άτομα που προσεγγίθηκαν στο σύνολό τους εντέλει συμμετείχαν οκτώ (8) εκπαιδευτικοί εικαστικών στην έρευνά μας.

Το δείγμα απαρτίζουν επτά (7) γυναίκες και ένας (1) άνδρας, από τους οποίους οι δύο προέρχονται από τον πρώτο κατάλογο, οι πέντε ήταν οι Επιμορφωτές Β' (δεύτερος κατάλογος) και ένα υποκείμενο είναι σύμβουλος στο ΙΕΠ (τρίτος κατάλογος). Οι έξι από τους επτά είναι απόφοιτοι της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών, ένας κατέχει επιπλέον πτυχίο Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής και ένα άτομο είναι ΠΕ70 (Παιδαγωγικό) με ειδίκευση στα Εικαστικά και τα ΤΠΕ. Σχεδόν όλοι/ες οι συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα είναι κάτοχοι πτυχίου μεταπτυχιακών σπουδών, ενώ τρεις είτε έχουν διδακτορικό είτε βρίσκονται στη διαδικασία ολοκλήρωσής του. Όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι έχουν πάνω από έντεκα χρόνια προϋπηρεσίας στην εκπαίδευση και αρκετοί από αυτούς/ές έχουν παράλληλα συμμετάσχει σε ομαδικές ή ατομικές εκθέσεις με την ιδιότητα του/της Εικαστικού.

4.4.1. Χαρακτηριστικά Συμμετεχόντων

Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνονται αναλυτικά τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων/ουσών.

A/A	Φύλο	Ειδικότητα	Έτη Υπηρεσίας	Έτη Υπηρεσίας στο σχολείο Πύλοτικής Εφαρμογής του ΠΣ	Χρόνος πύλοτικής εφαρμογής	Βασικά Πτυχία	Μεταπτυχιακό	Διδακτορικό
Σ1	Θ	ΠΕ08	14	3	συνεχίζει	1 ^ο Εσωτερική Αρχιτεκτονική 2 ^ο Καλών Τεχνών	-	ΝΑΙ (σε εξέλιξη)
Σ2	Θ	ΠΕ08	11	1	1	Α.Π.Θ	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Σ3	Α	ΠΕ08	14, πραγματικά 12	0	0	Καλών Τεχνών	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Σ4	Θ	ΠΕ08	15 ως μόνιμος εκπαιδευτικός ΠΕ08, 20 στην εκπαίδευση γενικότερα	0	0	Καλών Τεχνών	ΝΑΙ (Υπ.ΙΚΥ)	ΟΧΙ
Σ5	Θ	ΠΕ08	11	0	0	Καλών Τεχνών	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Σ6	Θ	ΠΕ08	Διδακτικά 15 Συνολικά 18	0	0	Καλών Τεχνών	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Σ7	Θ	ΠΕ70-Ειδ. Εικαστικά & ΤΠΕ	21	0	0	-	ΝΑΙ (3)	ΝΑΙ (σε εξέλιξη)
Σ8	Θ	ΠΕ08	13	9	7 εβδομάδες	Καλών Τεχνών	ΝΑΙ	ΟΧΙ

Εικόνα 5 - (Πίνακας) Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Συνεντευξιζόμενων

4.5. Μεθοδολογική Προσέγγιση

4.5.1. Μέθοδος Συλλογής των Ερευνητικών Δεδομένων και Ερευνητικό Εργαλείο

Θεωρήσαμε την εις βάθος πλαισιοθετημένη συνέντευξη με ημιδομημένες ερωτήσεις το κατάλληλο εργαλείο για τη διεξαγωγή της παρούσης εμπειρικής έρευνας. Η τεχνική της συνέντευξης παρέχει στον ερευνητή την ευκαιρία για συλλογή δεδομένων τα οποία θα ήταν δύσκολο να συλλεχθούν με άλλα εργαλεία. Σύμφωνα με τους Πουρκό και Δαφέρμο (2010) η ποιοτική συνέντευξη βοηθά στην ανάπτυξη μίας πιο σύνθετης, λεπτομερούς περιγραφής και κατανόησης του υπό διερεύνηση ζητήματος. Οι ίδιοι αναφέρουν στον πρόλογο του έργου τους:

Οι ποιοτικές προσεγγίσεις, ανεξάρτητα από το επιστημονικό πεδίο που εφαρμόζονται (στην Κοινωνική Ανθρωπολογία, στην Κοινωνιολογία, στην Ψυχολογία, στις επιστήμες της αγωγής κ.ά.), έχουν ως βασικό στόχο την αυθεντική και ολιστική περιγραφή και κατανόηση ενός ακέρατου, ενιαίου κοινωνικού ή πολιτισμικού φαινομένου ή συμβάντος. (Πουρκός και Δαφέρμος, 2010, σελ.17)

Παρομοίως οι Ίσαρη και Πουρκός (2015) υπογραμμίζουν ότι η ποιοτική συνέντευξη «δίνει τη δυνατότητα στους ερευνητές να διερευνήσουν σε βάθος αντιλήψεις, απόψεις και αξίες». Το συγκεκριμένο εργαλείο όντας συνυφασμένο με την ποιοτική έρευνα δίνει την ευκαιρία στον/στην ερευνητή/τρια όχι μόνο να διεισδύσει στην προσωπικότητα των υποκειμένων αλλά και να καταφέρει να κατανοήσει τις κοινωνικές επιρροές που οι

συνεντευξιαζόμενοι/ες μπορεί να έχουν δεχτεί (Παπαγεωργίου, 1998: 9-10 στο Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008; 2019). Με άλλα λόγια, με αυτό το εργαλείο ενδέχεται να μπορεί να ξεκλειδώσει μια επιτυχημένη διάδραση μεταξύ ερευνητών και συνεντευξιαζόμενων δίνοντας ταυτόχρονα χώρο στην ανάδειξη πολλών ειλικρινών και πραγματικών στοιχείων και από τις δύο πλευρές (Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2019).

Στη συγκεκριμένη περίπτωση έρευνας υιοθετήσαμε τη διαδικτυακή σύγχρονη διεξαγωγή συνεντεύξεων (O'Connor, et. al., 2008) μέσω πλατφορμών επικοινωνίας, καθώς θεωρούμε ότι στη μέτα-Covid εποχή υπάρχει εξοικείωση με τη χρήση τέτοιου είδους επικοινωνίας. Αυτός ο σύγχρονος τρόπος διεξαγωγής έρευνας προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες ευελιξίας στους ερευνητές. Η διαδικτυακή συνέντευξη μέσω ψηφιακών εργαλείων συνεισφέρει στην εξομάλυνση εμποδίων, όπως η γεωγραφική απόσταση (Burns, 2010; Chen & Hinton, 1999; Dimond, et. al., 2012) ή το κόστος διεξαγωγής (Fontes & O'Mahony, 2008; Ordenakker, 2006 οπ. αναφέρονται στο Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2019), όπως μπορεί να ίσχυε για τη διενέργεια ποιοτικής συνέντευξης σε ένα φυσικό χώρο δια ζώσης. Επίσης με χρήση επικοινωνιακών πλατφορμών όπου συνδυάζεται ήχος και εικόνα τόσο οι ερευνητές/τριες όσο και τα υποκείμενα της έρευνας μπορούν να έχουν οπτική επαφή παρόλο που η συμμετοχή και διάδραση είναι εξ' αποστάσεως και μάλιστα από την άνεση του χώρου τους (Deakin & Wakefield, 2014, Hanna, 2012, Seitz, 2016 οπ. αναφέρονται στο Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2019). Μία ακόμη επιλογή τρόπου διεξαγωγής συνεντεύξεων που εντάχθηκε και στην έρευνά μας είναι δια μέσω τηλεφωνικής συνομιλίας. Αυτές μας στερούν την παρατήρηση μη λεκτικής επικοινωνίας ή της γλώσσας του σώματος, όμως, κατά τους McCoyd & Kerson (2006) δεν αλλοιώνουν τον γνήσιο και στοχαστικό χαρακτήρα των απαντήσεων.

4.6. Ζητήματα Εγκυρότητας και Αξιοπιστίας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, βασικό μέλημα των ερευνητών/τριών κατά τη διάρκεια της συνέντευξης ήταν να φτάσουν στη γνώση μέσω καλής ακρόασης και ενθάρρυνσης προς τους/τις συμμετέχοντες/ουσες (Kvale, 1996) πάντα σε συνδυασμό με τη διευκόλυνση της φυσικής ροής της διαδικασίας επιδεικνύοντας σημαντικές επικοινωνιακές δεξιότητες και παράλληλα επιτυγχάνοντας ουσιαστική αλληλεπίδραση με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες. Για να λειτουργήσει αυτή η διάδραση υπέρ της εγκυρότητας της επιστημονικής έρευνας οι συνεντευξιαζόμενοι κατέχουν τον πρωταγωνιστικό ρόλο ενώ οι ερευνητές/τριες έχουν

βοηθητικό και διακριτικά καθοδηγητικό ρόλο διατηρώντας ένα πλαίσιο σεβασμού και ευγένειας (Briggs, 1986; Κυριαζή, 1998; Παρασκευοπούλου-Κόλλια, 2008)

Στην παρούσα έρευνα κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων δώσαμε μεγάλη προσοχή στην τήρηση των προαναφερθεισών αρχών καθώς μέριμνά μας ήταν η συλλογή και κατανόηση των δεδομένων με το δυνατό αντικειμενικό τρόπο. Η ερευνήτρια με σεβασμό στα δικαιώματα και τη διαθεσιμότητα των συμμετεχόντων άφησε ανοικτή την επιλογή διεξαγωγής της συνέντευξης ως προς την ημέρα, το χρόνο και το ψηφιακό επικοινωνιακό μέσο προκειμένου τα υποκείμενα να ανταποκριθούν όπως έκριναν τα ίδια.

4.6.1. Αποτίμηση της διαδικασίας της Συνέντευξης

Η διενέργεια των συνεντεύξεων ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2022 και ολοκληρώθηκε στα μέσα Νοεμβρίου του 2022. Όπως παρουσιάστηκε παραπάνω κάθε συνέντευξη έγινε εξ αποστάσεως σύγχρονα με τη χρήση των πλατφορμών ηλεκτρονικής επικοινωνίας ή τηλεφώνου. Συγκεκριμένα οι συνεντευξιαζόμενοι επέλεξαν το WEBEX ή το ZOOM καθώς με αυτά ένιωθαν μεγαλύτερη εξοικείωση. Για την ερευνήτρια τα συγκεκριμένα εργαλεία ήταν επιθυμητά καθώς δίνεται η άμεση επιλογή για ηχογράφιση και αυτοματοποιημένη δημιουργία mp3 αρχείου ήχου. Μία συνέντευξη πραγματοποιήθηκε μέσω τηλεφώνου και ηχογραφήθηκε από το ενσωματωμένο πρόγραμμα καταγραφής κλήσης της κινητής συσκευής της ερευνήτριας. Για την αρχική μετεγγραφή σε κείμενο χρησιμοποιήθηκε το add-on Transcribe του κειμενογράφου Microsoft Word το οποίο μετατρέπει αυτόματα αρχεία ήχου σε κείμενο. Κατά την ανάγνωση των απομαγνητοφωνήσεων εντοπίστηκαν αρκετά λάθη τα οποία πληκτρολογήθηκαν εκ νέου, ώστε να διασφαλιστεί η σωστή καταγραφή των δεδομένων.

4.6.2. Πρωτόκολλο Συνέντευξης

Ο οδηγός της συνέντευξης που χρησιμοποιήθηκε στην εμπειρική έρευνά μας ήταν προϊόν κατασκευής διδασκόντων του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου σε συνεργασία με στελέχη εκπαίδευσης του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Η ερευνήτρια το προσάρμοσε στο γνωστικό αντικείμενο των Εικαστικών για το δημοτικό καθώς αυτό το μάθημα ήταν ο πυρήνας του υπό διερεύνηση θέματος της μελέτης.

Υπάρχουν συνολικά 28 ερωτήσεις οι οποίες είναι συγκεντρωμένες σε τέσσερις ενότητες οι οποίες προέκυψαν κατά το σχεδιασμό από τα ερευνητικά ερωτήματα. Οι πρώτες 7

ερωτήσεις αφορούν στα δημογραφικά στοιχεία των συνεντευξιζόμενων. Οι επόμενες 8 ερωτήσεις επιχειρούν να αποσαφηνίσουν γενικές πληροφορίες σχετικά με τη φιλοσοφία και τη φυσιολογία του νέου ΠΣ για τα Εικαστικά στο Δημοτικό. Ακολουθεί η ενότητα των ερωτήσεων για τα επιμέρους στοιχεία του ΠΣ όπως το περιεχόμενο, ο βηματισμός, ο χρόνος και ο παιδαγωγικός προσανατολισμός για τα Εικαστικά. Τέλος, υπάρχουν 5 ερωτήσεις σχετικές με την εφαρμοσιμότητα του νέου ΠΣ αλλά και τις προτάσεις των εκπαιδευτικών-υποκειμένων στην έρευνα. Ο οδηγός αναλυτικά υπάρχει στο Παράρτημα της εργασίας.

4.7. Θέματα Ηθικής και Δεοντολογίας

Στον κλάδο των Κοινωνικών Επιστημών οι ερευνητές οφείλουν να έχουν ως στόχο τη διενέργεια εμπειρικών ερευνών με έμφαση στη σαφήνεια ζητημάτων ηθικής. Η εμπειρική έρευνα συνεισφέρει στην καταγραφή της αλήθειας των υποκειμένων για το υπό διερεύνηση θέμα, αλλά ταυτόχρονα αυτή η διαδικασία εξαρτάται άμεσα από τις αποφάσεις των ερευνητών/τριών οι οποίες ενδεχομένως να επηρεάζουν είτε τους εμπλεκόμενους στην έρευνα είτε τους πιθανούς αποδέκτες της μελέτης. Οι Blaxter et al. (2001) υποστηρίζουν ότι οι ερευνητές/τριες πρέπει να αναγνωρίζουν την πολυπλοκότητα των ζητημάτων ηθικής καθώς δεν αφορούν μόνο στην προστασία των δικαιωμάτων και των προσωπικών δεδομένων αλλά ταυτόχρονα σχετίζονται με τις μεθοδολογικές αρχές που θεμελιώνουν όλο τον ερευνητικό σχεδιασμό. Ένας ακόμη παράγοντας επιρροής σύμφωνα με την Τραϊάνου (2014) εντοπίζεται στην συμπεριφορά των ερευνητών/τριών, η οποία πρέπει να είναι «αποδεκτή» λαμβάνοντας υπόψη όλους τους πιθανούς περιορισμούς της πλαισιοθετημένης διεξαγωγής της μελέτης. Επομένως από την εκκίνηση της διαδικασίας συλλογής δεδομένων αλλά και κατά την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας πρέπει να έχει προηγηθεί προσεκτικός σχεδιασμός τηρώντας συγκεκριμένους κανόνες στους οποίους συμφωνούν συνεντευξιζόμενοι και ερευνητές/τριες και έτσι συνιστάται η δεοντολογία της έρευνας (Creswell & Creswell, 2019; Λατινόπουλος, 2010 στο Βενιανάκη & Γεωργιάδη, 2021).

Βασικό βήμα στον σχεδιασμό μας ήταν η σύνταξη κειμένου που θα λειτουργούσε ως γνωστοποίηση του σκοπού της έρευνας με αναλυτική επεξήγηση της διαδικασίας αλλά και των δικαιωμάτων των συμμετεχόντων/ουσών. Αυτό απεστάλη ως σώμα κειμένου email και χρησιμοποιήθηκε ως το «συμβόλαιο» συγκατάθεσης των υποκειμένων που ανταποκρίθηκαν θετικά. Η γλώσσα ήταν απλή και κατανοητή ώστε να είναι ξεκάθαρο ότι τα άτομα έχουν κατανοήσει πλήρως τα όσα ειπώθηκαν και να αποσαφηνίσει τυχόν παρανοήσεις (Καλλινικάκη, 2010).

Στη δική μας έρευνα η διενέργεια των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε εξ' ολοκλήρου με σύγχρονη (real-time) εξ' αποστάσεως επικοινωνία και για αυτό το λόγο στην ενημέρωση των συμμετεχόντων/ουσών συμπεριλάβαμε διευκρίνιση για τις δυνατότητες της ηλεκτρονικής καταγραφής φροντίζοντας να κατευνάσουμε την πιθανή ανασφάλεια που ήταν πιθανό να προκληθεί και φυσικά να υπενθυμίσουμε τον κώδικα δεοντολογίας που έχει συμφωνηθεί. Στις περιπτώσεις όπου οι συμμετέχοντες/ουσες επέλεξαν ψηφιακό εργαλείο που παρείχε τη δυνατότητα επιλογής ανοικτής κάμερας ή όχι, γνωστοποιήσαμε ότι η διεξαγωγή της έρευνας στηρίζεται στην αρχή της ανωνυμίας μεν, αλλά η ελευθερία να διαλέξουν μόνοι τους την ανοικτή ή κλειστή κάμερα ήταν σεβαστό δικαίωμα τους. Βέβαια δεν πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός ότι ενέχουν κίνδυνοι που βρίσκονται έξω από τον έλεγχο των ερευνητών/τριών σε επιστημονικές μελέτες που διεξάγονται πλήρως βάσει ψηφιακών μέσων και ηλεκτρονικών συσκευών. Με άλλα λόγια, ενώ στο συμβόλαιο οι ερευνητές/τριες έχουν υποσχεθεί εμπιστευτικότητα και σεβασμό στα προσωπικά δεδομένα των ατόμων στον τρόπο διαχείρισής των καταγραφόμενων δεδομένων, οι όροι λειτουργίας των ψηφιακών πλατφορμών μπορεί να αφήνουν περιθώρια παραβίασης από τρίτους (Mann and Stewart, 2000). Στην προκειμένη περίπτωση, θεωρούμε ότι έχουμε προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες ώστε να διαφυλαχθούν τα προσωπικά δεδομένα όλων των εμπλεκόμενων στην διαδικασία συλλογής, επεξεργασίας αλλά και κοινοποίησης των δεδομένων.

4.7.1. Πρωτόκολλο Συναίνεσης

Όπως έχει προαναφερθεί η ερευνήτρια προκειμένου να προβεί στη συλλογή δεδομένων προσέγγισε το υποψήφιο δείγμα με αποστολή ηλεκτρονικής επιστολής στην οποία παρουσίασε τον σκοπό της έρευνας καθώς και όλων των λεπτομερειών που αφορούσαν στο αίτημα συμμετοχής στην έρευνα. Σε αυτό το κείμενο συμπεριλάβαμε επίσης διευκρινήσεις για τον τρόπο κοινοποίησης των αποτελεσμάτων της έρευνας τονίζοντας ότι διατηρείται η ανωνυμία των συμμετεχόντων/ουσών, ως στρατηγική εξασφάλισης υψηλών αρχών δεοντολογίας (Traianou, 2014).

Φροντίσαμε επίσης να ανταποκρινόμαστε εγκαίρως, με υπομονή και θετική στάση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομίου ή/και μέσω τηλεφώνου πριν την διεξαγωγή της συνέντευξης προκειμένου να απαντηθούν επιπλέον απορίες σχετικές με όλα τα μέρη του συμφωνητικού, ώστε όλοι οι εμπλεκόμενοι/ες να γνωρίζουν ότι οι απόψεις τους πρέπει να καταγραφούν ηχητικά εφόσον και οι ίδιοι το επιτρέπουν και να έχουν την επιλογή για οποιαδήποτε αλλαγή. Πέρα από την ηλεκτρονική επιστολή ως «συμβόλαιο» συναίνεσης συμμετοχής στην έρευνα

ζητήθηκε και χρησιμοποιήθηκε συμπληρωματικά ένα έντυπο «Συγκατάθεσης κατόπιν Ενημέρωσης» του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου προκειμένου να εξασφαλιστούν θέματα εμπιστευτικότητας για ένα υποκείμενο. Και οι δύο επιστολές υπάρχουν στο Παράρτημα της εργασίας.

4.8. Μέθοδος Ανάλυσης Δεδομένων

Για την ανάλυση των δεδομένων και με οδηγό τα ερευνητικά μας ερωτήματα επιχειρήσαμε την αποκωδικοποίηση των θεμάτων που αναδύονται μέσα από τις ημιδομημένες συνεντεύξεις με τους εκπαιδευτικούς. Αν και αυτή η μέθοδος φαίνεται να αφήνει μία «θεωρητική ελευθερία» ή «ευελιξία» δεν σημαίνει ότι η ανάλυση διεξάγεται χωρίς επιστημολογική πλαισίωση. Με δεδομένο ότι η θεματική ανάλυση είναι συμβατή με μεγάλο εύρος επιστημολογικών θέσεων (π.χ. ρεαλισμός, φαινομενολογία, κονστρουξιονισμός), ο ερευνητής καλείται να προσδιορίσει ο ίδιος επιστημολογικά και θεωρητικά την ανάλυσή του, κυρίως βάσει των ερευνητικών του ερωτημάτων (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

Κεφάλαιο 5. Θεματική Ανάλυση Έρευνας

5.1. Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζονται τα σημαντικότερα ευρήματα, σύμφωνα με την ερευνήτρια, στην προσπάθεια να διερευνηθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών Καλλιτεχνικών για το νέο ΠΣ για τα Εικαστικά στο Δημοτικό. Στην έρευνα συμμετείχαν 8 εκπαιδευτικοί, (7) επτά γυναίκες και (1) ένας άνδρας οι οποίοι/ες συμμετείχαν σε διαφορετικές φάσεις της επιμόρφωσης για τα νέα προγράμματα αλλά μόνο (3) τρεις από αυτούς προχώρησαν στην πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος. Η θεματική ανάλυση βασίστηκε στην κωδικοποίηση των απαντήσεων των εκπαιδευτικών με βάση τους άξονες των ερευνητικών ερωτημάτων. Τα θέματα και ο σχηματισμός ομοειδών δεδομένων απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα:

Οργάνωση του Μαθήματος	Γενικές Απόψεις εκπαιδευτικών για το νέο ΠΣ	Λειτουργικότητα του ΠΣ	Επιμόρφωση
<ul style="list-style-type: none">• Υφιστάμενο• Νέο	<ul style="list-style-type: none">• Αποδοχή του νέου ΠΣ• Αναγνώριση των νέων χαρακτηριστικών• Βελτιώσεις σε σχέση με το Υφιστάμενο• Καινοτόμα στοιχεία	<ul style="list-style-type: none">• Αδυναμίες• Πλεονεκτηματ α• Ενσωμάτωση ΤΠΕ• Ρόλος του Εκπαιδευτικού• Συγχρονες Κοινωνικές Προκλήσεις και Συνθηκες	<ul style="list-style-type: none">• Ικανοποίηση• Ετοιμότητα

Εικόνα 6 -(Πίνακας) Άξονες & Θέματα της Ανάλυσης

5. 2. Οργάνωση του Μαθήματος

5.2.1. Υφιστάμενο Πρόγραμμα Σπουδών

Οι εκπαιδευτικοί του δείγματος είναι άτομα με υψηλό επίπεδο σπουδών και αρκετά έμπειροι με τουλάχιστον 10 χρόνια προϋπηρεσία σε πολλά σχολεία με διαφορετικές υποδομές

και οργανικότητα. Σε κάποιους έκανε εντύπωση ότι η ερώτηση για την οργάνωση του μαθήματος με το υφιστάμενο ΠΣ βρισκόταν στο εισαγωγικό πεδίο ενώ κάποιοι την παρούσα περίοδο δεν υπηρετούν σε σχολική μονάδα. Όλοι, όμως, προσπάθησαν με τις απαντήσεις τους να είναι όσο πιο αναλυτικοί μπορούσαν στο να αποτυπώσουν τον τρόπο που οργανώνουν το μάθημα και τα στοιχεία και τα υλικά στα οποία στηρίζονται για τη διεξαγωγή του μαθήματος βάσει όλης τους της διδακτικής εμπειρίας.

Από το σύνολο των απόψεων φαίνεται πως τα **διδασκτικά σενάρια** και τα **πρότζεκτ** ήταν ανάμεσα στις απαντήσεις με μεγαλύτερη συχνότητα ενώ αρκετοί εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν τα ΠΣ για να φτιάξουν **το δικό τους syllabus** με βάση τις **ανάγκες** των μαθητών/τριών τους. Τέλος, καθοριστικά στοιχεία για την καλύτερη οργάνωσή τους ανέφεραν το **δυναμικό** της τάξης και την ύπαρξη ή έλλειψη **εργαστηρίου εικαστικών**.

Σ1	<p>«Αυτό μισό λεπτό τώρα γιατί εδώ πάμε σε άλλου τύπου έρευνες και ερωτήσεις. Εε... το καθημερινό πρόγραμμα ενός εκπαιδευτικού, ο οποίος έχει κλείσει μια πενταετία στην εκπαίδευση εε έχει έχει δρομολογηθεί με έναν τρόπο, δηλαδή αυτό είναι το βασικό και στοιχειώδες πλάνο μαθήματος που το μαθαίνεις στη Σχολή της ε... που κάνεις την διδακτική του μαθήματος σου, του γνωστικού αντικειμένου σου, οπότε εγώ τώρα δεν μπορώ να κάτσω να εξηγήσω πως θα κάνω ένα πλάνο μαθήματος. Εεε... αυτό που μπορώ να σας πω είναι ότι δεν είναι κάτι που το χτίζω καθημερινά είναι κάτι που έχει ήδη χτιστεί. Εφαρμόζεται και απλά τώρα γίνονται προσθήκες και αλλαγές πάνω σε αυτό».</p>
Σ2	<p>«Κάνω γενικά μεγάλα σενάρια διδασκτικά. Όπου μετά αυτά προσαρμόζονται σε επιμέρους ενότητες να το πω. Ανάλογα με τη δυναμική της τάξης, του τμήματος, είναι σχετικά ευέλικτο [...] Παίζουν ρόλο πολλά πράγματα».</p>
Σ3	<p>«Το καθημερινό μάθημα σαν εκπαιδευτικός το πως το οργανώνω; Ααα ωραία! Για μένα δείκτης είναι το αναλυτικό πρόγραμμα. Από κει και πέρα το προσαρμόζω ανάλογα με την ηλικία και την τάξη και ανάλογα και με το κλίμα το μαθησιακό. Παίζει πολύ σημαντικό ρόλο και η δυναμική της τάξης και ανάλογα προσαρμόζω τις ασκήσεις. Από κει και πέρα, έχω ένα σύνολο από ζητούμενα τα οποία είναι πάνω στο αναλυτικό πρόγραμμα. Και έτσι οδηγούμαι».</p>

Σ4	<p>«Στοιχεία; Είναι πολύ, πολύ γενικό αυτό που με ρωτάτε, εξαρτάται πάντα την ηλικία και ομάδα στην οποία. Διδάσκω, διδάσκω στο δημοτικό, αλλά το δημοτικό έχει έχει διάφορες ηλικίες, διαφορετικές ηλικίες, εξαρτάται δηλαδή πρώτα από όλα από το έμφυχο υλικό από το επίπεδο που είναι ήδη τα παιδιά. [...] Ξεκινάω και τα προχωρώ και ανάλογα με τις ανάγκες που υπάρχουν, γιατί κάθε σχολείο, ξέρετε, έχει πολύ διαφορετικές ανάγκες και αντιμετωπίζει εντελώς διαφορετικά προβλήματα. Το πρώτο που κάνω είναι να κατανοήσω και να κατανοήσω τα παιδιά, να έρθω σε επαφή, να δημιουργήσω σχέση και δημιουργώ σχέδια, μάθει διδακτικά σενάρια και επιμέρους σχέδια, μαθήματα μαθήματος βάσει αυτών. Των αναγκών, δηλαδή, που προκύπτουν στην ουσία».</p>
Σ5	<p>«Εεεμ...Πάμε ανά... ανά δύο τάξεις, εεε... όπως είναι και τα διδακτικά πακέτα που υπάρχουν ήδη στο πρόγραμμα σπουδών που είναι από το 2007 [...] Ξεκινάμε με κάποιες ασκήσεις στην αρχή της χρονιάς για να δούμε εεεμ τα παιδιά πώς αντιλαμβάνονται και πώς χειρίζονται τα υλικά. Να γνωρίσουμε δηλαδή τα παιδιά γιατί εμείς κάθε χρόνο είμαστε και σε διαφορετικό σχολείο συνήθως. Και από κει και πέρα, όταν δούμε και τις δυνατότητες των παιδιών και εμείς τι μπορούμε να κάνουμε, οργανώνουμε και μαζί με τα επετειακά και στήνουμε το πρόγραμμά μας».</p>
Σ6	<p>«Λοιπόν μπορώ να σας απαντήσω από πρότερη εμπειρία περισσότερο, παρά από το τι συμβαίνει τώρα με τα νέα προγράμματα σπουδών. Δηλαδή το καθημερινό μάθημα. Τα μαθήματα τα χωρίζουμε συνήθως σε παραπάνω από μία διδακτική ώρα. Γιατί δεν βγαίνει. Δηλαδή κάνουμε projects, τουλάχιστον εγώ επιλέγω να κάνω projects, που κρατάνε από 2 έως και 4 μαθήματα, για κάθε τάξη. Αναλόγως με το πόσο μεγάλης έκτασης είναι, δηλαδή ένα διδακτικό σενάριο, το οποίο χωρίζεται σε 4 διδακτικές ώρες».</p>
Σ7	<p>«Το βασικότερο στοιχείο είναι η διερεύνηση αναγκών των μαθητών, δηλαδή λαμβάνουμε σοβαρά υπόψη. Ανάλογα με το στόχο που μας δίνει το αναλυτικό πρόγραμμα, γιατί ο στόχος δεν μπορεί να αλλάξει. Είναι νόμος του κράτους, βγαίνει με φεκ. Κρατάμε λοιπόν το στόχο, λαμβάνουμε υπόψη το δυναμικό που έχουμε και τα μέσα και ανάλογα σχεδιάζουμε τη διδασκαλία, η οποία μπορεί να είναι διαφορετική από τη μια μέρα στην άλλη και ειδικά αν μπαίνουμε σε πολλά τμήματα. Και από σχολείο σε σχολείο επίσης, γιατί οι συνάδελφοι των Εικαστικών δεν εργάζονται σε ένα σχολείο;»</p>

Σ8	«Εμ... Η οργάνωση του μαθήματος εμ... ξεκινάει πιο πολύ εμ... ξεκινάει πρώτα, όχι σε καθημερινή βάση, αλλά εεμ... σαν ας πούμε, μία-ένα σύνολο μαθημάτων εεε που ΟΚ επισήμως ονομάζεται διδακτικό σενάριο»
-----------	--

Όσον αφορά τα υλικά παρατηρήθηκε μια ποικιλία απαντήσεων. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί συζήτησαν για τα υλικά που ζητούν από τους μαθητές/τριες να έχουν για το μάθημα, λόγου χάρη μολύβια, λαδοπαστέλ, πλαστελίνη, πηλό, κλπ. Υπήρχαν εκπαιδευτικοί που ανέφεραν ότι ζητούν υλικά με βάση τις προτιμήσεις των παιδιών ή υλικά με τα οποία μπορούν να δουλέψουν σε μία συμβατική τάξη με ευελιξία. Μία συνεντευξιαζόμενη μόνο είπε ότι κάποια υλικά τα παρέχει η σχολική μονάδα σε συνεννόηση μαζί της. Όσον αφορά τα διδακτικά υλικά αναφέρθηκαν οι ψηφιακές πηγές, το διαδίκτυο, οι προτζέκτορες και τα μπλοκ.

Σ2	«Κατά τα άλλα σίγουρα είναι κάτι και υποκειμενικό κάτι προσωπικό. Ας πούμε εγώ σαν ζωγράφος, σαν ενεργός καλλιτέχνης και συγκεκριμένα ασχολούμαι με τη ζωγραφική. Και τα παιδιά λίγο πολύ γύρω σε αυτό το πλαίσιο κινούνται».
Σ5	«Τα πιο κοινά είναι εε που μπορούν και εύκολα να μεταφέρουν τα παιδιά – Δεν - καταρχάς δεν - εε εγώ δουλεύω 12 χρόνια δεν υπάρχει εργαστήριο σε κανένα σχολείο. [...] Δεν έχω δική μου αίθουσα, ας πούμε ή γιατί το... το μάθημα είναι θα πρέπει να είναι εργαστηριακό. [...] Αυτό δεν υπάρχει οπότε αναγκαζόμαστε και εμείς να ακολουθήσουμε ό,τι τα παιδιά μπορούν να φέρουν στο σχολείο. Ξεκινούμε από τις ξυλομπογιές, ε.. τους μαρκαδόρους, λαδομπογιές, λαδοπαστέλ και μετά ζητάμε να φέρουν τα παιδιά νερομπογιές ή τέμπρες. Εμ, τα πρώτα υλικά, μετά έχουμε εννοείται και τα μολύβια, τις γόμες τους για σχέδιο σκίτσο και πιο εξεζητημένα με κόλλες, μετά χειροτεχνίες, κολάζ, κατασκευές και υπάρχουν και εε...εμ Εγώ αρκετές φορές ας πούμε έχω χρησιμοποιήσει, έχουμε κάνει γλυπτική, έχουμε κάνει τρισδιάστατες τρισδιάστατες κατασκευές».
Σ6	«Α..... γιατί ας πούμε, εξαρτάται πάρα πολύ και από το σχολείο. Σε ένα σχολείο που είχαμε ένα προτζέκτορα και είχαμε και μια αίθουσα την οποία την είχα, με την συμφωνία των συναδέλφων, μετατρέψει σε εργαστήριο και δούλενα, μόνο με συγκεκριμένα τμήματα βέβαια. Χρησιμοποιούσαμε και ψηφιακές πηγές, ας πούμε, περισσότερο για την έμπνευση και την αφόρμηση, δηλαδή η εικόνα την οποία προβάλλονταν, διάφορες εικόνες και επέλεγαν οι μαθητές. Εεεε τώρα σε τάξη

	<p>συμβατική, υλικά εξαρτάται πολύ από την ηλικία, δηλαδή απέφευγα, σίγουρα, οτιδήποτε είχε την εμπλοκή νερού, ακουαρέλες, τέμπρες και τέτοια, σε παιδιά ηλικίας Πρώτη με Τρίτη Δημοτικού. Συνήθως χρησιμοποιούσαμε από Τετάρτη (τάξη) και μετά. Στα σχολεία κάναμε χρήση σε πλαστελίνη, κρύο πηλό σε όλες τις τάξεις. Κυρίως πλαστελίνη στα μικρά, κρύο πηλό στα μεγαλύτερα παιδιά έως και της Έκτης, το οποίο τα ευχαριστούσε και ιδιαίτερα. Και μετά μαρκαδόρους, ...παστέλ, γιατί είναι καλό για να τους μιλήσουμε για τονικότητα σε κάθε χρώμα. Εεεε ... μολύβι. Με μπλοκ δουλεύαμε συνήθως με τα παιδιά, δε δουλεύαμε σε μεγάλα χαρτιά. Είχα χρησιμοποιήσει και με μέτρο χαρτί στο πάτωμα για ομαδικές εργασίες, αλλά αυτό πολύ πιο σπάνια, γιατί επικρατεί μεγάλη κινητικότητα μέσα στην τάξη και πρέπει να είναι μια πολύ υπάκουη τάξη...»</p>
Σ8	<p>«Όσον αφορά το υλικό κομμάτι. Έχω κάνει ήδη ένα προγραμματισμό από την αρχή της χρονιάς και ξέρω ποια -ποια υλικά μας είναι διαθέσιμα. Δηλαδή τι έχω ζητήσει από τα παιδιά να φέρουν για το μάθημα των εικαστικών και τι έχω κάνει σε συνεννόηση με το σχολείο να υπάρχει από τη μεριά του σχολείου ως υλική υποδομή ως υλικά που τα έχουμε αγοράσει εεε σαν υλικά κοινής χρήσης. Εεε... Αυτό».</p>

5.2.2. Νέο Πρόγραμμα Σπουδών

Κατά τη διερεύνηση των απόψεων για την οργάνωση του μαθήματος με βάση το νέο ΠΣ δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές αποκλίσεις στις απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενων. Φαίνεται ότι σε αυτό το κομμάτι οι εκπαιδευτικοί του δείγματος εφάρμοζαν και πριν αυτά που προτάσσονται στο νέο ΠΣ.

Σ1	<p>«Ε Κοιτάζτε, το νέο πρόγραμμα σπουδών εμένα το μόνο που κάνει είναι να μου δώσει περισσότερη ελευθερία ή μάλλον όχι. Αυτή την ελευθερία την είχαμε από πριν, είναι το να μπορώ να αιτιολογήσω και να επιχειρηματολογήσω, να δικαιολογήσω καλύτερα τα θέματα τα οποία καταπιάνομαι και τις μεθοδολογίες τις οποίες ακολουθώ σε τίποτε άλλο».</p>
Σ2	<p>«Είναι ότι είναι το μάθημα τέτοιο, είναι το αντικείμενο τέτοιο ανά πάσα στιγμή η επιλογή της ευελιξίας μας στο μάθημα και να πεταχτούμε από το ένα θέμα στο άλλο».</p>

	<i>[μικρή παύση] Θεωρώ πως είναι η φύση τέτοια του μαθήματος που μας επιτρέπει <u>πολλά</u> να αλλάζουμε και από ένα διδακτικό σενάριο γενικό»</i>
Σ6	<i>Νομίζω ότι αισθάνομαι σαν μια... Πώς είναι αυτές οι κούκλες που ανοίγεις τη μεγαλύτερη και βλέπεις μέσα μια μικρότερη και μια μικρότερη. Είναι ένας ωραίος τρόπος για να το εξελίξεις μέχρι να φτάσεις σε κάτι πιο δύσκολο και πιο συγκεκριμένο. Για μένα είναι ωραία τακτοποιημένο έτσι με τα θεματικά πεδία, τα οποία ξέρεις ότι θα ξαναβρείς μπροστά σου με άλλο τρόπο αργότερα και με μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας. Πολύ ωραίο!</i>

Αρκετοί επισήμαναν ότι αυτά που έκαναν τώρα είναι και στο επίσημο πρόγραμμα. Αξίζει να σημειωθεί ότι το ζήτημα του εργαστηρίου συζητήθηκε στο πλαίσιο της οργάνωσης και των νέων στοιχείων καθώς δεν το διαθέτουν τα περισσότερα σχολεία ενώ πλέον αποτελεί βασικό κομμάτι στο νέο ΠΣ.

Σ5	<i>«Κατά κάποιο τρόπο μια εκσυγχρονίζουμε το θεωρητικό κομμάτι, αλλά το πρακτικό μένει πίσω. Δεν μπορούμε να έχουμε σχολεία και να μην υπάρχουν εργαστήρια εικαστικών από τη στιγμή που το μάθημα είναι εργαστηριακό, θα πρέπει να είναι εργαστηριακό»</i>
Σ8	<i>«[...] η πραγματικότητα είναι ότι ελάχιστα σχολεία διαθέτουν εργαστήριο . επίσης, η πραγματικότητα είναι ότι αυτό το μάθημα είναι εργαστηριακό. οπότε όπου υπάρχουν εργαστήρια, τέλος πάντων, ίσως θα μπορούσαν να είναι ακόμα πιο εκτενέστερη».</i>

Τέλος, οι συνεντευξιαζόμενοι αναφέρθηκαν στην αξιολόγηση ως τρόπο οργάνωσης του μαθήματος αλλά και στην «Τράπεζα Θεμάτων/Σεναρίων».

Σ3	<i>«Εγώ τώρα για το νέο (πρόγραμμα), βασικά δεν μπορώ να θεωρήσω τον εαυτό μου (τυπικό δείγμα), επειδή είμαι υποψιασμένος. Και σαν, και λόγω σπουδών, αλλά και σαν επιμορφωτής. Δεν ξέρω αν η απάντηση μου.... (θα είναι χαρακτηριστική)»</i> <i>«Είναι πολύ σημαντικό και αυτό (θέλω) να τονίσω στους συναδέλφους είτε για την αξιολόγηση, για τη διαδικασία, είτε σε επίπεδο αξιολόγησης, στο κομμάτι αξιολόγηση, για τη σχολική μονάδα και της εξωστρέφειας του μαθήματος, που είναι πάρα πολύ σημαντικό. Και της αξιολόγησης στο αν κάνω το μάθημά μου καλά, δηλαδή να περάσω το μάθημα από μια χοάνη ώστε να δω τη διαδικασία βήμα -βήμα του μαθήματος, αλλά</i>
-----------	--

	<i>και στο κομμάτι της εξωστρέφειας και του ανοίγματος του μαθήματος και στους άλλους συναδέλφους».</i>
Σ4	<i>«Πιστεύω ότι θα με βοηθήσει και θα σας πω με ποιον τρόπο ότι και με απελευθερώνει και με βοηθάει σας το πα και πριν σε προηγούμενη ερώτηση που μου τέθηκε κοιτάζτε, από τη στιγμή που δημιουργώ διδακτικά σενάρια και τα βάζω σε εφαρμογή στη χρονιά ένα ένας αριθμός διδακτικών σεναρίων. Αυτά όλα έχουν και ένα υλικό πίσω. Εννοώ έργα μαθητών, έκθεση δηλαδή πλαισιώνονται από ένα υλικό χειροπιαστό. Από την άποψη της καλλιτεχνικής δημιουργίας, αλλά και της. Εκπαιδευτικής διαδικασίας γενικότερα. Αυτό φυλάσσεται στο σχολείο [...] προστίθεται νέο και νέο και νέο ή στο ίδιο υλικό γίνονται διορθώσεις γίνονται γιατί όλα αυτά λειτουργούν και λίγο. Σπειροειδή τρόπο, πώς να σας πω; Οπότε αυτόματα δημιουργείται; Πώς να σας πω ένα <i>dépot</i> Διδακτικών σεναρίων»</i>
Σ5	<i>«Αυτό είναι το οποίο θα και εμείς ως επιμορφωτές σε σε λίγο σε λίγο καιρό θα ζητήσουμε και από τους επιμορφούμενους να να κάνουν, οπότε θα υπάρχει μία τράπεζα θεμάτων και διδακτικών σεναρίων. Και παραδειγμάτων για να μπορέσουμε να αντλήσουμε από εκεί και οι νέοι συνάδελφοι να δουν και να παραδειγματιστούν ή να ακολουθήσουν και εκείνοι αν θέλουν»</i>

5.3. Γενικές Απόψεις Εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τα Εικαστικά στο Δημοτικό

5.3.1. Αποδοχή του νέου ΠΣ

Όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι έχουν θετική άποψη για το νέο ΠΣ, καθώς θεωρούν ότι ήταν απαραίτητη αυτή η εκπαιδευτική αλλαγή.

Σ1	<i>«Λοιπόν το νέο πρόγραμμα σπουδών στα εικαστικά είναι σωστά δομημένο. Είναι σωστή, σωστό κατ'αρχήν σαν ιδέα, δηλαδή έχει εντοπίσει τις ελλείψεις και τα κενά τα οποία και <u>εγώ</u> συμφωνώ μαζί τους»</i>
-----------	---

Σ2	<p>«Προσωπικά μου αρέσει πάρα πολύ και αισθάνομαι τυχερή που ήμουν ανάμεσα στις 11 εικαστικούς σε όλη την Ελλάδα και αισθάνομαι τυχερή γιατί λίγο σαν να μας ξεκλείδωσαν. Θα μιλήσω πάλι σας ενεργός καλλιτέχνης, δεν μπορώ να μιλάω έτσι. Είναι ότι μας δώσανε, είναι σαν σαν να μας έδωσαν μια σκυτάλη και για να το πάμε το μάθημα εκεί που έπρεπε εξαρχής να είναι, να υπάρχει η νοητική διάσταση που σας λέω, να δώσουμε έτσι μια έμφαση στη διαθεματικότητα, να συνδέσουμε το μάθημα με άλλα μαθήματα μέσω της εικαστικής οδού πάντα. Αυτό που αυτό που καταφέραμε ήταν κάτι πολύ διαφορετικό από τις άλλες χρονιές»</p>
Σ3	<p>«Η γνώμη μου είναι πάρα πολύ καλή για τον απλό λόγο ότι σε κάποια σημεία υπάρχει σαφώς μεγαλύτερη ανάλυση και πολύ μεγαλύτερο βάθος και είναι ένα πρόγραμμα το οποίο στον κάθε εκπαιδευτικό δίνει την ελευθερία και τη δυνατότητα να πράξει όπως θέλει»</p>
Σ4	<p>«Η γενική μου γνώμη. Πολύ προσωπικά, είμαι ενθουσιασμένη με το νέο πρόγραμμα σπουδών. Θεωρώ δηλαδή ότι έχουν γίνει. Έχουν προστεθεί στοιχεία τα οποία είναι απαραίτητα, γιατί για μένα το πιο σημαντικό είναι ότι σε αυτό το νέο πρόγραμμα σπουδών γίνεται και υπάρχει σύνδεση με τη ζωή»</p>
Σ5	<p>«Οι καιροί αλλάζουν. Και μπαίνουμε σε σε άλλα δεδομένα. Πιστεύω το νέο πρόγραμμα σπουδών να ανταπεξέρχεται στους νέους καιρούς και στα νέα δεδομένα ήταν κάτι που έπρεπε να γίνει. Οπότε ναι, θα θα βοηθήσει αρκετά τους τον τρόπο που θα γίνει το μάθημα, την οργάνωση και. Τους εικαστικούς γενικότερα και τους μαθητές εν τέλει»</p>
Σ6	<p>«Εισάγει κάποιες καινοτομίες κι έχει...είναι πολύ θετική η γνώμη μου και για το όπως έχει γραφτεί και θεωρώ ότι όχι μόνο είναι εφαρμόσιμο, αλλά Θα πάει και ένα βήμα, να μην πω δυο με τρία μπροστά την εκπαίδευση όσον αφορά τη διδασκαλία της τέχνης»</p>
Σ7	<p>Για μένα είναι η πιο πετυχημένη βερσιόν αναλυτικού προγράμματος που έχουμε δει μέχρι τώρα, γιατί, όπως σας είπα, έχει εσωτερική δομή, διάρθρωση, δεν σε περιορίζει, υπάρχει ευελιξία, αλλά δεν τα αφήνει και όλα στην τύχη τους. Και φυσικά ανοιχτότητα. Όπως είπαμε πριν, ανοιχτότητα.</p>

Σ8	«Είναι θετική. ε... Όσον αφορά το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών των εικαστικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που είναι αυτό που έχω δει αναλυτικά και έχω μελετήσει, είναι πολύ θετική η γνώμη μου».
-----------	--

Κάποιοι προβληματίζονται μόνο για τον μεγάλο όγκο του σε σχέση με το διαθέσιμο διδακτικό χρόνο και τις εκτενείς αναφορές στη βιβλιογραφία που ίσως φανούν πολύ υψηλού επιπέδου.

Σ5	«Εεεε... ηη... η πρώτη μου εικόνα είναι ότι εμ καλύπτει ένα μεγάλο εύρος εε από εε να το πω; πεδίων; Εεε.. από την άλλη όμως είναι και αρκετά μεγάλο και μι.. χρειάζεται και άτομα τα οποία να έχουν ένα επίπεδο εε θεωρητικό, αρκετά υψηλό. Για να... για να το κατανοήσουν πλήρως, όχι ότι δεν μπορούν και άτομα που έχουν απλά τελειώσει τη σχολή καλών τεχνών. απλά θεωρώ ότι θέλει αρκε- δηλαδή πρέπει να κάνεις αρκετές συσχετίσεις για να μπορέσουν να το κα- κατανοήσεις πλήρως, θέλει δηλαδή αρκετή- αρκετό διάβασμα για να.. ομ..δεν ξέρω αν γίνομαι κατανοητή»
Σ3	«Ναι, είναι σε κάποια σημεία, έχει πολύ μεγάλο όγκο, και είναιεεεε..., δηλαδή θα μπορούσε να είναι πολύ πιο περιεκτικό»

Όσον αφορά την αποδοχή γενικότερα από τον κλάδο τους ειπώθηκαν και θετικές αλλά και αρνητικές στάσεις και κάποιοι συνεντευξιαζόμενοι/ες είπαν ότι είναι πολύ νωρίς για να το γνωρίζουν αυτό.

Σ1	«Αα μάλιστα [γέλιο] Ωραία ερώτηση αυτή. Είναι λίγο πιο, έτσι περιφερειακή, ας πούμε, για να χαλαρώσουμε λίγο... Λοιπόν κοιτάζτε, θα σας πω αυτο που ειδα, έτσι; Εννοείτε της ειδικότητας μου, φαντάζομαι; ναι ωραία λοιπόν εμείς μπήκαμε μέσα σε 16 άτομα μείναμε 9. Εεμ που ολοκληρώσαμε. Λοιπόν, οι οποίοι όμως εκτός από [...] 3 νομίζω ήμασταν αυτοί που καταθέσαμε όλα τα σχέδια ή τουλάχιστον τα καταθέταμε στην ώρα τους. <u>Απλά το λέω αυτό γιατί είναι και θέμα δικό μας τελικά. Είναι και θέμα δικό μας αν θέλουμε»</u>
-----------	--

Σ2	« <i>Νομίζω το δεχτήκαν πολύ καλά. Το είδαν αρκετά θετικά. Πέρα το ότι έγινε κάτω από έτσι λίγο χρονικά περιορισμένες επιτακτικές συνθήκες πέρσι γιατί γινόταν απογεύματα και απαιτούσε κάποιο χρόνο. Όχι αυτό δεν ισχύει για την παρακολούθηση, αλλά το είδαμε όλοι θετικά γιατί μας ξεκλείδωσε».</i>
Σ3	« <i>Με προβληματισμό! Με προβληματισμό! Οι επιμορφωτές, οι επιμορφωτές»</i>
Σ4	« <i>Ακόμα νομίζω ότι είναι πολύ νωρίς για να απαντήσω εγώ σε αυτό.</i>
Σ7	« <i>Υπάρχει μια διστακτικότητα. Από αρκετούς εκπαιδευτικούς, ειδικά τους παλιότερους στο κατά πόσο θα διατηρήσουμε την ανοικτότητα στο μάθημα».</i>
Σ8	« <i>Λοιπόν μπορώ να μιλήσω μόνο για την Ομάδα στην οποία ήμουνα ως Επιμορφούμενη. Δεν-το-νομίζω, επειδή το επιλέξαμε κιόλας όλοι αυτό να επιμορφωθούμε σε αυτά εεε και και όπως φάνηκε και στην πορεία, εε μας [...] επειδή ακριβώς έρχεται να συναντήσει τις σημερινές ανάγκες οι γενικοί Μα μπ... Δεν θυμάμαι κάποιον να διαφωνούσε με κάτι βασικά».</i>

5.3.2. Αναγνώριση των νέων χαρακτηριστικών

Στις ερωτήσεις που σχετίζονται με την αναγνώριση των νέων χαρακτηριστικών στη φυσιογνωμία του μαθήματος και τη φιλοσοφία του ΠΣ παρατηρήθηκε μια ποικιλία απαντήσεων ανάλογα με το συσχετισμό που έκανε ο/η κάθε συνεντευξιαζόμενος/η και τις δικές του εμπειρίες. Για παράδειγμα, σχεδόν όλοι αυθόρμητα αναφέρθηκαν στον αναστοχασμό. Επίσης με ενθουσιασμό μίλησαν για τη σύνδεση με τη ζωή από τις τρεις πτυχές. Αρκετοί αναφέρθηκαν στον οπτικό γραμματισμό και πολιτισμό, δύο εκπαιδευτικοί μίλησαν για τα soft skills και τις νέες δυνατότητες που εισάγονται με τα ΤΠΕ, ενώ ένας συνεντευξιαζόμενος τόνισε την εισαγωγή των επιστημονικών εργαλείων και μία εκπαιδευτικός έκανε λόγο για τη διερευνητική προσέγγιση στο μάθημα.

Σ1	« <i>Ε κατόρθωμα είναι να βάλει τον <u>αναστοχασμό</u>, την <u>ερμηνεία των έργων</u>, την <u>κριτική</u> και την <u>καθημερινή αισθητική</u> μέσα στο πρόγραμμα σπουδών. Εμ... μετά από και πέρα είναι μικρότερες, ας πούμε κάποιες τροποποιήσεις που είναι πολύ ενδιαφέρουσες. Όπως η αειφορία, ότι δηλαδή αρχίζει και γίνεται και πιο διαθεματικό και πιάνει σύγχρονα</i>
----	--

	ζητήματα όπως το τι θα θα θα κάνουν, γέφυρες με καλλιτέχνες και όχι μόνο με καλλιτέχνες, αλλά και με designers».
Σ2	<p>«Σε πολύ μεγάλο βαθμό. Ας πούμε αν πιάσουμε το πρώτο strand τη «Δημιουργική Πράξη» δίνουμε το ίδιο βάρος και στην απόδοση στην παραγωγή των μορφών που θα κάνει ο μαθητής και στην απόδοση να το πω στην νοηματοδότηση αυτού που θα κάνει, οπότε μπορούμε να πούμε ότι είναι σε αρκετά μεγάλο βαθμό πολύ ψηλά και... [...]»</p> <p>«Νομίζω το πιο σημαντικό, από τα πιο σημαντικά του προγράμματος που το διαφοροποιεί με προηγούμενα έτη, είναι αυτό η διερευνητική προσέγγιση στο μάθημα, το πώς θα καταλήξουμε να κάνουμε το το έργο ο κάθε μαθητής. Και μέσα από όλα αυτά τα στάδια του αναστοχασμού, της παρατηρησης, είναι μια διαδικασία που βοηθάει πάρα πολύ το παιδί και όχι μόνο να εκφραστεί αλλά και να μάθει».</p>
Σ3	«έχει και κάποια επιστημονικά εργαλεία για τον εκπαιδευτικό. Όπως παράδειγμα, εγώ δεν ξέρω αν αυτό είναι, (αν) θα βοηθήσει τους συναδέλφους, όπως είναι η σημειωτική, γιατί είναι για τον οπτικό γραμματισμό»
Σ4	«Κοιτάζτε για μένα πάλι είναι η δημιουργική ιδέα και η εικαστική διερεύνηση είναι το περιβάλλον. Οι ΤΠΕ και κοινωνικές δεξιότητες».
Σ6	«Το ότι έχουν ανανεωθεί και έχουν έρθει στο σήμερα αυτά τα προγράμματα με τις συνθήκες και κυρίως με τις ψηφιακές δυνατότητες που έχουμε, πρέπει οπωσδήποτε να χρησιμοποιούνται. Πιστεύω ισχύει για όλα τα προγράμματα σπουδών όλων των μαθημάτων. Στο δικό μας έχει γίνει με έναν πολύ ωραίο τρόπο, αυτή η μετάβαση στον εικοστό πρώτο αιώνα»
Σ7	«Με αυτές τις πτυχές μπορεί να παίξω λίγο με τα πεδία, να τα τροποποιήσω όλα. Αλλά οι πτυχές κατά τη γνώμη μου, θα πρέπει να βρίσκονται σε κάθε διδασκαλία μας γιατί έχουν πολύ ενδιαφέρουσες προσεγγίσεις».

Στην ερώτηση που τους τέθηκε σχετικά με την επιλογή της θέσης που περιγράφει καλύτερα το νέο ΠΣ όλοι συμφώνησαν ότι το νέο ΠΣ αφορά τον Πολίτη και το λειτουργικό του εγγραμματισμό και το τεκμηρίωσαν βάσει του ότι το παιδί στο Δημοτικό χτίζει την προσωπικότητα του, τα εικαστικά θα τον/την βοηθήσουν να μάθει να σκέφτεται, αφού η εικαστική πράξη προσεγγίζεται με ολιστικό τρόπο και ενθαρρύνεται η εικαστική διερεύνηση.

Επίσης, αρκετοί ανέφεραν ότι η θέαση των έργων τέχνης με διαθεματικό τρόπο μπορεί να ενεργοποιήσει κοινωνικές αξίες όπως η αποδοχή της διαφορετικότητας παράλληλα με την δημιουργικότητα.

Σ2	<p>«<i>Νομίζω η δεύτερη, η δεύτερη άποψη σαφώς η δεύτερη γιατί υπάρχει μια ολιστική προσέγγιση πλέον της εικαστικής πράξης, αυτό που σας είπα ότι δεν είναι μόνο αυτή καθαυτή η εικαστική πράξη, αλλά είναι και η νοηματική πλαισίωση που είναι αλληλοεξαρτώμενες έννοιες για το έργο που θα παράξουν οι μαθητές, οπότε όλα αυτά και όλη η διαδικασία που θα ψάξουν να κάνουν το τελικό έργο τους βοηθάει να αποκτήσουν γνώσεις που αντιστοιχα θα τους βοηθούσαν και ως ενήλικες</i>»</p>
Σ3	<p>«<i>Και από τη βιβλιογραφία που γνωρίζουμε... που εντάζει στη βιβλιογραφία αναφοράς... αλλά και από αυτό που εισπράττουμε και στην τάξη και φυσικά και από το νέο πρόγραμμα σπουδών, δεν μεταχειριζόμαστε σαν ακαδημαϊκό κεφάλαιο το μάθημα στους μαθητές μας, αλλά περισσότερο σαν ένα εργαλείο και αναπτυξιακό, αλλά και σαν μορφωτικό κεφάλαιο. Δηλαδή με βεβαιότητα η δεύτερη είναι η απάντηση. Με βεβαιότητα!</i>»</p>
Σ4	<p>«<i>Η δεύτερη θέση είναι για μένα κοντά στο στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών.</i></p> <p>«<i>Το ζητούμενο είναι να προετοιμαστούν τα παιδιά και ειδικά αυτές οι ευαίσθητες ηλικίες με τις οποίες εμείς δουλεύουμε να προετοιμαστούν για την ένταξή τους, για την εξέλιξή τους ως πολίτες ενεργοί και κυρίως αυτό που το ζητούμενο θεωρώ είναι το flexibility. Στις μέρες μας δηλαδή να είναι.</i>»</p>
Σ7	<p>«<i>Όπως έχει σήμερα τη συγκεκριμένη δομή, θεωρώ ότι είναι πολύ κοντά σε κάτι τέτοιο γιατί έχει συμπεριλάβει όλους τους βασικούς άξονες της ενεργού πολιτειότητας.</i></p> <p>«<i>Αυτό σημαίνει ότι η ομάδα έργου έκανε εκτεταμένη έρευνα πριν προχωρήσει στο να συγκροτήσει τα συγκεκριμένα πεδία και στόχους τους οποίους θα βλέπουμε αυτή τη στιγμή που οδηγούν στην αφύπνιση των μαθητών και μετέπειτα θα έχουμε ενεργούς πολίτες.</i>»</p>
Σ8	<p>«<i>Ε το δεύτερο.</i></p> <p>«<i>[Γελάει] Ε ναι, διότι έτσι φαίνεται να είναι δομημένο και να έχει πάρει αυτή την κατεύθυνση το νέο πρόγραμμα σπουδών. στο να συνδέσει το μάθημα αυτό, και με τα</i></p>

	<i>υπόλοιπα μαθήματα του σχολείου και με τη διαδικασία γενικά της του «μαθαίνω να μαθαίνω» και με την καθημερινότητα του μαθητή»</i>
--	--

Η ελευθερία στην οργάνωση και τον συνδυασμό των θεματικών πεδίων σε μεγάλα διδακτικά σενάρια ήταν θετικό στοιχείο που ειπώθηκε από τους περισσότερους συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα. Επίσης και η ίδια η εσωτερική δομή επισημάνθηκε ως σημαντικό νέο και πολύ λειτουργικό στοιχείο στο νέο ΠΣ.

5.3.3. Βελτιώσεις σε σχέση με το Υφιστάμενο ΠΣ

Συγκρίνοντας το προηγούμενο ΠΣ και το νέο ΠΣ οι συνεντευξιαζόμενοι/ες πρόβαλλαν την «περισσότερη ανάλυση», τις «κατάλληλες προσθήκες στους άξονες και τις θεματικές», τις «ενδιαφέρουσες μικρο-δραστηριότητες για τη νοηματική πλαισίωση και τον αναστοχασμό» ως τις πιο σημαντικές βελτιώσεις. Η μαθητοκεντρική προσέγγιση επίσης υπογραμμίστηκε ως προοδευτική εκπαιδευτική αλλαγή. Αρκετοί στάθηκαν στο θεωρητικό κομμάτι της επιστημονικής βιβλιογραφίας, ως ένα ακόμη θετικό στοιχείο, με την αιτιολόγηση ότι βρίσκεις λύσεις με βάση την έρευνα ενώ δύο συνεντευξιαζόμενες ανέδειξαν την προσθήκη των θεματικών που αφορούν τα ΤΠΕ και τον οπτικό πολιτισμό ως τις πιο σημαντικές βελτιώσεις του νέου ΠΣ.

Σ2	<p><i>«Πιστεύω πολύ, κατά πολύ μεγάλο βαθμό πετυχαίνει το νέο πρόγραμμα σπουδών όλα αυτά που διακηρύσει, δηλαδή υπάρχουν μέσα στο πρόγραμμα. Όλα αυτά τα στοιχεία που αναφέρατε είναι μέσα στο μάθημα των εικαστικών. Δηλαδή μπορεί να δουλεψτεί κάποιο θέμα και όταν δουλεύουμε μάλλον κάποιο θέμα στην τάξη θα υπάρχει εε ο διάλογος, θα υπάρχει η ομαδοσυνεργατική διαδικασία μεταξύ τους σε σχέση με με το τι υλικό θα χρησιμοποιήσουμε, τι ιδέα έχουν σκεφτεί».</i></p> <p><i>«Εμένα μου άρεσε πολύ το κομμάτι της έρευνας στο πρόγραμμα σπουδών που φέρνει πιο κοντά τον μαθητή με τον τρόπο που δουλεύει ένας καλλιτέχνης. Φέρνει πιο κοντά το μαθητή με καλλιέργεια αξιών, όπως είναι η ενσυναίσθηση, με γενικότερα θετικών στάσεων και φέρνει πιο κοντά το μαθητή να μπορεί να είναι σε θέση να διαβάσει τις</i></p>
----	---

	<i>εικόνες γύρω του, είτε μιλάμε για έργα τέχνης που μιλάνε για μέσα από την από τη βιωματική εμπειρία εικόνες, να μπορεί να διαβάξει τις εικόνες»</i>
Σ3	<i>«Υπάρχει σαφώς πολύ μεγαλύτερη ανάλυση και έχει και επίσης αυτό που είναι πολύ σημαντικό, έχει και κάποια επιστημονικά εργαλεία για τον εκπαιδευτικό. Αλλά είναι πολύ καλά δουλεμένο, δηλαδή είναι πάνω στο αν μπορούμε, και αυτή είναι η ουσία, αν μπορούμε να φανταστούμε έναν εννοιολογικό χάρτη για το προηγούμενο, τα νέα προγράμματα σπουδών έχουν πολύ μεγαλύτερο βάθος και πολύ περισσότερες επιλογές όσον αφορά (για) τον εκπαιδευτικό»</i>
Σ4	<i>«Και αυτά που προσθέτει είναι αυτά που χρειαζόμαστε. Γιατί αυτά που χρειαζόμαστε έχουν να κάνουν με τις ΤΠΕ, έχουν με το περιβάλλον, έχουν να κάνουν αυτά που εμείς αντιμετωπίζουμε σαν εκπαιδευτικοί στην καθημερινότητά μας, με τις σχέσεις των παιδιών μεταξύ τους, με την με τις δεξιότητες, τις κοινωνικές πάντα δεξιότητες. Θεωρώ ότι μας λύνουν τα χέρια και ότι προσαρμόζονται στις ηλικιακές ομάδες»</i>
Σ5	<i>«έτσι όπως αυτά που ζητάει το νέο πρόγραμμα σπουδών από τη μια μεριά είναι πολύ ωραίο γιατί έχει γίνει μια πάρα πολύ όμορφη προσπάθεια. και πραγματικά βλέπουμε αυτό που μας έλειπε, ότι θέλαμε κι άλλα πράγματα, ψηφιακές μορφές τέχνης, την να μουν μέσα χαρακτηριστικά και γνωρίσματα της μοντέρνας τέχνης που δεν τα είχαμε τόσο πολύ. τη σύνδεση του έργου με την καθημερινή ζωή, τη συνάντηση με το έργο αυτά έλειπαν από το προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών. τώρα όμως βλέπουμε ότι συνδέονται,»</i>
Σ8	<i>«Τη φυσιογνωμία του μαθήματος, όπως την αντιλαμβάνεται το νέο πρόγραμμα σπουδών, σωστά; Νομίζω ότι θέλει να συνδέσει περισσότερο την τέχνη με την γνώση εεμ...Και μάλιστα να τονίζει το πώς η τέχνη μπορεί να γίνει εργαλείο γνώσης εεμ Και και εργαλείο ανάπτυξης της σκέψης γενικότερα χμμ...» «το σκέφτομαι τώρα. δηλαδή, ας πούμε, πέρα από το να γνωρίσουν τα υλικά ή να γνωρίσουν τον πολιτισμό, πώς μπορεί να είναι κάτι πιο ζωντανό και να συνδέεται άμεσα με τη ζωή τους και με την σχολική τους εμπειρία και με την εμπειρία εκτός σχολείου; εεμ.. όπως είπα και πριν, δίνει έμφαση στην ανάπτυξη έτσι κοινωνικών δεξιοτήτων εεμ... [παύση] μμμ... [μικρή παύση] εμ... και δίνει και μεγάλη έμφαση στον αναστοχασμό, δηλαδή στην αυτοαξιολόγηση και του μαθητή και του διδάσκοντα εε... πού, πού και πάλι ο στοχασμός ας πούμε, είναι ένα πυρηνικό στοιχείο της τέχνης».</i>

5.3.4. Καινοτόμα Στοιχεία

Όσον αφορά τα καινοτόμα στοιχεία που οι κατασκευαστές θεωρούν ότι εισάγονται στα νέα ΠΣ δεν βρίσκουν σύμφωνους όλους τους συνεντευξιαζόμενους/ες. Από τις απαντήσεις παρατηρήθηκε ότι υπάρχει δυσκολία να αναγνωριστούν οι καινοτομίες του ΠΣ. Ως καινοτομία χαρακτηρίστηκαν οι τρεις πτυχές που όντως είναι μια νέα προσθήκη στο ΠΣ, η διαθεματικότητα, η ανάγνωση των έργων τέχνης, οι θεματικές ενότητες και δραστηριότητες σχετικά με τις κοινωνικές δεξιότητες και τις κοινωνικές ευαισθησίες, η αειφορία, τα ψηφιακά μουσεία, οι εγκεκριμένοι ψηφιακοί πόροι και η εμβάθυνση του περιεχομένου από τάξη σε τάξη. Όμως οι μισοί εκπαιδευτικοί στην ερώτηση που αφορά «την λειτουργικότητα της καινοτομίας της οργάνωσης του περιεχομένου σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη» μίλησαν μόνο για τον ηλικιακό διαχωρισμό σε Α΄-Β΄ τάξη, Γ΄-Δ΄ και Ε΄- ΣΤ΄ τονίζοντας πως αυτό ίσχυε και στο προηγούμενο ΑΠΣ. Μόνο μία συνεντευξιαζόμενη, η οποία έχει ασχοληθεί και με το νέο ΠΣ εικαστικά για το Γυμνάσιο, χαρακτήρισε την ομαλή μετάβαση από τάξη σε τάξη ως καινοτομία.

Σ1	<i>«Νέες, οπότε ο καθημερινός υλικός πολιτισμός έχει ένα πολύ μεγάλο περιεχόμενο που είναι διαθέσιμο. Μετά είναι το εφεδρικό το ιστορικό κομμάτι όχι μόνο σε σκέψεις, αν σκέψη, περιβαλλοντική, αλλά και σαν τρόπος λειτουργίας μας στο σχολείο, δηλαδή η αειφορική σκέψη έχει να κάνει και με το τι τη βιωσιμότητα για παράδειγμα. Έχει να κάνει με το με τη συνεργατικότητα, έχει να κάνει με τη θετική στάση στην ομάδα, οπότε η αειφορία για μένα είναι τρόπος σκέψης και βοηθάνε το μάθημα των εικαστικών μπορεί να βοηθήσει πάρα πολύ να αναπτυχθεί».</i>
Σ2	<i>«Ναι, μιλώντας με τους μαθητές για ανάγνωση εικόνων, για το να αναλύουμε, να μπορούμε να είμαστε σε θέση να διαβάσουμε μία εικόνα και μετά να την αναλύσουμε είναι ένα από τα πρωτοποριακά ας πούμε του προγράμματος. Όπως και μετά από αυτό που είναι πολύ ενδιαφέρον και από τη μεριά των παιδιών είναι το να συσχετίσεις όλες αυτές τις ιδέες, δηλαδή στη «Σύνδεση με τη Ζωή» ό,τι μαθαίνουμε σε ένα σχολείο με την εμπειρία τη βιωματική που έχει ή θα αποκτήσει ο καθένας στη διαδικασία».</i>
Σ4	<i>«ένα μια που καινοτομία είναι οπτικός γραμματισμός, έτσι που το συζητάμε οπτικός γραμματισμός είναι ο τρόπος, είναι πολλά πράγματα. Οπτικός γράμμα. Ορισμός, αλλά ένα κομμάτι του είναι ο τρόπος με τον οποίο το παιδί κατανοεί τη λειτουργία μιας</i>

	<p>εικόνας. Είναι η δομή και η ανάλυση μιας εικόνας ή ενός έργου τέχνης. Αυτό αποτυπώνεται στην πορεία από κάποιες ερωτήσεις, δηλαδή αν εγώ έχω δημιουργήσει μια δράση; Βάσει αυτού, ένα διδακτικό σενάριο βάσει αυτού. Το αποτέλεσμα αποτυπώνεται στην πορεία και στην εξέλιξη αυτού του σεναρίου και των διδακτικών και των συγγνώμη και των σχεδίων μαθήματος. Γιατί το παιδί στην Πορεία Αρχίζει και κατανοεί γιατί βλέπει μια εικόνα και κατανοεί αυτό είναι έτσι το φως είναι από δω, το χρώμα έχει επιλεγεί έτσι και αυτό μιλώντας πάντα για τον οπτικό γραμματισμό και πως να το πω το ρόλο που παίζει η εικόνα στη διαφήμιση; Το ρόλο που παίζει η εικόνα στην καθημερινότητα. Είναι δηλαδή η αποτύπωση, μια διαδικασία ενεργητική η οποία απορρέει στην ουσία από την προηγούμενη εργασία που έχει γίνει»</p>
Σ6	<p>«Δεν έχω εισαγάγει ποτέ μικρές ασκήσεις. Αυτό ας πούμε, είναι κάτι καινούριο των νέων προγραμμάτων σπουδών»</p> <p>«Γιατί εισαγάγει δύο καινοτομίες που είναι πολύ σημαντικές για μένα. Η πρώτη και σημαντικότερη είναι ότι έχει δώσει πολλούς, πολλούς ψηφιακούς πόρους στους εκπαιδευτικούς [...] επιλογή μίτοι δημιουργίας, τέλος πάντων, οι οποίοι είναι μια λογική που τη βρίσκω και εγώ, γιατί εγώ βρίσκομαι στο γυμνάσιο και βλέπω ότι υπάρχει και στο δημοτικό αυτό. Ότι η μία τάξη με την άλλη συνδέονται εν γένει από μπαίνει μέσα στην άλλη με μια. Δηλαδή η λογική της πρώτης τάξης συνεχίζεται και στη Δευτέρα και ανεβαίνει λίγο το level το επίπεδο της δυσκολίας ή προστίθενται έννοιες με ένα φυσικό τρόπο τέλος πάντων. ..Τα βλέπω με πολύ θετικό μάτι».</p>

5.4. Λειτουργικότητα του ΠΣ

5.4.1. Αδυναμίες

Ο κοινός παρανομαστής στις αδυναμίες που εντόπισαν οι εκπαιδευτικοί είναι ο χρόνος. Αν και δείχνουν θετική στάση απέναντι στο περιεχόμενο, τη διδακτική πλαισίωση, την επιστημονική εγκυρότητα και την οργάνωση ταυτόχρονα εκφράζουν έντονο προβληματισμό για το δικό τους έργο στη διδακτική ώρα των 45 λεπτών.

Σ1	<p>«Το πρόβλημα είναι ο χρόνος. Ο χρόνος θα αλλάξει, η ύλη δεν αλλάζει, Όταν δεν έχεις προλάβει να κάνεις εισηγήσεις στην τάξη, Δεν έχεις προλάβει να συζητήσεις με τους</p>
----	--

	<p>μαθητές με τους μαθητές του θεματική Δεν έχεις προλάβει να δοκιμάσεις και να πειραματιστείς μπροστά τους τους μεθόδους και τα εργαλεία. Τότε τι νόημα έχει το μάθημα;»</p> <p>« Άρα μιλάμε για ένα μονόωρο μάθημα που δεν έφτανε, δεν φτάνει και δεν θα φτάσει ούτε και μετά, ετσι; στο δίωρο που έχουμε πρώτη δευτερα είναι πολυ σ- δηλαδη η διαφορά φαινεται. Η διαφορά φαινεται Πρώτη και Δευτέρα που έχουμε δίωρο δουλευει πολυ καλα οποτε εγω αυτο που εχω να προτεινω είναι αυτο που λεμε και χρόνια τώρα δίωρο σε όλες τις τάξεις. Αυτό το πρόγραμμα σπουδών απαιτεί δίωρο σε όλα τα μαθήματα. Αλλιώς τι να αλλάζω ύλη; »</p>
Σ2	<p>« Λίγο εδώ έχουμε μια διαφορά στη θεωρία με το μάθημα δηλαδή. Στο θέμα του χρόνου λίγο, λίγο το χάνει το πρόγραμμα σπουδών. [...] Γιατί θα έπρεπε να υπάρχει περισσότερος χρόνος για εικαστικά. Δεν είναι τόσο εφαρμόσιμο, δηλαδή με τα 40 λεπτά. Κάποια θέματα δεν είναι τόσο εύκολα εφαρμόσιμο...»</p>
Σ3	<p>«Είναι πρόβλημα, είναι πρόβλημα ο χρόνος, μεγάλο πρόβλημα! Μεγάλο πρόβλημα! Φανταστικά όλα, υπέροχα όλα, αλλά ό,τι μας δίνουνε σα λύσεις. Αλλά αν είσαι μια φορά την εβδομάδα σε ένα τμήμα και (αυτή) τη μία φορά είναι η γιορτή της 28^{ης} (Οκτωβρίου) και την επόμενη φορά πάνε εκδρομή, ουσιαστικά αυτό το τμήμα θα κάνει περίπου ένα(1) ή δύο (2) μαθήματα το μήνα. Είναι πρόβλημα ο χρόνος!»</p>
Σ4	<p>«κοιτάζτε να δείτε είναι ένα πολύ λεπτό θέμα αυτό. Αγαπώ πάρα πολύ τη δουλειά μου, αυτό μπορώ να σας πω. Μακάρι να χα άπειρες ώρες με τα παιδιά. Αυτοί αυτές όμως τις ώρες έχω στη διάθεσή μου και το ζητούμενο είναι να προσαρμόσω όσο το δυνατόν καλύτερα την ύλη, την ύλη μου, τις διδακτική μου ύλη, τα διδακτικά μου σεναρία. Στο χρόνο που διατίθεται»</p>
Σ5	<p>«Ο χρόνος που δίνεται από το σημερινό πρόγραμμα, έτσι όπως είναι διαμορφωμένο, είναι πολύ λίγος. Έχουμε, ας πούμε ένα δίωρο στην πρώτη Δευτέρα, όπως. Είπα πιο πριν. Και είναι μονόωρο στις άλλες τάξεις. Είναι δύσκολο μέσα σε αυτή την ώρα ανά να μπορέσουμε να ακολουθήσουμε. Πολλά πράγματα που θέλουμε να κάνουμε»</p>
Σ6	<p>Ναι επειδή διάβασα κιόλας τα σχόλια των εκπαιδευτικών που διάβασαν το πρόγραμμα πριν μπουν στη διαδικασία να το εφαρμόσουν, αυτό που είδα ότι τους προβλημάτισε πολύ ήτανε ο χρόνος που υπάρχει μέσα στο Ωρολόγιο πρόγραμμα. Δηλαδή, ωραία</p>

	<p>θα ήταν να τα εφαρμόσουμε αλλά θα θέλαμε περισσότερο χρόνο για να εφαρμοστούν. Βέβαια αυτό είναι και σχετικό με την έννοια ότι εφόσον δεν σου ζητείται να εφαρμοστούν όλα τα οποία προτείνετε, θα εμμείνω πάλι στην προηγούμενη άποψή μου ότι καλό θα ήταν να έχουμε περισσότερο χρόνο, από κει και πέρα δεν θα αφαιρέσουμε κάτι, από φόβο να προλάβουμε να τα κάνουμε γιατί δεν απαιτείται όλα, οπότε...</p>
Σ7	<p>«Εδώ υπήρξαν κάποιες έτσι, όχι ενστάσεις. Υπήρξε κάποια φοβία. Μήπως δεν είναι σωστά υπολογισμένοι οι χρόνοι που απαιτούνται για να εφαρμοστούν όλα αυτά τα πεδία. Αλλά ο εκπαιδευτικός ξέρει ότι μπορεί να είναι ευέλικτος και να επιλέξει και το προσαρμόσει στην τάξη του τους μαθητές του, το υλικό τους, τις γνώσεις τους, τις εμπειρίες του ή σε οτιδήποτε άλλο θέσει ως στόχο».</p>
Σ8	<p>«Ε μια χαρά το κρίνω εμ... θα μπορούσε το μάθημα, [γέλιο] θα μπορούσε το μάθημα να είναι δίωρο και στις άλλες τάξεις, αλλά αυτό δεν έχει να κάνει με το πρόγραμμα σπουδών, το πρόγραμμα σπουδών είναι εντάξει και για το μονόωρο μάθημα. όπως σας είπα, έτσι κι αλλιώς τα περισσότερα θέματα αγγίζουν, αγγίζονται ταυτόχρονα πολλά θεματικά πεδία, πολλές και πιθανότατα και οι 3 πτυχές που μας ενδιαφέρουν»</p>

Ένα ακόμη μειονέκτημα το οποίο εξέφρασαν αρκετοί/ες συνεντευξιαζόμενοι/ες είναι η απουσία του εικαστικού εργαστηρίου – το οποίο θεωρούν σχεδόν δεδομένο οι κατασκευαστές - και των διδακτικών εργαλείων που υποστηρίζουν μάθηση με ΤΠΕ.

Σ1	<p>«Εγώ είμαι σε πειραματικό σχολείο που κάνω μάθημα σε ένα παλιό μπάνιο για εργαστήριο εικαστικών. Και δεν κράτησαν και ένα νεροχύτη τουλάχιστον να πλένουμε τα πινέλα».</p> <p>«Όχι, δεν τον (εξοπλισμό) έχουμε. Το πειραματικό έχει την ίδια χρηματοδότηση που έχει το σχολείο της γειτονιάς. Και δημιουργεί ερωτηματικά, αλλά αυτή η πραγματικότητα!»</p>
Σ4	<p>«Κοιτάζτε, δυσκολίες υπάρχουν πάντα αν θέλουμε κιόλας να βρούμε δυσκολίες, δυσκολίες, βρίσκουμε το ζήτημα είναι πόσο εμείς είμαστε ευέλικτοι για να βρούμε τις λύσεις. Αυτό είναι η άποψή μου. Σίγουρα μπορεί να θεωρηθεί ένα πρόβλημα ή ότι δεν έχουν εργαστήριο χώρο όλα τα σχολεία. Ωραία αυτό στην πορεία μπορεί να αλλάξει».</p>

	<i>Μπορεί να βρεθούν λύσεις, μπορεί το μάθημα να προσαρμοστεί ή να δημιουργηθούν επιμέρους εργαστήρια. Σας λέω ένα παράδειγμα»</i>
Σ5	<i>«εε εγώ δουλεύω 12 χρόνια δεν υπάρχει εργαστήριο σε κανένα σχολείο. Εεμ.. δεν έχω... δηλαδή μπαίνω μέσα στην στην αίθουσα που κάνουν τα παιδιά το πρωινό τους μάθημα το καθημερινό τους μάθημα. Δεν έχω δική μου αίθουσα, ας πούμε ή γιατί το... το μάθημα είναι θα πρέπει να είναι εργαστηριακό. Να υπάρχει δηλαδή εργαστήριο εικαστικών για να υπάρχει το τρεχούμενο νερό, να καθαρίζονται τα πινέλα, να υπάρχει χώρος για να αφήνουν τα παιδιά τα υλικά τους»</i> <i>« Δεν μπορούμε να έχουμε σχολεία και να μην υπάρχουν εργαστήρια εικαστικών από τη στιγμή που το μάθημα είναι εργαστηριακό, θα πρέπει να είναι εργαστηριακό».</i>
Σ8	<i>« Δηλαδή ίσως θα μπορούσαμε να-η πραγματικότητα είναι ότι ελάχιστα σχολεία διαθέτουν εργαστήριο»</i>

Αν και περισσότεροι από τρεις συνεντευξιζόμενοι/ες εξέφρασαν ανησυχία για τον όγκο και την αρκετά επιστημονική γλώσσα του περιεχομένου, στην ουσία δεν αντιτίθενται στη σαφήνεια του νέου ΠΣ. Όμως πρέπει να σημειωθεί ότι μία συνεντευξιζόμενη είχε εντελώς αρνητική στάση και ως προς τη δομή του και δεν συμφωνεί καθόλου με τους κατασκευαστές ότι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα είναι καλά διατυπωμένα.

Σ1	<i>« Όχι, δεν είναι πολύ καλά διατυπωμένα και να σας πω την αλήθεια, δεν μπορώ να σας απαντήσω αυτή την ερώτηση, γιατί <u>εγώ δεν έχω πάρει πρόγραμμα σπουδών</u>. Τώρα θα κάτσω να το διαβάσω γιατί όσο έκανα την επιμόρφωση δεν είχα στα χέρια μου πρόγραμμα σπουδών. Ε οπότε εγώ μόνο τις περιλήψεις των των επιμορφωτών μου. Και πρέπει να το δω λίγο πιο στοχευμένα για να σας δώσω απάντηση σε αυτό».</i> <i>«Δεν βρίσκω κανένα ενδιαφέρον σ αυτό το πράγμα ακολουθεί αυτή την παλιά δομή και είναι πολύ κουραστικό. Οπότε εγώ αυτό που έχω να πω είναι ότι γενικά αυτός ο τρόπος δομής προγράμματος σχεδίου προγράμματος δεν είναι καλός, δεν εξυπηρετεί κανένα εκπαιδευτικό».</i>
-----------	--

Σ3	<p>«Και μεθοδολογικά... και δηλαδή.... ήτανε. Ήταν πάρα πολύ καλά. Με μεγάλη σαφήνεια, πολύ καλά δομημένο το υλικό που πήραμε εμείς. Αλλά θα ξαναπώ ότι ήτανε πάρα πολύ το υλικό....»</p> <p>«είναι υπερτροφικά αναλυτικό, δηλαδή δεν ξέρουμε εγώ προσωπικά δεν ξέρω αν μπορεί κάποιος συνάδελφος να τα αγγίζει όλα αυτά τα αντικείμενα»</p> <p>«[...]γιατί κάποιιοι συνάδελφοι δεν είναι θεωρητικά (καταρτισμένοι) δεν είναι μύστες, δεν ασχολούνται με την έρευνα να γνωρίζουνε κάποια θέματα και αυτό μπορεί να τους μπερδέψει περισσότερο».</p>
Σ5	<p>«υπήρχαν κάποιες διαφωνίες...εε... Ότι είναι αρκετά μεγάλο και εκτενές, το οποίο είναι καλό, αλλά είναι δύσκολο αυτό που είπα πριν ότι θα πρέπει να συσχετίσεις, να διαβάσεις, να αφιερώσεις χρόνο. Δηλαδή θα χρειαστούμε χρόνο μέχρι να το κατανοήσουμε στο 100% γιατί είναι αρκετά μεγάλο και εκτενές»</p>
Σ6	<p>«θεωρώ ότι είναι και πολύ καλή επιλογή να δομηθεί με αυτό τον τρόπο το υλικό . θεωρώ ότι είναι εύχρηστο για έναν εκπαιδευτικό , ακόμα και αν δεν γνωρίζει αυτή τη συγκεκριμένη τακτοποίηση του υλικού, οποιουδήποτε υλικού έχει ένας εκπαιδευτικός να διδάξει. Είναι αρκετά εύκολο να καταλάβουμε, δηλαδή θέλω να ελπίζω ότι δεν είμαι μόνο εγώ που έτσι το κατάλαβα ... με όλες ας πούμε μετά τις διαβαθμίσεις αυτού σιγά σιγά Νομίζω ότι βγαίνει και από την ανάγνωση».</p>
Σ7	<p>« Έχουν μια πολύ φιλική γλώσσα. Οι διατυπώσεις του νέου προγράμματος σπουδών, αλλά πιστεύω ότι θα μπορούσαν να είναι και φιλικότερη. Γιατί για παράδειγμα όταν αναφέρονται στα παιδιά του δημοτικού; Θα έπρεπε να μην είναι τόσο τόσο αυστηρή η γλώσσα σε κάποια σημεία, δηλαδή η ορολογία»</p>

Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι λίγοι συνεντευξιαζόμενοι/ες μίλησαν για την απουσία ή τον περιορισμένο αριθμό μεθοδολογικών εργαλείων. Ιδιαίτερα όσοι είναι και οι ίδιοι ερευνητές σχολίασαν αρνητικά το ότι στην επιμόρφωση δεν επισημάνθηκαν ούτε συγκεκριμένες μεθοδολογίες, ούτε εφαρμογή των εργαλείων και ότι έμφαση δόθηκε μόνο στο sketchbook.

Σ1	<p>« αλλά μετά αν το έχετε σε ερώτηση είναι για τις μεθόδους του, για τις μεθόδους και τα εργαλεία που δεν δόθηκαν στο στα προγράμματα σπουδών, θα σας το σχολιάσω αργότερα»</p> <p>« Ωραία λοιπόν οι εκπαιδευτικοί, αν είναι να εφαρμόσουν τα νέα προγράμματα σπουδών πρέπει να επιμορφωθούν σε αυτό και όχι μέσω MOOCs. Έτσι όχι μέσω βιντεάκια και τέτοια. Να επιμορφωθούν κανονικά, όχι με πολλές υποχρεώσεις [...] Γιατί προσέξτε; Όχι για το αντικείμενο και το περιεχόμενο... για τα εργαλεία. Και τις μεθόδους. Ακόμα και αν είναι καλλιτέχνες, το ξέρουν το ντιζάιν και την αρχιτεκτονική μπορούν να την αντιληφθούν καλά. Άλλα εργαλεία θελουν, δεν θελουν νέες γνώσεις πάνω στο περιεχόμενο, αυτό το έχουν. [...] Δεν μπορεί σε όλο... Όλη την επιμόρφωση που κάναμε να να έχουμε μιλήσει μόνο για ένα εργαλείο. Το μοναδικό εργαλείο που μας προτάθηκε ήταν το Art το sketchbook. Αυτό. Ε μα δεν γίνεται, συγγνώμη, πας και φέρνεις ολόκληρο πρόγραμμα σπουδών και μου δίνεις ένα εργαλείο;»</p>
Σ6	<p>«Το σκέφτονται αυτό το ξέρω, αλλά δεν έχει καλυφθεί αυτή τη στιγμή από το νέο πρόγραμμα σπουδών και μακάρι να καλυφθεί από τα συμπληρωματικά εργαλεία, γιατί θα τα χρειαστούν οι μαθητές και για τη δουλειά μελλοντικά».</p>

5.4.2. Πλεονεκτήματα

Δυστυχώς οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί του δείγματος δεν είχαν προσωπική εμπειρία από την υλοποίηση του νέου προγράμματος σπουδών στις σχολικές τους μονάδες. Αυτό συνέβη, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, επειδή κατά την περίοδο που έγινε η διεξαγωγή των συνεντεύξεων δεν έμπαιναν σε τάξη είτε λόγω θέσης Συντονιστή Έργου, είτε διότι είχαν ολοκληρώσει την επιμόρφωση και περίμεναν να μπουν στην πιλοτική εφαρμογή.

Όσοι όμως είχαν την εμπειρία της υλοποίησης του νέου ΠΣ αναφέρθηκαν στα εξής λειτουργικά πλεονεκτήματα:

1. Οι πρακτικές, που εφάρμοζαν με δικιά τους πρωτοβουλία στο παρελθόν, πλέον αποτελούν την επίσημη γλώσσα πλαισίου του ΠΣ.
2. Η εφαρμογή του εικαστικού ημερολογίου/τετραδίου sketchbook ως ενίσχυση των μεταγνωστικών ικανοτήτων των μαθητών/τριών
3. Η εισαγωγή της εικαστικής διερεύνησης και της ερμηνείας του έργου.

4. Η προσέγγιση της εικαστικής πράξης μέσα από τις τρεις πτυχές.

5.4.3. Ενσωμάτωση ΤΠΕ

Παρά το γεγονός ότι ζούμε σε ένα απολυτα ψηφιοποιημένο κόσμο, οι σχολικές μονάδες ακόμη παραμένουν αρκετά υποστελεχωμένες από άποψη ηλεκτρονικού εξοπλισμού και υποδομών σύμφωνα με τους περισσότερους εκπαιδευτικούς του δείγματος. Χαρακτηριστικά μία συνεντευξιαζόμενη χαρακτήρισε τις συνθήκες στο Πειραματικό σχολείο που δουλεύει ως τριτοκοσμικές και με αυτό το πλαίσιο κρατά αρνητική στάση στην εισαγωγή των ΤΠΕ σαν άξονα στο Πρόγραμμα Σπουδών βλέποντας ότι είναι δύσκολο να προσφέρει ευκαιρίες στους μαθητές/τριες της να κάνουν κάποια εφαρμογή στην πράξη. Στο ίδιο μήκος κύματος μία άλλη συνεντευξιαζόμενη παρατήρησε ότι ο τρόπος με τον οποίο εντάσσονται οι ΤΠΕ στο νέο ΠΣ είναι αρκετά βασικός και δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ενσωμάτωση αλλά ως αντικατάσταση.

Σ1	<p>«Εντάξει να σας πω τώρα δηλαδή έχει βάλει έναν άξονα που βάζει μέσα και το ΤΠΕ αόριστα το πώς το βάζει, έτσι; Δηλαδή εγώ ένα κενό που βρίσκω μεγάλο στα νέα προγράμματα σπουδών είναι ότι ωραία τα λέμε τα θεωρητικά, ωραία έχουμε βρει τα κενά, ωραία θέλουμε θεωρητικά να τα καλύψουμε... Πώς το κάνουμε πρακτικά όμως γιατί αν βγάλω απέξω το γεγονός ότι μιλάμε για σχολεία με μηδαμινές έως ελάχιστες στα όρια του τριτοκοσμικού ε... συνθήκες;»</p> <p>“Αν λοιπον αυτες ειναι οι παροχες που δινουν τα σχολεία εγώ πού να βάλω τα παιδιά να κάνουν ΤΠΕ; Στο εργαστήριο που έχει πληροφορικός και με το ζόρι χωράνε οι δικοί του μαθητές τις ίδιες ώρες που κάνω εγώ μάθημα; Δεν υπάρχουν άλλοι υπολογιστές στο σχολείο, ούτε τα παιδιά εφοδιασμένα με tablets και τα λοιπά ώστε να δουλέψουμε. Ούτε είναι και μας χωρά»</p>
Σ6	<p>«Φυσικά και θα έχουμε δυσκολίες γιατί δεν έχουν τις ίδιες υποδομές. Όλα τα σχολεία παράδειγμα, αν χρειάζεται μια τηλεδιάσκεψη ή μια σύνδεση σε ένα μεγάλο μουσείο για να δούμε ψηφιακά κάποια έργα, κάποια σχολεία δεν έχουν Ίντερνετ. Ούτε έχουν αξιόπιστους υπολογιστές. Οι υποδομές λοιπόν, για μένα το μεγαλύτερο εμπόδιο»</p>
Σ8	<p>« Εμ... οι πρώτες δυσκολίες που μπορώ να σκεφτώ ένα υλικοτεχνικές, δηλαδή κατά πόσο το το εκάστοτε σχολείο, π.χ. έχει εργαστήριο; κατά πόσο έχει διαθέσιμα ΤΠΕ;»</p>

	<p>« Ε λοιπόν, απ' ότι θυμάμαι... θα το τσεκάρω τώρα κιόλας υπάρχει ένα ο... εε... ένας... δηλαδή από τα 10 θεματικά πεδία που παλιότερα τους λέγαμε άξονες και ήταν περίπου 5 τώρα είναι 10 άξονες, αλλά τα ονομάζουμε θεματικά πεδία εμ... μμ... υπάρχει ένα θεματικό πεδίο τέλος πάντων, το οποίο είναι τοο... τα ΤΠΕ και; [...] αυτό; ε ας πούμε λέει κάτι; και και επίσης. καταρχήν είναι κομμάτι της ζωής μας, έτσι κι αλλιώς πλέον και αυτό φαίνεται να αντικατο- να. αντικατοπτρίζεται και στον... και σε αυτή τη δομή που έχουν φτιάξει για το νέο πρόγραμμα σπουδών, δηλαδή έχεις με την ψηφιακή πρόσβαση στον πολιτισμό που οκεί αυτός με-είναι αυτό που συνέβαινε έτσι κι αλλιώς; εεμ... για με με την έννοια που το καταλαβαίνω είναι ότι μπορείς να ερευνήσεις τα πάντα πλέον ψηφιακά. Μπορείς να ανοίξεις και να δεις εικόνες, μπορείς να μπεις σε μουσείο, να κάνεις ψηφιακή περιήγηση, εε... να ψάξεις για ένα θέμα. εε... αλλά υπάρχει και η παραγωγή εικαστικού έργου με ψηφιακά εργαλεία. Που και αυτό εεμ... εντάξει, δεν είναι καθόλου καινούριο [γελώντας]»</p>
--	--

Αντίθετη άποψη έχει η εκπαιδευτικός που έχει εξειδίκευση στα ΤΠΕ, η οποία θεωρεί ότι οι Νέες Τεχνολογίες δεν είναι μόνο εμφανείς στο πρόγραμμα αλλά έχουν δυναμική παρουσία καθώς με εργαλεία συνδημιουργίας έργων τα παιδιά εξοικειώνονται με την εφαρμοσμένη ψηφιακή τέχνη και ενθαρρύνονται να δουλέψουν ομαδοσυνεργατικά. Σύμφωνα με ένα συνεντευξιαζόμενο προβλέπεται σύνδεση ΤΠΕ με την αξιολόγηση αλλά δεν μπορούσε εκείνη τη στιγμή να γίνει πιο αναλυτικός με συγκεκριμένο παράδειγμα. Η δυνατότητα περιήγησης σε ψηφιακό μουσείο ήταν το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα που χρησιμοποίησαν αρκετοί εικαστικοί-εκπαιδευτικοί ως τεκμηρίωση σχετικά με την λειτουργικότητα των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη.

Σ3	<p>«Το θέμα ποιο είναι (είναι) ότι μέσα στο νέο πρόγραμμα σπουδών, όσο θυμάμαι κιόλας, γιατί το υλικό έχω αρκετό καιρό που δεν το έχω μεταχειριστεί, αλλά όσο θυμάμαι, υπάρχει σαφής πρόβλεψη, γιατί ένα πολύ σημαντικό κομμάτι στα νέα προγράμματα σπουδών είναι και η διάχυση, αλλά και η αξιολόγηση που εκεί πέρα υπάρχει και το κομμάτι των ΤΠΕ και των νέων τεχνολογιών και για τη διάχυση. [...] Τώρα παραδείγματα, κάτι συγκεκριμένο δεν μου έρχεται»</p>
Σ5	<p>« Αυτό είναι κάποια που μπορώ να πω γιατί και πάλι χρησιμοποιούμε και το και την ΤΠΕ μέσα στη στην τέχνη που γίνεται πλέον [...] Εφόσον υπάρχει ή υπάρχουν</p>

	<i>υπολογιστές, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ένα και να παράγουμε ψηφιακά έργα και να δείξουμε στα παιδιά μέσα από τις απ'τον υπολογιστή, να τα φέρουμε πιο κοντά σε έργα καλλιτεχνών. Τα ψηφιακά μουσεία».</i>
Σ7	<i>« Οι Νέες τεχνολογίες μπαίνουν δυναμικά μέσα στην τάξη, είτε με εργαλεία [...], είτε ακόμη με όλα αυτά τα συστήματα που πλέον έχουν αναπτύξει οι χώροι της τέχνης, μουσεία, εκθέσεις, γκαλερί και τα λοιπά, προκειμένου να μπορεί ο επισκέπτης να τα δει και από το σπίτι του, χωρίς καν να τα επισκεφτεί. Ένα πολύ καλό παράδειγμα είναι το μουσείο Getty, το Λούβρο, όπου έχουν ειδικά τμήματα και για μεγάλους και για παιδιά και ανάλογα γίνονται οι προσεγγίσεις εξ αποστάσεως. Πολύ καλό παράδειγμα είναι και το δικό μας στο μουσείο της Ακρόπολης».</i>

5.4.4. Ρόλος του Εκπαιδευτικού

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν στο ρόλο του εκπαιδευτικού μέσα από τις απαντήσεις τους σε διάφορες ερωτήσεις του Οδηγού Συνέντευξης. Τις περισσότερες φορές έκαναν σύγκριση ανάμεσα στο τι ίσχυε πριν και το τι αλλάζει για αυτούς τώρα, στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό τους ή και στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική.

Παρατηρήσαμε ότι αρκετοί συνεντευξιζόμενοι/ες μίλησαν για το «μεράκι» του εκπαιδευτικού να εφαρμόσει καινοτομίες, ιδιαίτερα αν η σχολική ηγεσία το ενθαρρύνει, ενώ άλλοι ανέφεραν ότι οι εικαστικοί συχνά αντιμετωπίζονται ως «διακοσμητές» για τα δημοτικά κυρίως σε ό,τι αφορά τις σχολικές εκδηλώσεις.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι δεν έλειψε ανησυχία για τους εκπαιδευτικούς που θα κληθούν να εφαρμόσουν το νέο ΠΣ όταν θα γίνει η καθολική υλοποίηση μετά την πιλοτική εφαρμογή. Ανάμεσα στις ανησυχίες που εκφράστηκαν πρέπει να επισημάνουμε την πεποίθηση ότι μάλλον δεν θα κάνουν όλοι την επιμόρφωση παρά την υποχρεωτικότητά της άρα ίσως να οξυνθούν οι δυσκολίες εφαρμογής.

Η ερώτηση που αφορούσε την αποδοχή του νέου ΠΣ από την ευρύτερη κοινότητα των εκπαιδευτικών ΠΕ08 (Εικαστικά) φανέρωσε αρκετά ετερόκλητα στοιχεία για την ταυτότητα των εκπαιδευτικών του συγκεκριμένου κλάδου.

Σ1	<p>«και σε αυτό εντάζει, ευθύνεται η ειδικότητά μου, δηλαδή είμαστε πάρα πολύ εγωκεντρικοί, κινούμαστε γύρω από τα ζητήματα της αμιγούς τέχνης και δεν πλησιάζουμε οποιαδήποτε άλλες θεματικές και αυτό μας τα κάνει δύσκολα τα πράγματα. Εεε [...] Δεν ήταν πάρα πολύ θετικοί ως προς το ότι θα ανοίξει αυτή η βεντάλια της θεματικής μας στο και δεν θα είναι πια μόνο τα ζητήματα της τέχνης όπως ήταν στις προηγούμενες εε στα προηγούμενα προγράμματα σπουδών, δηλαδή γύρω από τη ζωγραφική, τη γλυπτική εε τις- ας είναι και νέα μέσα, ας πούμε, αλλά έχουμε να κάνουμε με τους πολύ καταξιωμένους ζωγράφους και κινήματα έργα τέχνης. Αυτό το θεωρώ πολύ παλιό, απ'ότι καταλάβατε. Λοιπόν, επίσης, δεν τους άρεσε καθόλου το γεγονός ότι μπαίνει οπτικός πολιτισμός»</p>
Σ3	<p>«Πάντως το κομμάτι δομικά για τα νέα προγράμματα σπουδών συμφωνεί, σαφώς υπάρχουν όλα αυτά τα στοιχεία που αναφέρατε, που ανέφερες Αλεξάνδρα μου, και για την ελευθερία και για την αυτενέργεια και είναι θέμα καθαρά ...το ότι έχει να κάνει και με τον ίδιο τον εκπαιδευτικό. Το πόσο αυτός θα παρακινήσει και θα κινητοποιήσει και την ίδια την τάξη και θα επιτύχει τα ζητούμενα παιδαγωγικά και ή επιστημονικά ή οτιδήποτε άλλο. Αυτό.»</p> <p>«Τώρα το κατά πόσο θα κεφαλαιοποιηθεί όλη αυτή η προίκα του νέου προγράμματος σπουδών στην τάξη και το πόσο θα φτάσει είναι και θέμα εκπαιδευτικού, δηλαδή το ίδιο το πρόγραμμα σπουδών σε παρακινεί να κάνεις πράγματα, αλλά είναι πολύ σημαντικό και ο ίδιος ο συνάδελφος τι θα κάνει στην τάξη. Πάντως υπάρχουνε προτάσεις»</p>

5.4.5. Σύγχρονες Κοινωνικές Προκλήσεις και Συνθήκες

Οι κατασκευαστές του ΠΣ διατείνονται ότι αυτό ανταποκρίνεται στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες αλλά από τις απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενων δεν φαίνεται ότι υπάρχει απόλυτη σύγκλιση. Κάποιοι εκπαιδευτικοί παραδέχονται ότι υπάρχουν θεματικές ενότητες με αναφορά σε αυτό αλλά η τεκμηρίωση μένει στο επιφανειακό επίπεδο που δεν ξεπερνά την απλή αίσθηση του ότι «ναι, υπάρχει και αυτό». Άλλοι, όπως έχει προαναφερθεί κάνουν την σύνδεση με τη διαθεματικότητα και τις ήπιες δεξιότητες, ενώ το ζήτημα της συμπερίληψης αναφέρθηκε από ελάχιστους εκπαιδευτικούς και μάλιστα κάποιοι θεωρούν ότι δεν χρειάζονται να συμπεριληφθούν συγκεκριμένες οδηγίες για αυτό. Μία

συνεντευξιαζόμενη, που συμφωνεί με τις επιδιώξεις των κατασκευαστών, βλέπει τη σύνδεση μεταξύ της τέχνης και της επιχειρηματικότητας.

<p>Σ2</p>	<p>«Είναι αρκετή μάλλον το έχουν πετύχει αρκετά, γιατί ακόμα και με μαθητές που δούλεψα που είχανε κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάποιες ειδικές εε... Πώς να το πω;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μαθησιακές Ικανότητες; <p>Ναι. Μπόρεσαν και παρακολούθησαν το μάθημα [...] αρκετά ενεργοί. Γιατί όταν γίνεται μια κουβέντα, και εσείς ως εκπαιδευτικός πρέπει να το ξέρετε αυτό, όταν γίνεται μια κουβέντα έτσι μέσα στην τάξη και πόσο μάλλον με όταν έχεις αντικείμενο τα εικαστικά, γίνεται μια κουβέντα που μπορεί να ξεκινήσει από μια απλή κουβέντα και να πάει σε έναν ιδεοκαταιγισμό να συμμετέχουν όλοι οι μαθητές. Ναι, εκεί δεν χωράνε ούτε... Δηλαδή δεν έχουμε, δεν μας σταματάνε ούτε τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά που μπορεί να είναι διαφορετικά στη σκέψη από τους υπόλοιπους, ούτε ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες που μπορεί να έχει κάποιο παιδί. Έτσι εύκολα συγχρονίζονται όλοι οι μαθητές στον τρόπο που γίνεται πλέον το μάθημα».</p>
<p>Σ6</p>	<p>Ναι, είναι προσαρμόσιμο, αλλά δεν θυμάμαι να υπάρχουν συγκεκριμένες οδηγίες, οι οποίες δεν είχαν ζητηθεί κιόλας. Οπότε εκεί πέρα θα του έβαζα ένα τρία. Περισσότερα, επειδή η τέχνη είναι κάτι, το οποίο βοηθάει τον μαθητή. Όποια και να είναι η δικιά του ιδιαιτερότητα να εκφραστεί, εμπλέκεται συνήθως, όχι πάντα, με ευχαρίστηση. Επομένως περισσότερο το αντικείμενο, το ίδιο βοηθάει, παρά οι σκέψεις το να παραχτεί κάτι συγκεκριμένο, να σχεδιαστεί κάτι διαφοροποιημένα. Δεν θυμάμαι να είχα διαβάσει κάποιες συγκεκριμένες πώς το λένε; έστω σημειώσεις για διαφοροποίηση στη διδασκαλία ανάλογους, ας πούμε δεν το συνάντησα κάπου, αλλά μεταξύ μας δεν πιστεύω ότι τους έχει ζητηθεί</p>
<p>Σ7</p>	<p>Θα σας πω κάτι από μόνο του το νέο αναλυτικό πρόγραμμα δεν μπορεί να τα κάνει όλα αυτά. Σε συνδυασμό όμως με μεθοδολογία διαφοροποιημένης διδασκαλίας, με μεθοδολογίες συμπερίληψης, οι οποίες υπάρχουν, ειδικά στα ευρωπαϊκά προγράμματα, είναι το νούμερο ένα στη θεματολογία και στα priorities εε. Καταλαβαίνετε ότι πλέον γίνεται ένας συνδυασμός μεθόδων, όπου όταν αυτές έρθουν κοντά στα νέα αναλυτικά προγράμματα δίνουν ένα πολύ δυνατό αποτέλεσμα</p> <p>Η διερεύνηση για το πώς μπορούμε εμείς να δούμε τη σημερινή πραγματικότητα με τα επαγγέλματα αμέσως συνδέουμε την τάξη μας με τον έξω κόσμο. [...] ένα καινούργιο</p>

	<i>στοιχείο το οποίο δίνει μεγάλη δυναμική στο αναλυτικό πρόγραμμα είναι η επιχειρηματικότητα, το τελευταίο ή που έχουμε βάλει πλέον στο steam όπου συνδυάζει την τέχνη. Επιστήμη, επιχειρηματικότητα όλα αυτά μαζί δίνουν ενεργό πολιτειότητα.</i>
--	---

5.6. Επιμόρφωση

5.6.1. Ικανοποίηση

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί του δείγματος έμειναν σε γενικές γραμμές αρκετά ευχαριστημένοι από την επιμόρφωση. Αρκετοί μιλούν με τα καλύτερα λόγια για τον επιμορφωτή τους καθώς τους παρείχε την υποστήριξη που χρειαζόνταν, παρείχε ευελιξία και καθοδήγηση και τον χαρακτήρισαν ως πολύ μεταδοτικό, επειδή ο λόγος του ήταν όπως έπρεπε. Μία συνεντευξιαζόμενη μάλιστα δήλωσε τυχερή που ήταν μέσα στους (11) από όλη την Ελλάδα που είχαν την ευκαιρία να δουν αυτή την εκπαιδευτική αλλαγή στην πράξη.

Σ2	<i>« Είχαμε τύχει σε έναν πολύ, πολύ μεταδοτικό επιμορφωτή όπου υπήρχε η ευελιξία είχε να κάνει με καλλιτέχνες και λίγο υπήρχε ευελιξία στα χρονικά διαγράμματα. Πήγε πάρα πάρα πολύ καλά με συνεννόηση μαζί του, πολλή μεταδοτικότητα, πολλή ανάλυση. Επί της ουσίας, χωρίς να υπάρχει περιττό, τίποτα καμία φλυαρία. Ήτανε τα μαθήματα συμπυκνωμένη γνώση να το πω, οπότε θα ήθελα να το δω λίγο και τη δεύτερη χρονιά. Ή ίσως μια; Να τα κυκλώσουμε όλα στο τέλος και να τα ξαναδούμε από την αρχή και τι κάνανε εντέλει μετά την εφαρμογή. Εγώ πραγματικά περίμενα να υπάρχει και το δεύτερο χρόνο. Το δεύτερο μέρος της επιμόρφωσης, αλλά δεν έχουμε κάποια ενημέρωση ως τώρα.»</i>
Σ3	<i>«Ναι, ήταν αρκετά. Όχι κάναμε συναντήσεις αρκετές. Και κάναμε και εκτός προγράμματος κάποιες συναντήσεις διαδικτυακές δύο ή τρεις. Επομένως ήτανε πλήρης. Είδαμε κάποια σενάρια, ήταν δομημένο, υπήρχε μια πλατφόρμα. Με τους συναδέλφους υπήρχε μία διάδραση, γιατί κάναμε και τα βάλιμπερ μας και είχαμε επικοινωνία με τον Επιμορφωτή Α, οπότε ήταν μια χαρά. Ήταν μια χαρά. Σαφώς αν είχαμε άλλες 10 συναντήσεις, θα μπορούσαμε να συζητήσουμε πολλά περισσότερα πράγματα»</i>
Σ4	<i>«Εξαιρετικά εξαιρετική επιμόρφωση. Θεωρώ όχι μόνο ότι λειτούργησε στο πλαίσιο της επιμόρφωσης ως τέτοια σε σχέση με το νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, αλλά λειτούργησε και. Εκπαιδευτικοί πώς να το πω; Βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου»</i>

Όμως, υπήρξαν αντιρρήσεις ως προς τον τρόπο που έγινε η επιμόρφωση διότι τους φάνηκε αρκετά πρόχειρα σχεδιασμένη, πολύ θεωρητική ενώ θα προτιμούσαν η δομή της να έχει εστιάσει περισσότερο σε πρακτικές και περισσότερα διδακτικά σενάρια και όχι απλά πλάνα μαθήματος. Επίσης οι απόψεις δίστανται σχετικά με την σχέση χρόνου επιμόρφωσης και πιλοτικής εφαρμογής. Συγκεκριμένα, τέσσερις (4) συνεντευξιαζόμενοι/ες δεν ήταν σίγουροι/ες αν η πιλοτική εφαρμογή ξεκίνησε ταυτόχρονα με την επιμόρφωση και ολοκληρώθηκε τότε, αν συνεχιζόταν την περίοδο που έγιναν οι συνεντεύξεις ή αν θα συνέχιζε και το επόμενο σχολικό έτος ή αν εν τέλει πραγματοποιήθηκε .

Σ1	« δεν είχαν καν τα προγράμματα σπουδών. Εμείς δηλαδή κάναμε επιμόρφωση χωρίς ΠΣ. Κάναμε επιμόρφωση με κάποια πρόχειρα που μας έδωσαν οι επιμορφωτές για να δουλέψουμε πάνω σε αυτά»
Σ2	« Ε νομίζω ήτανε αρκετά επαρκή. Βέβαια, η επιμόρφωση αυτή την είχα την εντύπωση ότι είναι διετή επιμόρφωση έγινε πέρυσι για έναν χρόνο σε φέτος δεν ξέρω τι απέγινε. Δηλ. Εγώ περίμενα να υπάρχει πραγματικά και δεύτερη χρονιά για να δούμε πού θα πάει όλο αυτό με τη συλλογή μετά των διδακτικών σεναρίων. Του εικαστικού. Δηλαδή θα ήθελα να δω τη συνέχεια, όχι όμως ότι δεν ήταν επαρκές, επαρκής σαν επιμόρφωση».
Σ5	<p>«Τα νέα προγράμματα σπουδών, ανακοινώθηκαν το Μάιο του 2022. Με την... μέσα από την επιμόρφωση έγιναν γνωστά και στο ευρύτερο κοινό. Μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν εεε είχανε δημοσιοποιηθεί. Οπότε η προηγούμενη σχολική χρονιά που τελείωνε τον Ιούνιο του 2022 δεν υπήρχε επιμόρφωση για να γίνει εφαρμογή; Ουσιαστικά μην είμαστε στην ίδια χρονιά [χαμογελο]που έχουν δημοσιοποιηθεί οπότε ξεκίνησε η νέα χρονιά τώρα, το Σεπτέμβριο του 22 και μόλις πριν 3 μήνες δημοσιοποιήθηκαν οπότε; ... Ούτε πέρα από μας που είμαστε τα 11 άτομα που έχουμε επιμορφωθεί, δεν υπάρχει άλλος που να μπορέσει να τα εφαρμόσει. Αν... αν υπήρχε αυτή η εντολή».</p> <p>«Ως ένα μεγάλο βαθμό ναι! υπήρχε μεταξύ μας, έτσι... μια καλή επικοινωνία. Ήμασταν λίγο έτσι σαν... Με απορίες, προσπαθούσαμε να τις λύσουμε μεταξύ μας, να είμαστε σε επαφή. Νομίζω ότι καλά τα πήγαμε [γέλια]».</p>
Σ7	« Στην ουσία εμείς δεν έχουμε επιμόρφωση ακόμη κόσμο που θα πάνε στα σχολεία για να το εφαρμόσουν, αλλά επίσης ξέρω ότι έχει γίνει επιλεκτικά από το πανεπιστήμιο, έτσι ώστε να δουν τα δυνατά και τα τρωτά τους στοιχεία. Εμείς ξεκινάμε τον Ιανουάριο.»

5.6.2. Ετοιμότητα

Οι συνεντευξιζόμενοι/ες που δεν έμειναν ικανοποιημένοι από την επιμόρφωση σε συνδυασμό με την αποσπασματική εφαρμογή σε πιλοτικό πλαίσιο δεν αισθάνονται ότι ενισχύθηκε η αυτοαποτελεσματικότητά τους για τη διδασκαλία του μαθήματος.

Δεν ήταν λίγες οι αναφορές που έγιναν στην κουλτούρα του σχολείου που πολλές φορές στέκεται ως εμπόδιο προς τον εκσυγχρονισμό και την αλλαγή του τρόπου σκέψης με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί ΠΕ08 να μην μπορούν από μόνοι τους να εμφυσήσουν τις νέες στάσεις και αξίες ζωής στους μαθητές/τριες. Θα ήθελαν να υπάρχει περισσότερη υποστήριξη από τους διευθυντές, περισσότερη διεπιστημονική συνεργασία για τον συνολικό εκπαιδευτικό σχεδιασμό και συλλογικότητα.

Σ2	<i>« Προσωπικά <u>εγώ όχι</u> γιατί το άλλο κομμάτι ας πούμε στο στη ποικιλία υλικών που μπορεί να διαθέσει το σχολείο για να γίνει ένα τέτοιο πρότζεκτ. Εγώ προσωπικά δεν συνάντησα κάποια δυσκολία γιατί έτυχα σε φιλότεχνο διευθυντή. Αλλά αυτό και μόνο που ακούω αυτή μου την κουβέντα ότι «έτυχα σε φιλότεχνο διευθυντή άρα είμαι τυχερή» αυτό δεν θα έπρεπε καν να υπάρχει».</i>
Σ8	<i>«[παύση] Μμμ... [μεγάλη παύση] Ε... [μικρή παύση] Βασικά σκέφτομαι ότι η επιμόρφωση είναι απαραίτητη. Δηλαδή αν μου είχαν δώσει εμένα ξερά τα κείμενα αυτά, που είναι πολύ αξιόλογα θεωρητικά κείμενα, αλλά αν ταυτόχρονα π χ ήμουν ένας νεοδιόριστος που ξαφνικά μου είπανε που θα δουλέψω και θα τρέξει εκεί πέρα να βρω σπίτι, να μετακομίσω και τα λοιπά και να ξεκινήσω. να μπαίνω σε τάξεις με μαθητές που δεν γνωρίζω και να είμαι σε ένα σύλλογο που επίσης δεν γνωρίζω και τα λοιπά θα χρειαζόμουν είτε μια υποστήριξη. Είτε από έναν άνθρωπο που ήδη γνωρίζει το νέο πρόγραμμα σπουδών, είτε για παράδειγμα αυτό που σκέφτομαι τώρα κάποιον οδηγό που να είναι πολύ σύντομος. ε και αρκετά έτσι κατανοητός, εύπεπτος, ευκολοδιάβαστος εε και μετά όταν ηρεμήσω ξέρω γω και θελήσω να εντρυφήσω περισσότερο»</i>

Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα-Προτάσεις

6.1. Συμπεράσματα - Συζήτηση

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα μας ανέδειξαν πολλά από τα θετικά χαρακτηριστικά του νέου ΠΣ. Αν και το δείγμα μας – σύμφωνα με λεγόμενά τους πάντα – συμμετείχε σε διάφορα στάδια της επιμόρφωσης και της υλοποίησης, εντούτοις υπήρχε συμφωνία ως προς τη φιλοσοφία και τη φυσιολογία του μαθήματος ότι είναι πολύ κοντά σε αυτό που ήταν στις επιδιώξεις των κατασκευαστών, οι οποίοι με τη σειρά τους βασίστηκαν στις σύγχρονες παγκόσμιες εκπαιδευτικές τάσεις. Όλοι οι συμμετέχοντες/ουσες συμφωνούν ότι είναι εμφανές το όραμα της ανάπτυξης για τον 21^ο αιώνα που συνοψίζεται επιγραμματικά στους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης φέρνοντας στο προκείμενο αξίες ζωής μέσα από την αειφορία, την ψηφιακή και ενεργή πολιτειότητα και τη συμπερίληψη (Reimers, 2020; Wahlström, 2022), ενώ ταυτόχρονα αντιλαμβάνονται ότι το πεδίο της βιώσιμης εκπαίδευσης είναι όντως «ανοιχτό» και υπερσυνοριακό (Τζιμογιάννης, 2019, OECD, 2020).

Οι συμμετέχοντες/ουσες, ακόμη και αυτοί/ές που δεν είχαν προβεί σε πιλοτική εφαρμογή, μπόρεσαν να διακρίνουν τα νέα στοιχεία και τις διαφοροποιήσεις σε σχέση με την οργάνωση, τη δομή και τη διατύπωση του ΠΣ και επι τω πλείστω βρήκαν αυτά τα μέρη ως τα πιο σημαντικά πλεονεκτήματα τα οποία θα τους βοηθήσουν να κάνουν καλύτερο εκπαιδευτικό σχεδιασμό μετά από την διερεύνηση των αναγκών των μαθητών/τριών τους. Η ενσωμάτωση των τριών πτυχών ήταν μια επιστημονικά έγκυρη αλλαγή η οποία βρήκε σύμφωνους τους εικαστικούς-εκπαιδευτικούς. Οι περισσότεροι συμφωνούν στην άποψη ότι έτσι πρέπει να προσεγγίζεται η εικαστική πράξη μέσα από τα τρία strands.

Επίσης, θετική στάση είχαν απέναντι στις καινοτομίες του προγράμματος και πιστεύουν ότι αυτές θα εξελίξουν το μάθημα. Αυτό που ενθουσίασε τους εκπαιδευτικούς του δείγματος ήταν και οι διεργασίες σκέψης που συνδέονται άμεσα με την νέα προσέγγιση στα Εικαστικά. Δεδομένο που αντικρούει την έρευνα των Τζίκα & Ξαφάκο (2022) για τις καινοτομίες. Σε αυτή την εργασία υπάρχουν εκτενείς αναφορές στη νοηματική πλαισίωση ως καινοτομία, ενώ οι παραπάνω ερευνητές παρατηρούν ότι δεν υπήρξαν σχετικές αναφορές ως προς την αξιολόγηση και τον αναστοχασμό των νέων ιδεών και πρακτικών που τυχαίνει να εφαρμόζουν ανά διαστήματα.

Σε θεωρητικό επίπεδο, όπως διακρίνεται από το κείμενο του νέου ΠΣ, το επιδιωκόμενο ΠΣ φαίνεται ότι ακολουθεί τη φιλοσοφία του ενσωματωμένου (**integrated**) προγράμματος

σπουδών του μοντέλου του Bernstein (Bernstein & Solomon, 1999; Βαβέτση, 2018; Pluim et al., 2021) αλλά λόγω της αποσπασματικής εφαρμογής είναι δύσκολο να καταλήξουμε σε συγκεκριμένα συμπεράσματα καθώς το ζήτημα της διεπιστημονικής διαθεματικότητας προσεγγίστηκε με διαφορετική ερμηνεία από τους εκπαιδευτικούς.

Στην έρευνά μας, οι συμμετέχοντες/ουσες ανέδειξαν την εργαστηριακή φύση του μαθήματος με τις απόψεις τους και τοποθετούν την υπάρξη αίθουσας Εικαστικών ως το κυριότερο **εμπόδιο** για την ομαλή διεξαγωγή του μαθήματος. Βλέπουμε και στην παρούσα έρευνα ότι αυτό παραμένει πάγιο αίτημα, εύρημα που συναντάται στις περισσότερες έρευνες για το μάθημα των Εικαστικών (Κωνσταντίνου, 2016). Με βάση τα λεγόμενα των υποκειμένων μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι υποδομές στη σχολική πραγματικότητα έχουν ακόμη τεράστιο περιθώριο βελτίωσης για να συμφωνούν με τις επιδιώξεις των κατασκευαστών του ΠΣ.

Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη, τον μικρό αριθμό εκπαιδευτικών του δείγματός μας που έχουν στη διάθεσή τους ειδική αίθουσα Εικαστικών μπορούμε να καταλήξουμε σε παρόμοια συμπεράσματα με την έρευνα των Asimaki, Lagiou & Koustourakis (2022). Οι αντιλήψεις των συνεντευξιαζόμενων του δείγματός μας αποδεικνύουν ότι όντως ο χώρος του εικαστικού εργαστηρίου προϋποθέτει μια χαλαρότερη ιεραρχική σχέση εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών ενθαρρύνοντας τους δεύτερους να έχουν επιλογές για την συνδιαμόρφωση της μαθησιακής πράξης. Αντίθετα, και δυστυχώς στην πλειοψηφία των ελληνικών σχολείων, οι εικαστικοί περιφέρονται από παραδοσιακή σε παραδοσιακή τάξη με κλειστή πλαισίωση αναγκαζόμενοι από αυτές τις συνθήκες να μην εφαρμόζουν τις παιδαγωγικές πρακτικές που οι ίδιοι επιθυμούν.

6.2. Ερευνητικοί Περιορισμοί

Στην παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρήθηκε να γίνει διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών που εργάζονται ή έχουν εργαστεί σε Πρότυπα και Πειραματικά σχολεία. Το δείγμα αυτό θα μπορούσε να δώσει χρήσιμα συμπεράσματα αλλά ήταν πολύ περιοριστικό το γεγονός ότι η πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων δεν είχε εφαρμόσει το νέο ΠΣ την περίοδο που διενεργήθηκαν οι συνεντεύξεις και δεν είχαν προσωπική εμπειρία από την υλοποίηση του προγράμματος. Οπότε, για την παρούσα μελέτη, ο χρόνος πιλοτικής εφαρμογής θεωρείται μικρός και η χρήση του νέου ΠΣ αποσπασματική.

Ένας ακόμη περιορισμός υπόκειται στα χαρακτηριστικά του δείγματος και των υψηλών ακαδημαϊκών προσόντων τους που εμποδίζει την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικών με τα υπόλοιπα σχολεία, τόσο για τους εκπαιδευτικούς, όσο και για τους/τις μαθητές/τριες. Η βιβλιογραφική έρευνα δεν ανέδειξε άλλες έρευνες που να μελετούν απόψεις εικαστικών εκπαιδευτικών σε υψηλών προδιαγραφών σχολικές μονάδες, ούτε φαίνεται να υπάρχουν έρευνες για αυτό το γνωστικό αντικείμενο που να μελετούν τη στάση των εκπαιδευτικών προς προηγούμενα ΑΠΣ και αυτό καθιστά ένα πολύ περιοριστικό παράγοντα καθώς τα αποτελέσματα της εργασίας μας δεν μπορούν να συγκριθούν με τα αποτελέσματα άλλων αντίστοιχων ερευνών.

6.3. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Τα δυναμικά μοντέλα ΠΣ, όπως είδαμε στα κεφάλαια 1 και 3, πρέπει να υπόκεινται σε αξιολόγηση ώστε να αναγνωριστούν τυχόν αδυναμίες από την εκπαιδευτική πράξη και να υπάρχει εμπλοκή των εκπαιδευτικών που τα υλοποιούν στο πλαίσιο αυτής της ανατροφοδότησης. Για να μπορέσουμε να βγάλουμε καλύτερα συμπεράσματα σχετικά με τα επιμέρους χαρακτηριστικά του νέου ΠΣ θα ήταν θεμιτό να γίνει μία έρευνα μεικτών μεθόδων για συνδυασμό ποιοτικών και ποσοτικών ευρημάτων, ίσως με δείγμα τους Επιμορφωτές Β' και τους επιμορφούμενους, προκειμένου να αποτυπωθεί η εξέλιξη της εκπαιδευτικής αλλαγής. Επιπλέον, πιστεύουμε ότι θα υπάρχει αρκετό ενδιαφέρον για τη διερεύνηση της εφαρμοσιμότητας του νέου ΠΣ σε συμβατικά σχολεία, σε εθνικό επίπεδο με εργαλεία την παρατήρηση μαθημάτων πέρα από τις συνεντεύξεις εκπαιδευτικών, διευθυντών και μαθητών/τριών προκειμένου να επισφραγιστεί η σύγκλιση ή απόσταση ανάμεσα στο επιδιωκόμενο, στο επιτευχθέν και στο κατακτημένο ΠΣ σε βάθος χρόνου.

Βιβλιογραφία

Ξένογλωσση

- Asimaki, A., Lagiou, A. & Koustourakis, G. S (2022): The impact of school space on primary education art teachers' pedagogical practices: a Bernsteinian approach, *British Journal of Sociology of Education*, DOI: 10.1080/01425692.2022.2126822 <https://doi.org/10.1080/01425692.2022.2126822>
- Barnes, D. (1976). *From communication to curriculum*. London: Penguin Books
- Bernstein, B. (1991). Pedagogical codes and social control. *Athens: Alexandria*, 77-101. <https://scholar.google.com/>
- Bernstein, B. (1996). *Pedagogy, Symbolic Control, and Identity. Theory, Research, Critique*. London and New York: Taylor and Francis
- Bernstein, B., & Solomon, J. (1999). "Pedagogy, Identity and the Construction of a Theory of Symbolic Control": Basil Bernstein Questioned by Joseph Solomon. *British Journal of Sociology of Education*, 20(2), 265–279. <http://www.jstor.org/stable/1393112>
- Bertling, J. G. & Moore T. C. (2021) The U.S. K–12 Art Education Curricular Landscape: A Nationwide Survey, *Studies in Art Education*, 62:1, 23-46, DOI: 10.1080/00393541.2020.1858007 <https://doi.org/10.1080/00393541.2020.1858007>
- Blaxter, L., Hughes, C. Tight, M. (2001). *How to Research Second Edition*. Philadelphia: Open University Press.
- Briggs, C. L. (1986). *Learning How to Ask*. Cambridge: Cambridge University Press
- Burns, E. (2010). Developing email interview practices in qualitative research. *Sociological research online*, 15(4), 1-12.
- Chen, P., & Hinton, S. M. (1999). Realtime interviewing using the world wide web. *Sociological Research Online*, 4(3), 1-19.
- Creswell, W., & Creswell, D. (2019). *Σχεδιασμός έρευνας προσεγγίσεις ποιοτικών, ποσοτικών και μεικτών μεθόδων*, Αθηνά: Εκδόσεις Προπομπός

- Dillon, J. T. (2009) The questions of curriculum, *Journal of Curriculum Studies*, 41:3, 343-359, <https://doi.org/10.1080/00220270802433261>
- Dimond, J. P., Fiesler, C., DiSalvo, B., Pelc, J., & Bruckman, A. S. (2012). Qualitative data collection technologies: a comparison of instant messaging, email, and phone. In *Proceedings of the 17th ACM international conference on Supporting group work* (pp. 277-280). ACM
- Eisner, E. (1985). *The educational imagination* (2nd edn.). New York: Macmillan
- Finney, D. (2002). The ELT Curriculum: A Flexible Model for a Changing World. In J. Richards & W. Renandya (Eds.), *Methodology in Language Teaching: An Anthology of Current Practice* (Cambridge Professional Learning, pp. 69-79). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511667190.012
- Freedman, K., & Stuhr, P. (2004). Curriculum change for the 21st century: Visual culture in art education. In Eisner, E.W., & Day, M.D. (Eds.). (2004). *Handbook of Research and Policy in Art Education* (1st ed.). (pp. 823-836). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781410609939>
- Graves, K. (2008). The language curriculum: A social contextual perspective. *Language Teaching*, 41(2), 147-181. doi:10.1017/S0261444807004867
- Gray, S., Scott, D., Gutierrez-Peris, D., Mehisto, P., Pachler, N. and Reiss, M. (2015) *External Evaluation of a Proposal for the Reorganisation of Secondary Studies in the European School System*, London: UCL Institute of Education.
- Holt, L., (2020), John Dewey: A Look at His Contributions to Curriculum, *Academicus International Scientific Journal*, issue 21, p. 142-150
- Kvale, S. (1996). *Interviews, an introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks: SAGE Publications
- Mann, C., & Stewart, F., (2000). *Internet communication and qualitative research: A handbook for researching online*. Sage
- Marope, M. (2019). *Reconceptualizing and repositioning curriculum in the 21st century*. Geneva: IBE UNESCO.

[http://www.ibe.unesco.org/sites/default/files/resources/reconceptualizing_and_repositi
oning.pdf](http://www.ibe.unesco.org/sites/default/files/resources/reconceptualizing_and_repositi
oning.pdf).

McCoyd, J. L., & Kerson, T. S. (2006). Conducting intensive interviews using email: A serendipitous comparative opportunity. *Qualitative Social Work*, 5(3), 389-406

OECD (2018), *Education for a Bright Future in Greece, Reviews of National Policies for Education*, OECD Publishing: Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264298750-en>

OECD, (2020) *Curriculum (re)design. A series of thematic reports from the OECD Education 2030 project*. <https://www.oecd.org/education/2030-project/contact/brochure-thematic-reports-on-curriculum-redesign.pdf>.

Pak, K., Polikoff, M. S., Desimone, L. M., & Saldivar Garcia, E. (2020). The Adaptive Challenges of Curriculum Implementation: Insights for Educational Leaders Driving Standards-Based Reform. *AERA Open*, 6(2).
<https://doi.org/10.1177/2332858420932828>

Pistilli, J. C. T. (2023). PERCEPTIONS OF TEACHERS ON THE IMPORTANCE OF ART IN SCHOOL AND SOCIAL INCLUSION, *International Journal of Human Sciences Research*, v. 3, n. 10, Atena Editora. <https://doi.org/10.22533/at.ed.5583102331035>

Pluim, G., Nazir, J. & Wallace, J. (2021) Curriculum Integration and the Semicentennial of Basil Bernstein's Classification and Framing of Educational Knowledge. *Can. J. Sci. Math. Techn. Educ.* **20**, 715–735 <https://doi.org/10.1007/s42330-021-00135-9>

Polikoff, M., Gasparian, H., Korn, S., Gamboa, M., Porter, A., Smith, T. & Garet, M. (2019). Flexibly Using the Surveys of Enacted Curriculum to Study Alignment. *Educational Measurement: Issues and Practice*. 39. 10.1111/emip.12292

Reimers, F. M. (2020). *Educating students to improve the world*. Springer Nature.

Richards, J. (2001). *Curriculum Development in Language Teaching* (Cambridge Professional Learning). Cambridge: Cambridge University Press.
doi:10.1017/CBO9780511667220

Rihter, J., Babuder, M. K. & Selan J. (2023) Competence of Slovenian art teachers in working with pupils with special educational needs, *Educational Studies*, 49:4, 628-

643, DOI: 10.1080/03055698.2021.1873740

<https://doi.org/10.1080/03055698.2021.1873740>

- Singh, P. (2002) Pedagogising Knowledge: Bernstein's Theory of the Pedagogic Device. *British Journal of Sociology of Education*, 23, 4, 571-582.
- Smith, D., & Ewing, R. (2002). Curriculum Studies, *Change: Transformations in Education*, 5(1), 26-45. <http://hdl.handle.net/2123/4470>
- Stoller, F. (2004). 12. CONTENT-BASED INSTRUCTION: PERSPECTIVES ON CURRICULUM PLANNING. *Annual Review of Applied Linguistics*, 24, 261-283. doi:10.1017/S0267190504000108
- Snyder, J., (1992). *Curriculum implementation*. In Jackson (ed.), 402–435
- Sundberg, D. (2022). Curriculum Coherence: Exploring the Intended and Enacted Curriculum in Different Schools. In Wahlström, N. (Ed.). *Equity, Teaching Practice, and the Curriculum: Exploring Differences in Access to Knowledge* (pp. 76–89). <https://doi.org/10.4324/9781003218067-6>
- Traianou, A. (2014). The centrality of ethics in qualitative research. In P. Leavy (Ed.). *The Oxford handbook of qualitative research* (62-77). New York: Oxford University Press
- van den Akker, J. (2003). Curriculum Perspectives: An Introduction. In: *Curriculum Landscapes and Trends*. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-017-1205-7_1
- UNESCO (2015). *Education 2030 framework for action: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all*. Paris: UNESCO
- Unsworth, M.J. (1986). *Συνδέοντας τα πάντα με την τέχνη από μέσα προς τα έξω*. (Ο. Ζηρώ, Μτφρ.) School Arts, February.
- Voogt, J., Erstad, O., Dede, C., & Mishra, P. (2013). Challenges to learning and schooling in the digital networked world of the 21st century. *Journal of computer assisted learning*, 29(5), 403-413.

Wahlström, N. (Ed.). (2022). *Equity, Teaching Practice, and the Curriculum: Exploring Differences in Access to Knowledge* (1st ed.). Routledge.

<https://doi.org/10.4324/9781003218067>

Westbroek, H., de Vries, B., Walraven, A., Handelzalts, A., McKenney, S. (2019). Teachers as Co-designers: Scientific and Colloquial Evidence on Teacher Professional Development and Curriculum Innovation. In: Pieters, J., Voogt, J., Pareja Roblin, N. (eds) *Collaborative Curriculum Design for Sustainable Innovation and Teacher Learning*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-20062-6_3

Ελληνική

Βαβέτση, Χ. (2018). Τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης (Γυμνασίου-Λυκείου) της περιόδου της Μεταπολίτευσης (1974-1979) υπό το πρίσμα της θεωρίας του Β. Bernstein. *Ζητήματα Διδακτικής των Θρησκευτικών*, 2, 71-78.

<http://www.synedrio2theologwn.kmaked.eu/>

Βάος, Α. & Κεσιμίδη, Τ. (2017). Η αξιολόγηση στην εικαστική αγωγή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. *Μέντορας*, τ.15, σσ. 34-43 στο

http://www.iep.edu.gr/library/images/uploads/psifiako_yliko/mentoras/issue15/Mentor15-3.pdf

Βεΐκου, Χ., Σιγανού Α. & Παπασταμούλη, Ε. (2007). Σύντομη επισκόπηση του παιδαγωγικού πλαισίου του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 13: 55-68 <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teyxos13/>

Βενιανάκη, Α. & Γεωργιάδη, Μ. (2021). *Συγγραφή Επιστημονικής Εργασίας στις Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες, Ένας πρακτικός οδηγός*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg

Γερογιάννης, Κ., & Μπούρας, Α. (2007). Αναλυτικά προγράμματα–Σχολικά εγχειρίδια. στο *Καμάλης, Γ. & Κατσίκης, Α. (επιμ.), Συνέδριο-Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση και οι προκλήσεις της εποχής μας. Ιωάννινα, σελ, 482.*

Δεδούλη, Μ. (2002). Βιωματική μάθηση-Δυνατότητες αξιοποίησής της στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης. *Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων*, 6, 145-159.

Δημαράς, Α. Εκπαίδευση, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ.ΙΓ'.

- Δημόπουλος, Κ. (2023). «Καινοτομία στην εκπαίδευση». Στρογγυλή Τράπεζα 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο eTwinning «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στα συνεργατικά σχολικά προγράμματα στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» 17, 18, 19 Φεβρουαρίου 2023, Online
<http://www.etwinning.gr/conf2022media>
- Ζαρκάδα, Α. (2019). *Η διδασκαλία των μαθημάτων αισθητικής αγωγής από εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Διερεύνηση των εμπειριών και των απόψεων εκπαιδευτικών που ανήκουν σε διαφορετικές γενιές.* (Μεταπτυχιακή Διπλωματική) ΕΑΠ. Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών. Τμήμα Εκπαίδευσης Ενηλίκων.
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ). (2021). Πρόγραμμα Σπουδών Εικαστικά Δημοτικού στο <http://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli>
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ). (2021). ΦΕΚ_ Πρόγραμμα Σπουδών Εικαστικά Δημοτικού στο <http://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli>
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ). (2021). Οδηγός Εκπαιδευτικού Εικαστικά Δημοτικού στο <http://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli>
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας.* [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5826>
- Καλλινικάκη, Θ. (2010). *Ποιοτικές μέθοδοι στην έρευνα της κοινωνικής εργασίας* (2η εκδ.). Αθήνα: Τόπος
- Κεσιμίδη, Γ. (2021). *Μορφές αξιολόγησης της μαθησιακής προόδου στο πεδίο της εικαστικής αγωγής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: διερευνώντας τις στάσεις των εκπαιδευτικών* (Διδακτορική Διατριβή) Πανεπιστήμιο Πατρών. Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών. Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία.
- Κόνιαλη, Α., Παλάσκα, Κ., & Τουλουμενίδου, Α. (2015). *Η άποψη των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για το μάθημα των Εικαστικών.* (Πτυχιακή Εργασία) Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Σχολή Επιστημών Αγωγής. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

- Κουτσιμπέλη, Ό. (2014γ): «Η έννοια των κωδίκων στη γλωσσολογική θεωρία του Basil Bernstein. Παιδαγωγικές προεκτάσεις». *Διαδικτυακό περιοδικό Νέος Παιδαγωγός*, τεύχος 4ο Σεπτέμβριος 2014, 121-135.
http://neospaidagogos.gr/periodiko/files/4_Teychos_Neou_Paidagogou_Septembrios_2014.pdf
- Κυριαζή, Ν. (2009). *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Κωνσταντίνου, Ε. (2016). *Εικαστικό εργαστήριο & Σχολική τάξη. Μια συγκριτική ανάλυση για τη διδακτική της τέχνης σε φορείς τυπικής & μη τυπικής εκπαίδευσης*. (Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία), Πάτρα: Νημερτής.
- Λέφας, Χ. (1942). *Ιστορία της εκπαιδύσεως*, ΟΕΣΒ, Εν Αθήναις στο Ανδρέου, Α. (2004). *Τα Αναλυτικά Προγράμματα του Δημοτικού (1881-1981)*.
- Μαλαφάντης, Κ. Δ. (2019). Η τέχνη ως παιδαγωγικό σύστημα. *Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα: Σχολείο και Πολιτισμός»* Στο Παπαδημητρίου, Γ. & Κωσταρής, Χ. (Επιμ.), (Τόμος Α', σσ: 47-57), Αθήνα: Μουσείο Σχολικής Ζωής, Κολλέγιο Αθηνών
- Μαλαφάντης, Κ. Δ. (2020). Η τέχνη ως μέσο πολιτισμικής καλλιέργειας και εκπαίδευσης. *MusEd: Μουσείο–Σχολείο–Εκπαίδευση*, 1(2).
- Μάνεσης Ν., & Θεοδώρου Φ. (2022). Διαφοροποιήσεις κατά την εφαρμογή των εκπαιδευτικών αλλαγών: Απόψεις εκπαιδευτικών. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 11(1), 276–292. <https://doi.org/10.12681/hjre.31351>
- Ματσαγούρας, Η. (2000). Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: «Γιατί», «Πώς», «Πότε» και «για Ποιους». *Εισήγηση στο Διήμερο Επιστημονικό Συμπόσιο: «Η εφαρμογή της ομαδοκεντρικής διδασκαλίας-Τάσεις και εφαρμογές*, 8-9.
- Μπούντα, Ε. (2013). «Επιμόρφωση σε Θέματα Επιστημονικής- Παιδαγωγικής Καθοδήγησης για την Απόκτηση Πιστοποιητικού Καθοδηγητικής Επάρκειας Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» ενότητα 146 "Προγράμματα Σπουδών και Εκπαιδευτικό Υλικό: θεωρητικές προσεγγίσεις - υφιστάμενα

προγράμματα - θεσμικό πλαίσιο ωρολογίου προγράμματος - αναλυτικό πρόγραμμα και εκπαιδευτικό υλικό - σχολικά εγχειρίδια", Ινστιτούτο Επιμόρφωσης, Υ.Δ.Μ.Η.Δ

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2010). ΔΕΠΠΣ Εικαστικών ανακτήθηκε από:

http://ebooks.edu.gr/info/cps/6deppsaps_Eikastikon.pdf

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2011). ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο πρόγραμμα σπουδών, στους Άξονες Προτεραιότητας 1,2,3, -Οριζόντια Πράξη», με κωδικό MIS 295450 και ειδικότερα στο πλαίσιο του Υποέργου 1: «Εκπόνηση Προγραμμάτων Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και οδηγών για τον εκπαιδευτικό «Εργαλεία Διδακτικών Προσεγγίσεων». Επιστημονικό Πεδίο: Πολιτισμός – Τέχνες
Διδακτικό/μαθησιακό αντικείμενο: Εικαστικά

Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε. Α. (2008). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 4(1), 72-81.

Παρασκευοπούλου-Κόλλια, Ε. Α. (2019). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας: συνεντεύξεις και συνεντεύξεις μέσω διαδικτύου. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 15(2), 24-37

Παύλου, Β. (2015) «Παιδαγωγική θέαση έργων τέχνης. Πώς να προετοιμάσουμε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης να διδάξουν τέχνη μέσω έργων τέχνης», Πρακτικά Συνεδρίου «*Τέχνη & Εκπαίδευση: Διδακτικές και Παιδαγωγικές προσεγγίσεις στο Σχολείο του 21ου αιώνα*», Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών του Ιδρύματος Ωνάση. Αθήνα, 2-4 Οκτωβρίου 2015
http://www.iep.edu.gr/images/IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Monades/B_Kyklus/Tehnes/2016/Praktika_Synedriou/Aithoysa_Horou/I_Didaktiki_tis_tehnis.pdf

Πουρκός, Α.Μ., & Δαφέρμος, Μ. (2010). Ποιοτική έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες: Επιστημολογικά, μεθοδολογικά και ηθικά ζητήματα. Αθήνα: Τόπος

Τζίκα, Β. & Ξαφάκος, Ε. (2022). Διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών για το καινοτομικό σχολικό κλίμα: μία έρευνα μεικτών μεθόδων, Πρακτικά Διεθνούς

Συνεδρίου «*Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα: σύγχρονες προκλήσεις και προβληματισμοί*»,
Τόμος Β' σελ.1155-1167, ΕΚΔΟΣΕΙΣ GUTENBERG: Ιωάννινα 2022 στο
https://conf2022.ptde.uoi.gr/wp-content/uploads/2023/03/Tomos_B_2_3.pdf

Τζιμογιάννης, Α. (2019). *Ψηφιακές τεχνολογίες και μάθηση του 21ου αιώνα*. Αθήνα: Κριτική

Τριάντου, Ι. (2023). Το τοπίο της εικαστικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Από τις προσδοκίες στην πραγματικότητα, Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου «*Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα: σύγχρονες προκλήσεις και προβληματισμοί*», Τόμος Α' σελ.1314-1324, ΕΚΔΟΣΕΙΣ GUTENBERG: Ιωάννινα 2022 στο https://conf2022.ptde.uoi.gr/wp-content/uploads/2023/03/Tomos_A_2_3.pdf

Φραγκουδάκη Α. (1997). Γύρω από το έργο του Basil Bernstein, στο www.komvos.edu.gr

Νομικά έγγραφα

ΦΕΚ 11/03-03-1834 στο Ιστορικό Αρχείο ΙΕΠ:

<http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/curricula/item.html?code=1834-011A&tab=01>

ΦΕΚ 7/21.01.1878 στο Ιστορικό Αρχείο ΙΕΠ:

<http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/curricula/index.html?q=%CE%A6%CE%95%CE%9A+7%2F21.01.1878>

ΦΕΚ 52/12.05.1880, τεύχος Α', στο Ιστορικό Αρχείο ΙΕΠ:

<http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/curricula/index.html?q=%CE%A6%CE%95%CE%9A++52%2F12.05.1880>

ΦΕΚ 163/21-08-1893, τεύχος Α', στο Ιστορικό Αρχείο ΙΕΠ: <http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/curricula/item.html?code=1834-011A&tab=01>

<http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/curricula/item.html?code=1834-011A&tab=01>

ΦΕΚ 95/27-08-1894 στο Ιστορικό Αρχείο ΙΕΠ:

<http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/curricula/item.html?code=1834-011A&tab=01>

4397/1929 «*Περί στοιχειώδους εκπαίδευσεως*»

ΦΕΚ 309/Α/ 24-08-1929 στο Ιστορικό Αρχείο ΙΕΠ:

<http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/curricula/item.html?code=1834-011A&tab=01>

ΦΕΚ 182/24-10-1964 στο Ιστορικό Αρχείο ΙΕΠ:

<http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/curricula/item.html?code=1834-011A&tab=01>

ΦΕΚ. 218/21-10-1969 στο Ιστορικό Αρχείο ΙΕΠ:

<http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/curricula/item.html?code=1834-011A&tab=01>

ΦΕΚ 347/12-11-1977 στο Ιστορικό Αρχείο ΙΕΠ:

<http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/curricula/item.html?code=1834-011A&tab=01>

ΦΕΚ 107/31-08-1982

ΦΕΚ Α167/30-09-1985 <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-1566-1985.html>

ΦΕΚ 53/10-04-1990 http://www.pi-schools.gr/progr_spoudon_1899_1999/1990_53.pdf

ΦΕΚ 303/13-03-2003 στο <http://www.pi-schools.gr/download/programs/depps/fek303.pdf>

Παράρτημα Ι – Πρωτόκολλο & Συμβόλαιο Συναίνεσης

Επιστολή μέσω Ηλεκτρονικού Ταχυδρομείου

Καλησπέρα σας,

Ονομάζομαι Αλεξάνδρα Βελλέ, είμαι εκπαιδευτικός στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση και φοιτήτρια στο Μεταπτυχιακό πρόγραμμα Σπουδών «Εκπαιδευτική Πολιτική: Σχεδιασμός, Ανάπτυξη και Διοίκηση» του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Επικοινωνώ μαζί σας καθώς για την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας στην ειδίκευση *«Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό (Συμβατικές και e-Μορφές): Πολιτικές και Πρακτικές»* καλούμαι να διεξάγω έρευνα η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο της έρευνας του ΙΕΠ σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου για τα νέα Προγράμματα Σπουδών. Θα επιθυμούσα να δρομολογήσουμε μία συνέντευξη καθώς η ανατροφοδότησή σας και οι απόψεις σας για το νέο Π.Σ. του γνωστικού αντικείμενου των Εικαστικών στο Δημοτικό Σχολείο θα είναι πολύτιμες.

Θα ήθελα επίσης να προσθέσω ότι η έρευνα θα πραγματοποιηθεί εξ' αποστάσεως και θα είναι ανώνυμη. Καθώς εργάζομαι 8-2 Δευτέρα έως Παρασκευή στο σχολείο, η συνέντευξη από πλευράς μου μπορεί να πραγματοποιηθεί από το μεσημέρι και μετά τις καθημερινές και οποιαδήποτε ώρα σας εξυπηρετεί μέσα σε σαββατοκύριακο.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για το χρόνο σας και αναμένω απάντησή σας.

Με εκτίμηση,

Αλεξάνδρα Βελλέ



Έντυπο Συγκατάθεσης Κατόπιν Ενημέρωσης

Καλείστε να συμμετέχετε σε μια έρευνα που διεξάγεται από την **Αλεξάνδρα Βελλέ, εκπαιδευτικός ΠΕ06 και φοιτήτρια στο Μεταπτυχιακό πρόγραμμα Σπουδών «Εκπαιδευτική Πολιτική: Σχεδιασμός, Ανάπτυξη και Διοίκηση», Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής**. Πρέπει να είστε 18 χρονών (ή μεγαλύτεροι) για να συμμετέχετε στην έρευνα. Η συμμετοχή σας είναι εθελοντική. Μπορείτε να αφιερώσετε όσο χρόνο χρειάζεστε για να διαβάσετε το Έντυπο Συγκατάθεσης Κατόπιν Ενημέρωσης. Μπορείτε επίσης να αποφασίσετε να το συζητήσετε με την οικογένεια ή τους φίλους σας. Αντίγραφο αυτού του εντύπου θα σας δοθεί.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σας ζητάμε να συμμετέχετε στην παρούσα έρευνα γιατί ο σκοπός της είναι η καταγραφή των απόψεων σας για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών των Εικαστικών στο Δημοτικό. Οι απαντήσεις στις ερωτήσεις της συνέντευξης αποτελούν συγκατάθεση συμμετοχής στην παρούσα έρευνα.

ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Δεν υπάρχουν προβλέψιμοι κίνδυνοι που προκύπτουν από τη συμμετοχή σας στην παρούσα έρευνα. Εάν αισθανθείτε δυσφορία κατά την απάντησή σας σε συγκεκριμένες ερωτήσεις, παρακαλούμε μη διστάσετε να ζητήσετε να παραλειφθούν.

ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Δεν θα έχετε κάποιο άμεσο και σημαντικό οικονομικό όφελος από τη συμμετοχή σας στην παρούσα έρευνα.

ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ

Κατά τη δήλωση των ερευνητών της έρευνας δεν υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων.

ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ

Οποιασδήποτε πληροφορίες αποκτηθούν σχετικά με την παρούσα έρευνα και οι οποίες θα μπορούσαν να σας ταυτοποιήσουν προσωπικά, θα παραμείνουν απόρρητες και θα αποκαλυφθούν μόνο με την άδειά σας ή όπως προβλέπεται από τον νόμο. Οι πληροφορίες εκείνες που σας ταυτοποιούν προσωπικά, θα διατηρηθούν ξεχωριστά από τα υπόλοιπα δεδομένα που σας αφορούν.

Τα δεδομένα θα φυλάσσονται με ευθύνη του ερευνητή.

Σε περίπτωση ηχογράφησης, θα ζητηθεί η συγκατάθεσή σας. Μπορείτε να αρνηθείτε να ηχογραφηθείτε. Ο ερευνητής θα μεταγράψει τις ηχογραφήσεις και μπορεί να σας προμηθεύσει με ένα αντίγραφο του απομαγνητοφωνημένου κειμένου κατόπιν αιτήσεώς σας. Έχετε το δικαίωμα να ελέγξετε και να επεξεργαστείτε την απομαγνητοφώνηση. Προτάσεις οι οποίες έχετε ζητήσει από τον ερευνητή να παραληφθούν δεν θα χρησιμοποιηθούν και θα σβηστούν από όλα τα αντίστοιχα αρχεία.



Σε περίπτωση που τα αποτελέσματα της έρευνας δημοσιευτούν ή παρουσιαστούν σε συνέδρια δεν θα συμπεριληφθούν πληροφορίες που θα αποκαλύπτουν την ταυτότητά σας. Σε περίπτωση που φωτογραφίες σας, βίντεο ή ακουστικές ηχογραφήσεις χρησιμοποιηθούν για εκπαιδευτικούς σκοπούς, η ταυτότητά σας θα προστατεύεται ή θα συγκαλύπτεται.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ

Μπορείτε να επιλέξετε να συμμετέχετε ή όχι στην παρούσα έρευνα. Αν συμμετέχετε εθελοντικά σε αυτή την έρευνα, μπορείτε να αποχωρήσετε οποιαδήποτε στιγμή χωρίς καμία συνέπεια. Μπορείτε επίσης να αρνηθείτε να απαντήσετε σε οποιαδήποτε ερωτήσεις δεν επιθυμείτε να απαντήσετε και να παραμείνετε στην έρευνα. Ο ερευνητής μπορεί να σας ζητήσει να αποσυρθείτε από την έρευνα, αν ανακύψουν περιστάσεις που το απαιτούν.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ

Μπορείτε να αποσύρετε τη συγκατάθεσή σας οποιαδήποτε στιγμή και να διακόψετε τη συμμετοχή σας χωρίς να υποστείτε καμία κύρωση.

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ

Αν έχετε οποιαδήποτε ερωτήσεις ή ανησυχίες σε σχέση με την έρευνα, μη διστάσετε να επικοινωνήσετε με τον ερευνητή .

Ακολουθούν τα πλήρη στοιχεία επικοινωνίας του ερευνητή.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΒΕΛΛΕ ΠΕ06

E-MAIL: sep2103edp@go.uop.gr

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 6981827913

Διάβασα τα παραπάνω και αποδέχομαι τη συμμετοχή μου στην έρευνα.

Όνοματεπώνυμο		Υπογραφή	
Ημερομηνία			

Παράρτημα II – Οδηγός Συνέντευξης

Εισαγωγικό Κείμενο

Η παρούσα συνέντευξη έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεών σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών όπως το μελετήσατε και το εφαρμόσατε κατά τη φάση της πιλοτικής εφαρμογής του στο σχολείο σας.

Οι απόψεις σας θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των νέου προγράμματος σε συνδυασμό με όλα τα άλλα συμπεράσματα της πιλοτικής φάσης εφαρμογής του.

Εισαγωγικές ερωτήσεις

Στοιχεία συνεντευξιζόμενου

- Φύλο
- Ειδικότητα
- Σπουδές
- Χρόνια Υπηρεσίας
- Χρόνια Υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος
- Χρόνος πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος
- Πως οργανώνεις το καθημερινό σου μάθημα; Σε ποια στοιχεία-υλικά στηρίζεσαι για αυτό;

Γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών

- Ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών; (γενική εκτίμηση, τοποθέτηση για το νέο πρόγραμμα σπουδών, σύντομη τεκμηρίωση αυτής της γενικής γνώμης)
- Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο; Πως κρίνετε (αξιολογείτε) αυτή τη διαφοροποίηση; (αναγνώριση

πιθανών στοιχείων διαφοροποίησης και αξιολογική σύγκριση μεταξύ του νέου και του υφιστάμενου Π.Σ.)

- Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα **στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιολογία του μαθήματος** όπως αυτή καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Που εντοπίζετε αυτά τα στοιχεία στο νέο Π.Σ; (αναγνώριση των βασικών στοιχείων που καθορίζουν τη φυσιολογία του μαθήματος σύμφωνα με το νέο Π.Σ και τεκμηρίωση των σχετικών απαντήσεων)

- Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δυο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ. Δικαιολογήστε την απάντησή σας. (διάκριση ανάμεσα **σε Π.Σ. ακαδημαϊκού χαρακτήρα** ή **σε Π.Σ. για τον Πολίτη και το λειτουργικό του εγγραμματισμό**)

Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει **οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ**; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης των ΤΠΕ)
- Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να είναι **αρκετά ανοικτό** ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, **προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες** και **συμπεριληπτικό** ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του Π.Σ ως προς καθένα από τους τρεις στόχους και σχετική τεκμηρίωση).
- Οι κατασκευαστές του ισχυρίζονται ότι με το νέο Π.Σ το μάθημα αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά

τη δημιουργική πράξη, καθώς και την οπτική αντίληψη, την καλλιέργεια του αισθητικού κριτηρίου και την παραγωγή νοημάτων μέσα από την επαφή με την τέχνη και τον οπτικό πολιτισμό

– 1. Δημιουργική πράξη: Παραγωγή μορφών και νοημάτων μέσα από την εικαστική πράξη. – 2. Η συνάντηση με το έργο: Αντίληψη, ερμηνεία και απόκριση στις εικαστικές τέχνες. – 3. Σύνδεση με τη ζωή

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. (Δώστε παραδείγματα). Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

- Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Ειδικότερες ερωτήσεις για επιμέρους στοιχεία του νέου προγράμματος σπουδών

- Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι ως τέτοια τα προσδοκώμενα **μαθησιακά αποτελέσματα** στο νέο Π.Σ και πόσο **βοηθητικά** είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος; (αξιολόγηση του βαθμού σαφήνειας, αξιολόγηση της σαφήνειας ως προς τη διάκριση σε Γνώσεις-Δεξιότητες-Στάσεις και Αξίες, του βαθμού καθοδήγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του βαθμού σύνδεσής τους με το περιεχόμενο και τις προτεινόμενες δραστηριότητες, το βαθμό κάλυψης των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα)
- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο (ύλη)** που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; (αξιολόγηση του περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα με βάση την ηλικία των μαθητών και τις προγενέστερες γνώσεις τους, ως προς την επιστημονική του εγκυρότητα)
- Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;
- Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις **σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες** (περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα,

παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη, κλπ); Δώστε παραδείγματα; (αξιολόγηση της κοινωνικο-πολιτιστικής εγκυρότητας του περιεχομένου του νέου Π.Σ.)

- Πώς κρίνετε **το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται** για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα αλλάζατε ως προς την ύλη για να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος; (αξιολόγηση της επάρκειας του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου για την κάλυψη της ύλης και διατύπωση βελτιωτικών προτάσεων)
- Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη **διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων**; (προτάσεις για αλλαγή στη διάταξη ή για προσθήκη/αφαίρεση ενοτήτων στο Π.Σ.)
- Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια **προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική** ισχυριζόμενοι ότι: *«Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής»*. Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από **αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση**; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα (αναγνώριση του παιδαγωγικού προσανατολισμού του νέου Π.Σ. και τεκμηρίωση);
- Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας; (βαθμός συμφωνίας με την προτεινόμενη παιδαγωγική προσέγγιση)

Ερωτήσεις για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ./Προτάσεις

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ;
- Λαμβάνοντας υπόψη την **επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων**, τις **υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων** θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες; (αξιολόγηση της εφαρμοσιμότητας του νέου Π.Σ. με βάση τα τρία κριτήρια, αναφορά σε πιθανές δυσκολίες στο πεδίο της εφαρμογής)

- Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι **σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες** του που εντοπίσατε; Ποια ήταν τα **σημαντικότερα θετικά στοιχεία** του που διαπιστώσατε στην πράξη; (αναφορά στις σημαντικότερες δυσκολίες και πλεονεκτήματα από την πιλοτική εφαρμογή των Π.Σ.)
- Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες **συγκεκριμένες προτάσεις** θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.; (συνοπτική διατύπωση συγκεκριμένων βελτιωτικών προτάσεων)
- Η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Παράρτημα III – Μετεγγραμμένα αρχεία συνεντεύξεων

(Σ1)

Εισαγωγικές ερωτήσεις

Στοιχεία συνεντευξιζόμενου

- Φύλο: *Γυναίκα*
- Ειδικότητα: *Εικαστικών*
- Σπουδές: *1^ο Πτυχίο Εσωτερική Αρχιτεκτονική, 2^ο Καλών Τεχνών, Διδακτορικό Παν. Αυτ. Αττικής*
- Χρόνια Υπηρεσίας: *14*
- Χρόνια Υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος: *3*
- Χρόνος πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος:

Πόσος ήταν ο χρόνος εφαρμογής; Ο χρόνος εφαρμογής δεν έχει τελειώσει, υποτίθεται.

- *Α Οκεί, οπότε ξεκίνησε περίπου με το που βγήκαν τα προγράμματα δηλαδή;*

Ο χρόνος ξεκίνησε μόλις τελείωσε η επιμόρφωση των προγραμμάτων. Περίπου, ε στη διάρκεια συγγνώμη κατά τη διάρκεια ξεκίνησε και η εφαρμογή της, ναι.

- *Πως οργανώνεις το καθημερινό σου μάθημα; Σε ποια στοιχεία-υλικά στηρίζεσαι για αυτό;*

Αυτό μισό λεπτό τώρα γιατί εδώ πάμε σε άλλου τύπου έρευνες και ερωτήσεις. Εε... το καθημερινό πρόγραμμα ενός εκπαιδευτικού, ο οποίος έχει κλείσει μια πενταετία στην εκπαίδευση εε έχει έχει δρομολογηθεί με έναν τρόπο, δηλαδή αυτό είναι το βασικό και στοιχειώδες πλάνο μαθήματος που το μαθαίνεις στη Σχολή της ε... που κάνεις την διδακτική του μαθήματος σου, του γνωστικού αντικειμένου σου, οπότε εγώ τώρα δεν μπορώ να κάτσω να εξηγήσω πως θα κάνω ένα πλάνο μαθήματος. Εεε... αυτό που μπορώ να σας πω είναι ότι δεν είναι κάτι που το χτίζω καθημερινά είναι κάτι που έχει ήδη χτιστεί. Εφαρμόζεται και απλά τώρα γίνονται προσθήκες και αλλαγές πάνω σε αυτό.

Γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών

- Ποια είναι η **γενική γνώμη σας** για το νέο πρόγραμμα σπουδών; (γενική εκτίμηση, τοποθέτηση για το νέο πρόγραμμα σπουδών, σύντομη τεκμηρίωση αυτής της γενικής γνώμης)

Λοιπόν το νέο πρόγραμμα σπουδών στα εικαστικά είναι σωστά δομημένο. Είναι σωστή, σωστό κατ'αρχήν σαν ιδέα, δηλαδή έχει εντοπίσει τις ελλείψεις και τα κενά τα οποία και εγώ συμφωνώ μαζί τους. Γιατί οι άλλοι εικαστικοί δεν συμφωνούν για το νέο πρόγραμμα σπουδών από αυτά που έχω καταλάβει, εγώ προσωπικά συμφωνώ. Κάπως έτσι έχει δομηθεί και η διδακτορική διατριβή μου, γιατί δηλαδή αυτά είναι τα κενά που θεωρώ ότι υπάρχουν στο μάθημα και σωστά εε...έχουν μπει αυτοί οι καινούργιοι άξονες και καινούργιες θεματικές. Εμ... οπότε θεωρώ ότι σωστά έχει έχουν γίνει οι καινούργιες προσθήκες και όλες οι τροποποιήσεις. Ως, μιλάμε τώρα όμως μέχρι το σκελετό του, έτσι; Ποιό είναι το περιεχόμενο; ο σκελετός; και αυτά; έως εκεί πιστεύω ότι είναι σωστό. Ναι, είναι είναι έχει πετύχει δηλαδή να βρει τα κενά που υπήρχαν και να δημιουργήσει πάνω σε αυτά δράσεις και-και ουσιαστικά να και- να καινοτομήσει, ας πούμε, να βρει δηλαδή εκείνα τα στοιχεία που θα πάνε και το μάθημα, ένα σκαλοπάτι παρακάτω, ώστε να γίνει και πιο σύγχρονο.

- Ως προς **ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο**; Πως κρίνετε (αξιολογείτε) αυτή τη διαφοροποίηση; (αναγνώριση πιθανών στοιχείων διαφοροποίησης και αξιολογική σύγκριση μεταξύ του νέου και του υφιστάμενου Π.Σ.)

Ναι, και κοιτάζτε το το πιο σημαντικό, θεωρώ ότι είναι ότι ότι κάνει ό,τι απλά θα πλήρωνε ένα μαθητή, ο οποίος έχει και κριτική σκέψη. Ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα στο δικό μας μάθημα, γιατί ήταν ένα πολύ πρακτικό και πολύ εργα- αν και δεν χαρακτηρίζεται ως εργαστηριακό από το Υπουργείο είναι ένα εργαστηριακό μάθημα, παρόλα αυτά, είναι υπερβολικά εργαστηριακό εε... σε σημείο που ο μαθητής, ο μικρός μαθητής που έχει την ανάγκη να εκτονωθεί εε... είχε θεωρήσει το μάθημα αυτό είναι μάθημα εκτόνωσης εε οπότε επειδή υπήρχε αυτή η μεγάλη έλλειψη της σκέψης πάνω στο έργο, στο έργο τέχνης, στην αισθητική, στην καθημερινή αισθητική και τα λοιπά θεωρώ ότι το μεγαλύτερό του, το μεγαλύτερό του Ε κατόρθωμα είναι να βάλει τον αναστοχασμό, την ερμηνεία των έργων, την κριτική και την καθημερινή αισθητική μέσα στο πρόγραμμα σπουδών. Εμ... μετά από και πέρα είναι μικρότερες, ας πούμε κάποιες τροποποιήσεις που είναι πολύ ενδιαφέρουσες. Όπως η αειφορία, ότι δηλαδή αρχίζει και γίνεται και πιο διαθεματικό και πιάνει σύγχρονα ζητήματα όπως το τι θα θα θα κάνουν, γέφυρες με καλλιτέχνες και όχι μόνο με καλλιτέχνες, αλλά και

με designers. Πάρα πολύ σημαντικό για μένα το να συνδεθεί με το ντιζάιν, όπως ας πούμε είναι το πρόγραμμα σπουδών στο στην Αγγλία Art & Design. Ναι, έλεγα πολύ σημαντικό πρόβλημα στο δικό μας μάθημα είναι ότι ασχολείται μόνο με την τέχνη καθεαυτή ως τέχνη, δηλαδή με τους ανθρώπους που έχουν τελειώσει μια επιφανή σχολή Καλών Τεχνών και μετά έχουν δραστηριοποιηθεί σε αυτό το κομμάτι ιντερνασιοναλ μιλάω τώρα έτσι είτε μιλάμε, ας πούμε για ένα πολύ γνωστό εικαστικό είτε για έναν Έλληνα, οπότε εκεί χάνει το... δεν ασχολείται με την καθημερινή όμως αισθητική, με τον καθημερινό υλικό πολιτισμό. Ο υλικός πολιτισμός είναι ένα κομμάτι το οποίο έχει διαφύγει από το μάθημα. Και εκεί χάνουμε πολύ, δηλαδή ως ειδικότητα και ως εκπαίδευση. Μετά άλλα ζητήματα που είναι ενδιαφέροντα στα νέα προγράμματα σπουδών είναι τα εργαλεία των εφαρμοσμένων τεχνών που βάζει δηλαδή, όπως το να μελετήσουμε τον αρχιτεκτονικό χώρο της πόλης, να δουλέψουμε με φωτογραφία, να δουλέψουμε με ΤΠΕ. Αυτά είναι πολύ ωραία, αλλά έχουν πολλά προβλήματα τα οποία φαντάζομαι θα με ρωτήσετε παρακάτω, οπότε θα σας τα πω παρακάτω.

- άρα η αξιολόγηση σας για αυτό τον άξονα είναι θετική;

Ναι, ναι είναι θετική.

- Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα **στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος** όπως αυτή καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; (αναγνώριση των βασικών στοιχείων που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος σύμφωνα με το νέο Π.Σ και τεκμηρίωση των σχετικών απαντήσεων)
- Που εντοπίζετε αυτά τα στοιχεία στο νέο Π.Σ;

Το έχω ήδη αναφέρει, σ αυτά είναι και οι άξονες περίπου τώρα. Δεν έχω ανοίξει το πρόγραμμα σπουδών για να σας το πω δεν έχω κάνει τέτοια προετοιμασία αυτή τη στιγμή. Προφανώς κάποιои έχουν δημιουργηθεί θεματικές και 3 άξονες που τρέχουν αυτά.

Εγώ θα πρέπει να το μελετήσω ξανά από πέρσι για να θυμηθώ τι και πώς ακριβώς.

- Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δυο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ. Δικαιολογήστε την απάντησή σας. (διάκριση ανάμεσα σε **Π.Σ. ακαδημαϊκού χαρακτήρα** ή σε **Π.Σ. για τον Πολίτη και το λειτουργικό του εγγραμματισμό**)

Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

Τι να σας πω; Εγώ θα προτιμούσα το δεύτερο. Ο καθένας βέβαια βλέπει όπως θέλει τα πράγματα, αλλά θεωρώ ότι δεν κάνουμε νομίζω ότι μας έχει υποδείξει η εκπαίδευση στην Ελλάδα και αρνητικά ότι δεν σκοπεύει στην εξειδίκευση. Είναι και θετικό είναι και αρνητικό αυτό πολλές φορές. Για άλλους λόγους, εν πάση περιπτώσει, παρόλα αυτά είναι παιδί του δημοτικού δεν θα δουλέψει τώρα στο σχολείο με στόχο τις την το ακαδημαϊκό του μέλλον. Φυσικά και πρέπει να δημιουργήσει την τα στοιχεία της προσωπικότητάς του, τα οποία θα το κάνουν να είναι πιο κάποιο καλή, πιο ευτυχισμένη η ζωή του ως ενήλικας και να πάρει και τα απαραίτητα στοιχεία που χρειάζονται για να προχωρήσει στην επόμενη βαθμίδα αβίαστα, εύκολα και με χαρά, μιλάμε για παιδιά του δημοτικού. Αν ήμασταν, αλλά αν ήμασταν στην επαγγελματική καταλάβετε εκπαίδευση τότε θα μιλούσαμε διαφορετικά για το πρόγραμμα. Αλλά και στο γυμνάσιο μπορεί να υπάρχει μια μεσαία κατάσταση εκεί σε προετοιμάζει να πάρεις και απόφασεις, αλλά στο δημοτικό; Ναι, φυσικά μιλάμε για ένα παιδί που χτίζει την προσωπικότητά του.

- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει **οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ**; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης των ΤΠΕ)

Εντάξει να σας πω τώρα δηλαδή έχει βάλει έναν άξονα που βάζει μέσα και το ΤΠΕ αόριστα το πώς το βάζει, έτσι; Δηλαδή εγώ ένα κενό που βρίσκω μεγάλο στα νέα προγράμματα σπουδών είναι ότι ωραία τα λέμε τα θεωρητικά, ωραία έχουμε βρει τα κενά, ωραία θέλουμε θεωρητικά να τα καλύψουμε... Πώς το κάνουμε πρακτικά όμως γιατί αν βγάλω απέξω το γεγονός ότι μιλάμε για σχολεία με μηδαμινές έως ελάχιστες στα όρια του τριτοκοσμικού ε... συνθήκες; Εγώ είμαι σε πειραματικό σχολείο που κάνω μάθημα σε ένα παλιό μπάνιο για εργαστήριο εικαστικών. Και δεν κράτησαν και ένα νεροχύτη τουλάχιστον να παίρνουμε τα πινέλα. Αν λοιπόν αυτές είναι οι παροχές που δίνουν τα σχολεία εγώ πού να βάλω τα παιδιά να κάνουν ΤΠΕ; Στο εργαστήριο που έχει πληροφορικός και με το ζόρι χωράνε οι δικοί του μαθητές τις ίδιες ώρες που κάνω εγώ μάθημα; Δεν υπάρχουν άλλοι υπολογιστές στο σχολείο, ούτε τα παιδιά εφοδιασμένα με tablets και τα λοιπά ώστε να δουλέψουμε. Ούτε είναι και μας χωρά.

- Πειραματικό και δεν έχετε όλο αυτόν τον εξοπλισμό;

Όχι, δεν τον (εξοπλισμό) έχουμε. Το πειραματικό έχει την ίδια χρηματοδότηση που έχει το σχολείο της γειτονιάς.

Ναι ναι, το καταλαβαίνω. Κ δημιουργεί ερωτηματικά, αλλά αυτή η πραγματικότητα! Οπότε ναι ΤΠΕ. Και πού να το κάνουμε; Εε... να σου πω καταρχήν είναι σαν να λέμε θέλω να πάω στο φεγγάρι. Ωραία πώς; Καταλάβατε, σου προτείνει να φτιάχνω σε αυτό που κάνω ήδη, δηλαδή να μαζεύω, το οποίο θα φτιάχνω ένα e Book. Ωραία το φτιαξα το είδαν. Να τους δίνω και ένα κλειδάριθμο να μπαίνουν στο σπίτι, να βάζουμε και 2 τίτλους για φωτογραφίες με βοήθεια με το γονιό. Ωραία, το κανα. Δεν είναι ΤΠΕ αυτο έτσι; ΤΠΕ είναι να μπορούν τα παιδιά να κάνουν έρευνα στις μηχανές αναζήτησης, να μπορούν να χτίσουν εκεί επιτόπου σε μια πλατφόρμα, ένα πλαίσιο που θα είναι παρουσίαση, είτε αυτό είναι μπλογκ, είτε είναι μια online gallery, είτε είναι οτιδήποτε. Οπότε δεν έχω εγώ να δουλέψω ΤΠΕ. Αυτά τα πράγματα, δεν μπορείς να μου το ζητάς πήγαινε στο σχολείο, όταν δεν έχει το σχολείο, έτσι; Είναι βασικά. Δηλαδή τι, να μπω μέσα σε 10 ιστότοπους τους ξέρω τους 10 ιστότοπους που θα μπω, δεν εε.. αυτό δεν με βοηθάει σε κάτι.

- Μήπως θα μπορούσα να σας κάνω άλλη μια ερώτηση προσωπικά, ενώ δεν είναι στο σχέδιο συνέντευξης; Εγώ μπαίνοντας να μελετήσω το υλικό που έχει ανέβει στην πλατφόρμα του ιεπ. Βλέπω ότι για τα εικαστικά υπάρχει το πρόγραμμα Σπουδών ΦΕΚ και το πρόγραμμα σπουδών. Δεν υπάρχει ο οδηγός του εκπαιδευτικού όπως υπάρχει σε άλλα μαθήματα, εσάς σας έχουν δώσει κάτι τέτοιο; Έχουν πει ότι θα βγει κάποιος τέτοιος οδηγός;

Εμεις μεχρι και περσι το τις τελευταίες συνεδρίες που είχαμε το Πάσχα για να αξιολογήσει, για να δούμε τα αποτελέσματα των πιλοτικών δεν είχαν ανέβηκαν τα προγράμματα σπουδών. Ηταν η τελευταία ειδικότητα που από όσο γνωρίζω δεν είχε συμφωνία, ή δεν ξέρω τι άλλο; είχε να κάνει με το με τη συγγραφή του έργου; Δεν ξέρω τι πάντως, δεν είχαν καν τα προγράμματα σπουδών. Εμείς δηλαδή κάναμε επιμόρφωση χωρίς ΠΣ. Κάναμε επιμόρφωση με κάποια πρόχειρα που μας έδωσαν οι επιμορφωτές για να δουλέψουμε πάνω σε αυτά και μετά βγήκαν τα προγράμματα σπουδών, οπότε δεν έχουμε καμία ενημέρωση για αυτό.

- Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να είναι **αρκετά ανοικτό** ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, **προσαρμόσιμο στις**

ιδιαιότερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες και συμπεριληπτικό ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του Π.Σ ως προς καθένα από τους τρεις στόχους και σχετική τεκμηρίωση).

Είναι αυτό που σας είπα και πριν. Ωραία. Ναι, υπάρχει συμπερίληψη. Ναι, εφόσον μπαίνει το θέμα της του κριτικού αναστοχασμού και της ερμηνείας της αισθητικής και της πραγματικότητάς μας σε καθημερινή βάση, φυσικά αυτό συμπεριλαμβάνει μεγαλύτερο ποσοστό διαφορετικότητας και πολύ περισσότερες και μεγαλύτερες θεματικές, έτσι; Εεμ οπότε σαφέστατα εε. Βασικά δεν μπορούσαν να κάνουν και αλλιώς να το πω διαφορετικά. Αν δεν κάναν αυτό θα ήμασταν 10 καλλιτέχνες που δουλεύουμε σε μια γωνία, κάποια δικά μας σχεδόν. Θα το πω, σε παρένθεση αυτιστικά με μια αυτιστική κατάσταση, ας πούμε τις θεματικές μας. Το θέμα είναι να μπορούμε να ανοίξουμε αυτό το πράγμα προς τα έξω και να μπορέσουν να συμπεριληφθεί όσοι περισσότεροι μαθητές τώρα που είναι νωρίς και πρέπει να καταλάβουν ότι έχουν μερίδιο ευθύνης αλλά και δημιουργικότητας στην αισθητική του κόσμου και όχι να φτάσω στο γυμνάσιο και να λένε, εγώ δεν ασχολούμαι με τα εικαστικά, οπότε όφειλαν οι δημιουργοί του προγράμματος να το κάνουν αυτό, γιατί είμαστε ήδη αρκετά κλειστή ειδικότητα. Εεμ... και θα έπρεπε να ανοίξουμε λίγο το κομμάτι της αισθητικής μας και προς άλλες κατευθύνσεις τώρα. Τώρα όσον αφορά ας πούμε το... Δεν μπορείς να πας απόλυτη συμπερίληψη όταν μου βάζεις ΤΠΕ; Γιατί ναι και εγω θελω να δουλεψω ΤΠΕ και δουλεύω αλλά πού θα το δουλέψω; Καταλάβατε; Οπότε ναι μεν... Υπάρχει στο 80%. Αλλά υπάρχουν κάποια κάποιες θεματικές που εμποδίζουν οι πρακτικοί παράγοντες να υλοποιηθούν.

- Οι κατασκευαστές του ισχυρίζονται ότι με το νέο Π.Σ το μάθημα αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά:
τη δημιουργική πράξη, καθώς και την οπτική αντίληψη, την καλλιέργεια του αισθητικού κριτηρίου και την παραγωγή νοημάτων μέσα από την επαφή με την τέχνη και τον οπτικό πολιτισμό
– 1. Δημιουργική πράξη: Παραγωγή μορφών και νοημάτων μέσα από την εικαστική πράξη. – 2. Η συνάντηση με το έργο: Αντίληψη, ερμηνεία και απόκριση στις εικαστικές τέχνες. – 3. Σύνδεση με τη ζωή

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. (Δώστε παραδείγματα). Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

- Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Ε Κοιτάζτε, το νέο πρόγραμμα σπουδών εμένα το μόνο που κάνει είναι να μου δώσει περισσότερη ελευθερία ή μάλλον όχι. Αυτή την ελευθερία την είχαμε από πριν, είναι το να μπορώ να αιτιολογήσω και να επιχειρηματολογήσω, να δικαιολογήσω καλύτερα τα θέματα τα οποία καταπιάνομαι και τις μεθοδολογίες τις οποίες ακολουθώ σε τίποτε άλλο. Γιατί ουσιαστικά και πριν είχαμε την ελευθερία να δουλέψουμε εκεί αυτές οι ελευθερίες. Ξέρετε χωρίς όρια δημιουργούν και τις αγωνίες, ο καθένας μπορεί να το ερμηνεύσει όπως θέλει, οπότε εμένα μου δίνει το δίκαιο, το δικαίωμα το έχω από πριν, αλλά τώρα μπορώ να επιχειρηματολογήσω καλύτερα όταν ας πούμε αποφασίσω να ασχοληθώ μόνο με την αρχιτεκτονική και την ατμόσφαιρα της Θεσσαλονίκης, της πόλης μας ή με το είναι ασχοληθώ, ας πούμε με το ντιζάιν των αντικειμένων της καθημερινότητάς μας. Είμαι πιο πολύ μες στο πλαίσιο από ότι ήμουνα πριν. Αυτό μου δίνει μόνο ουσιαστικά από κει και πέρα. Δεν με έχει βοηθήσει σε τίποτα στο κομμάτι των εργαλείων και των μεθόδων. Απλα δεν ξερω αν είναι ΑΛΛΗ ερωτηση αυτη οποτε να μην το. Μία παρένθεση όμως εδώ επειδή εγώ δουλεύω σε πειραματικό και επειδή αυτό είναι κοντά και στη διατριβή μου. Ο τρόπος δηλαδή που αντιμετωπίζουν τα προγράμματα σπουδών. Εγώ τα έχω ήδη δουλέψει αυτά και στους ομίλους των εικαστικών που είναι ας πούμε ένα art lab το οποίο συμβαίνει μετά το ωρολόγιο πρόγραμμα. Που εκεί που εε μπορείς να καινοτομήσεις να κάνεις, να εφαρμόσεις κάποιες νέες θεματικές και τα λοιπά. Οπότε μπορεί για μένα, ναι, είναι κάτι λίγο πολύ δεδομένο, αλλά για έναν εικαστικό ο οποίος είναι καινούργιος στο επάγγελμα ή που έχει κουραστεί, ας πούμε, μετά από 10-15 χρόνια, αυτά τα πράγματα μπορεί να είναι πιο φρέσκα και πιο καινούρια και να του δώσουν μεγαλύτερη ώθηση απ' ότι με εμένα απλά με ανακούφιζει το γεγονός ό,τι κάνω είναι σωστό αυτή τη στιγμή. Μπορώ να το δικαιολογήσω καλύτερα πάνω στα προγράμματα σπουδών αυτό.

Ειδικότερες ερωτήσεις για επιμέρους στοιχεία του νέου προγράμματος σπουδών

- Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι ως τέτοια τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ και πόσο βοηθητικά είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος; (αξιολόγηση του βαθμού σαφήνειας, αξιολόγηση της σαφήνειας ως προς τη διάκριση σε Γνώσεις-Δεξιότητες-Στάσεις και Αξίες, του βαθμού καθοδήγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του βαθμού σύνδεσής τους με το περιεχόμενο και τις προτεινόμενες δραστηριότητες, το βαθμό κάλυψης των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα)

Όχι, δεν είναι πολύ καλά διατυπωμένα και να σας πω την αλήθεια, δεν μπορώ να σας απαντήσω αυτή την ερώτηση, γιατί εγώ δεν έχω πάρει πρόγραμμα σπουδών. Τώρα θα κάτσω να το διαβάσω γιατί όσο έκανα την επιμόρφωση δεν είχα στα χέρια μου πρόγραμμα σπουδών. Ε οπότε εγώ μόνο τις περιλήψεις των των επιμορφωτών μου. Και πρέπει να το δω λίγο πιο στοχευμένα για να σας δώσω απάντηση σε αυτό.

- *Ε εντάξει, τώρα εγώ θα μπορούσα τα έχω ανοιχτά εδώ μπροστά μου. Θα μπορούσα να σας θα κάνω ένα διαμοιρασμό, αλλά δεν νομίζω ότι αυτή τη στιγμή έτσι on the spot θα βοηθούσε σε κάτι. Προσωπική εκτίμηση σε αυτό;*

Ας έλεγε εγώ δεν έχω βρει χρόνο να το κάνω γιατί δεν ασχολούμαι με τα προγράμματα σπουδών από ότι καταλαβαίνετε.

Εγώ θεωρώ ότι όλο αυτό είναι πολύ κακό γενικά να σας πω για να είμαι ειλικρινής και το έχουν πει και οι ίδιοι, νομίζω οι επιμορφωτές τότε ακολουθούμε αυτή τη δομή και να φτιάξουμε αυτά τα προγράμματα σπουδών. Εγώ τα έκανα και το καλοκαίρι για τα επαλ γιατί ήμουν σε μία έρευνα ποιές είναι τραγικό δηλαδή δεν διαβαζονται τώρα; Πρέπει να εισαι πολυ δηλαδη δεν εχει νοημα αυτο το πραγμα 3 γραμμές πρέπει να γράφεις για κάθε τάξη όπως γράφουμε και στο εξωτερικό 3 γραμμές γράφουν για το κάθε προγράμματος και προχωράνε παρακάτω τη μικρή την ελάχιστη πράξη. Τη διαφορά αυτή είναι δουλειά σου. Αν δεν γνωρίζεις και τα αναπτυξιακά στάδια ενός παιδιού είτε το διαβάσεις είτε όχι, δεν θα προσφέρουν κάτι. Δεν μπορεί να μην ξέρεις. Ας πούμε ότι το παιδί στην πρώτη δημοτικού δεν αντιλαμβάνεται τρισδιάστατα, οπότε είναι μάταιο, κάνει, [...]

τώρα θα κάτσω να διαβάσω όλα αυτά. Λες και κάνω διδακτική της τέχνης στο πανεπιστήμιο είναι λίγο μάταιο, εεε οπότε δεν, εγώ αυτό που διαβάζω είναι οι περιλήψεις. Που νομίζω υπάρχουν κάπου κάτω προς το τέλος, συνήθως τουλάχιστον στα παλιότερα προγράμματα υπήρχαν προς το τέλος.

Ναι, ναι.

Οπότε εγώ αυτό που έχω να πω είναι ότι γενικά αυτός ο τρόπος δομής προγράμματος σχεδίου προγράμματος δεν είναι καλός, δεν εξυπηρετεί κανένα εκπαιδευτικό. Καλό είναι κάποια στιγμή το καταλάβει το ΙΕΠ. Τώρα αυτό βέβαια είναι κάποιοι προσπαθούν που έχουν μάθει και τα λέμε για νέα προγράμματα σπουδών που χρησιμοποιούμε παλιές αντιλήψεις. Καταλάβατε, δεν συναντήθηκαν με το αν ας πούμε, όπως και στα στις νέες δεξιότητες του εικοστού πρώτου αιώνα

που κάναμε στα εργαστήρια δεξιοτήτων, χρησιμοποιούσαμε παλιά εργαλεία και μεθόδους για δηλαδή τελοσπαντων. Το θέμα είναι ότι όχι, δεν είναι, δεν είναι διακριτό δεν είναι διακριτό Ποια είναι η διαφορά, Ποια είναι η διαφορά με τα προηγούμενα; Θα έπρεπε στα νέα προγράμματα σπουδών έχουν σημειώσει στην αρχή ακριβώς τις διαφορές πέρα από τους 3 strands που φαίνονται ξεκάθαρα και σε τι αποσκοπούν για το νέο κοινό που θα ακολουθήσει αυτό το πρόγραμμα. Περιμένω θα κάτσω να το διαβάσω και να το συγκρίνουν με το προηγούμενο. Οι εκπαιδευτικοί θα κάνουν κάτι; Αλλά οι περισσότεροι δεν θα κάνουν επιμόρφωση.

Ναι, πέρα από τη διατύπωση, το περιεχόμενο έχει ελλείψεις.

- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο (ύλη)** που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; (αξιολόγηση του περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα με βάση την ηλικία των μαθητών και τις προγενέστερες γνώσεις τους, ως προς την επιστημονική του εγκυρότητα)

Λέει πολλά. Νόημα είναι πολλά και λέει το νόημα είναι πολύ κουραστικό. Αυτό το πράγμα είναι. Πολύ κουραστικό ασαφής αφού λοιπόν μας αφήνει ελευθερίες, γιατί μας λέει τόσα πολλά, τόσα πολλά λες όταν βάζεις όρια, δεν αφήνεις ελεύθερες 2 προτάσεις. Δεν βρίσκω κανένα ενδιαφέρον σ αυτό το πράγμα ακολουθεί αυτή την παλιά δομή και είναι πολύ κουραστικό. Αυτή είναι. Η απάντησή μου. Απλώς περιεχόμενο. Μπορώ να σας μιλήσω για τις μεθόδους που σας είπα ότι αυτό είναι το πιο βασικό πρόβλημα των προγραμμάτων σπουδών. Θέλετε, ξέρω αν θέλετε τώρα η πιο μετα αν υπάρχουν και άλλες στοχευμένες.

- Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη;

Άλλωστε με το προηγούμενο δεν έχει κάποια διαφορά από τάξη, δηλαδή τι θα πει θα λέει πάλι το ίδιο πράγμα θα λέει δηλαδή στη Δευτέρα δημοτικού δουλεύουμε με τα μολύβια και με τις σκιές και τα τους άλλους στην τρίτη δημοτικού δουλεύουμε με περισσότερους αζόνες και με περισσότερες σκιαγραφήσεις. Κατάλαβα δηλαδή; Είναι το ίδιο. Δεν θέλω να το διαβάσω, δεν. Αν και θα πρέπει να το διαβάσω, αλλά για κάποιο λόγο πιστεύω ότι όταν λες τόσα πολλά πράγματα έχεις φύγει από το προτιμούσα τα υπόλοιπα, τα γνωρίζουμε ως εκπαιδευτικοί. Αυτή είναι η γνώμη μου. Δηλαδή αυτό που λέτε είναι πολύ σημαντικό από τάξη σε τάξη, γιατί τα παιδιά όταν έρχονται στο δημοτικό πλέον είναι πιο κοντά στην προσχολική αγωγή. Έτσι αλλά μιλάμε με βάση προσχολικής αγωγής κατά ένα μεγάλο ποσοστό, ειδικά όσο μεγαλώνουν τα παιδιά, περνάνε οι γενιές είναι πιο προσχολική αγωγή στην πρώτη δημοτικού, οπότε περνάμε από ένα στάδιο

πολύ σημαντικό μετά στο επόμενο. Έτσι ειδικά στην τέχνη που περνάμε σε 3 διαφορετικές φάσεις, σχεδιαστικές, σχεδιαστική ανάπτυξη του ανθρώπου και πάμε μετά στην προεφηβεία δηλαδή. Όταν αλλάζουν όλα αυτά κάθε 2-3 χρόνια. Βέβαια πρέπει να τα επισημάνεις, αλλά γιατί μου κάνεις τόσους πολλούς πίνακες; Γράψε μου σε μία παράγραφο. Τι αλλάζει στο παιδί, σε αυτήν, στην ανάπτυξή τους και σχεδιαστικά και στην ψυχολογία του και πως εσύ μπορείς να το διαχειριστείς αυτό. Αυτή είναι η δική μας, παρατήρηση πάνω στα και στο περιεχόμενο και στη διαμόρφωσή για να σας το κάνω αυτό ας πούμε.

- Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Ένα μήνυμα θετικό, θεωρώ ότι είναι σωστό αυτό από την άποψη του ότι το θέμα μας είναι ότι κινείται πάνω σε αυτές τις 3 ιδέες. Πες και κάτω από αυτές τις ιδέες εμείς παίζουμε με τις θεματικές και ανάλογα με το κοινό και το υλικό μας και το τι μας δίνεται και παροχές. Φτιάχνουμε το πλάνο, το ετήσιο πλάνο ας πούμε για το πώς θα διαχειριστούμε των μαχών. Σωστό είναι το τρίο, τα 3 strands δεν είναι καμία μεγάλη καινοτομία, αλλά είναι καλύτερο από το προηγούμενο.

- Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις **σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες** (περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη, κλπ); Δώστε παραδείγματα; (αξιολόγηση της κοινωνικο-πολιτιστικής εγκυρότητας του περιεχομένου του νέου Π.Σ.)

ο καθημερινός υλικός πολιτισμός είναι το πρώτο για μένα και τα εργαλεία, όχι συγγνώμη, έχουνε αυτό τα εργαλεία, τα εργαλεία που δουλεύεις πάνω σε αυτό, τα όποια εργαλεία αυτά είναι και το αποτύπωμα ως εσκα πάνω στο στην αισθητική, δηλαδή η αρχιτεκτονική είναι ιδέα είναι και το αποτύπωμα το οποίο ακούμε ταυτόχρονα. Εμείς μπορούμε να το κάνουμε και εργαλείο μέσα στην. Τάξη έτσι έκανε να δουλέψουμε μαζί. Νέες, οπότε ο καθημερινός υλικός πολιτισμός έχει ένα πολύ μεγάλο περιεχόμενο που είναι διαθέσιμο. Μετά είναι το εφεδρικό το ιστορικό κομμάτι όχι μόνο σε σκέψεις, αν σκέψη, περιβαλλοντική, αλλά και σαν τρόπος λειτουργίας μας στο σχολείο, δηλαδή η αειφορική σκέψη έχει να κάνει και με το τι τη βιωσιμότητα για παράδειγμα. Έχει να κάνει με το με τη συνεργατικότητα, έχει να κάνει με τη θετική στάση στην ομάδα, οπότε η αειφορία για μένα είναι τρόπος σκέψης και βοηθάνε το μάθημα των εικαστικών μπορεί να βοηθήσει πάρα πολύ να αναπτυχθεί. Και τι άλλο ήταν εκτός από αυτό;

Εντάξει πολλά είναι το ξέρω εγώ λέγει. Ναι, στις μεγάλες τάξεις του δημοτικού μπορεί να γίνει γίνεται αυτό. Αυτό γίνεται μέσα από τον κριτικό αναστοχασμό. Αυτό είπα εγώ τη θεωρώ ότι είναι

ένα πολύ καλό εργαλείο, δηλαδή ότι επειδή μου επιτρέπει περισσότερο να δουλέψω με την ερμηνεία και το κριτικό αναστοχασμό. Εγώ μέσα σε αυτό μπορώ να βάλω οτιδήποτε κοινωνικό έργο, ας πούμε. Οποιοδήποτε έργο εικαστικό το οποίο έχει και κοινωνικές προεκτάσεις, οπότε πάνω σε αυτό το κομμάτι μπορούμε να δουλέψουμε πάρα πολλές έννοιες.

- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται** για τη διδασκαλία του μαθήματος; (αξιολόγηση της επάρκειας του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου για την κάλυψη της ύλης και διατύπωση βελτιωτικών προτάσεων)

Εντάξει, είναι αστείο πραγματικά δηλαδή. Είναι το πιο κεντρικό πρόβλημα. Είναι αστείο δηλαδή και πριν και μετά και στο μέλλον δεν μπορώ να έχω μονόωρο μάθημα σε κανένα μάθημα στο δημοτικό, ούτε στο γυμνάσιο ούτε στο Λύκειο, δεν υπάρχει μονόωρο. Δεν υπάρχει λέξη μονόωρο σαν έννοια και σαν συνθήκη. Δηλαδή μέσα σε 1 ώρα τι προλαβαίνεις να πεις; Και ποια είναι η σχέση που δημιουργείς με το κοινό σου, ειδικά όταν μιλάμε για μικρά παιδιά που δουλεύεις πάνω στο σχεσιακό κομμάτι, όταν εγώ δεν γνωριστώ με τα παιδιά και αυτά γνωρίσουν εμένα, δεν υπάρχει περίπτωση να περάσει τίποτα από κάτω. Άρα μιλάμε για ένα μονόωρο μάθημα που δεν έφτανε, δεν φτάνει και δεν θα φτάσει ούτε και μετά, ετσι; στο δίωρο που έχουμε πρώτη δευτέρα είναι πολύ σ- δηλαδή η διαφορά φαίνεται. Η διαφορά φαίνεται Πρώτη και Δεύτερα που έχουμε 2ωρο δουλεύει πολύ καλά οπότε εγώ αυτό που έχω να προτείνω είναι αυτό που λέμε και χρόνια τώρα 2 ωρο σε όλες τις τάξεις αλλιώς εγώ δεν ξέρω για ποιο νόημα δηλαδή είναι απλά μια γνωριμία; Με το μάθημα; όχι περισσότερα, ναι.

- Τι θα αλλάζατε ως προς την ύλη για να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;

Το πρόβλημα είναι ο χρόνος. Ο χρόνος θα αλλάζει, η ύλη δεν αλλάζει, τι να αλλάξουμε στιγμή, δηλαδή τι να κάνουμε στην Ελλάδα; Να φτιάξουμε ένα σπιτάκι με ένα παιδάκι αυτό κανείς μετά; Όταν δεν έχεις προλάβει να κάνεις εισηγήσεις στην τάξη, Δεν έχεις προλάβει να συζητήσεις με τους μαθητές με τους μαθητές του θεματική Δεν έχεις προλάβει να δοκιμάσεις και να πειραματιστείς μπροστά τους τους μεθόδους και τα εργαλεία. Τότε τι νόημα έχει το μάθημα; Γιατί να μας μείνει τι δηλαδή; Αλλά να κάνεις όλα αυτά; Θα πεις, τι να πεις; Πάρτε ένα χαρτί και ζωγραφίστε, αλλά δεν μιλάμε για καμία ύλη και δεν μιλάμε για κανένα πρόγραμμα σπουδών. Αυτό το πρόγραμμα σπουδών απαιτεί 2ωρο σε όλα τα μαθήματα. Αλλιώς τι να αλλάξω ύλη; Δεν έχει κανένα νόημα να αλλάξει μετά, γιατί πες ότι μπαίνω εγώ να κάνουμε. Συζητήσουμε για έναν καλλιτέχνη και να δημιουργήσουμε μια δραστηριότητα συζήτησης με τους μαθητές. Πάνω σε ένα

πρόγραμμα που υπάρχουν ήδη προγράμματα, θα τα συζητήσουμε ακόμα πιο μετά αυτά στο στις εφαρμογές, για τις εφαρμογές αυτό είναι αστείο. Έτσι αν θέλουμε να γίνει σωστά θα πάρει ένα μισάωρο μετά μένουν 15 λεπτά. Καταλάβατε δηλαδή; Μου είναι αστείο.

- Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη **διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενότητων**; (προτάσεις για αλλαγή στη διάταξη ή για προσθήκη/αφαίρεση ενότητων στο Π.Σ.)

Είναι λοιπόν μια πολύ βασική ενότητα, η οποία δεν έχει συμπεριληφθεί. Βέβαια, εγώ θεωρώ ότι θα έπρεπε να υπάρχει ως *strand* αυτό και όχι ως άξονας, είναι η διαθεματικότητα. Δηλαδή πως με το μάθημά μας εμπλέκεται με τις υπόλοιπες γνωστικές περιοχές του ωρολογίου προγράμματος. Εεε το μάθημα μας έχει πάρα πολύ μεγάλη εφαρμογή. Ας πούμε στη γεωμετρία και τα μαθηματικά. Μπορεί άνετα και το χρησιμοποιούν ήδη οι δάσκαλοι αιώνες τώρα στη γλώσσα, δηλαδή όταν το παιδί μπορεί να συνδυάσει την λέξη με την εικόνα. Και βάση επιστημονικών ερευνών είναι ο πιο εύκολος τρόπος για να μάθεις. Οπότε για μένα θα έπρεπε να υπάρχει μια διαθεματικότητα όπου να συνδέονται περιοχές του... Εδώ παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο τα αναπτυξιακά στάδια περιοχές των θεματικών των δικών μας σε σχέση ας πούμε, με τη γλώσσα, με τα μαθηματικά, τη φυσική, τη γεωγραφία, όχι φυσική δεν έχουν, τη γεωγραφία.

Φυσική νομίζω ότι έχουν στις μεγάλες τάξεις. Εντάξει, θα το γενικό κομμάτι του πολιτισμού υποτίθεται το πιάνουμε, οπότε για μένα. Του πάει έντονα αυτός ο άξονας της Διαθεματικότητας ή πως αυτός θα μπορούσε. Να ενταχθεί με μια ελαστικότητα από τους εκπαιδευτικούς ανάλογα με την ηλικία. Τώρα για άλλα πράγματα που λείπουν Εντάξει, εγώ έχω κάποια πράγματα που λείπουν αλλά δεν μπορώ να τα αναφέρω γιατί είναι στα πλαίσια της διατριβής μου.

- Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια **προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική** ισχυριζόμενοι ότι: «Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής». Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από **αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση**; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα (αναγνώριση του παιδαγωγικού προσανατολισμού του νέου Π.Σ. και τεκμηρίωση);

Εφόσον καταρχήν θέτει το κάνει το μαθητή και ερευνητή ήδη από μόνο του αυτό δημιουργεί την του το πλαίσιο, το κατάλληλο πλαίσιο για αυτενέργεια. Από κει και πέρα το βασικό πρόβλημα σε αυτό που δεν έχουν να κάνουν με βέβαιη η συγκεκριμένη ομάδα είναι ο χρόνος. Δεν μπορεί ένα παιδί να είναι να δημιουργήσει έρευνα και να παράγει ή αποτέλεσμα και υλικό αποτέλεσμα μέσα σε μία ώρα. Οπότε ωραία τα λέμε όλα αυτά, αλλά δεν έχουμε το πλαίσιο. Σωστά, σωστά, πάμε προς αυτή την κατεύθυνση δεν υπάρχει άλλη κατεύθυνση να πάμε. Ο καλλιτέχνης είναι και ερευνητής. Είναι ξεκάθαρο αυτό νομίζω πια στην εποχή μας, αλλά δεν υπάρχει το πλαίσιο από το Υπουργείο, το οποίο έχει να κάνει με το χρόνο.

- Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας; (βαθμός συμφωνίας με την προτεινόμενη παιδαγωγική προσέγγιση)

Η μαθητοκεντρική λογική είπατε; Δεν ξέρω τι εννοούν μαθητοκεντρική λογική; Η λογική του μαθητή αυτή δεν μπορεί να είναι άλλο πέρα από μαθητοκεντρική. Μήπως εννοούν μαθητοκεντρική διδασκαλία;

Ναι, είναι λάθος σαν ορισμός πάντως αυτό. Με λογική μαθητοκεντρική πάντα δεν μπορεί είναι είναι στη λογική άλλου, έτσι; Όπως ο εγκέφαλός σας πούμε του Αϊνστάιν είναι λογικό άρα σίγουρα σκέφτεται σαν αυτές γιατί δεν μπορεί να κάνει αλλιώς, μήπως εννοούν;

- Δηλαδή αν αυτή η παιδαγωγική προσέγγιση, student-centered αν είναι η κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματος σας;

Μα δεν θα μπορούσε να είναι άλλη, γιατί όλο το σχολείο υποτίθεται ότι πρέπει να γίνει μαθητοκεντρικό. Ούτε καν στην Ελλάδα. Δηλαδή ούτε καν, είμαστε πολύ μακριά από αυτό το πλαίσιο για να γίνει μαθητοκεντρική με αυτό [...] ένα σχολείο δηλαδή όπως είναι το Ρέτζιο Εμίλια ή το μοντεσσόρι σχολείο σημαίνει ότι έχουνε σχηματιστεί κατάλληλες προϋποθέσεις. Δηλαδή: ένα παιδί έχει επιλογές, ένα παιδί έχει ελευθερίες και έχει και υποχρεώσεις. Έμ... ένα παιδί μπορεί να πάρει αποφάσεις και να αναλάβει εε και τις ευθύνες αυτών. Εμείς μιλάμε για ένα σχολείο που τα πράγματα είναι δεδομένα. Ακολουθεί το δεδομένο και αυτό έχει να κάνει κυρίως με τις δεξιότητες της μάθησης που έχουν να κάνουν με γλώσσα και μαθηματικά. Οπότε... εμ πού θέλω να καταλήξω γιατί τα βάζω όλα αυτά μέσα; Ότι ένα παιδί για να- μια εκπαίδευση για να είναι μαθητοκεντρική, δηλαδή για να αναλαμβάνει ο μαθητής και να-και να είναι συνεργάτες οι εκπαιδευτικοί, γιατί αυτό σημαίνει μαθητοκεντρική εκπαίδευση, πρέπει να μπορεί να διαχειρίζεται, να έχει πολλές δεξιότητες. Για να δημιουργηθούν δεξιότητες πρέπει να υπάρχει

το κατάλληλο πλαίσιο, το οποίο θα θέλαμε πολύ, αλλά δεν το έχουμε όλοι. Θα θελε πολύ και το Υπουργείο όπως το λέει, αλλά δεν το χει. Έτσι είναι τα πράγματα αλλά τι να κάνουμε; Όταν βάζεις έναν μαθητή να γράψει και να διαβάσει τις 5 ώρες από τις 7 που είναι στο σχολείο; τις 3 από τις 5 που είναι στο δημοτικό. Ο,τιδήποτε άλλο... Αναλογικά αυτό είναι όμως το ποσοστό. Αυτός ο μαθητής αυτή τη-αυτά τα πολύ σημαντικά χρόνια της ζωής του, χάνει από τις υπόλοιπες δεξιότητες, οπότε... Καταρχήν όταν εσύ τον βάζεις στο θρανίο να μάθει να γράφει και να διαβάσει. Είσαι δασκαλοκεντρικός, τελείωσε. Άρα η εκπαίδευση μας είναι δασκαλοκεντρική. Άρα όταν όλη η εκπαίδευση μας είναι δασκαλοκεντρική, δεν μπορεί να μπει ένας εικαστικός και να την κάνει μαθητοκεντρική από τη μια ώρα στην άλλη. Είναι τελείως λάθος αυτό. Έτσι; Γιατί το παιδί έχει μάθει να κάθεται παθητικά και να προσπαθεί να προσλάβει τις πληροφορίες και να τις διαχειριστεί. Το να γίνει ενεργητικός και ακροατής και δημιουργός και να αναλάβει ευθύνες σημαίνει εκπαίδευση. Εμείς δεν έχουμε εκπαιδεύσει τέτοιους μαθητές. Εγώ θα ήθελα πάρα πολύ να είναι μαθητοκεντρική εκπαίδευσή μου. Και αυτό είναι το βασικό ζητούμενο, αλλά αναγκάζομαι πολλές φορές να γίνομαι δασκαλοκεντρική μέσα στην ημέρα γιατί τα παιδιά δεν μπορούν να διαχειριστούν ούτε και αυτή την ελευθερία; Εδώ φανταστείτε ότι ούτε και οι ενήλικες δεν μπορούμε να διαχειριστούμε αυτή την ελευθερία. Πώς θα μπορέσει ένα παιδί που δεν έχει εκπαιδευτεί, έχει μάθει δηλαδή ένα μικρό παιδί, τη μαμά του πάντα να το προσέχει και να το εκπαιδεύει. Πάει στο σχολείο, μαθαίνει το δάσκαλο που είναι ο αρχηγός, η αυθεντία και τα λοιπα και ζαφνικά του λες, εσύ αναλαμβάνεις. Πώς θα γίνει [μαθητοκεντρική]; Θα θέλαμε πολύ να είναι μαθητοκεντρικό αλλά λυπάμαι που το φιλόσοφώ τόσο πολύ άλλα ξέρω ότι οι επιφάνειακες απαντήσεις εμένα προσωπικά δεν μου ταιριάζουν... Εε ναι, είναι ένα πλαίσιο βέβαια σπουδών. Αυτό που μας προτείνουν είναι πολύ περισσότερο μαθητοκεντρικό, γιατί εφόσον εσύ αφήνεις το μαθητή την ευκαιρία να πει τη γνώμη του άρα και μέσα από τον κριτικό αναστοχασμό και από την ερμηνεία, αμέσως γίνεται μαθητοκεντρικό. Αμέσως το παιδί έχει μια, έχει ένα κύρος μέσα στην ομάδα του, έτσι; Άρα σίγουρα είναι περισσότερο μαθητοκεντρικό, αλλά δεν μπορούμε να είμαστε μαθητοκεντρική εκπαίδευση γιατί δεν έχουμε αυτό το σχολείο! Αυτό τώρα in conclusion έτσι; Όλο αυτό που είπαμε.

Αλλά σίγουρα είναι περισσότερο μαθητοκεντρικό απ' ότι πριν. Δηλαδή και μόνο το ότι έθεσε συζήτηση πάνω στο ζήτημα της αισθητικής [...] ερμηνείας, προσωπική άποψη κατάθεση και τα λοιπά, αμέσως αμέσως κάθε προσωπικότητα έχει [...] το ενδιαφέρον από ενδιαφέρον από μόνη της. Οπότε το ενδιαφέρον του μαθητή αποκτάει άλλη [...] αποκτάει άλλη οντότητα μέσα στην τάξη. Άρα σίγουρα είναι περισσότερο μαθητοκεντρικό.

Ερωτήσεις για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ./Προτάσεις

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ;

Αα μάλιστα [γέλιο] Ωραία ερώτηση αυτή. Είναι λίγο πιο, έτσι περιφερειακή, ας πούμε, για να χαλαρώσουμε λίγο... Λοιπόν κοιτάζτε, θα σας πω αυτο που ειδα, έτσι; Εννοείτε της ειδικότητας μου, φαντάζομαι; ναι ωραια λοιπον εμεις μπηκαμε μέσα σε 16 άτομα μείναμε 9. Εεμ που ολοκληρώσαμε. Λοιπόν, οι οποίοι όμως εκτός από [...] 3 νομίζω ήμασταν αυτοί που καταθέσαμε όλα τα σχέδια ή τουλάχιστον τα καταθέταμε στην ώρα τους. Εμ αυτά που μας ζητούνταν δηλαδή για να μπορεί να συνεχίσει και ο επιμορφωτής τη δουλειά του. Από τους 9 οι 3 μπορούσαμε να καταθέσουμε εργασίες. Οι υπόλοιποι επικαλούνταν διάφορους αστείους λόγους. Εεε... Δεν έχει νόημα να τους αναφέρω. Εε... Απλά το λέω αυτό γιατί είναι και θέμα δικό μας τελικά. Είναι και θέμα δικό μας αν θέλουμε... θα μου πεις είναι αναπληρωτές και εδώ υπάρχουν και άλλα ζητήματα, δηλαδή τα πειραματικά υποτίθεται ότι έχουν μονιμους που έχουν αξιολογηθεί... εγώ μόνιμη θητεία, έχω αξιολογηθεί. Ο αναπληρωτής, ο άνθρωπος έχει μια λίστα και του εμφανίζεται μπροστά του το πειραματικό και αυτό είναι το μόνο που τον παίρνουν, τον βολεύει και τα λοιπά, έτσι; Αυτό. Μπορεί να μην είχε διάθεση να μπει σε ένα πειραματικό και να ακολουθήσει όλη αυτή τη διαδικασία. Είχα μια κοπέλα με ένα νεογέννητο μωρό. Γιατί η κοπέλα ας πούμε ξαφνικά να αφήσει αυτή την [...] καταλαβαίνετε; Εγώ λέω ότι ειδικότητά μας κάποια πράγματα δεν τα κάνει σωστά, αλλά από την άλλη δεν φταίνε όμως και μόνο αυτοί; Γιατί δεν ήταν η επιλογή τους. Δηλαδή σε- συνοψίζοντας, κάποιοι άνθρωποι βρέθηκαν μέσα στην επιμόρφωση χωρίς να είναι επιλογή τους. Δεύτερον, δεν μας δόθηκαν οι ώρες που έπρεπε από τα σχολεία ή δεν δόθηκαν όλες ή δε δόθηκε καμία ή δεν αναφέρθηκε καν, οι οποίες υποτίθεται ότι ήταν απαλλαγή από το ωράριό σου για να μπορέσεις να παρακολουθήσεις την επιμόρφωση και να συμπληρώνεις και τα δελτία αναφοράς. Οπότε δεν το είδαν πολύ θετικά από την άποψη της εφαρμογής. Από την άποψη του περιεχομένου νομίζω ότι ήταν χειρότερα τα πράγματα και σε αυτό εντάζει, ευθύνεται η ειδικότητά μου, δηλαδή είμαστε πάρα πολύ εγωκεντρικοί, κινούμαστε γύρω από τα ζητήματα της αμιγούς τέχνης και δεν πλησιάζουμε οποιαδήποτε άλλες θεματικές και αυτό μας τα κάνει δύσκολα τα πράγματα. Εεε [...] Δεν ήταν πάρα πολύ θετικοί ως προς το ότι θα ανοίξει αυτή η βεντάλια της θεματικής μας στο και δεν θα είναι πια μόνο τα ζητήματα της τέχνης όπως ήταν στις προηγούμενες εε στα προηγούμενα προγράμματα σπουδών, δηλαδή γύρω από τη ζωγραφική, τη γλυπτική εε τις- ας είναι και νέα μέσα, ας πούμε, αλλά έχουμε να κάνουμε με τους πολύ καταξιωμένους ζωγράφους και κινήματα έργα τέχνης. Αυτό το θεωρώ πολύ παλιό, απ'ότι καταλάβατε. Λοιπόν, επίσης, δεν τους άρεσε καθόλου το γεγονός ότι μπαίνει οπτικός πολιτισμός; Το αντικείμενο, το ντιζάιν... Προσωπικά εγώ [...] μ αρέσει η εφαρμοσμένη τέχνη, ίσως να θεωρούν ότι έχουμε μια... που και εδώ δεν έχουν άδικο εντελώς. Αλλά δεν είναι και ο τρόπος να

σκέφτεσαι αυτός... Ότι ανοίγοντας τη βεντάλια βάζουμε μέσα και τους απόφοιτους εφαρμοσμένων τεχνών να διδάσκουν, που όντως έχει... υπάρχει πλέον από το Υπουργείο και διδάσκουν. Οπότε μπορεί να υπάρχει ένας φόβος πάνω σε αυτό. Ότι θα πάρουν το μάθημα ως πούμε μία άλλη ειδικότητα. Δεν είναι όμως αυτός τρόπος σκέψης... Δεν είναι, δηλαδή δεν είναι ωραίο να σκεφτόμαστε έτσι για μένα... Είναι καλό να το αγκαλιάζεις και από κει και πέρα να διεκδικείς τα δικαιώματά σου, οπότε δεν θεωρώ ότι το εισέπραξαν θετικά όλο αυτό πολλοί. Δεν είναι... Δηλαδή πέρα από 3 ανθρώπους που ο ένας ήταν αρνητικός, αλλά ο άνθρωπος προσπαθούσε όμως να δει τι μπορεί να φέρει στα μέτρα του. Ωραία και αυτή η οπτική. Οι υπόλοιποι ήτανε [...] αφανείς, δεν δει τους είδα, δεν τους άκουσα απ' όσο ξέρω δεν παραδόθηκαν και εργασίες, μπορεί στο τέλος να παραδόθηκαν όπως όπως... Αυτά.

- Λαμβάνοντας υπόψη την **επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων**, τις **υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων** θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες; (αξιολόγηση της εφαρμοσιμότητας του νέου Π.Σ. με βάση τα τρία κριτήρια, αναφορά σε πιθανές δυσκολίες στο πεδίο της εφαρμογής)

Ναι, όπως σας είπα και πριν τα σχολεία δεν έχουν καμία ετοιμότητα για αυτό το πρόγραμμα. Δεν είναι μόνο το ΤΠΕ που έχει να κάνει, είναι και το... πώς λειτουργεί ένα σχολείο, δηλαδή πόσο εύκολα μπορώ να βγάλω εγώ μια ομάδα παιδιών να κάνουμε μια βόλτα στην περιοχή και να καταγράψουμε ως πούμε, το περιβάλλον; Δεν είναι εύκολα όλες οι δράσεις απαιτούν πολλή γραφειοκρατία. Από κει και πέρα το σχολείο δεν παρέχει τίποτα, οπότε τι να μου; μία γεύση θα μου δώσει. Και τα υλικά που θα τα φέρουν οι γονείς.[παύση] Όσον αφορά τώρα τον την κατάρτιση νομίζω των εκπαιδευτικών είπαμε;

- Την επαγγελματική ετοιμότητα και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων.

Η κουλτούρα των ελληνικών σχολείων εντάζει, κουλτούρα δεν είναι και πολύ κακή, παρ' ότι αλλάζει... και να σας πω κάτι, νομίζω ότι είναι πιο θετικοί οι γονείς από ότι είμαστε εμείς. Δηλαδή επειδή αντιλαμβάνονται το περιβάλλον όπου δρα και πιο κοινωνικά, ως πούμε εγώ που κάνω εργαστήριο ντιζάιν στον όμιλο που εντάσσεται στην έρευνά μου εε... είναι κατενθουσιασμένοι, δηλαδή θέλουνε και τα παιδιά.

Ακούν ντιζάιν και καταλαβαίνουν ότι είναι κάτι πολύ τώρα. Εμείς το θέλουμε ότι είναι κάτι που του έχουμε δώσει αυτή την ονομασία και χαρακτηρίζει κάτι που είναι πιο απτό πιο καθημερινό, μπορώ να το αγγίζω, είναι μια αισθητική που είναι πιο κοντά μου. Δεν είναι κάτι που είναι πολύ

μακρινό, μπορώ να το φτάσω μπορεί και όχι, οπότε είδα μια πολύ μεγάλη θετικότητα. Ναι, θεωρώ ότι δεν είναι κακή. Όσον αφορά για τους εκπαιδευτικούς χρειάζεται σοβαρή επιμόρφωση για να αλλάξουν και κάποιες... αυτό που λέγαμε αξίες και στάσεις. Δηλαδή δεν είναι ότι δεν μπορούν. Μπορούν και πολύ καλά. Το θέμα, όπως το αντιλαμβάνεσαι... Η φιλοσοφία πάνω στο μάθημα πρέπει να αλλάξει χωρίς φόβο και πάθος... ποιός θα μπει στο μάθημα και ποιός θα βγει; Αυτό για μένα και από κει και πέρα εντάζει επιμορφώσεις για να... το άλλο κομμάτι που θα σας πω, αλλά μετά αν το έχετε σε ερώτηση είναι για τις μεθόδους του, για τις μεθόδους και τα εργαλεία που δεν δόθηκαν στα προγράμματα σπουδών, θα σας το σχολιάσω αργότερα σε αυτό εάν...

Ωραία λοιπόν οι εκπαιδευτικοί, αν είναι να εφαρμόσουν τα νέα προγράμματα σπουδών πρέπει να επιμορφωθούν σε αυτό και όχι μέσω MOOCs. Έτσι όχι μέσω βιντεάκια και τέτοια. Να επιμορφωθούν κανονικά, όχι με πολλές υποχρεώσεις, γιατί οι άνθρωποι δουλεύουν, ας πούμε και έχουμε [...] Είμαστε μια ειδικότητα 300 παιδιά τη βδομάδα. Έχουμε όλο το σχολείο. Δεν μπορείς να ζητάς από ένα τέτοιο εκπαιδευτικό να σου φέρουν πλάνα μαθημάτων κάθε βδομάδα; Δε γίνεται; Κάνε μια συζήτηση μαζί τους, ΠΕΣ πως τα πήγε; μία ανοιχτό διάλογο να έχει ενδιαφέρον γιατί πρέπει να κολλήσουμε ας πούμε να πρέπει να στέλνει εργασιούλα; Οπότε. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει οπωσδήποτε να έχουνε ένα μούσουλα για να μουν αν θέλουμε να εφαρμοστούν. Δεν υπάρχει περίπτωση να εφαρμοστούν αλλιώς; στο τέλος πρέπει να μορφωθούν. Γιατί προσέξτε; Όχι για το αντικείμενο και το περιεχόμενο... για τα εργαλεία. Και τις μεθόδους. Ακόμα και αν είναι καλλιτέχνες, το ξέρουν το ντιζάιν και την αρχιτεκτονική μπορούν να την αντιληφθούν καλά. Άλλα εργαλεία θελουν, δεν θελουν νέες γνώσεις πάνω στο περιεχόμενο, αυτό το έχουν. Από [...].

- Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι **σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες** του που εντοπίσατε; Ποια ήταν τα **σημαντικότερα θετικά στοιχεία** του που διαπιστώσατε στην πράξη; (αναφορά στις σημαντικότερες δυσκολίες και πλεονεκτήματα από την πιλοτική εφαρμογή των Π.Σ.)

Εγώ θέλετε να σας μιλήσω για τα προγράμματα σπουδών ή και για την επιμόρφωση η οποία έγινε; Θα σας τα πώ και εσείς βάλτε τα όπου πιστεύετε καλύτερα σε όποια ερώτηση, πιστεύετε. Λοιπόν, κοιτάζτε γιατί το πιλοτικό έχει σχέση με τη επιμόρφωση και η επιμόρφωση, το περιεχόμενο αυτά είναι αλληλένδετα. Λοιπόν, το βασικό πρόβλημα ήταν ότι δεν δόθηκαν εργαλεία και μεθοδοι και το περιεχόμενο, όπως δόθηκε, δόθηκε πολύ θεωρητικά... ο κύριος που είχε αναλάβει να μας κάνει τη μόρφωση ήταν πολύ θετικός. Πολύ καλή αύρα. Ωραίος άνθρωπος,

υπέροχος άνθρωπος και με γνώσεις και ωραίο λόγο, αλλά ούτε και αυτός νομίζω ότι είχε πολύ σαφή εικόνα ή τουλάχιστον τι εννοώ; Ότι αν τα πράγματα είχαν γίνει πιο οργανωμένα από αυτήν την ομάδα, θα ήταν πιο κατανοητά στους επιμορφούμενους για να τα δώσουν και καλύτερα στα παιδιά. Αλλά για να γίνουν κατανοητά πρέπει να τα έχεις κατανοήσει εσύ ο ίδιος πρώτα. Ποιο είναι λοιπόν το θέμα; Ότι αν είχαν κατανοήσει ακριβώς ποιο είναι το θέμα που μας αυτό που μας προτείνουν θα μας είχαν φέρει και τα εργαλεία και τις μεθόδους. Δεν μπορεί σε όλο... Όλη την επιμόρφωση που κάναμε να να έχουμε μιλήσει μόνο για ένα εργαλείο. Το μοναδικό εργαλείο που μας προτάθηκε ήταν το Art to sketchbook. Αυτό. Εμείς δεν γίνεται, συγγνώμη, πας και φέρνεις ολόκληρο πρόγραμμα σπουδών και μου δίνεις ένα εργαλείο; Και στην τελική είμαστε απογευματινές ώρες μετά το πρωινό σχολείο. Πρέπει να μου τα φέρεις έτοιμα κάποια πράγματα, γι' αυτό την κάνω την επιμόρφωση. Δεν την κάνω για να κάτσω εγώ να σκεφτώ γιατί αν είναι να πάρω το περιεχόμενο να το εφαρμόσω να σου φέρω τα αποτελέσματα. Τι μας κάνει το ΙΕΠ; μας βάζει να βρούμε εμείς τις εφαρμογές και τα εργαλεία; Καταλάβετε; και εμένα με ενθουσιάζουν όλα αυτά. Οπότε θεωρώ όμως ότι στην επιμόρφωση που έκανε την τέχνη στο ΙΕΠ έπρεπε να είχε βάλει εργαλεία και μεθόδους. Δεν ήταν τόσο δύσκολο να τα βρει, δυο τρία άρθρα να ψάξεις, τα βρίσκεις. Υπάρχουν περιοδικά τέχνης international που έχουν πολλές έρευνες σε δημοσιευμένες με μεθόδους, με πρότζεκτ που μπορείς να βρεις πάρα πολλές ιδέες. Οπότε λοιπόν εγώ τα είχα τα εργαλεία γιατί είναι είχαν σχέση με την έρευνά μου. Και επίσης ήταν και παρα πολλά πράγματα που δούλευα τα προηγούμενα χρόνια ή και παράλληλα, επειδή τα πειραματικά σχολεία που δουλεύεις πολλά πρότζεκτ. Εεε οι άνθρωποι οι άλλοι επιμορφούμενοι δεν είχαν εργαλεία να δουλέψουν και επειδή είπαν ότι δεν είχαν σχετιστεί και με άλλα πρότζεκτ με ευρωπαϊκά, με πολιτιστικά, δεν [...] ήταν πολύ φτωχό το ρεπερτόριό μας, οπότε ναι, δεν δόθηκαν εργαλεία και δεν μπορείς να παρουσιάζεις εργασίες φοιτητών από το μάθημα της διδακτικής του πανεπιστημίου για να το κάνεις με τα παιδιά. Δηλαδή δεν μπορείς να γκουγκλάρεις, να δεις τι έχουν κάνει ανάλογες ηλικίες. Συγγνώμη που δεν... Αυτό το έχω πει και στο ΙΕΠ. Αυτό είναι λάθος τους. Έπρεπε να έχουν ψάξει περισσότερο, οπότε εγώ στην εφαρμογή μου πήγα με δικά μου εργαλεία και μεθόδους. Εεε ότι ήταν αναμενόμενο να πετύχει, πέτυχε. Ότι δεν ήταν αναμενόμενο, δεν πέτυχε και δεν το δεν το προχώρησα και παρακάτω αλλά γνώριζα τι είχαν ξανακάνει και τα είχα δουλέψει. Ξέραμε πού υπάρχουν κενά, ας πούμε. Δηλαδή όταν έχεις ένα μάθημα μονόωρο. Και έχεις ένα και σου φτιάχνουν ένα κορμό τριών ωρών μαθημάτων, το παιδί από βδομάδα σε βδομάδα που έχει να σε δει έχει ξεχάσει. Έχει ξεχάσει τις άλλες λογικές, έχει ξεχάσει, έχει βγει από την ατμόσφαιρα αυτή που έχεις δημιουργήσει... Δεν μπορεί να συνεχιστεί ένα μεγάλο πρότζεκτ έτσι. Θα κάνεις ένα μικρό πραγματάκι το οποίο θα κρατήσει μισή ώρα. Αυτό.

- Και ως προς τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία στην πιλοτική εφαρμογή;

Ως προς τα θετικά στοιχεία είναι ότι... Πάλι αρνητικά σκέφτομαι [...] λοιπόν, δηλαδή ότι εγώ μπήκα, ας πούμε με πιο μεγάλη σιγουριά να δουλέψω πάνω στην ερμηνεία της τέχνης και πάνω στην έκφραση, την προσωπική έκφραση, ας πούμε, πάνω στην τέχνη, δηλαδή ερμηνεύοντας το έργο, φτάνουμε στην προσωπική έκφραση. Αυτό λοιπόν εμένα τώρα. Εγώ τώρα; Τώρα μπήκα και πιο επίσημα να το κανω. Αυτό ήταν το μόνο θετικό, ότι μου έδωσε αυτό το δικαίωμα. Να το κάνεις... Μπραβο είναι σε άξονα δικαιούσαι να πάρεις και 2 και 3 ώρες, να κάνεις ερμηνεία έργων τέχνης. Που και σε αυτό αστεράκι. Δεν μας έδωσαν εργαλεία. Είναι απαράδεκτο να μην δίνεις εργαλεία για να κάνει ο άλλος ερμηνεία έργων τέχνης σε παιδιά. Δηλαδή... υπάρχουν τσες [...] υπάρχουν τσοσι μέθοδοι μάλλον κάπου κάπου υπήρχε κάτι, αλλά ήταν τόσο αναλυτικό σε μια σε ένα άρθρο που μας έστειλαν. Ήταν τόσο αναλυτικό, που δεν είχε νόημα να το εφαρμόσεις. Ήταν για άλλες ηλικίες αυτό. Υπάρχει το Project Zero του Harvard, υπάρχουν μορφοπλαστικές ανάλυσεις για πιο μεγάλα παιδιά, υπάρχουν σχεδιαγράμματα πλάνα, δεν πήραμε τίποτα από αυτά στα χέρια μας για να πούμε, οπότε το θετικό είναι για μένα ότι απλά είχα την ελευθερία να δουλέψω πάνω σε αυτές τις θεματικές που ήθελα από πριν και τώρα απλά έγιναν επίσημες.

- Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες **συγκεκριμένες προτάσεις** θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.; (συνοπτική διατύπωση συγκεκριμένων βελτιωτικών προτάσεων)

Να βάλουν εφαρμογές και να βρουνε μεθο- να βρουν τις κατάλληλες μεθόδους εε για να εφαρμοστούν και να προτείνουν και τα κατάλληλα εργαλεία. Αυτό, σύμφωνα με τις παροχές που έχουμε από αυτό το δημόσιο σχολείο, όχι δηλαδή ένα φανταστικό σχολείο που δεν υπάρχει. Οπότε να πρέπει να επιστήσει την προσοχή του στο, σε αυτό το κομμάτι, να βρουν τους τα εργαλεία που θα υλοποιηθούν αυτές το νέο πρόγραμμα σπουδών και να γίνει και μια πολύ καλή επιμόρφωση στους στους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς. [μικρή παύση] Πιο εστιασμένη, δηλαδή πιο ολοκληρωμένη, με πιο καλό προγραμματισμό. Χωρίς να ζητάει τόσο. Δηλαδή δεν με πείραζε που ζητούσε, αλλά ξέρω ότι αν μεθαύριο είμαι επιμορφώτρια και ζητούσα, δεν θα μπορούσαν να [...] με τι... θα θα μπορούσα να ζητήσω από έναν άνθρωπο που έχει τελειώσει 6, 5 ώρες μάθημα φτιάξε μου πρόγραμμα, θα του λέγα να κάνει, δοκίμασε κάτι και φέρε μου τις παρατηρήσεις σου;

Ας πούμε να υπάρχουν έτοιμα διδακτικά σενάρια σε κάποιον οδηγό αυτό. Θα ήταν κάτι;

Δεν είναι ανάγκη να όταν... Είμαστε πολύ στατικοί λιγο στο τσο ζήτημα τους, τον της εκπαίδευσης δηλαδή ναι, φέρε μου το έτοιμο σενάριο, γράψε μου τους στόχους, βάλε το σκοπό, ποιες είναι

ακριβώς οι στρατηγικές; Ποιες είναι οι παιδαγωγικές; Λίγο πιο απλά τα πράγματα όταν λέμε εργαλεία, δεν εννοούμε ότι πρέπει να μου δώσεις ακριβώς το πλάνο γιατί πολύ απλά θα το κάνω αλλιώς. Δεν υπάρχει περίπτωση κανείς να το κάνει ίδιο και με κάποιον άλλον. Δηλαδή μου φέρε το άλλο το sketchbook που είναι ένα εργαλείο έτσι; Υπάρχουν και άλλα εργαλεία [...] εκτός από το sketchbook που θα τα εφαρμόσεις και να υλοποιήσεις. Έεε αυτά, δηλαδή, υπάρχουνε πώς να στο πω ΕΙΝΑΙ κράτος αυτά τα υπόλοιπα εργαλεία. Είναι τόσο εύκολο να τα βρεις και ίσως και κάποιοι από μας τα δουλεύουμε ήδη χρόνια. Δεν μπορώ να μην τα γνωρίζω, εγώ δεν θα τα αναφέρω. Γιατί μπορεί να είμαι και επιμορφώτρια στο επόμενο απ όσο γνωρίζω, οπότε ή θα τα σκεφτούν ή θα φτιαχτεί μια νέα ομάδα που θα δημιουργήσει αυτά τα εργαλεία και θα τα δημοσιεύσουμε ώστε να μπορούν οι άνθρωποι να τα βρίσκουν.

- Η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Ναι... Πέρα από πράγματα, ζητήματα που δεν μπορεί να κάνει η επιμόρφωση κάτι. Δηλαδή δεν μπορούν να φτιάξουν σχολεία με με διπλά εργαστήρια ΤΠΕ ας πούμε ή να γίνει δύωρο το μάθημα μου. Ας πάμε στα πιο υλοποιημένα. Πρέπει να απλοποιήσει το περιεχόμενο της, να είναι πιο απλό και άμεσο. Άμεσο, έχουμε χαθεί λίγο στη μετάφραση. Εμ [...] να δώσει περισσότερα εργαλεία και από εκεί και πέρα το ΠΣ σαν ΠΣ δεν μπορεί να κάνει κάτι άλλο.

Εντάξει, τότε έχουμε να πω, εντάξει, είναι πάλι. Δηλαδή, φυσικά η επιμόρφωση δεν ήταν καλή. Πρέπει να γίνει, να γίνει τουλάχιστον καλή, δηλαδή καταρχήν όταν γινόταν η μόρφωση δεν είχαν φτιαχτεί τα προγράμματα σπουδών. Έτσι; Άρα για τι επιμόρφωση μιλάμε; Δεύτερον, εάν γίνεται στην επιμόρφωσή να μην είναι μόνο ΔΥΠ δηλαδή ωραία ΔΥΠ είναι ένα μέλος της επιστημονικής κοινότητας που ήταν πριν εκπαιδευτικός, έτσι; πήγε με μετάταξη. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι δικοί μας έχουν περάσει από σχολεία, έχει περάσει κάποτε από αυτή την από αυτή την βαθμίδα, δηλαδή δεν μπορεί το γυμνάσιο να κοιτάζει το δημοτικό. Δεν γνωρίζει ποια είναι τα στάδια της ανάπτυξης. Και το θεωρητικό δεν μου λέει. Κάτι που το έχετε πρακτικά. Έχει κάνει 5 χρόνια στο δημοτικό; Αυτό είναι δηλαδή πώς; Επιλέγει το ΙΕΠ; Τον επιμορφωτή; Ας πάμε εκεί, ξεκινά με το βασικό, αν έχεις επιλέξει έναν επιμορφωτή που γνωρίζει τη βαθμίδα καλά. Αν ο επιμορφωτής έχει μελετήσει, έχει και πάει κατευθείαν στα καινούργια στις καινοτομίες δηλαδή σε σχέση και τι διαφέρουν σε σχέση με πριν. Να πάει κατευθείαν σε αυτό το κομμάτι. Όχι πολύ θεωρία. Να μας δείξει δηλαδή τη διαφορά. Τι είναι αυτό που θα διαφέρουμε; Ας πούμε, ποια θα είναι η διαφορά πάνω στο μάθημά μας; Να είναι οργανωμένη η επιμόρφωση δεν μπορεί, δηλαδή δεν μπορεί να μπαίνεις χωρίς να έχετε καν τρία, τρεις διαφάνειες; Να μην έχεις 30 διαφάνειες γιατί είναι πολύ

κουραστικό, δεν μπορεί να μην έχεις 5 διαφάνειες όμως να κατευθύνεις τον άλλον την ώρα που σ ακούει, να βλέπει σε έναν άξονα πάνω πώς διαμορφώνεται η σκέψη των νέων προγραμμάτων σπουδών με ένα βέλος, με μια ρύθμιση; Τι γίνεται; Αυτά είναι πολύ βασικά πράγματα. Και βέβαια ότι στην επιμόρφωση πάνω είναι στα εργαλεία εκεί επιτόπου. Δε- δίνεις κατευθείαν τις μεθόδους, δεν καταλαβαίνω τι περιμένει. Άσε είμαστε εργαστηριακό μάθημα, δεν λέμε ότι είμαστε; Ωραία. Ποιες είναι οι μέθοδοι που θα δουλέψουμε πρακτικά; Και θεωρητικά ταυτόχρονα; Γιατί το θεωρητικό κομμάτι ας πούμε, έστω στην ερμηνεία της τέχνης έχει πάλι μια [...] Τώρα όσον αφορά το πλάνο μαθημάτων θεωρώ ότι το γνωρίζουμε, έχουμε σχολή που έχει διδακτική της τέχνης, έχουμε αξιολογηθεί, έχουμε δώσει και ασεπ, δεν μπορούμε να κάνουμε ξανά πλάνο μαθήματος, δηλαδή το ότι μας βάζουν να κάνουμε πλάνο μαθήματος το θεωρώ παιδαριώδες.

(Σ2)

Εισαγωγικές ερωτήσεις

Στοιχεία συνεντευξιζόμενου

- Φύλο: *Γυναίκα*
- Ειδικότητα: *ΠΕ08*
- Σπουδές: *Τμήμα εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών-Αριστοτέλειο*
- Χρόνια Υπηρεσίας: *11*
- Χρόνια Υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος: *1 [προηγούμενο έτος]*
- Χρόνος πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος:

Ο χρόνος ήταν να πώ από Σεπτέμβρη - όχι Σεπτέμβρη - ναι, ίσως και Σεπτέμβρη να το ξεκινήσαμε. Τώρα μου διαφεύγει ακριβώς, Σεπτέμβρη μέχρι το τέλος της χρονιάς, της σχολικής χρονιάς, τον Ιούνιο δηλαδή.

- Πως οργανώνεις το καθημερινό σου μάθημα;

Κάνω γενικά μεγάλα σενάρια διδακτικά. Όπου μετά αυτά προσαρμόζονται σε επιμέρους ενότητες να το πω. Ανάλογα με τη δυναμική της τάξης, του τμήματος, είναι σχετικά ευέλικτο. Ξεκινάω με κάποιες βασικές γραμμές και μετά αυτό είναι η ηλικία είναι κινητό ανάλογα το πως είναι οι μαθητές, πώς είναι το περιβάλλον; Παίζουν ρόλο πολλά πράγματα.

- Σε ποια στοιχεία-υλικά στηρίζεσαι για αυτό;

Ξεκάθαρα αρχικά σε αυτό που σας είπα στο στη δυναμική της τάξης. Έτσι ώστε άμα είναι λίγο προχωρημένα τα παιδιά δεν θα χρειαστεί να χάσουμε πολύ χρόνο σε πολύ βασικές έτσι επαναληπτικές ενότητες. Κατά τα άλλα σίγουρα είναι κάτι και υποκειμενικό κάτι προσωπικό. Ας πούμε εγώ σαν ζωγράφος, σαν ενεργός καλλιτέχνης και συγκεκριμένα ασχολούμαι με τη ζωγραφική. Και τα παιδιά λίγο πολύ γύρω σε αυτό το πλαίσιο κινούνται. Θα έλεγα πιο πολύ από ότι σε κατασκευές. Απλά μετά από πέρυσι, μετά από την παρακολούθηση του προγράμματος. Έχω εντάξει και κάποια εργαλείακια ωραία στο μάθημα που έχουν ανεβάσει σε άλλο επίπεδο. Κάνω λίγο και τη νοητική διάσταση της διαδικασίας πλέον, όπου είναι ένα από τα βασικά που διδάχτηκαμε πέρυσι στο σεμινάριο.

Γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών

- Ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών; (γενική εκτίμηση, τοποθέτηση για το νέο πρόγραμμα σπουδών, σύντομη τεκμηρίωση αυτής της γενικής γνώμης)

Προσωπικά μου αρέσει πάρα πολύ και αισθάνομαι τυχερή που ήμουν ανάμεσα στις 11 εικαστικούς σε όλη την Ελλάδα και αισθάνομαι τυχερή γιατί λίγο σαν να μας ξεκλείδωσαν. Θα μιλήσω πάλι σας ενεργός καλλιτέχνης, δεν μπορώ να μιλάω έτσι. Είναι ότι μας δώσανε, είναι σαν να μας έδωσαν μια σκυτάλη και για να το πάμε το μάθημα εκεί που έπρεπε εξαρχής να είναι, να υπάρχει η νοητική διάσταση που σας λέω, να δώσουμε έτσι μια έμφαση στη διαθεματικότητα, να συνδέσουμε το μάθημα με άλλα μαθήματα μέσω της εικαστικής οδού πάντα. Αυτό που αυτό που καταφέραμε ήταν κάτι πολύ διαφορετικό από τις άλλες χρονιές. Ότι τα παιδιά δούλεψαν με εικαστικά σημειωματάρια κάτι πολύ άγνωστο μέχρι χθες γενικά. Δουλέψανε ως καλλιτέχνες σαν μικροί καλλιτέχνες που ο κάθε καλλιτέχνης έχει το sketchbook του. Θα έχει ένα ημερολόγιο που θα κρατάει τη στιγμή σημειώσεις είδε φυσικά μετά, αφού τα που δημιουργήσαμε περάσαμε και στην παρουσίαση του έργου και στο επικοινωνώ του έργου που είναι έτσι ένα.[...] Ένα δύσκολο κομμάτι για τους περισσότερους καλλιτέχνες και για τα παιδιά για την. Εκτίθεσαι με κάποιο τρόπο; Με τους υπόλοιπους και τις υπόλοιπες, στο υπόλοιπο σχολείο. Πάνω κάτω αυτά.

- Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο; Πως κρίνετε (αξιολογείτε) αυτή τη διαφοροποίηση; (αναγνώριση πιθανών στοιχείων διαφοροποίησης και αξιολογική σύγκριση μεταξύ του νέου και του υφιστάμενου Π.Σ.)

Ένα πολύ διαφορετικό που... ένα στοιχείο που είναι πολύ διαφορετικό από τα προηγούμενα έτη, από τα προηγούμενα προγράμματα σπουδών είναι ότι τα παιδιά πλέον μάλλον δε ζητάμε από τα παιδιά να ακούνε και μόνο να εκφραστούνε. Θέλουμε και το κομμάτι της έκφρασης, αλλά κοιτάμε λίγο και στο γνωστικό επίπεδο να μάθουμε να χρησιμοποιούνε κάποια υλικά, κάποιες τεχνικές και να μάθουν να τις επικοινωνούν με όρους εικαστικής γλώσσας. Το ότι μαθαίνουν να διαβάζουν εικόνες κάτι πολύ άγνωστο μέχρι τώρα. Όλα αυτά νομίζω το διαφοροποιούν αρκετά σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

- Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών ποια θα

λέγατε ότι είναι αυτά; Που εντοπίζετε αυτά τα στοιχεία στο νέο Π.Σ; (αναγνώριση των βασικών στοιχείων που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος σύμφωνα με το νέο Π.Σ και τεκμηρίωση των σχετικών απαντήσεων)

Θα έλεγα σίγουρα ότι είναι η έρευνα. Μία πιο διερευνητική προσέγγιση έχει πλέον φανεί στο μάθημα δε κοιτάμε μόνο το αποτέλεσμα κοιτάμε και τη διαδικασία. Δεν κοιτάμε μόνο την αναζήτηση μιας καλής ιδέας αλλά πηγαίνουμε μέσα από κάποια στάδια έρευνας π.χ. [μεγάλη παύση]

[...] Νομίζω το πιο σημαντικό, από τα πιο σημαντικά του προγράμματος που το διαφοροποιεί με προηγούμενα έτη, είναι αυτό η διερευνητική προσέγγιση στο μάθημα, το πώς θα καταλήξουμε να κάνουμε το το έργο ο κάθε μαθητής. Και μέσα από όλα αυτά τα στάδια του αναστοχασμού, της παρατηρησης, είναι μια διαδικασία που βοηθάει πάρα πολύ το παιδί και όχι μόνο να εκφραστεί αλλά και να μάθει.

- Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δυο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ. Δικαιολογήστε την απάντησή σας. (διάκριση ανάμεσα σε **Π.Σ. ακαδημαϊκού χαρακτήρα** ή σε **Π.Σ. για τον Πολίτη και το λειτουργικό του εγγραμματισμό**)

Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

Νομίζω η δεύτερη, η δεύτερη άποψη σαφώς η δεύτερη γιατί υπάρχει μια ολιστική προσέγγιση πλέον της εικαστικής πράξης, αυτό που σας είπα ότι δεν είναι μόνο αυτή καθαυτή η εικαστική πράξη, αλλά είναι και η νοηματική πλαισίωση που είναι αλληλοεξαρτώμενες έννοιες για το έργο που θα παράξουν οι μαθητές, οπότε όλα αυτά και όλη η διαδικασία που θα ψάξουν να κάνουν το τελικό έργο τους βοηθάει να αποκτήσουν γνώσεις που αντιστοιχα θα τους βοηθούσαν και ως ενήλικες. Δηλαδή, τα εικαστικά μπορεί να μας κάνουν να σκεφτόμαστε. Με πολύ διαφορετικούς τρόπους, καινούργιους να βλέπουμε άλλες οπτικές. Κάτι που πάντα ισχύε, απλά δεν δίναμε ίσως τόσο βάση, δίνοντας βάση στο αρκεί να εκφραστεί στο παιδί ή αρκεί να μάθει 5 γνωστικά στοιχεία και ήταν αυτό. Τώρα πλέον με αυτή την ολιστική προσέγγιση εε βοηθάμε το παιδί και

σε άλλες κοινωνικές αξίες. Ενσυναίσθηση; Πάει πολύ πολύ παντού σχεδόν όλη-το σκεπτικό, η γραμμή αυτή.

- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει **οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ**; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης των ΤΠΕ)

Νομίζω αρκετά γιατί είναι από κάπου, είναι κάποια θεματικά πεδία που δίνουν έμφαση σε κάποια καινούρια στοιχεία που υπάρχουν στο ΠΣ και ένα από αυτά τα καινούργια στοιχεία είναι το ΤΠΕ. Δηλαδή η ψηφιακή πρόσβαση, να υπάρχει ψηφιακή πρόσβαση στο σχολείο, να γίνονται ψηφιακές ξεναγήσεις σε μουσεία. Να γίνονται απόπειρες παραγωγής έργων με ψηφιακά εργαλεία. Όλο αυτό νομίζω πολύ... Δικαιολογημένα η τεχνολογία έχει το κομμάτι της πλέον στην εκπαίδευση μέσα στο σχολείο. Και τα εικαστικά ειδικότερα.

- Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να είναι **αρκετά ανοικτό** ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, **προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες** και **συμπεριληπτικό** ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του Π.Σ ως προς καθένα από τους τρεις στόχους και σχετική τεκμηρίωση).

Είναι ναι. Σε αρκετά μεγάλο βαθμό ανοιχτού τύπου, έτσι ώστε να μας δίνει τη δυνατότητα να το προσαρμόσουμε ανάλογα με το τι δυναμική έχει ένα τμήμα. Είναι αρκετή μάλλον το έχουν πετύχει αρκετά, γιατί ακόμα και με μαθητές που δούλεψα που είχανε κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάποιες ειδικές εε... Πώς να το πω;

- Μαθησιακές Ικανότητες;

Ναι. Μπόρεσαν και παρακολούθησαν το μάθημα [...] αρκετά ενεργοί. Γιατί όταν γίνεται μια κουβέντα, και εσείς ως εκπαιδευτικός πρέπει να το ξέρετε αυτό, όταν γίνεται μια κουβέντα έτσι μέσα στην τάξη και πόσο μάλλον με όταν έχεις αντικείμενο τα εικαστικά, γίνεται μια κουβέντα που μπορεί να ξεκινήσει από μια απλή κουβέντα και να πάει σε έναν ιδεοκαταιγισμό να συμμετέχουν όλοι οι μαθητές. Ναι, εκεί δεν χωράνε ούτε... Δηλαδή δεν έχουμε, δεν μας σταματάνε ούτε τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά που μπορεί να είναι διαφορετικά στη σκέψη από

τους υπόλοιπους, ούτε ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες που μπορεί να έχει κάποιο παιδί. Έτσι εύκολα συγχρονίζονται όλοι οι μαθητές στον τρόπο που γίνεται πλέον το μάθημα.

- Οι κατασκευαστές του ισχυρίζονται ότι με το νέο Π.Σ το μάθημα αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά **τη δημιουργική πράξη, καθώς και την οπτική αντίληψη, την καλλιέργεια του αισθητικού κριτηρίου και την παραγωγή νοημάτων μέσα από την επαφή με την τέχνη και τον οπτικό πολιτισμό**

1. Δημιουργική πράξη: Παραγωγή μορφών και νοημάτων μέσα από την εικαστική πράξη. – 2. Η συνάντηση με το έργο: Αντίληψη, ερμηνεία και απόκριση στις εικαστικές τέχνες. – 3. Σύνδεση με τη ζωή Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. (Δώστε παραδείγματα).

Σε πολύ μεγάλο βαθμό. Ας πούμε αν πιάσουμε το πρώτο strand τη «Δημιουργική Πράξη» δίνουμε το ίδιο βάρος και στην απόδοση στην παραγωγή των μορφών που θα κάνει ο μαθητής και στην απόδοση να το πω στην νοηματοδότηση αυτού που θα κάνει, οπότε μπορούμε να πούμε ότι είναι σε αρκετά μεγάλο βαθμό πολύ ψηλά και [...] Τώρα σίγουρα στη «Συνάντηση με το Έργο». Ναι, μιλώντας με τους μαθητές για ανάγνωση εικόνων, για το να αναλύουμε, να μπορούμε να είμαστε σε θέση να διαβάσουμε μία εικόνα και μετά να την αναλύσουμε είναι ένα από τα πρωτοποριακά ας πούμε του προγράμματος. Όπως και μετά από αυτό που είναι πολύ ενδιαφέρον και από τη μεριά των παιδιών είναι το να συσχετίσεις όλες αυτές τις ιδέες, δηλαδή στη «Σύνδεση με τη Ζωή» ό,τι μαθαίνουμε σε ένα σχολείο με την εμπειρία τη βιωματική που έχει ή θα αποκτήσει ο καθένας στη διαδικασία.

- Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Συμφωνώ πάρα πολύ, είναι είναι πολύ εμφανείς όλες αυτές τις επιλογές στο καινούργιο πρόγραμμα. Τουλάχιστον στο εφαρμόσιμο μέρος του σίγουρα.

- Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας;

Με έχει βοηθήσει ήδη κατά πολύ.

- Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Υπάρχει ούτως ή άλλως με διδακτικά σενάρια λίγο πολύ όλοι οι εικαστικοί δουλεύουμε, έχει κάτι στο μυαλό σου, τώρα υπάρχει αυτό; Είναι ότι είναι το μάθημα τέτοιο, είναι το αντικείμενο τέτοιο

ανά πάσα στιγμή η επιλογή της ευελιξίας μας στο μάθημα και να πεταχτούμε από το ένα θέμα στο άλλο. [μικρή παύση] Θεωρώ πως είναι η φύση τέτοια του μαθήματος που μας επιτρέπει πολλά να αλλάζουμε και από ένα διδακτικό σενάριο γενικό, να πάμε... Ακριβώς επειδή βασιζόμαστε στην έρευνα, δεν ξέρεις που θα οδηγηθείς σε μια έρευνα. Όλο αυτό το κομμάτι που είναι πολύ χαρακτηριστικό γνώρισμα της δημιουργικής διαδικασίας ενός καλλιτέχνη στην ουσία το υιοθετεί και το παιδί που είναι ένας μικρός καλλιτέχνης μέσα στην τάξη.

Ειδικότερες ερωτήσεις για επιμέρους στοιχεία του νέου προγράμματος σπουδών

- Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι ως τέτοια τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ και πόσο βοηθητικά είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος; (αξιολόγηση του βαθμού σαφήνειας, αξιολόγηση της σαφήνειας ως προς τη διάκριση σε Γνώσεις-Δεξιότητες-Στάσεις και Αξίες, του βαθμού καθοδήγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του βαθμού σύνδεσής τους με το περιεχόμενο και τις προτεινόμενες δραστηριότητες, το βαθμό κάλυψης των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα)

[παύση λόγω σύνδεσιμότητας] Ε σίγουρα είναι βοηθητικά γιατί και ο εικαστικός θα πρέπει μετά από το σενάριο να έχει στο μυαλό του τι θέλει να επιτύχει μέσα από αυτό το σενάριο, τι στόχους βάζει, οπότε είναι θεωρώ αρκετά καλά διατυπωμένα στο πρόγραμμα σπουδών.

- Πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; (αξιολόγηση του περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα με βάση την ηλικία των μαθητών και τις προγενέστερες γνώσεις τους, ως προς την επιστημονική του εγκυρότητα)

Πρωτοποριακή για τα ελληνικά δεδομένα, θα έλεγα... Αν σκεφτείς ότι στα περισσότερα σχολεία δεν έχουμε κάποια αυτονομία, όπως είναι η μια αίθουσα των εικαστικών. Νομίζω έχουμε βάλει ψηλά τον πήχη με το περσινό πρόγραμμα σπουδών και γιατί όχι να... να περάσει αυτό και στους αρμόδιους για να βοηθήσουν να γίνει ολοκληρωμένο και να είναι εφαρμόσιμο 100%, γιατί τώρα είναι καθαρά στο χέρι του εικαστικού στη διάθεση του, που έχει να στριμώχεται στις αίθουσες διδασκαλίας άλλων μαθημάτων και δεν έχει το χώρο του. Εε αυτό.

- Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη;

Στην ουσία, μιλάμε για το διαθεματικό στοιχείο που μπορούμε να συνδέσουμε τα εικαστικά με σχεδόν με όλα τα μαθήματα και το πώς περνάει από τάξη σε τάξη το βρισκω πολύ ωραίο και ομαλό διαδοχικά και υπάρχει και η σύνδεση της γνώσης που έχει αποκτηθεί μαζί με το με τη γνώση που προσπαθούμε να αποκτήσουμε την εκάστοτε στιγμή. Ναι, νομίζω είναι αρκετά καλά και ομαλή η διαδοχή από από θεματικό πεδίο σε θεματικό πεδίο. Και έτσι όπως τα έχουν χωρίσει ηλικιακά, ας το πούμε.

- Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Νομίζω ότι θα λειτουργήσει. [...] Θα λειτουργήσει καλά γιατί όταν υπάρχει η προσέγγισή να συνδέσουμε όλα τα μαθήματα σε έναν κοινό σκοπό να... Μόνο καλό μπορεί να αποφέρει αυτό και ειδικά στο μαθητή που μπορεί να σκέφτεται με ένα τελείως πλούσιο τρόπο να μην είναι μονοδιάστατη η οπτική. Πιστεύω ότι θα λειτουργήσει πολύ καλά, αυτό που θέλουμε να πετύχουμε.

- Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις **σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες** (περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη, κλπ); Δώστε παραδείγματα; (αξιολόγηση της κοινωνικο-πολιτιστικής εγκυρότητας του περιεχομένου του νέου Π.Σ.)

Πιστεύω κατά πολύ απαντά σε αυτές τις συνθήκες. Εε και μόνο που υπάρχει... σου δίνει αυτό το ανοιχτού τύπου που λεμε που υπαρχει αυτη η ευελιξία... Η ευελιξία σημαίνει ότι μπορεί να προσαρμοστεί και ανάλογα με την κάθε συνθήκη ή ανάλογα με το κάθε κοινωνικό πολιτισμικό πλαίσιο που υπάρχει σε διάφορες χρονικές περιόδους.

Ναι είναι. [...] Όλο το πρόγραμμα σπουδών έχει να κάνει γενικότερα με την καλλιέργεια πιο θετικό στάσεων στη ζωή, οπότε μέσα σε αυτή είναι και η συμπεριφορά μας προς στο περιβάλλον. Ε και με τις δύσκολες συνθηκες που υπάρχουν αυτη τη στιγμή το περιβάλλον εε Τα εικαστικά και το νέο πρόγραμμα σπουδών μπορούν να μιλήσουν. Να δώσουνε κάποια μηνύματα με εικαστικό τρόπο πάντα και να υπάρχει αυτή η συνομιλία της συνθήκης κάθε χρονικής περιόδου με τη δημιουργική διαδικασία μέσα στην τάξη. Μία μόνιμη συνομιλία μπορεί να είναι για το περιβάλλον κάτι, μπορεί να είναι κάτι κοινωνικό, κάτι οικονομικό ίσως. Πάντα θα μπορεί να συν-να υπάρχει αυτη η συνομιλία.

- Πως κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος;

Νομίζω πως θα χρειάζεται και άλλο χρόνο γιατί υπάρχει διαφορά από το θεωρητικό πλαίσιο με το χρόνο μέσα στην τάξη Και όταν δεν υπάρχει και η αίθουσα των εικαστικών και θέλεις κάποιο χρόνο να διαθέσεις το να αραδιάσουμε τα υλικά μας για να ξεκινήσουμε το μάθημα... Και άλλο τόσο να εε διαθέσεις στο να μαζέψεις τα υλικά για να βγει στο διαλειμμα. Είναι λίγο; Λίγο εδώ έχουμε μια διαφορά στη θεωρία με το μάθημα δηλαδή. Στο θέμα του χρόνου λίγο, λίγο το χάνει το πρόγραμμα σπουδών. [...] Γιατί θα έπρεπε να υπάρχει περισσότερος χρόνος για εικαστικά. Δεν είναι τόσο εφαρμόσιμο, δηλαδή με τα 40 λεπτά. Κάποια θέματα δεν είναι τόσο εύκολα εφαρμόσιμο...

- Τι θα αλλάζατε ως προς την ύλη για να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος; (αξιολόγηση της επάρκειας του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου για την κάλυψη της ύλης και διατύπωση βελτιωτικών προτάσεων)

Το θέμα είναι ότι δεν μπορείς να βγάλεις κάτι από όλα αυτά, γιατί είναι μία διαδικασία δεν μπορείς να πηδήξεις, να αφαιρέσεις κάποιο στάδιο. Πρέπει να γίνει αυτή η διαδικασία σε αυτό το χρόνο. Εγώ ας πούμε, προσωπικά, μπορώ να ανεβάσω λίγο το χρόνο για να κάνω ένα θέμα λίγο πιο ολοκληρωμένο και να κάνω αν ο προτεινόμενος χρόνος είναι 2 σαρανταπενταλεπτα μπορεί να το κάνω και τρία αν είναι να μην χάσω από την καλή ροή που είναι στο μάθημα, με τη διαδοχικότητα που πρέπει να γίνει για να είναι κατανοητό και από τα παιδιά και να είναι όμορφο το μάθημα, πέρα από κατανοητό. Δεν θα άλλαζα δηλαδή κάτι στην ύλη. Θα ανέβαζα το χρόνο διδασκαλίας.

- Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη **διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων**; (προτάσεις για αλλαγή στη διάταξη ή για προσθήκη/αφαίρεση ενοτήτων στο Π.Σ.)

Δεν νομίζω να άλλαζα κάτι.

- Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια **προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική** ισχυριζόμενοι ότι: «Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής». Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από **αυτή την παιδαγωγική**

προσέγγιση; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα (αναγνώριση του παιδαγωγικού προσανατολισμού του νέου Π.Σ. και τεκμηρίωση);

Πιστεύω πολύ, κατά πολύ μεγάλο βαθμό πετυχαίνει το νέο πρόγραμμα σπουδών όλα αυτά που διακηρύσει, δηλαδή υπάρχουν μέσα στο πρόγραμμα. Όλα αυτά τα στοιχεία που αναφέρατε είναι μέσα στο μάθημα των εικαστικών. Δηλαδή μπορεί να δουλευτεί κάποιο θέμα και όταν δουλεύουμε μάλλον κάποιο θέμα στην τάξη θα υπάρχει εε ο διάλογος, θα υπάρχει η ομαδοσυνεργατική διαδικασία μεταξύ τους σε σχέση με με το τι υλικό θα χρησιμοποιήσουμε, τι ιδέα έχουν σκεφτεί. Οπότε όλα αυτά τα στοιχεία που [...] είναι σαν να το πούμε πρωτοποριακά εε υπάρχουν και μπορούν να υπάρξουν μέσα στην τάξη, με το απλό παράδειγμα που σας έδωσα δουλεύοντας σε ένα θέμα δηλαδή ναι, υπάρχουν όλες αυτές σε όλα αυτά τα στοιχεία μέσα.

- Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας; (βαθμός συμφωνίας με την προτεινόμενη παιδαγωγική προσέγγιση)

Κατά πολύ γιατί... Εμένα μου άρεσε πολύ το κομμάτι της έρευνας στο πρόγραμμα σπουδών που φέρνει πιο κοντά τον μαθητή με τον τρόπο που δουλεύει ένας καλλιτέχνης. Φέρνει πιο κοντά το μαθητή με καλλιέργεια αξιών, όπως είναι η ενσυναίσθηση, με γενικότερα θετικών στάσεων και φέρνει πιο κοντά το μαθητή να μπορεί να είναι σε θέση να διαβάζει τις εικόνες γύρω του, είτε μιλάμε για έργα τέχνης που μιλάνε για μέσα από την από τη βιωματική εμπειρία εικόνες, να μπορεί να διαβάζει τις εικόνες. Εε... Οπότε αυτό το στοιχείο της έρευνας νομίζω είναι για μένα προσωπικά ήταν το καλύτερο στοιχείο που έχει το πρόγραμμα σπουδών και αυτό που σας είπα και πριν ότι μιλάμε για έρευνα, οπότε δεν ξέρεις που θα σε πάει αυτό και αυτό είναι πολύ πρωτοποριακό να γίνεται μέσα στην τάξη ενός σχολείου, στην αίθουσα ενός σχολείου. Να μην ξέρεις πού θα σε πάει η έρευνα που γίνεται πάνω στο μάθημα.

Τώρα φανταστείτε όταν υπάρχουν και εικαστικά μέσα και υλικά όλο αυτό βγαίνει πέρα από το διάλογο. Και μέσα από την αναζήτηση μέσα από τον πειραματισμό με υλικά είναι. Είναι πολύ όμορφη διαδικασία και μπορεί να πρωτοποριακή για τα ελληνικά δεδομένα.

Ερωτήσεις για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ./Προτάσεις

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ;

Νομίζω το δεχτήκαν πολύ καλά. Το είδαν αρκετά θετικά. Πέρα το ότι έγινε κάτω από έτσι λίγο χρονικά περιορισμένες επιτακτικές συνθήκες πέρσι γιατί γινόταν απογεύματα και απαιτούσε

κάποιο χρόνο. Όχι αυτό δεν ισχύει για την παρακολούθηση, αλλά το είδαμε όλοι θετικά γιατί μας ξεκλείδωσε. [...] Θέλουμε να διδάξουμε τέχνη στα σχολεία και εμείς! Δεν θέλουμε να διδάσκουμε μόνο διακοσμητικά, δηλαδή, πόσο μάλλον αν είναι κάποιος ενεργός καλλιτέχνης. Όλοι αυτό όλο αυτό το πρωτοποριακό που φέρει το καινούριο πρόγραμμα σπουδών, το είδανε πολύ πολύ θετικά, γιατί στην ουσία είναι σαν να βλέπουμε μια δική μας καθημερινότητα να προσπαθήσουμε να την εντάξουμε μέσα στο. [...] Ήταν πάρα πολύ ενδιαφέρον και το είδαν όλοι οι υπόλοιποι.

- Λαμβάνοντας υπόψη την **επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων**, τις **υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων** θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες; (αξιολόγηση της εφαρμοσιμότητας του νέου Π.Σ. με βάση τα τρία κριτήρια, αναφορά σε πιθανές δυσκολίες στο πεδίο της εφαρμογής)

Σίγουρα θα μπορούσαν να προκύψουν κάτι κάποιες δυσκολίες και κάποιες από αυτές υπάρχουν ήδη. Πολύ μεγάλο και βασικό πρόβλημα είναι ότι δεν υπάρχει αίθουσα εικαστικών. Αυτό και μόνο σου παίρνει τόσο πολύ χρόνο. Δεν υπάρχει μία αναφορά, μια βάση εκεί πέρα πάμε και δημιουργούμε, προβληματιζόμαστε, σκεφτόμαστε, διερευνούμε... Δεν υπάρχει αυτή η βάση έστω και στο μυαλό των μαθητών, οπότε όταν γίνεται έτσι λίγο από αίθουσα σε αίθουσα και δεν έχουμε τη φωλιά μας να το πώ, κάπου μέσα στο σχολείο, αυτό σίγουρα δεν βοηθάει στην εφαρμοσιμότητα. Είναι βασικός παράγοντας δηλαδή εε πολλών δυσκολιών. που μετά θα φέρει και τη δυσκολία στο χρόνο, δεν θα βγει το διδακτικό σενάριο γιατί είχα χάσει χρόνο από τάξη σε τάξη από μάζεψε και αραδιάσε τα υλικά. Τώρα όσον αφορά στην ελληνική πραγματικότητα των ελλ... των σχολείων γενικότερα, αυτό που υπάρχει δηλαδή να έχει δυσκολία νομίζω και άργησε να [...] Άργησε, άργησαν να το δημιουργήσουνε το νέ προγράμμα σπουδών γιατί πολλά χρόνια οι Τέχνες αδικούνται και αυτό που γίνεται στα σχολεία, είναι απλά, να το πω είναι περισσότερο βάρος μέχρι στις διακοσμητικές τέχνες. Ειδικότερα στα δημοτικά. Παρά στην τέχνη σαν τέχνη, στην τέχνη που θα σε μάθει να σκέφτεσαι να χει βιοτρόπους που του μαθητή, υπάρχει και το η σκεψη η πιο πιο ευέλικτη η «έξω από το κουτί». Όλα αυτά μπορούν να γίνουν με λίγη οργάνωση παραπάνω στα ελληνικά σχολεία και σίγουρα την αίθουσα των εικαστικών την βάζω νούμερο 1 δυσκολία τελεία και παύλα πρόβλημα. Απλά μπορεί να εφαρμοστεί και ακόμα και αν συναντήσουμε δυσκολίες στο ίσως στο καθωσπρεπισμό που φέρνουνε κατά κάποιο τρόπο έτσι τα σχολεία, οι συλλόγοι γιατί ακόμα υπάρχει έτσι ένα... Είναι λίγο κλειστό το πλαίσιο εε... Εκεί έχουμε τη δύναμη σαν εικαστικοί αυτό που μας χαρακτηρίζει να να αλλάξουμε και αυτή την πραγματικότητα στα σχολεία επί της ουσίας δηλαδή.

- Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι **σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες** του που εντοπίσατε; (αναφορά στις σημαντικότερες δυσκολίες και πλεονεκτήματα από την πιλοτική εφαρμογή των Π.Σ.)

Προσωπικά εγώ όχι γιατί το άλλο κομμάτι ας πούμε στο στη ποικιλία υλικών που μπορεί να διαθέσει το σχολείο για να γίνει ένα τέτοιο πρότζεκτ. Εγώ προσωπικά δεν συνάντησα κάποια δυσκολία γιατί έτυχα σε φιλότεχνο διευθυντή. Αλλά αυτό και μόνο που ακούω αυτή μου την κουβέντα ότι «έτυχα σε φιλότεχνο διευθυντή άρα είμαι τυχερή» αυτό δεν θα έπρεπε καν να υπάρχει. Θα πρέπει να δίνεται ένα μερίδιο για τα εικαστικά γιατί είναι εργαστηριακή η φύση του μαθήματος. Χρειαζόμαστε υλικά για να τα κάνουμε. Και δεν είναι τα υλικά τώρα 5 χαρτόνια να κάνουμε τις πασχαλινές κατασκευές. Θέλουμε υλικά. Θέλουμε τα πινέλα μας, τα χρώματά μας. Ε τα χαρτιά μας, τους καμβάδες μας, τα καβαλέτα μας. Είναι όλα μέσα στα υλικά που είναι θα το πάνε το μάθημα εκεί που πρέπει. Ναι κάνουμε εε να διδάζουμε Τέχνη και να διδάζουμε και το αυτή τη γραμμή που έχουμε σαν καλλιτέχνες, αυτή την δημιουργική διαδικασία σαν μια γραμμή για να μπορεί να αποκτηθεί από τους μαθητές μέσα στην τάξη αυτή η γνώση γύρω από την τέχνη, τη γνώση, εμπειρία, όλα αυτά που συζητάμε.

- Ποια ήταν τα **σημαντικότερα θετικά στοιχεία** του που διαπιστώσατε στην πράξη;

Στην πράξη αυτό που μου άρεσε περισσότερο, ακούγοντας την ερώτηση τι λένε στο μυαλό μου πάει κατευθείαν. Στο ενδιαφέρον που δείχνουν οι μαθητές στο μοίρασμα των εικαστικών σημειωματαρίων. Όπου λίγο αργήσαμε να μπούμε στο νόημα, τι ακριβώς θα κάνουμε με αυτό το τετραδιάκι και πρέπει να το γεμίσουμε όλο. Αφού φύγαμε από το από το πρώτο.. από την πρώτη αντίδραση θα έλεγα όχι τόσο όχι τόσο θετική στην αρχή, μετά τους φάνηκε πιο ενδιαφέρον που πραγματικά τον δουλεύανε και το δουλεύουμε όπως το δουλεύει ένας καλλιτέχνης το sketchbook του, δηλαδή μπορεί να το πιάσει το πρωί να σημειώσει μία πρόταση, μία καρτά που θα του έρθει μια ιδέα, μπορεί να κάνει ένα πρόχειρο σκιστάκι για να μη χάσει το τελικό, να μην φύγει η ιδέα και το δουλέψανε σαν μικροί καλλιτέχνες και αυτό τους άρεσε πάρα πάρα πολύ. Αυτό το να συλλέξουμε πολλά στοιχεία δουλεύοντας σε ένα θέμα που μπορεί να έχει κάποια στοιχεία από φωτογραφίες της γειτονιάς μέχρι από φύση που θα διαβάσω στο Ίντερνετ σχετικά με το θέμα, μέχρι να ψάξω έναν καλλιτέχνη που έχει δουλέψει με το θέμα, τους άρεσε πάρα πολύ η διαδικασία που σημειώνουν συνέχεια ότι είναι ένα βιβλιαράκι που έχει μέσα γεμίζουν με ιδέες και έμπνευση εγώ έτσι τους το έλεγα και το υιοθετήσανε το βιβλιαράκι της Τέχνης. Το καταχάρηκαν δηλαδή, όλοι το χαρήκαμε!

- Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες **συγκεκριμένες προτάσεις** θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.; (συνοπτική διατύπωση συγκεκριμένων βελτιωτικών προτάσεων)

Δεν το έχω σκεφτεί.

- Όταν το τρέξετε, ας πούμε δεν είπατε της αυτο ξερω γω θα ηθελα να εχει εναν Α εμπλουτισμό ή εδώ μου έλειψε αυτό αλλά να μπει και κάτι άλλο.

Εν ολίγοις με καλύπτει η διαδικασία που διδάσκεται στα σχολεία και μάλιστα και σε παραπάνω, δηλαδή δίνοντας έτσι κάποιες άλλες διαστάσεις πρωτοποριακές. Ναι. Όλη αυτή η νοηματοδότηση που προσπαθούμε να δώσουμε μέσα από την πράξη αυτός ο συσχετισμός της εικαστικής πράξης με... ο συσχετισμός και η σύνδεση με τη ζωή νομίζω ότι είναι πολύ πρωτοποριακά και πραγματικά δεν θα πρόσθετα κάτι. Είναι το βρίσκω πολύ ολοκληρωμένο σαν πρόγραμμα.

- Η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Ε νομίζω ήτανε αρκετά επαρκή. Βέβαια, η επιμόρφωση αυτή την είχα την εντύπωση ότι είναι διετή επιμόρφωση έγινε πέρυσι για έναν χρόνο σε φέτος δεν ξέρω τι απέγινε. Δηλ. Εγώ περίμενα να υπάρχει πραγματικά και δεύτερη χρονιά για να δούμε πού θα πάει όλο αυτό με τη συλλογή μετά των διδακτικών σεναρίων. Του εικαστικού. Δηλαδή θα ήθελα να δω τη συνέχεια, όχι όμως ότι δεν ήταν επαρκές, επαρκής σαν επιμόρφωση. Είχαμε τύχει σε έναν πολύ, πολύ μεταδοτικό επιμορφωτή όπου υπήρχε η ευελιξία είχε να κάνει με καλλιτέχνες και λίγο υπήρχε ευελιξία στα χρονικά διαγράμματα. Πήγε πάρα πάρα πολύ καλά με συνεννόηση μαζί του, πολλή μεταδοτικότητα, πολλή ανάλυση. Επί της ουσίας, χωρίς να υπάρχει περιττό, τίποτα καμία φλυαρία. Ήτανε τα μαθήματα συμπτυκνωμένη γνώση να το πω, οπότε θα ήθελα να το δω λίγο και τη δεύτερη χρονιά. Ή ίσως μια; Να τα κυκλώσουμε όλα στο τέλος και να τα ξαναδούμε από την αρχή και τι κάνανε εντέλει μετά την εφαρμογή. Εγώ πραγματικά περίμενα να υπάρχει και το δεύτερο χρόνο. Το δεύτερο μέρος της επιμόρφωσης, αλλά δεν έχουμε κάποια ενημέρωση ως τώρα.

- Δηλαδή σας είχαν πει αρχικά ότι θα κρατήσει 2 σχολικά έτη και μετά στο τέλος σας είπαν τελικά θα είναι μόνο η φετινή χρονιά;

Όχι, δεν μας είπανε τίποτα. Αυτό, δεν υπήρχε καμία ενημέρωση, ενώ στην αρχή είχαμε την ενημέρωση ότι θα είναι διετή η επιμόρφωση, ότι την κάνουν υποχρεωτικά όλοι οι εκπαιδευτικοί

που είναι σε πειραματικά σχολεία μόνο, ήταν υποχρεωτική μάλιστα. Εε... αναπληρωτές και μόνιμοι, δεν έχει σημασία. Οπότε όλοι περίμεναμε δηλαδή μια ενημέρωση πως θα κυλήσει ο δεύτερος χρόνος αλλά δεν ήρθε ποτέ αυτή η ενημέρωση. Οπότε θα ήταν καλό όμως να υπάρχει μια συνέχεια, αν και ήταν επαρκής έτσι ο προγραμματισμός, έτσι όπως έγινε πέρσι η όλη διαδικασία... Νομίζω σήκωνε άλλη μια άλλο ένα δεύτερο μέρος. Για να κυκλώσουμε όλα αυτά που μάθαμε για να τα. Να τα δούμε καλύτερα ως προς την εφαρμοσιμότητά τους και γιατί όχι να ίσως να απαιτήσουμε και κάποια αυτονόητα και πολύ σημαντικά που πρέπει να είναι δεδομένα για το μάθημα των εικαστικών. Από τους αρμοδίους γιατί μιας και μιλάμε για γραμμή Αμερικής θα έπρεπε να μιλούσαμε και να μην μιλούσαμε [...] Υπάρχουν τόσα άλλα ενδιαφέροντα που έχει αυτό το πρόγραμμα και αυτό το η αίθουσα των εικαστικών που λείπει είναι λίγο εε... Δεν παίρνει άδικα χρόνο, απλά θα ήταν καλό να μην υπάρχει καν στην κουβέντα μας. Μιας και μιλάμε για τόσο πρωτοποριακό πρόγραμμα με γραμμή Αμερικής και τα λοιπά και τα λοιπά, αλλά δυστυχώς εδώ λυνουμε αυτά τα βασικά που είναι πολύ απλά δυσχέραινον Αυτό το κάτι παραπάνω που θες να κάνεις, ο οποίος θέλει να κάνει στο σχολείο του με τους μαθητές του.

(Σ3)

Εισαγωγικές ερωτήσεις

Στοιχεία συνεντευξιαζόμενου

- Φύλο: Άντρας
- Ειδικότητα: εικαστικός, ΠΕ08
- Σπουδές: Το πτυχίο μου είναι στη Σχολή Καλών Τεχνών και έχω μεταπτυχιακό στην επιστήμη συντήρησης. Διδακτορικό στις επιστήμες αγωγής και το μετά διδακτορικό μου είναι στη δια βίου.
- Χρόνια Υπηρεσίας: συνολικά 14 , πραγματική υπηρεσία 12
- Χρόνια Υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος: Ακόμα δεν έχουμε μπει στην υλοποίηση. Είμαστε στο κομμάτι της τελειώσαμε την επιμόρφωση. Και εμείς θα κάνουμε επιμόρφωση στους συναδέλφους, σαν επιμορφωτές Β. Επομένως ακόμα δεν έχει φτάσει στο σχολείο η διαδικασία.
- Χρόνος πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος: Και στο χρόνο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος. Δεν υπάρχει προς το παρόν. Ακόμα, όχι υπολογίζουμε από ότι ξέρουμε περίπου Δεκέμβρη θα ξεκινήσουμε την επιμόρφωση σε συναδέλφους.
- Πως οργανώνετε το καθημερινό σας μάθημα; Σε ποια στοιχεία-υλικά στηρίζεσθε για αυτό; Το καθημερινό μάθημα σαν εκπαιδευτικός το πως το οργανώνω; Ααα ωραία! Για μένα δείκτης είναι το αναλυτικό πρόγραμμα. Από κει και πέρα το προσαρμόζω ανάλογα με την ηλικία και την τάξη και ανάλογα και με το κλίμα το μαθησιακό. Παίζει πολύ σημαντικό ρόλο και η δυναμική της τάξης και ανάλογα προσαρμόζω τις ασκήσεις. Από κει και πέρα, έχω ένα σύνολο από ζητούμενα τα οποία είναι πάνω στο αναλυτικό πρόγραμμα. Και έτσι οδηγούμαι.

Γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών

- Ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών; (γενική εκτίμηση, τοποθέτηση για το νέο πρόγραμμα σπουδών, σύντομη τεκμηρίωση αυτής της γενικής γνώμης)

Το νέο πρόγραμμα σπουδών πάτησε πάνω στο προηγούμενο πρόγραμμα, όπως το γνωρίζαμε από το 2006 περίπου. Η γνώμη μου είναι πάρα πολύ καλή για τον απλό λόγο ότι σε κάποια σημεία υπάρχει σαφώς μεγαλύτερη ανάλυση και πολύ μεγαλύτερο βάθος και είναι ένα πρόγραμμα το οποίο στον κάθε εκπαιδευτικό δίνει την ελευθερία και τη δυνατότητα να πράξει όπως θέλει.

Φυσικά πάνω σε συγκεκριμένα ζητούμενα για κάθε τάξη και για κάθε ηλικία, από τον τρόπο που είναι δομημένο και από το υλικό που έχουμε μέχρι τώρα που πήραμε από την επιμόρφωση εμείς οι ίδιοι, εγώ είμαι απόλυτα ικανοποιημένος. Δηλαδή δεν μπορώ να πω ότι και σαν ερευνητής, επειδή είμαι, κάνω έρευνα για την εκπαίδευση, αυτό που είδα, το υλικό, το είδα ότι έγινε πάρα πολύ σημαντική δουλειά. Τρομερός ο όγκος, δηλαδή δουλειάς, πάρα πολύ υλικό μας δώσανε θεωρητικό πολλή βιβλιογραφία. Και σε μικρό χρονικό διάστημα.

- Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο; Πως κρίνετε (αξιολογείτε) αυτή τη διαφοροποίηση; (αναγνώριση πιθανών στοιχείων διαφοροποίησης και αξιολογική σύγκριση μεταξύ του νέου και του υφιστάμενου Π.Σ.)

Αφορά σε ζητήματα που έχουν να κάνουν με το βάθος, δηλαδή αν μπορούμε και φανταστούμε έναν χάρτη, έναν εννοιολογικό χάρτη, το πώς ήταν το προηγούμενο πρόγραμμα και το πως είναι το νέο πρόγραμμα, ουσιαστικά το παραπάνω στο παλιό πρόγραμμα έγινε πολύ μεγαλύτερη ανάλυση, δηλαδή σε σημείο που σε κάποια τμήματα που θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι υπερτροφικά αναλυτικό, δηλαδή δεν ξέρουμε εγώ προσωπικά δεν ξέρω αν μπορεί κάποιος συνάδελφος να τα αγγίξει όλα αυτά τα αντικείμενα. Τώρα συγκεκριμένα δεν πιστεύω ότι υπάρχει και αξία να πούμε λεπτομέρειες. Αλλά είναι πολύ καλά δουλεμένο, δηλαδή είναι πάνω στο αν μπορούμε, και αυτή είναι η ουσία, αν μπορούμε να φανταστούμε έναν εννοιολογικό χάρτη για το προηγούμενο, τα νέα προγράμματα σπουδών έχουν πολύ μεγαλύτερο βάθος και πολύ περισσότερες επιλογές όσον αφορά (για) τον εκπαιδευτικό.

Γιατί παράδειγμα... ένα παράδειγμα θα πω: Άμα δούμε και τα βιβλία που είναι για τα εικαστικά, παράδειγμα στα κεφάλαια των εικαστικών στο Δημοτικό, γιατί στο Δημοτικό εγώ είμαι. Ναι, δηλαδή μπορούμε να δούμε ότι έχει σε ένα κεφάλαιο γραμμή και σχήμα και στα νέα προγράμματα σπουδών δεν το αντιμετωπίζουμε μόνο σαν μορφικά στοιχεία... αλλά υπάρχουν και από ένα πρίσμα βλέπουνε ότι μπορεί κάποιος εκπαιδευτικός να δει το συγκεκριμένο θέμα. Υπάρχει σαφώς πολύ μεγαλύτερη ανάλυση και έχει και επίσης αυτό που είναι πολύ σημαντικό, έχει και κάποια επιστημονικά εργαλεία για τον εκπαιδευτικό. Όπως παράδειγμα, εγώ δεν ξέρω αν αυτό είναι, (αν) θα βοηθήσει τους συναδέλφους, όπως είναι η σημειωτική, γιατί είναι για τον οπτικό γραμματισμό, γιατί κάποιοι συνάδελφοι δεν είναι θεωρητικά (καταρτισμένοι) δεν είναι μύστες, δεν ασχολούνται με την έρευνα να γνωρίζουνε κάποια θέματα και αυτό μπορεί να τους μπερδέψει περισσότερο. Πάντως είναι πολύ πιο δουλεμένο το καινούργιο πρόγραμμα σπουδών.

- Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα **στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος** όπως αυτή καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Που εντοπίζετε αυτά τα στοιχεία στο νέο Π.Σ; (αναγνώριση των βασικών στοιχείων που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος σύμφωνα με το νέο Π.Σ και τεκμηρίωση των σχετικών απαντήσεων)

Το πολύ σημαντικό στοιχείο για τα νέα προγράμματα σπουδών είναι το πώς θέλουμε να βλέπουν και οι ίδιοι οι μαθητές τα εικαστικά. Δηλαδή δεν μιλάμε πλέον για μια καθαρή ανάγνωση ενός έργου τέχνης, κάποια στοιχεία που αφορούν τις εικαστικές τέχνες, αλλά μια -το πολύ σημαντικό στοιχείο είναι- μια πολύ πιο βαθιά εμπλοκή στον οπτικό πλούτο, στα έργα τέχνης. Και.... Αν κάποιος συνάδελφος ασχοληθεί καλά με το... και μπορέσει και να βρει το χρόνο, γιατί είναι πολύ σημαντικό ζητούμενο στην εκπαιδευτική διαδικασία ο χρόνος, θα κάνει πολύ καλή δουλειά. Υπάρχουν πάρα πολλές λύσεις στα νέα προγράμματα σπουδών. Αυτό είναι το κυρίαρχο στοιχείο πιστεύω στα νέα προγράμματα, δηλαδή πολύ πιο βαθιά εμπλοκή και του ίδιου του μαθητή αλλά και του εκπαιδευτικού.

- Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δυο περιγράφει καλύτερα ,κατά τη γνώμη σας, το νέο Π.Σ. Δικαιολογήστε την απάντησή σας. (διάκριση ανάμεσα **σε Π.Σ. ακαδημαϊκού χαρακτήρα** ή **σε Π.Σ. για τον Πολίτη και το λειτουργικό του εγγραμματισμό**)

Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

Να απαντήσω; Και από τη βιβλιογραφία που γνωρίζουμε... που εντάζει στη βιβλιογραφία αναφοράς... αλλά και από αυτό που εισπράττουμε και στην τάξη και φυσικά και από το νέο πρόγραμμα σπουδών, δεν μεταχειριζόμαστε σαν ακαδημαϊκό κεφάλαιο το μάθημα στους μαθητές μας, αλλά περισσότερο σαν ένα εργαλείο και αναπτυξιακό, αλλά και σαν μορφωτικό κεφάλαιο. Δηλαδή με βεβαιότητα η δεύτερη είναι η απάντηση. Με βεβαιότητα!

- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει **οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ**; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης των ΤΠΕ).

Το θέμα ποιο είναι (είναι) ότι μέσα στο νέο πρόγραμμα σπουδών, όσο θυμάμαι κιόλας, γιατί το υλικό έχω αρκετό καιρό που δεν το έχω μεταχειριστεί, αλλά όσο θυμάμαι, υπάρχει σαφής πρόβλεψη, γιατί ένα πολύ σημαντικό κομμάτι στα νέα προγράμματα σπουδών είναι και η διάχυση, αλλά και η αξιολόγηση που εκεί πέρα υπάρχει και το κομμάτι των ΤΠΕ και των νέων τεχνολογιών και για τη διάχυση. Τώρα το κατά πόσο θα κεφαλαιοποιηθεί όλη αυτή η προίκα του νέου προγράμματος σπουδών στην τάξη και το πόσο θα φτάσει είναι και θέμα εκπαιδευτικού, δηλαδή το ίδιο το πρόγραμμα σπουδών σε παρακινεί να κάνεις πράγματα, αλλά είναι πολύ σημαντικό και ο ίδιος ο συνάδελφος τι θα κάνει στην τάξη. Πάντως υπάρχουνε προτάσεις. Υπάρχει πρόβλεψη για τις νέες τεχνολογίες σαφώς. Υπάρχει....

Τώρα παραδείγματα, κάτι συγκεκριμένο δεν μου έρχεται. Δεν θυμάμαι γιατί, όπως είπα, έχω καιρό να το μεταχειριστώ. Το υλικό είναι πολύ μεγάλο, (το υλικό) που μας έχουν δώσει, αλλά τουλάχιστον, γιατί δεν έχω μπροστά μου και τον υπολογιστή μου τώρα, από όσο θυμάμαι δηλαδή, στον Χάρτη που ήταν και άξονας για εμάς πολύ σημαντικός, η ραχοκοκαλιά του νέου προγράμματος υπήρχε σαφώς πρόβλεψη για τις νέες τεχνολογίες. Αλλά είναι, αυτό που πρέπει να συνυπολογίσουμε είναι οι ίδιες εγκαταστάσεις του σχολείου, η ίδια η διάθεση του εκπαιδευτικού. Εδώ και στο τωρινό πρόγραμμα σπουδών, κανένας δεν πρόκειται να σε ...όχι μόνο να σε παρακινήσει, να σου προτείνει να χρησιμοποιήσεις τις νέες τεχνολογίες, άρα είναι καθαρά θέμα του εκπαιδευτικού. Πάντως σαφώς υπάρχει πρόβλεψη.

- Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να είναι **αρκετά ανοικτό** ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, **προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες** και **συμπεριληπτικό** ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του Π.Σ ως προς καθένα από τους τρεις στόχους και σχετική τεκμηρίωση).

Στο κομμάτι του, δομικά, για τα νέα προγράμματα σπουδών αυτό επιτυγχάνεται, γιατί στο δίνει σαν επιλογή. Τα ίδια τα έργα τέχνης έχουν αφετηρία γεωγραφική από όλο τον πλανήτη. Δηλαδή μπορούμε να κάνουμε έναν καλλιτέχνη, ο οποίος να είναι από Λατινική Αμερική, να κάνουμε έργα τα οποία είναι από την Ασία και με βάση την αναφορά αυτή να κάτσουμε και να δούμε για παράδειγμα ζητήματα ιστορίας της τέχνης. Από κει και πέρα την επιλογή την έχουμε στα νέα προγράμματα σπουδών. Σαφώς υπάρχει η ελευθερία πάρα πολύ μεγάλη, έτσι κι αλλιώς τα προγράμματα σπουδών δεν σε δεσμεύουνε, απλά ξέρεις ότι είναι για σένα ένας οδηγός στην τάξη

και είναι και μια πραγματικά ασφάλεια για τον εκπαιδευτικό, γιατί τον προστατεύει κιόλας το να ξέρει, το να κάνει κάποια συγκεκριμένα βήματα για το μάθημά του. Από κει και πέρα επειδή ακόμα δεν έχουν υλοποιηθεί, δεν έχει γίνει ούτε επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, αλλά δεν έχουμε και στο πεδίο εμπειρία για τα νέα προγράμματα δεν μπορώ να δώσω εικόνα. Πάντως το κομμάτι δομικά για τα νέα προγράμματα σπουδών συμφωνεί, σαφώς υπάρχουν όλα αυτά τα στοιχεία που αναφέρατε, που ανέφερες Αλεξάνδρα μου, και για την ελευθερία και για την αυτενέργεια και είναι θέμα καθαρά ...το ότι έχει να κάνει και με τον ίδιο τον εκπαιδευτικό. Το πόσο αυτός θα παρακινήσει και θα κινητοποιήσει και την ίδια την τάξη και θα επιτύχει τα ζητούμενα παιδαγωγικά και ή επιστημονικά ή οτιδήποτε άλλο. Αυτό.

- Οι κατασκευαστές του ισχυρίζονται ότι με το νέο Π.Σ το μάθημα αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά: **τη δημιουργική πράξη, καθώς και την οπτική αντίληψη, την καλλιέργεια του αισθητικού κριτηρίου και την παραγωγή νοημάτων μέσα από την επαφή με την τέχνη και τον οπτικό πολιτισμό**
 - 1. Δημιουργική πράξη: Παραγωγή μορφών και νοημάτων μέσα από την εικαστική πράξη. – 2. Η συνάντηση με το έργο: Αντίληψη, ερμηνεία και απόκριση στις εικαστικές τέχνες. – 3. Σύνδεση με τη ζωή

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. (Δώστε παραδείγματα). Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Η αλήθεια είναι ότι το κομμάτι του, το τελευταίο που ανέφερες, δεν υπήρχε στα προ-ηγούμενα προγράμματα, δηλαδή υπήρχε καθαρά, ήταν περισσότερο μια τοποθέτηση(ς) μιας συγκεκριμένης γνώσης, ενός κεφαλαίου μορφωτικού ή ενός εικαστικού έργου και το οποίο δε μετασχηματιζόταν σαν μια εμπειρία ζωής κάπως,(δηλαδή) πώς θα μπορούσε αυτό να έρθει στην ζωή μας. Υπήρχε στο παλιό πρόγραμμα σαν εικαστικά επαγγέλματα ένα παράδειγμα, αλλά δεν μπορούσαμε να δούμε το πώς η εικαστική πράξη, όποια και αν είναι αυτή, μπορεί να κεφαλαιοποιηθεί στο σήμερα και στη ζωή του καθενός. Στα νέα προγράμματα σπουδών πιστεύω γίνεται, δηλαδή το βλέπουμε να υπάρχει σαν ένα δεδομένο ξεκάθαρα πλέον αυτό. Είναι και πολύ σημαντικός για αυτό έργο... να και για αυτό και από την αρχή σου ανέφερα τον εννοιολογικό χάρτη. Είναι δείκτης δηλαδή και για τους συναδέλφους και οδηγός.

- Τώρα εσείς κατά πόσο συμφωνείτε προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Πιστεύω ότι είναι η χάραξη του νέου προγράμματος σπουδών, ότι είναι σωστή και άμα δει (κανείς) άμα και εσύ που είπες ότι το μελέτησες, τα νέα προγράμματα σπουδών αν δεις όλα, όλους αυτούς τους άξονες και όλες τις κατηγορίες ή όλα τα στοιχεία που μπορεί που δίνει στον

συνάδελφο και στους συναδέλφους, πιστεύω είναι μια πλήρης και ολιστική διαχείριση. Και στο κομμάτι το εικονογραφικό για ένα έργο τέχνης, όπως το γνωρίζουμε, και σε ένα κομμάτι διαλεκτικής γύρω από ένα έργο τέχνης, αλλά και ακόμα και σε ένα κομμάτι που έχει να κάνει με την....εεεε... δηλαδή κάποιος θα μπορούσε να κάνει και ζητήματα μουσειοποίησης τέχνης, δηλαδή έχει πάρα πολλά, πάρα πολλά στοιχεία. Και σαφώς συμφωνώ και το ανέφερα και από την πρώτη στιγμή, σε σημείο που σε βαθμό, που σε κάποια σημεία είναι και υπερτροφικό, δηλαδή πάρα πολλές πληροφορίες που δεν ξέρω αν προλαβαίνει ένας συνάδελφος να τα δει στην τάξη αυτά. Καταλαβαίνεις;

Ναι, είναι σε κάποια σημεία, έχει πολύ μεγάλο όγκο, και είναιεεεε..., δηλαδή θα μπορούσε να είναι πολύ πιο περιεκτικό. Έχει τόσες λύσεις που δεν ξέρω ειδικά για τις τάξεις Τρίτη, Τέταρτη, Πέμπτη, Έκτη που είναι μονώρο. Δεν ξέρω αν κάποιος μπορεί δηλαδή, εκτός αν το πρόγραμμα του είναι να κάνει το συγκεκριμένο θέμα για να το κάνει σαν project, ας πούμε. Κατάλαβες, μόνο έτσι αλλιώς δεν μπορεί. Δεν έχει το χρόνο να ασχοληθεί κάποιος τόσο βαθιά. Για αυτό λέω ότι τα νέα προγράμματα σπουδών έχουν λύσεις και από κει και πέρα μπορούν να το χρησιμοποιήσουν τα εικαστικά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Δηλαδή σου δίνει την επιλογή, όπως ανέφερες και εσύ, γιατί... ο κάθε εκπαιδευτικός να λειτουργήσει με τον τρόπο που πιστεύει και κρίνει ότι το μάθημα το συγκεκριμένο, θα συμβάλει μέσα στην τάξη, στο μάθημα των εικαστικών. Έχει πολλές επιλογές για εμάς, για την τάξη πλέον για το πεδίο.

- Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Εγώ τώρα για το νέο (πρόγραμμα), βασικά δεν μπορώ να θεωρήσω τον εαυτό μου (τυπικό δείγμα), επειδή είμαι υποψιασμένος. Και σαν, και λόγω σπουδών, αλλά και σαν επιμορφωτής. Δεν ξέρω αν η απάντησή μου.... (θα είναι χαρακτηριστική). Δηλαδή είναι καλά να είναι κάποιος, ο οποίος να είναι αποκλειστικά μόνος στο πεδίο, χωρίς να εμπλέκεται και στο κομμάτι της επιμόρφωσης. Αλλά σαν Δωρόθεος (...το όνομα του), που απομονώνω το κομμάτι της πρακτικής στην τάξη, αυτό που είναι πολύ σημαντικό για εμάς τους εκπαιδευτικούς στα νέα προγράμματα είναι το κομμάτι, το στοιχείο, της αξιολόγησης. Της αξιολόγησης.... Είναι πολύ σημαντικό και αυτό (θέλω) να τονίσω στους συναδέλφους είτε για την αξιολόγηση, για τη διαδικασία, είτε σε επίπεδο αξιολόγησης, στο κομμάτι αξιολόγησης, για τη σχολική μονάδα και της εξωστρέφειας του μαθήματος, που είναι πάρα πολύ σημαντικό. Που εμένα, σα Δωρόθεο, το ξαναλέω, όχι σαν ερευνητή, για..... αλλά σαν εκπαιδευτικό του πεδίου, για μένα, εκεί θα με βοηθήσει πάρα πολύ το νέο πρόγραμμα σπουδών στο κομμάτι της αξιολόγησης. Και της αξιολόγησης στο αν κάνω το μάθημά μου καλά, δηλαδή να περάσω το μάθημα από μια χοάνη

ώστε να δω τη διαδικασία βήμα -βήμα του μαθήματος, αλλά και στο κομμάτι της εξωστρέφειας και του ανοίγματος του μαθήματος και στους άλλους συναδέλφους. Με συμπράξεις και διαθεματικότητα και στο κομμάτι της πρακτικής του, της πράξης, της εκπαιδευτικής πράξης. Ακόμα και με τους γονείς.... και με τους γονείς. (Και με το.....) Αυτό δηλαδή είναι κάτι το οποίο δεν υπήρχε και το τονίζουμε κιόλας και το συζητήσαμε. Αξιολόγηση, αξιολόγηση και διάχυση.

Ειδικότερες ερωτήσεις για επιμέρους στοιχεία του νέου προγράμματος σπουδών

- Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι ως τέτοια τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ και πόσο βοηθητικά είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος; (αξιολόγηση του βαθμού σαφήνειας, αξιολόγηση της σαφήνειας ως προς τη διάκριση σε Γνώσεις-Δεξιότητες-Στάσεις και Αξίες, του βαθμού καθοδήγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του βαθμού σύνδεσής τους με το περιεχόμενο και τις προτεινόμενες δραστηριότητες, το βαθμό κάλυψης των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα)

Εεεεε....Πόσο καλά διατυπωμένα; Από το υλικό που είχαμε πάρα πολύ καλά. Δηλαδή για όλα τα στάδια, και το ζαναλέω, άλλο το κομμάτι στην επιμόρφωση των επιμορφωτών, το υλικό που πήραμε εμείς, και άλλο το υλικό - το πώς θα περάσει - στους συναδέλφους. Ακόμα δεν μπήκαμε δηλαδή στη διαδικασία της επιμόρφωσης πάνω στο υλικό που πήραμε εμείς οι ίδιοι. Και, γιατί το τονίζω αυτό, Αλεξάνδρα μου, γιατί λεπτομέρειες για το πόσα μαθήματα θα κάνουμε στους συναδέλφους δεν ξέρουμε, δεν έχουμε λεπτομέρειες. Δηλαδή μπορεί να έχουμε μόνο δύο (2) μαθήματα διαδικτυακά, που δεν θα προλάβουμε να κάνουμε και ουσιαστικά τίποτα. Πάντως, στο υλικό που πήραμε και με το υλικό που μας δώσανε εμάς σαν επιμορφωτές Β, ήταν πολύ καλά οργανωμένο. Υπήρχε και πολύ θεωρητικό υλικό... και υπήρχε..... και υπήρχαν και παραδείγματα. Δηλαδή μελέτες περίπτωσης, κάποια σαν σενάρια, γιατί και εμείς οι ίδιοι κάναμε κάποια σενάρια και ήταν πολύ καλά οργανωμένο. Τώρα δεν μπήκαμε σε ζητήματα, να αναλύσουμε βασικά το τι πρέπει να έχει μια τάξη..... δεν κάναμε..... δεν είχαμε τέτοια υπεραπλούστευση. Θεωρήσαμε ότι από ένα σημείο είχαμε..... ένα σημείο σαν μια σταθερά, σαν βάση, και από εκεί και πέρα..... Γιατί ο χρόνος έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο και στη δική μας την επιμόρφωση.

- Ναι, βέβαια η ερώτηση τώρα εγώ που σας έκανα είχε να κάνει ουσιαστικά με την αξιολόγηση του βαθμού της σαφήνειας. Γιατί ήταν είναι καθαρά για τη διατύπωση αυτή προς αυτή.

Πολύ... πολύ ήτανεΉταν πάρα πολύ και..... Ήτανε, υπήρχε πολύ μεγάλη.... αυτό που αναφέρεις και στην αρχή, υπήρχε πάρα πολύ. ..Ήταν πολύ καλά χτισμένο το υλικό και σαφές. Και οι ίδιοι, δηλαδή οι αυτοί που μεταχειρίστηκαν το υλικό για την επιμόρφωση. Και μεθοδολογικά... και δηλαδή.... ήτανε. Ήταν πάρα πολύ καλά. Με μεγάλη σαφήνεια, πολύ καλά δομημένο το υλικό που πήραμε εμείς. Αλλά θα ξαναπώ ότι ήτανε πάρα πολύ το υλικό....

- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο (ύλη)** που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; (αξιολόγηση του περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα με βάση την ηλικία των μαθητών και τις προγενέστερες γνώσεις τους, ως προς την επιστημονική του εγκυρότητα)

Πάντως, όλα τα προγράμματα για , γιατί γίνεται πάρα πολύ μεγάλος ντόρος και υπήρχε μια έτσι έντονη προβληματική στα διαδικτυακά με τους συναδέλφους, όλα τα προγράμματα σπουδών, θέλουμε δεν θέλουμε, είναι ευθυγραμμισμένα όσον αφορά όπως (και σε) όλες τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, δηλαδή υπάρχει μια ένας άξονας πάνω στον οποίο πατάνε και τα δικά μας τα προγράμματα, βιβλιογραφικά, θεωρητικά, ακαδημαϊκά. Εεεε αυτό που είχαμε σαν υλικό ήτανε πολύ βαθιά επικαιροποιημένο, δηλαδή ήτανε πολύ φρέσκο σαν υλικό, σε εισαγωγικά. Και μπορώ να πω ότι τα προγράμματα σπουδών, αυτό που εμείς είδαμε, εγώ σα Δωρόθεος είδα, επειδή παρακολουθώ, κάνω έρευνα δηλαδή για τα (προγράμματα) είναι ένα βαθιά, έτσι θα μου επιτραπεί η λέξη, ένα βαθιά έτσι ανταγωνιστικό, σε εισαγωγικά, πρόγραμμα σπουδών για τα εικαστικά. Δηλαδή σου δίνει λύσεις και μπορεί να σε κινητοποιήσει. Για μένα να είναι, αυτό που είδα σαν υλικό και στο ξαναλέω, δηλαδή γιατί είναι εντελώς διαφορετικό αυτό που είδαμε εμείς. Δεν ξέρω αν οι υπόλοιποι συνάδελφοι, γιατί μεσολαβούν άτομα, και από κει και πέρα δεν ξέρω και οι ίδιοι οι συνάδελφοι που θα επιμορφωθούν, δεν ξέρω αν αυτό μπορέσουμε να το κεφαλαιοποιήσουν στην τάξη. Πάντως το υλικό που πήρα εγώ ,μπορώ να πω ότι ήταν πάρα πολύ καλό, από όλες τις απόψεις!

- Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Πιστεύω θα λειτουργήσει, με την προϋπόθεση ότι ο ίδιος ο συνάδελφος θα είναι κινητοποιημένος. Και αυτό που εγώ πάντα λέω, ειδικά για το μάθημα των εικαστικών, πρέπει εμείς οι ίδιοι στην τάξη, στο πεδίο πρέπει να αλλάζουμε. Δηλαδή πάει και η εποχή που κάναμε τις διακοσμήσεις στα σχολεία, πάει η εποχή που μπαίναμε με τα πινέλα και κάναμε (οτιδήποτε) δηλαδή είναι το πώς θα κάνουμε εμείς το μάθημά μας. Αν κάποιος ασχοληθεί, το νέο πρόγραμμα σπουδών του δίνει

λύσεις, πάρα πολλές. Πιστεύω θα λειτουργήσει, αλλά παίζει πολύ σημαντικό ρόλο ο συνάδελφος που θα κάνει το μάθημα.

- Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις **σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες** (περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη, κλπ.); Δώστε παραδείγματα; (αξιολόγηση της κοινωνικοπολιτιστικής εγκυρότητας του περιεχομένου του νέου Π.Σ.)

Υπάρχουν θέματα τα οποία έχουν να κάνουν με κοινωνικά ζητήματα ή θέματα όπως είναι ετερότητα, οι αξίες και μάλιστα τα περιγράφει, τα ορίζει το ίδιο το μάθημα. Σου δίνει την ευκαιρία να ασχοληθείς με (αυτά), σου δίνει αυτή την επιλογή. Το νέο πρόγραμμα σπουδών σου τη δίνει, κάτι το οποίο δεν το βλέπαμε στο προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών. Δηλαδή... δεν είναι... είναι κάτι πολύ πιο ολιστικό. Και έχει μια, δηλαδή πρόσθετη, δίνει μια πρόσθετη αξία για το μάθημα, στα νέα προγράμματα σπουδών.

- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται** για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα αλλάζατε ως προς την ύλη για να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος; (αξιολόγηση της επάρκειας του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου για την κάλυψη της ύλης και διατύπωση βελτιωτικών προτάσεων)

Είναι πρόβλημα, είναι πρόβλημα ο χρόνος, μεγάλο πρόβλημα! Μεγάλο πρόβλημα! Φανταστικά όλα, υπέροχα όλα, αλλά ό,τι μας δίνουνε σα λύσεις. Αλλά αν είσαι μια φορά την εβδομάδα σε ένα τμήμα και (αυτή) τη μία φορά είναι η γιορτή της 28^{ης} (Οκτωβρίου) και την επόμενη φορά πάνε εκδρομή, ουσιαστικά αυτό το τμήμα θα κάνει περίπου ένα(1) ή δύο (2) μαθήματα το μήνα. Είναι πρόβλημα ο χρόνος!

- Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη **διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων**; (προτάσεις για αλλαγή στη διάταξη ή για προσθήκη/αφαίρεση ενοτήτων στο Π.Σ.)

Για την ύλη δεν μπορείς να αλλάξεις τίποτα. Τα ζητούμενα αν τα ρυθμίσουμε και πούμε ότι είναι 60 - 70 (που) θα προσπαθήσεις να κάνεις. Ουσιαστικά κυνηγάς την ύλη αυτό. Αυτό κάνεις σαν εκπαιδευτικός. Εγώ, αυτό που κάνω, και πιστεύω ότι είναι καλό, επειδή γνωρίζω ότι η οροφή χρονικά στο Δημοτικό σχολείο είναι τα έξι (6) χρόνια κάνω μια διαχείριση της ύλης. Με αξιοπρεπή χρονική, θα έλεγα, παραμονή σε κάποια θέματα. Προτιμώ δηλαδή να κάνω λιγότερα αντικείμενα σε μια τάξη και καλά, παρά να κάνω πάρα πολλά πράγματα τηλεγραφικά. Αυτό που

εγώ δηλαδή θα κάνω, και σαν Δωρόθεος, είναι (ότι) θα κάνω αξιοπρεπώς για μένα και για την εκπαιδευτική διαδικασία κάποια πράγματα και από εκεί και πέρα, επειδή ξέρω ότι θα είναι κι άλλη χρονιά στο Δημοτικό οι ίδιοι οι μαθητές, και εγώ φυσικά θα είμαι στο Δημοτικό, με αυτή την προϋπόθεση, τότε αυτό θα κάνω. Αλλά το νέο πρόγραμμα δεν... το πρόγραμμα σου ορίζει ποια είναι τα αντικείμενα του, σου δίνει έναν άξονα με κάποια αντικείμενα. Δεν μπορεί το νέο πρόγραμμα να σου πει μη βάλεις τα στοιχεία τα εικονογραφικά, δεν μπορεί να σου πει μην βάλεις στοιχεία Χρωματολογίας, δεν μπορεί να σου πει μη βάλεις στοιχεία Οπτικογραμματισμού. Εσύ πρέπει να βρεις τον χρόνο και να τον διαθέσεις σ' αυτό.

- Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη διάταξη ή την προσθήκη - αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων;

Δεν θα άλλαζα κάτι, όχι, δεν θα άλλαζα. Δεν θα άλλαζα!

- Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια **προοδευτική μαθητοκεντρική λογική** ισχυριζόμενοι ότι: «Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής». Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από **αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση**; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα (αναγνώριση του παιδαγωγικού προσανατολισμού του νέου Π.Σ. και τεκμηρίωση);

Το πνεύμα υπάρχει. Το πνεύμα υπάρχει, συγκεκριμένο. Απλά παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή το τμήμα. Υπάρχουν τμήματα που δεν υπάρχει καθόλου.... Το δεν υπάρχει καθόλου η διάθεση για συνέργεια και υπάρχει αυτό πιστεύω ότι είναι το αυτό που θα το πολύ σημαντικό στοιχείο του κατά πόσο ο συνάδελφος, ο καθένας από μας, θα μπορέσει να δημιουργήσει αυτή την προϋπόθεση που αναφέρει το νέο πρόγραμμα. Τώρα στη μία ώρα που μπορεί να κάνει κάποιος μέσα στην τάξη το να ... το πώς θα είναι επιτυχημένο το να κάνεις ομάδες στις οποίες θα γίνεται συζήτηση και στις οποίες θα υπάρχει ένα σε εισαγωγικά παραδοτέο, δηλαδή ένα έργο. Είναι μεγάλο πρόβλημα ο χρόνος, πάντως το αναφέρει και σαν βιβλιογραφία και σε πάρα πολλά σημεία το κομμάτι των συνεργειών και των μαθητών και δεν ξέρω το κατά πόσο θα είναι εφικτό να γίνει αυτό στην τάξη. Δεν ξέρω, δεν το έχουμε δει δηλαδή.

- Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας; (βαθμός συμφωνίας με την προτεινόμενη παιδαγωγική προσέγγιση)

Εεεε ... είναι σίγουρα σωστή σαν επιλογή. Έτσι κι αλλιώς και παιδαγωγικά είναι σωστή σαν άποψη, γιατί το μάθημά μας δεν είναι από άμβωνος μια παράδοση. Από κει και πέρα είναι κάτι το οποίο θέλουμε μέσα από τα ανατακλαστικά του κάθε παιδιού προσωπικά να περάσει η γνώση. Και βιβλιογραφικά είναι ολόσωστη, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο είναι γραμμένο το νέο πρόγραμμα σπουδών. Συμφωνώ απόλυτα και με το ύφος και με τον τρόπο που είναι γραμμένο. Και είναι πολύ σημαντικό το σημείο (του), το πώς θα χειριστεί και το πώς θα λειτουργήσει το ίδιο ο ίδιος ο μαθητής την πληροφορία. Και αυτό που κάνουμε εμείς συνεπικουρούμε. Δεν του δείχνουμε κάτι το οποίο θα το αντιγράψει, ούτε κάτι το οποίο θα το υπαγορεύσουμε σαν «ντικτέ», αλλά του προτείνουμε κάτι και υπάρχει αυτή η πολύ ζωντανή διαδικασία. Και είναι καθαρά θέμα του μαθητή να πάρει τη γνώση και να γίνει αυτή να λειτουργήσει πολλαπλασιαστικά, να γίνει αυτός, σε εισαγωγικά, ο διάλογος με την τέχνη. Είναι πολύ σωστό αυτό στα νέα προγράμματα σπουδών.

Ερωτήσεις για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ./Προτάσεις

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ;

Με προβληματισμό! Με προβληματισμό! Οι επιμορφωτές, οι επιμορφωτές

- Λαμβάνοντας υπόψη την **επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων**, τις **υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων** θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες; (αξιολόγηση της εφαρμοσιμότητας του νέου Π.Σ. με βάση τα τρία κριτήρια, αναφορά σε πιθανές δυσκολίες στο πεδίο της εφαρμογής)

Δυσκολίες όχι. Δυσκολίες δεν πιστεύω να προκύψουν. Χρόνια είμαστε στην εκπαίδευση είτε σε κομμάτι υλικοτεχνικής υποδομής είτε σε κομμάτι κυρίως στο κομμάτι του ακόμα και προβλήματα με συναδέλφους να έχεις, με Διευθυντές, βρίσκεις λύσεις για το μάθημα. Διάθεση χρειάζεται. Δεν πιστεύω ότι μπορεί κάτι να σε διακόψει, να σε ανακόψει από το να κάνεις το μάθημα που θέλεις, μπορεί να μην πετύχεις τα δέκα (10) ζητούμενα που έχεις βάλει σαν στόχο, αλλά σίγουρα ένα μεγάλο κομμάτι θα το πετύχεις, αν θες. Ακόμα και, παράδειγμα, να μην έχεις ένα εργαστήριο ή τις πολύ μεγάλες υποδομές, ένα έργο τέχνης μπορείς διαλεκτικά να το φέρεις, να το κάνεις πρωταγωνιστή μέσα στην τάξη, διαλεκτικά, και από κει και πέρα, κάθε τάξη έχει

έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή και ένα προτζέκτορα, δηλαδή (είναι) πολλά πράγματα που μπορείς να κάνεις, δεν νομίζω ότι.... το να περισσότερο πιστεύω η διάθεσή μας είναι τροχοπέδη στη διαδικασία, παρά το κομμάτι της υλικοτεχνικής υποδομής. Αν κάποιος ακολουθήσει τα νέα προγράμματα σπουδών, υπάρχουν πάρα πολλές λύσεις για τον ίδιο στην τάξη.

- Δεν έγινε σε σας;

Δεν έγινε. Όχι ακόμα. Δεν έχει ξεκινήσει η επιμόρφωση. Δεν ξεκίνησε για κανέναν, δηλαδή δεν αφορά μόνο εμάς. Είναι ένα τεράστιο έργο το οποίο προσπαθούν ταυτόχρονα, σε εισαγωγικά, να το υλοποιήσουν σε όλες τις ειδικότητες. Ένα τεράστιο έργο. Που είμαστε στο κομμάτι τώρα ότι έχει γίνει επιμόρφωση (μόνο) των επιμορφωτών. Αυτό.

- Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι **σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες** του που εντοπίσατε; Ποια ήταν τα **σημαντικότερα θετικά στοιχεία** του που διαπιστώσατε στην πράξη; (αναφορά στις σημαντικότερες δυσκολίες και πλεονεκτήματα από την πιλοτική εφαρμογή των Π.Σ.).

Αυτό είναι πρόβλημα, γιατί στην πράξη δεν εφαρμόστηκε, γιατί υπάρχουν πάρα πολλά θέματα, που μπορεί διαβάζοντας τα νέα προγράμματα σπουδών, να νομίζεις ότι είναι πρόβλημα, δηλαδή - ένα παράδειγμα - κάτι το οποίο δεν θα λειτουργήσει, αλλά στην τάξη, πολλές φορές οι μαθητές να σε διαψεύδουν σε αυτό και πραγματικά λειτουργεί. Δεν μπορώ να έχω άποψη, γιατί δεν το έχουμε εφαρμόσει. Δεν έχει γίνει εφαρμογή στην τάξη.

- Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες **συγκεκριμένες προτάσεις** θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.; (συνοπτική διατύπωση συγκεκριμένων βελτιωτικών προτάσεων)

Καμία. Καμία και δεν δηλαδή έτσι όπως είναι επικαιροποιημένο το νέο πρόγραμμα σπουδών, πιστεύω ότι είναι πλήρες, όσον αφορά την ... τα πεδία και τους άξονες. Πλήρες! Είναι πολύ πιο πλήρες από την προηγούμενη τα προηγούμενα προγράμματα σπουδών. Δεν πιστεύω ότι υπάρχει κάτι το οποίο θα μπορούσα να πω ότι δεν είναι καλό. Κάθε άλλο, αυτό που ανέφερα και στην αρχή έχει πάρα πολλά πράγματα τα οποία δεν ξέρω, αν μπορούν να τα διαχειριστούν οι συνάδελφοι. Δηλαδή είχε μέσα ζητήματα σημειωτικής και οπτικού γραμματισμού που δεν ξέρω, επειδή κάποιιοι συνάδελφοι δεν γνωρίζουνε, δεν ασχολούνται κιόλας με τον οπτικό γραμματισμό, μπορεί περισσότερο να τους μπερδέψει παρά να τους βοηθήσει. Δηλαδή ίσως αν λέγανε λιγότερα, αν υπήρχαν λιγότερα πράγματα στο πρόγραμμα σπουδών, μπορεί να ήτανε να απελευθέρωνε τους συναδέλφους. Εδώ εμείς το υλικό που το μεταχειριζόμαστε σαν επιμορφωτές

και υπήρχε μια παρατεταμένη (παρατήρηση), υπήρχε μια προβληματική ότι (ήταν) πολύ υλικό. Πολύ υλικό! Πώς θα το πούμε, τι θα κάνουμε και εγώ αυτό που έλεγα είναι ότι έχουμε τον Χάρτη, τον εννοιολογικό Χάρτη για τα νέα προγράμματα και βάσει του Χάρτη θα γίνουν και τα μαθήματα επιμόρφωσης. Αλλά κάποια πρόταση (;) Όχι δεν έχω κάτι να προτείνω. Δεν πιστεύω είναι πολύ πλήρες. Είναι πλήρες.

- Η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Ναι, ήταν αρκετά. Όχι κάναμε συναντήσεις αρκετές. Και κάναμε και εκτός προγράμματος κάποιες συναντήσεις διαδικτυακές δύο ή τρεις. Επομένως ήταν πλήρες. Είδαμε κάποια σενάρια, ήταν δομημένο, υπήρχε μια πλατφόρμα. Με τους συναδέλφους υπήρχε μία διάδραση, γιατί κάναμε και τα βίντεο μας και είχαμε επικοινωνία με τον Επιμορφωτή Α, οπότε ήταν μια χαρά. Ήταν μια χαρά. Σαφώς αν είχαμε άλλες 10 συναντήσεις, θα μπορούσαμε να συζητήσουμε πολλά περισσότερα πράγματα, αλλά πιστεύω για το χρόνο που είχαμε ήταν μια χαρά η επιμόρφωση και με τους συναδέλφους και με τον επιμορφωτή.

(Σ4)

Εισαγωγικές ερωτήσεις

Στοιχεία συνεντευξιαζόμενου

- Φύλο: *Γυναίκα*
- Ειδικότητα: *ΠΕ08*
- Σπουδές: *Καλλιτεχνικών σπουδές. Ανωτατή σχολή Καλών Τεχνών, υπότροφος του Ικμ μεταπτυχιακό στο εθνικό Καποδιστριακό. Erasmus στη Μαδρίτη. Εξαιρέσεις πάρα πολλές ομαδικές και ατομικές.*
- Χρόνια Υπηρεσίας *15 χρόνια στο δημόσιο τομέα ως μόνιμος εκπαιδευτικός ΠΕ08, 20 χρόνια στην εκπαίδευση γενικότερα.*
- Χρόνια Υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος *Δεν είμαι σε πρόγραμμα σε σχολείο πιλοτικής εφαρμογής ή δουλεύω σε ένα δημόσιο σχολείο;*
- Χρόνος πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος *Όχι, δηλαδή είναι σχολείο που δεν εντάσσεται στο πιλοτικό πρόγραμμα.*
- Πως οργανώνεις το καθημερινό σου μάθημα; *Το καθήκον μου το καθημερινό. Μου μάθημα το οργανώνω βάσει διδακτικών σεναρίων.*
- Σε ποια στοιχεία-υλικά στηρίζεις για αυτό; *Στοιχεία είναι πολύ, πολύ γενικό. Αυτό που με ρωτάτε εξαρτάται πάντα την ηλικία και ομάδα στην οποία. Διδάσκω, διδάσκω στο δημοτικό, αλλά το δημοτικό έχει έχει διάφορες ηλικίες, διαφορετικές ηλικίες, εξαρτάται δηλαδή πρώτα από όλα από το έμπυχο υλικό από το επίπεδο που είναι ήδη τα παιδιά. Εγώ αλλάζω πάρα πολύ συχνά σχολείο, παρότι μόνιμη. Και ξεκινάω ανάλογα, δηλαδή ανάλογα τα παιδιά που βρίσκονται. Ξεκινάω και τα προχωρώ και ανάλογα με τις ανάγκες που υπάρχουν, γιατί κάθε σχολείο, ξέρετε, έχει πολύ διαφορετικές ανάγκες και αντιμετωπίζει εντελώς διαφορετικά προβλήματα. Το πρώτο που κάνω είναι να κατανοήσω και να κατανοήσω τα παιδιά, να έρθω σε επαφή, να δημιουργήσω σχέση και δημιουργώ σχέδια, μάθει διδακτικά σεναρία και επιμέρους σχέδια, μαθήματα μαθήματος βάσει αυτών. Των αναγκών δηλαδή που προκύπτουν στην ουσία.*

Γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών

- Ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών; (γενική εκτίμηση, τοποθέτηση για το νέο πρόγραμμα σπουδών, σύντομη τεκμηρίωση αυτής της γενικής γνώμης)

Η γενική μου γνώμη. Πολύ προσωπικά, είμαι ενθουσιασμένη με το νέο πρόγραμμα σπουδών. Θεωρώ δηλαδή ότι έχουν γίνει. Έχουν προστεθεί στοιχεία τα οποία είναι απαραίτητα, γιατί για μένα το πιο σημαντικό είναι ότι σε αυτό το νέο πρόγραμμα σπουδών γίνεται και υπάρχει σύνδεση με τη ζωή. Με τη ζωή, εννοώντας με την καθημερινότητα και με τη ζωή, δεδομένου ότι το αντικείμενό μας είναι ευρύ και μπορεί δηλαδή το διδάσκουμε πράγματα πάρα πολλά. Βλέπω ότι για πρώτη φορά μπαίνει στη σωστή του βάση και συνδέεται πραγματικά και άμεσα μου τη ζωή αυτό.

- **Πάρα πολύ ωραία. Και όλες η σύνδεση με τη ζωή είναι ένα και από τα 3 strands που έχουνε μπει.**

Ναι ναι τα έχω δει 3 πτυχές. Μια από τις 3 πτυχές είναι, αν και και η δημιουργική πράξη, εννοείται και η συνάντηση με το έργο είναι εξαιρετική και φυσικά και το τονίζω η σύνδεση με τη ζωή.

- **Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο; Πως κρίνετε (αξιολογείτε) αυτή τη διαφοροποίηση; (αναγνώριση πιθανών στοιχείων διαφοροποίησης και αξιολογική σύγκριση μεταξύ του νέου και του υφιστάμενου Π.Σ.)**

Πολλά και μπορώ να σας πω και πιο συγκεκριμένα. Έχει να κάνει πάρα πολύ ότι συνδέεται το πρόγραμμα σπουδών. Με τις νέες τεχνολογίες εικαστική δηλαδή η εκπαίδευση και νέες τεχνολογίες με το περιβάλλον πολύ σημαντικό αυτό με τη διερευνητική μάθηση. Και με τις δεξιότητες, ενώ τις κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών, δηλαδή τη συλλογικότητα, την ενσυναίσθηση. Πράγματα πολύ λεπτά και πολύ σημαντικά στις μέρες μας, αλλά και φυσικά φυσικά ξέχασα να σας. Πω με τον οπτικό γραμματισμό, την πολυτροπικότητα, τον οπτικό πολιτισμό. Αυτά αυτά τα 3 δηλαδή είναι είναι αυτά είναι καινούργια, είναι ολοκαίνουργια και για μένα είναι πολύ σημαντικά. Ως επαγγελματίας.

- **Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Που εντοπίζετε αυτά τα στοιχεία στο νέο Π.Σ; (αναγνώριση των βασικών στοιχείων που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος σύμφωνα με το νέο Π.Σ και τεκμηρίωση των σχετικών απαντήσεων)**

Τα στοιχεία. Κοιτάζτε για μένα πάλι είναι η δημιουργική ιδέα και η εικαστική διερεύνηση είναι το περιβάλλον. Οι ΤΠΕ και κοινωνικές δεξιότητες.

- Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δυο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ. Δικαιολογήστε την απάντησή σας. (διάκριση ανάμεσα σε Π.Σ. **ακαδημαϊκού χαρακτήρα** ή σε Π.Σ. **για τον Πολίτη και το λειτουργικό του εγγραμματισμό**)

Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

Παρότι δεν είμαι καθόλου ακουστικός Τύπος, είμαι και καλλιτέχνης, είμαι οπτικός, λέμε, βοηθάει πολύ. Αυτό θα με δυσκολέψει. Ισχύει αυτό; Οπότε για πάμε να το δούμε λιγάκι.

Η δεύτερη θέση είναι για μένα κοντά στο στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Γιατί να το γιατί μου έτοιμη να τον Κοιτάζετε να δείτε. Όσο αφορά την ακαδημαϊκή καριέρα του καθενός η όποια ακαδημαϊκή καριέρα, θεωρώ ότι δεν είναι το ζητούμενο.

Το ζητούμενο είναι να προετοιμαστούν τα παιδιά και ειδικά αυτές οι ευαίσθητες ηλικίες με τις οποίες εμείς δουλεύουμε να προετοιμαστούν για την ένταξή τους, για την εξέλιξή τους ως πολίτες ενεργοί και κυρίως αυτό που το ζητούμενο θεωρώ είναι το flexibility. Στις μέρες μας δηλαδή να είναι. Αυτό δεν έχω. Δεν μου αρέσει πολύ αυτή η λέξη και τη χρησιμοποιώ το να είναι αυτό και έτσι το έτσι το έτσι το καταλαβαίνω.

- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει **οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ**; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης των ΤΠΕ)

Οργανικά τη λέξη οργανικά πως την πώς να αντιλαμβάνεστε, γιατί πρακτικά οργανικά; Ναι λίγο με μπερδεύει πρακτικά είναι σημαντικό να δουλεύουμε, να δουλεύω σε μια αίθουσα που έχει υλικοτεχνικό εξοπλισμό, εννοώντας πάντα υπολογιστή, διαδραστικό ή προτζέκτορα. Αυτό και να έχουν και τα παιδιά πρόσβαση σ αυτό για εγώ το βλέπω πρακτικά ο οργανικά δεν ξέρω ακριβώς δεν το καταλαβαίνω. Πώς το εννοείς.

- Να σας πω. Σίγουρα είναι μέχρι ένα βαθμό αυτό που μου είπατε για το πρακτικό κομμάτι στην καθημερινότητα της τάξης. Αυτό αφορά αυτή την ερώτηση, αλλά από τη στιγμή που είναι και στις γενικές ερωτήσεις. Πιστεύω ότι θα θέλαμε εδώ παραδείγματα. Ίσως για κάποια εργαλεία που μπορεί να είναι καινοτόμα στο πρόγραμμα τώρα.

Ωραία κατάλαβα τι εννοείτε; Κοιτάζτε να δείτε έτσι και πάλι να το απλοποιήσω που έχει σχέση με την καινοτομία. Σαφώς κοιτάζτε τα προγράμματα, δηλαδή ένα ένα πολύ απλό παράδειγμα, ένα πρόγραμμα ζωγραφικής. Λέω ή είναι το παιδί; Να μπορεί να το χει τα παιδιά ξέρουν να χειρίζονται πολύ καλύτερα. Σκοπός, ο ψηφιακός, δηλαδή η ψηφιακή σχέση με την ψηφιακή τεχνολογία, είναι αμαρτία να μπορεί το παιδί να συμμετέχει, να κάτσω στον υπολογιστή, να δημιουργήσει μια εικόνα μέσω αυτού του προγράμματος, να χρησιμοποιήσει μικρές εικόνες από ήδη έτοιμες και να συνθέσει ένα κολλάζ σας. Λέω τώρα ότι μου έρχεται στο νου να μπει σε ένα πολύ απλό πρόγραμμα, γιατί το έχω κάνει αυτό.

Ένα moniemaker να το πω και να να δημιουργήσει ένα πρόγραμμα τελείως απλό μοντάζ να κάνει με απαλή πολύ απλά προγράμματα και εννοώ εννοώ ελεύθερα προγράμματα. Να κάνει επεξεργασίας είκο- επεξεργασία εικόνας και αυτοί μετά να την φωτογραφήσει το έργο του να μπει μέσα να κάνει επεξεργασία εικόνας και να το διαφοροποιήσει. Πάρα πολλά μπορώ να σας πω δηλαδή και ακόμα και αν επειδή το δούλεψα έτσι αρκετά πώς και με τι τεχνικές και με τις διαφορετικές τεχνικές, εννοώντας φωτογραφία εικόνας, στιγμιότυπο να ζωγραφίζει και επί τόπου να φωτογραφίσει το στιγμιότυπο και να συνθέτει την πινελιά πινελιά και να δημιουργεί κινούμενο σχέδιο. Δηλαδή είναι άπειρες οι δυνατότητες που μας δίνει η τεχνολογία. Το ζητούμενο είναι εμείς να είμαστε διαθέσιμοι και να έχουμε 5 απλά πράγματα στη διάθεσή μας αυτό.

- Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να είναι **αρκετά ανοικτό** ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, **προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες** και **συμπεριληπτικό** ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του Π.Σ ως προς καθένα από τους τρεις στόχους και σχετική τεκμηρίωση).

Παρότι σας λέω είμαι ακουστικός τύπος, οπτικός Τύπος, συμφωνώ απόλυτα. Δηλαδή το νέο πρόγραμμα σπουδών είναι ανοικτό ευέλικτο διαθέσιμο άμεσο και καλύπτει όλα αυτά που μου είπατε. Εξαρτάται και η ανοιχτότητα του. Έχει να κάνει με το ότι εμένα μου δίνει τη δυνατότητα να δημιουργήσω το εκάστοτε διδακτικό μου σενάριο με τα αντίστοιχα σχέδια μαθήματος. Να το εφαρμόσω, να του να το προσαρμόσω και να το επαναπροσδιορίσω. Δηλαδή θεωρώ ότι σε αυτό το κομμάτι η επιτυχία είναι 100%. Και δεν μιλάω θεωρητικά, δηλαδή ότι ξέρετε σας λέει δεν είμαι και καθόλου θεωρητική, ενώ πρακτικά τελείως πως μπαίνω στην τάξη ότι η ελευθερία που μου δίνετε να έχω το διδακτικό μου σενάριο και στην πορεία να το αλλάζω στην πορεία, να δω

πως μπορώ να το προσαρμόσω σε μαθητές που έχουν όντως ιδιαίτερα θέματα θα τα έλεγα I. Είναι παιδιά που ιδιαίτερη κατηγορία που δεν μου αρέσει αυτή η λέξη. Αυτό το πρόγραμμα, το νέο πρόγραμμα σπουδών μου δίνει τη δυνατότητα να το κάνω στο βαθμό, όχι στο βαθμό 100%.

- Οι κατασκευαστές του ισχυρίζονται ότι με το νέο Π.Σ το μάθημα αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά : **τη δημιουργική πράξη, καθώς και την οπτική αντίληψη, την καλλιέργεια του αισθητικού κριτηρίου και την παραγωγή νοημάτων μέσα από την επαφή με την τέχνη και τον οπτικό πολιτισμό**
 - 1. Δημιουργική πράξη: Παραγωγή μορφών και νοημάτων μέσα από την εικαστική πράξη. – 2. Η συνάντηση με το έργο: Αντίληψη, ερμηνεία και απόκριση στις εικαστικές τέχνες. – 3. Σύνδεση με τη ζωή Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. (Δώστε παραδείγματα). Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Να ξερετε για αυτο λεω με μπερδευει λιγακι πόσο του ορατά ποσοστό η διατύπωσή μου είναι λίγο; Κοιτάζτε να δείτε. Όταν εγώ πάω να παρουσιάσω ένα έργο γι αυτό δεν καταλαβαίνω πώς το πόστο όταν δημιουργώ ένα διδακτικό σενάριο. Και το θέμα μου είναι η τέχνη σε σχέση με το περιβάλλον. Διαμορφώνει ένα μάθημα. Βάσει αυτού, το χρησιμοποιώ και τα νέα εργαλεία, τα εκπαιδευτικά που είναι το sketchbook που είναι το πορτοφόλιο, γίνεται ορατό. Καταρχήν έτσι πολύ απλά γιατί έτσι σας λέω οι ερωτήσεις λίγο ακόμα δεν μου είναι δυσνόητη. Και που είναι ένα από τα πιά, έτσι καινοτόμα εργαλεία ή είναι εικαστικό ημερολόγιο; Στην ουσία έχει το παιδί τη δυνατότητα να περιγράψει από την αρχική σκέψη τη διαδικασία, την κατανόηση, την αλλαγή μέσα από σημειώσεις, μικρά σχέδια, φωτογραφίες, κάτι που βρήκε κάπου, κάτι που του έκανε πάρα πολύ εντύπωση. Να αφήσει αυτή την ιδέα για λίγο και μετά να επανέλθει, να επέμβει ξανά. Αν αυτό εννοείτε το πορτοφόλιο, όπου επίσης είναι μια συλλογή από από έργα. Αν εννοείτε αυτό; Δεν ξέρω αν καταλαβαίνω την ερώτηση, σωστά;

Κοίταξε, δεν ξέρω γιατί με δυσκολεύει ερώτηση, εμένα δεν είναι ξεκάθαρη ερώτηση, γιατί μπορώ να μιλήσω για κάτι σαν το καταλαβαίνω. Για παράδειγμα ένα καινοτομία είναι οπτικός γραμματισμός, έτσι που το συζητάμε οπτικός γραμματισμός είναι ο τρόπος, είναι πολλά πράγματα. Οπτικός γράμμα. Ορισμός, αλλά ένα κομμάτι του είναι ο τρόπος με τον οποίο το παιδί κατανοεί τη λειτουργία μιας εικόνας. Είναι η δομή και η ανάλυση μιας εικόνας ή ενός έργου τέχνης. Αυτό αποτυπώνεται στην πορεία από κάποιες ερωτήσεις, δηλαδή αν εγώ έχω δημιουργήσει μια δράση; Βάσει αυτού, ένα διδακτικό σενάριο βάσει αυτού. Το αποτέλεσμα αποτυπώνεται στην πορεία και στην εξέλιξη αυτού του σεναρίου και των διδακτικών και των συγγνώμη και των σχεδίων μαθήματος. Γιατί το παιδί στην Πορεία Αρχίζει και κατανοεί

γιατι βλεπει μια εικόνα και κατανοεί αυτό είναι έτσι το φως είναι από δω, το χρώμα έχει επιλεγεί έτσι και αυτό μιλώντας πάντα για τον οπτικό γραμματισμό και πως να το πω το ρόλο που παίζει η εικόνα στη διαφήμιση; Το ρόλο που παίζει η εικόνα στην καθημερινότητα. Είναι δηλαδή η αποτύπωση, μια διαδικασία ενεργητική η οποία απορρέει στην ουσία από την προηγούμενη εργασία που έχει γίνει για αυτό λίγο με δυσκολεύει η ερώτηση. Σας είπα ένα άλλο παράδειγμα, αλλά και πάλι η ερώτηση ήταν μου λέει;

- Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Πιστεύω ότι θα με βοηθήσει και θα σας πω με ποιον τρόπο ότι και με απελευθερώνει και με βοηθάει σας το πα και πριν σε προηγούμενη ερώτηση που μου τέθηκε κοιτάζτε, από τη στιγμή που δημιουργώ διδακτικά σενάρια και τα βάζω σε εφαρμογή στη χρονιά ένα ένας αριθμός διδακτικών σεναρίων. Αυτά όλα έχουν και ένα υλικό πίσω. Εννοώ έργα μαθητών, έκθεση δηλαδή πλαισιώνονται από ένα υλικό χειροπιαστό. Από την άποψη της καλλιτεχνικής δημιουργίας, αλλά και της. Εκπαιδευτικής διαδικασίας γενικότερα. Αυτό το κράτησε, φυλάσσεται στο σχολείο. Οπότε είτε εγώ φύγω από το σχολείο αλλάζω σχολείο έρθω σε επαφή με συναδέλφους και λοιπά αυτό το υλικό μένει και προστίθεται νέο και νέο και νέο ή στο ίδιο υλικό γίνονται διορθώσεις γίνονται γιατί όλα αυτά λειτουργούν και λίγο. Σπειροειδή τρόπο, πώς να σας πω; Οπότε αυτόματα δημιουργείται; Πώς να σας πω ένα ντεπώ; Διδακτικών σεναρίων και είναι μια καλή πώς να το πω; Ναι, είναι αυτό με το οποίο θα υπάρχει και η εξέλιξη γιατί μπαίνει στην εφαρμογή και πάει λέγοντας, προστίθεται, προστίθεται και πάει λέγοντας, εμπλουτίζεται, Αυτή είναι η λέξη.

Ειδικότερες ερωτήσεις για επιμέρους στοιχεία του νέου προγράμματος σπουδών

- Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι ως τέτοια τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ και πόσο βοηθητικά είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος; (αξιολόγηση του βαθμού σαφήνειας, αξιολόγηση της σαφήνειας ως προς τη διάκριση σε Γνώσεις-Δεξιότητες-Στάσεις και Αξίες, του βαθμού καθοδήγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του βαθμού σύνδεσής τους με το περιεχόμενο και τις προτεινόμενες δραστηριότητες, το βαθμό κάλυψης των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα)

Για πείτε μου. Πάντα τα αποτελέσματα είναι βοηθητικά, δηλαδή αν δεν ξέρω πού θέλω να πάω, πώς θα πάω κάπως έτσι; Είναι πολύ καλά διατυπωμένα. Μένει εμείς οι εκπαιδευτικοί του κλάδου αυτού να το βάλουμε σε εφαρμογές. Αυτή είναι η γνώμη μου.

- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο (ύλη)** που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; (αξιολόγηση του περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα με βάση την ηλικία των μαθητών και τις προγενέστερες γνώσεις τους, ως προς την επιστημονική του εγκυρότητα)

Πλούσιο δεν έχει αναιρέσει το προηγούμενο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών απλά έχει προσθέσει, το έχει δηλαδή κάνει πιο όχι αυτό που σας είπα και στην αρχή το είχε συνδέσει με την καθημερινή ζωή. Στηρίζεται είναι μαθητοκεντρικό που είναι πολύ σημαντικό και ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι κυρίως καθοδηγητικός που στηρίζεται για μένα κυρίως στην ενσυναίσθηση και στο να αφουγκράζομαι μο. Θεωρώ δηλαδή ότι το περιεχόμενο είναι πολύ καλά δομημένο

- Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Έχει προσαρμοστεί βάσει της, τι γίνεται; Χωρίζετε άλφα βήτα Γάμα δέλτα έψιλον σίγμα τα χωρίζετε βάσει της ηλικιακής ομάδας και προσαρμόζεται αναλόγως. Ναι, εγώ πιστεύω είμαι πάρα πολύ αισιόδοξη. Πιστεύω ότι θα λειτουργήσει καινοτομία. Και επειδή πάλι τα ίδια λέω, είναι σημαντικό ότι πια τα εμπλουτίζει προσθέτει. Και αυτά που προσθέτει είναι αυτά που χρειαζόμαστε. Γιατί αυτά που χρειαζόμαστε έχουν να κάνουν με τις του που έχουν με το περιβάλλον, έχουν να κάνουν αυτά που εμείς αντιμετωπίζουμε σαν εκπαιδευτικοί στην καθημερινότητά μας, με τις σχέσεις των παιδιών μεταξύ τους, με την με τις δεξιότητες, τις κοινωνικές πάντα δεξιότητες. Θεωρώ ότι μας λύνουν τα χέρια και ότι προσαρμόζονται στις ηλικιακές ομάδες, αλλιώς στην αλφαβήτα όλα διδάσκονται με διαφορετικό τρόπο.

- Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις **σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες** (περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη, κλπ); Δώστε παραδείγματα; (αξιολόγηση της κοινωνικο-πολιτιστικής εγκυρότητας του περιεχομένου του νέου Π.Σ.)
- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται** για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα αλλάζατε ως προς την ύλη για να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος; (αξιολόγηση της επάρκειας του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου για την κάλυψη της ύλης και διατύπωση βελτιωτικών προτάσεων)

Θα προσπαθήσουμε και κοιτάζετε να δείτε είναι ένα πολύ λεπτό θέμα αυτό. Αγαπώ πάρα πολύ τη δουλειά μου, αυτό μπορώ να σας πω. Μακάρι να χα άπειρες ώρες με τα παιδιά. Αυτοί αυτές όμως τις ώρες έχω στη διάθεσή μου και το ζητούμενο είναι να προσαρμόσω όσο το δυνατόν καλύτερα την ύλη, την ύλη μου, τις διδακτική μου ύλη, τα διδακτικά μου σεναρία. Στο χρόνο που διατίθεται.

- Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη **διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων**; (προτάσεις για αλλαγή στη διάταξη ή για προσθήκη/αφαίρεση ενοτήτων στο Π.Σ.)

Νομίζω όχι. Νομίζω τα παιδιά θα μου το πουν αυτά. Αυτό που με ρωτάτε τώρα δηλαδή θα εξαρτηθεί πάρα πολύ από το έμψυχο υλικό μου. Τα προσαρμόσω δηλαδή βάσει των δικών τους αναγκών.

- Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια **προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική** ισχυριζόμενοι ότι: «Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής». Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από **αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση**; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα (αναγνώριση του παιδαγωγικού προσανατολισμού του νέου Π.Σ. και τεκμηρίωση);

Πράγματι διαπνέεται από αυτή την προσέγγιση, πράγμα της με πολλά θαυμαστικά η τέχνη έτσι διδάσκεται. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος. Το νέο πρόγραμμα σπουδών που επιμένει. Και όχι επιμένει και προμοτάρει να το πω. Δεν βρίσκω και τη λέξη την κατάλληλη σε αυτήν στο εργαστήριο εικαστικών είναι θαυμάσιο έτσι δουλεύονται έτσι δουλεύονται; Οι τέχνες δεν υπάρχει άλλος δρόμος. Δουλεύεται δηλαδή ομαδικά συνεργατικά; Και πώς να σου το πω; Δεν έχω κάτι άλλο να προσθέσω σε αυτό, δηλαδή ή ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι πάντα καθοδηγητικός; Τα παιδιά αυτά ενεργούν όντως και τα παιδιά δημιουργούσε ομάδες.

- Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας; (βαθμός συμφωνίας με την προτεινόμενη παιδαγωγική προσέγγιση)

Θεωρώ ότι αυτή είναι η λογική δηλαδή. Πώς να σας το πω έτσι διδάσκεται αυτό το μάθημα

Ερωτήσεις για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ./Προτάσεις

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ;

Ακόμα νομίζω ότι είναι πολύ νωρίς για να απαντήσω εγώ σε αυτό.

- Λαμβάνοντας υπόψη την **επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων**, τις **υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων** θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες; (αξιολόγηση της εφαρμοσιμότητας του νέου Π.Σ. με βάση τα τρία κριτήρια, αναφορά σε πιθανές δυσκολίες στο πεδίο της εφαρμογής)

Κοιτάζτε, δυσκολίες υπάρχουν πάντα αν θέλουμε κιόλας να βρούμε δυσκολίες, δυσκολίες, βρίσκουμε το ζήτημα είναι πόσο εμείς είμαστε ευέλικτοι για να βρούμε τις λύσεις. Αυτό είναι η άποψή μου. Σίγουρα μπορεί να θεωρηθεί ένα πρόβλημα ή ότι δεν έχουν εργαστήριο χώρο όλα τα σχολεία. Ωραία αυτό στην πορεία μπορεί να αλλάξει. Μπορεί να βρεθούν λύσεις, μπορεί το μάθημα να προσαρμοστεί ή να δημιουργηθούν επιμέρους εργαστήρια. Σας λέω ένα παράδειγμα. Είναι στην πώς το λένε, είναι στο πόσο διαθέσιμοι είμαστε να δώσουμε λύσεις στα πράγματα. Το πορτοφόλιο μπορεί να θεωρηθεί ότι για μας τους Πε 0 8 είναι. Είναι μια διαδικασία αρκετά χρονοβόρα. Θεωρώ ότι ως δάσκαλοι και ως εικαστικοί, δηλαδή επειδή είμαστε ευτυχείς που έχουμε αυτή την ειδικότητα, θα βρούμε λύση. Αυτό όχι, θα βρούμε έτσι τυχαία λύση και πρακτικά εννοώντας στην καθημερινότητά μου, εγώ προσπαθώ και βρίσκω λύση.

- Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι **σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες** του που εντοπίσατε; Ποια ήταν τα **σημαντικότερα θετικά στοιχεία** του που διαπιστώσατε στην πράξη; (αναφορά στις σημαντικότερες δυσκολίες και πλεονεκτήματα από την πιλοτική εφαρμογή των Π.Σ.)

Δεν είμαι στο σχολείο που κάνει πιλοτική εφαρμογή.

- Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες **συγκεκριμένες προτάσεις** θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.; (συνοπτική διατύπωση συγκεκριμένων βελτιωτικών προτάσεων)

Κοιτάζτε, είμαι για μένα είναι πολύ. Νωρίς να σας απαντήσω σε αυτό εγώ που δεν δουλεύω στο σχολείο πιλοτικό. Και που έχω αρχίσει και εφαρμόζω στοιχεία από το νέο πρόγραμμα σπουδών υπό διερεύνηση. Δεν μπορώ να απαντήσω σε κάτι ακόμα. Είναι πολύ, πολύ νωρίς. Έτσι ένα εξάμηνο, δηλαδή μπορεί να έχω να σας πω κάτι, έχω να σας πω κάτι τώρα, τι να σας πω;

- Η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ;

Εξαιρετικά εξαιρετική επιμόρφωση. Θεωρώ όχι μόνο ότι λειτούργησε στο πλαίσιο της επιμόρφωσης ως τέτοια σε σχέση με το νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, αλλά λειτούργησε και. Εκπαιδευτικοί πώς να το πω; Βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου και των το αυτό που λέμε vision. Αυτό αυτή είναι η λέξη πάλι που εμένα μου κάνει της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Αυτό το ότι το όραμα να, το όραμα αυτό όχι εμπλουτίστηκε μόνο άνοιξαν, θεωρώ σε μένα προσωπικά άνοιξε δρόμος.

- Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Τώρα αυτό; Επιμόρφωση είναι. Για μένα ήταν ικανοποιητικότατο τη θεωρώ ότι η επιμόρφωση είναι πάντα χρήσιμες. Γενικότερα, η λέξη επιμόρφωση ότι πάντα μαθαίνουμε πάντα και όσο όταν μια επιμόρφωση με κάνει πιο ανοιχτή και μου δίνει οράμα είναι πάντα λειτουργική και μαθαίνουμε πως δια βίου δεν είναι κάτι κι αυτό είναι και το γοητευτικό στην εκπαίδευση. Δεν έμαθα σήμερα και αύριο για σας. Είμαι στην εκπαιδευτική διαδικασία 20 χρόνια και ακόμα μας ενώ και χαίρομαι που υπάρχει. Αυτή η πρόκληση; να μάθω να εξελιχθώ να διαφοροποιηθώ, να προσφέρω έτσι και διαφορετικά, δηλαδή εντάξει, είναι αυτή είναι η γοητεία

(Σ5)

Εισαγωγικές ερωτήσεις

Στοιχεία συνεντευξιαζόμενου

- Φύλο: *Γυναίκα*
- Ειδικότητα: *ΠΕ08*
- Σπουδές: *Πτυχίο Ανωτατή Καλών Τεχνών – Μεταπτυχιακό ΤΕΑΠΕ Πατρας*
- Χρόνια Υπηρεσίας: *10-11*
- Χρόνια Υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος: *0*
- Χρόνος πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος:

Ναι, ουσιαστικά το πρόγραμμα σπουδών που ακολουθούμε είναι αυτό που είχε γίνει το 2007. Και εκείνο έχουμε ως οδηγό μέχρι στιγμής. Τα νέα προγράμματα σπουδών, ανακοινώθηκαν το Μάιο του 2022. Με την... μέσα από την επιμόρφωση έγιναν γνωστά και στο ευρύτερο κοινό. Μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν εεε είχαν δημοσιοποιηθεί. Οπότε η προηγούμενη σχολική χρονιά που τελείωνε τον Ιούνιο του 2022 δεν υπήρχε επιμόρφωση για να γίνει εφαρμογή; Ουσιαστικά μην είμαστε στην ίδια χρονιά [χαμογελο] που έχουν δημοσιοποιηθεί οπότε ξεκίνησε η νέα χρονιά τώρα, το Σεπτέμβριο του 22 και μόλις πριν 3 μήνες δημοσιοποιήθηκαν οπότε; ... Ούτε πέρα από μας που είμαστε τα 11 άτομα που έχουμε επιμορφωθεί, δεν υπάρχει άλλος που να μπορέσει να τα εφαρμόσει. Αν... αν υπήρχε αυτή η εντολή.

- Πως οργανώνεις το καθημερινό σου μάθημα;

Εεεμ... Πάμε ανά... ανά 2 τάξεις, εεε... όπως είναι και τα διδακτικά πακέτα που υπάρχουν ήδη στο πρόγραμμα σπουδών που είναι από το 2007, όπως προείπα. Πρώτη Δευτέρα Τρίτη, Τετάρτη και Πέμπτη έκτη. Ξεκινάμε με κάποιες ασκήσεις στην αρχή της χρονιάς για να δούμε εεεμ τα παιδιά πώς αντιλαμβάνονται και πώς χειρίζονται τα υλικά. Να γνωρίσουμε δηλαδή τα παιδιά γιατί εμείς κάθε χρόνο είμαστε και σε διαφορετικό σχολείο συνήθως. Και από κει και πέρα, όταν δούμε και τις δυνατότητες των παιδιών και εμείς τι μπορούμε να κάνουμε, οργανώνουμε και μαζί με τα επετειακά και στήνουμε το πρόγραμμά μας.

- Σε ποια στοιχεία-υλικά στηρίζεσαι για αυτό;

Τα πιο κοινά είναι εε που μπορούν και εύκολα να μεταφέρουν τα παιδιά – Δεν - καταρχάς δεν - εε εγώ δουλεύω 12 χρόνια δεν υπάρχει εργαστήριο σε κανένα σχολείο. Εεμ.. δεν έχω... δηλαδή μπαίνω μέσα στην στην αίθουσα που κάνουν τα παιδιά το πρωινό τους μάθημα το καθημερινό

τους μάθημα. Δεν έχω δική μου αίθουσα, ας πούμε ή γιατί το... το μάθημα είναι θα πρέπει να είναι εργαστηριακό. Να υπάρχει δηλαδή εργαστήριο εικαστικών για να υπάρχει το τρεχούμενο νερό, να καθαρίζονται τα πινέλα, να υπάρχει χώρος για να αφήνουν τα παιδιά τα υλικά τους. Αυτό δεν υπάρχει οπότε αναγκαζόμαστε και εμείς να ακολουθήσουμε ό,τι τα παιδιά μπορούν να φέρουν στο σχολείο. Ξεκινούμε από τις ξυλομπογιές, ε.. τους μαρκαδόρους, λαδομπογιές, λαδοπαστέλ και μετά ζητάμε να φέρουν τα παιδιά νερομπογιές ή τέμπερες. Εμ, τα πρώτα υλικά, μετά έχουμε εννοείται και τα μολύβια, τις γόμες τους για σχέδιο σκίτσο και πιο εξεζητημένα με κόλλες, μετά χειροτεχνίες, κολάζ, κατασκευές και υπάρχουν και εε...εμ Εγώ αρκετές φορές ας πούμε έχω χρησιμοποιήσει, έχουμε κάνει γλυπτική, έχουμε κάνει τρισδιάστατες τρισδιάστατες κατασκευές. Εεε... Όπου χρησιμοποιούμε ατλακόλες χρησιμοποιούμε χαρτοπολτό ...έχουμε κάνει χάρτωμα. Έχουμε φέρει φελιζόλ και έχουμε κάνει τις τρισδιάστατες κατασκευές. Έχουμε κάνει με χαρτόνια από κούτες από μεγάλα από μεγάλες οικιακές συσκευές από ψυγεία. Ας πούμε. Που είναι πιο χοντρό χαρτόνι τους έχουμε κάνει π χ. Επετειακά ένα έλκηθρο! Μεγάλο! που έμπαιναν τα παιδιά μέσα και καθόντουσαν 2 ή 3 μαθητές. Δηλαδή κατασκευές και τα υλικά είναι από μικρά μέχρι αρκετά μεγάλα.

Συγγν- εεε να προσθέσω; Να προσθέσω ότι στα υλικά. Έχουμε κάνει και τοιχογραφίες, οπότε μπαίνουμε και στην εμ στην εφαρμογή χρησιμοποιούμε υλικά πλαστικά πλέον με πινέλα στον έξω χώρο του σχολείου και στον εσωτερικό έχει τύχει και έχω κάνει και στον εσωτερικό χώρο του σχολείου με τα παιδιά! Προσπαθώ έτσι λίγο να αναφέρω όλα τα υλικά που έχω χρησιμοποιήσει εγώ αυτά τα έτη που έχω δουλέψει.

Γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών

- Ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών; (γενική εκτίμηση, τοποθέτηση για το νέο πρόγραμμα σπουδών, σύντομη τεκμηρίωση αυτής της γενικής γνώμης)

Εεεε... ηη... η πρώτη μου εικόνα είναι ότι εμ καλύπτει ένα μεγάλο εύρος εε από εε να το πω; πεδίων; Εεε.. από την άλλη όμως είναι και αρκετά μεγάλο και μμ.. χρειάζεται και άτομα τα οποία να έχουν ένα επίπεδο εε θεωρητικό, αρκετά υψηλό. Για να... για να το κατανοήσουν πλήρως, όχι ότι δεν μπορούν και άτομα που έχουν απλά τελειώσει τη σχολή καλών τεχνών. απλά θεωρώ ότι θέλει αρκε- δηλαδή πρέπει να κάνεις αρκετές συσχετίσεις για να μπορέσουν να το κατανοήσουν πλήρως, θέλει δηλαδή αρκετή- αρκετό διάβασμα για να.. ομ..δεν ξερω αν γινομαι κατανοητη;

Ερ: όχι, όχι καταλαβαίνω απόλυτα...

Θέλει δηλαδή - ναι, είναι τόσο ανοιχτό στη στο να πιάσει όλα τα πεδία που είναι τα εικαστικά που αρχίζει και γίνεται υπέρ-υπέρογκο. Το οποίο από τη μία είναι καλό, από την άλλη όμως θέλει αρκετή μελέτη και αρκετό χρόνο για αυτό δηλαδή πιστεύω ότι με..ότι θα περάσει αρκετός χρόνος για να μπορέσουμε ένα να πούμε ότι το γνωρίζουμε αρκετά καλά.

- Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο; Πως κρίνετε (αξιολογείτε) αυτή τη διαφοροποίηση; (αναγνώριση πιθανών στοιχείων διαφοροποίησης και αξιολογική σύγκριση μεταξύ του νέου και του υφιστάμενου Π.Σ.)

Εμ.. Το προηγούμενο πρόγραμμα είχε τους οριζόντιους και τους κάθετους άξονες, στο οποίο ήταν αρκετά επιγραμματικά. εμ.. και ουσιαστικά σε άφηνε αρκετά ελεύθερο να ακολουθήσεις ο κάθε εικαστικός να ακολουθήσει εμ..εε.. ό,τι εκείνος θεωρούσε πρόπον για την καθημερινότητα και για το καθημερινό του μάθημα και για το και για τη και για το προγραμματισμό του. Εμ.. ισχύει και το ίδιο στο καινούργιο πρόγραμμα, εμ.. απλά είναι θεωρώ ότι έχει μια έτσι νότα, όπου θα πρέπει να σημειώνεις καθημερινά, εε.. να αναστοχάζεσαι σε μεγά- και αρκετά συχνά εε.. και δυστυχώς αυτό είναι το ένα έτσι που εμένα λίγο με προβληματίζει, γιατί κάνουμε μάθημα πολλές φορές σε ας πούμε στην τρίτη, τέταρτη πέμπτη και έκτη έχουμε μία ώρα την εβδομάδα. Είναι πολύ δύσκολο... εγώ που είμαι φέτος σε 3 σχολεία είναι πολύ δύσκολο να έχω όλο αυτό το... τον προγραμματισμό σε σε μια σε ένα χαρτί συνέχεια. Πότε θα κάνω τον το πρακτικό μου κομμάτι με τα παιδιά; εάν μόνιμα σημειώνω με τις αξιολογήσεις... με όλα αυτά.. με- το οποίο μέσα του πρόγραμμα αναφέρει ότι το κρατάς ένα χαρτί για σένα. δεν ξέρω αν γινομαι κατανοητη. δηλαδή στο το προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών σε άφηνε αρκετά ελεύθερο, εδώ, όχι ότι δεν σε αφήνει, απλά θα πρέπει να μπαίνεις σε μια διαδικασία συνέχεια να συσχετίζεις, να ε.. να αναφέρεις, να βάζεις και τα παιδιά σε μια μορφή αυτοαξιολόγησης εμ... είναι λίγο έτσι πιο; μμμ [προσπαθώ να βρω τη λέξη] εμ.. πιο αργό να το πω; με όχι αργό εεμ...

- Χρονοβόρο;

Ναι. Δηλαδή θα χρειαστείς να αφιερώσεις αρκετό χρόνο εε π.χ. ας πούμε αναφέρει μέσα ότι μπορούμε να κανουμε να φωτογραφίσουμε τα παιδιά. τα έργα των παιδιών όχι τα παιδιά τα εργα και να τα ποστάρουμε στο σε ένα χώρο ψηφιακό με κάθε... ή να το αφήσουμε σαν απόθεμα στο σχολείο. αν εγώ είμαι με τη φωτογραφική μηχανή συνέχεια, αυτό θέλει χρόνο να τα βάλεις, να τα. α χωρίσεις ανά τμήμα να το κάνεις κάθε φορά. να αφήσεις πίσω υλικό να δει ο επομένος δασκάλος των εικαστικών. Αυτό είναι πολύ πολύ ωραίο, αλλά για να γίνει πιο πρακτικό στο στο καθημερινό μάθημα είναι δύσκολο να δηλαδή θα πρέπει να αφιερώσει σε έξτρα χρόνο ακόμη

περισσότερο για. του νατο οργάνωσης αυτό θα πρέπει να μείνει στο σχολείο περισσότερες ώρες να αφιερώσεις από τον προσωπικό σου χρόνο πάρα πολύ που ήδη αφιερώνουμε να ετοιμάσουμε κάποια πράγματα, να μπορέσουμε να έχουμε μια παρουσίαση στο σχολείο, να μιλήσουμε στα παιδιά, να ετοιμάσουμε. υπήρχε στην ιστορία της τέχνης να. δεν ξέρω αν γίνομαι κατανοητή ήδη δηλαδή αυτό γίνεται απλά το καινούργιο πρόγραμμα σπουδών θέλει ακόμη περισσότερο να συμβαίνει αυτό και νομίζω ότι. είναι στην πραγματικότητα τη σχολική στην καθημερινή, έτσι όπως έχουν τα πράγματα που δεν υπάρχει εργαστήριο, δεν υπάρχει οργάνωση. είναι δύσκολο όταν εγώ μπαίνω σε κάθε τάξη και κάθε προσφορά πρέπει να προσαρμόσω, να δω αν δουλεύει ο υπολογιστής της τάξης, να δω αν προβάλλεται από τον προτζέκτορα του, του ενός σχολείου αν δουλεύουν τα ηχεία για να τους δείξω ένα βίντεο και κάθε φορά που θα πρέπει να μπαίνω μέσα στην τάξη, να ανοίγω ένα μηχάνημα. το οποίο θα θέλει κάποιο χρόνο να ψάξουν, να βρουν να συνδέσω τα δικά μου τα αντικείμενα για να μπορέσω να προβάλλω ή να τα υπάρχουν καπου στο ίντερνετ. αν υπάρχει η σύνδεση στο ίντερνετ στη συγκεκριμένη τάξη και αν δουλεύει. ε αυτά είναι χρόνος να πρέπει να κλείσω. πριν χτυπήσει το κουδούνι να είναι όλα στη θέση τους και να τα βρει ο επόμενος εκπαιδευτικός μετά από μένα. αν εγώ είχα το εργαστήριο μου και ήξερα το πρόβλημα που αντιμετωπίζω π.χ. ο υπολογιστής δουλεύει, έχω κάνει την προετοιμασία μου και είμαι έτοιμη και έχω τις τάξεις μου να δείξω αυτό αυτό και αυτό και τα έχω προετοιμάσει από το πρωί. θα έχω πάει πιο νωρίς στο σχολείο, θα ήταν πολύ πιο εύκολο. θα μπορούσα να φωτογραφίσω στον έναν υπολογιστή, να κάνω την οργάνωσή μου στο φάκελο από το κάθε παιδί. θέλω να πω ότι είναι δύσκολο να εφαρμοστεί στη σημερινή σχολική πραγματικότητα. έτσι όπως αυτά που ζητάει το νέο πρόγραμμα σπουδών από τη μια μεριά είναι πολύ ωραίο γιατί έχει γίνει μια πάρα πολύ όμορφη προσπάθεια. και πραγματικά βλέπουμε αυτό που μας έλειπε, ότι θέλαμε κι άλλα πράγματα, ψηφιακές μορφές τέχνης, την να μπουν μέσα χαρακτηριστικά και γνωρίσματα της μοντέρνας τέχνης που δεν τα είχαμε τόσο πολύ. τη σύνδεση του έργου με την καθημερινή ζωή, τη συνάντηση με το έργο αυτά έλειπαν από το προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών. τώρα όμως βλέπουμε ότι συνδέονται, αλλά είναι δύσκολα στη σχολική πραγματικότητα να. εφαρμοστούν στο 100% εν ολίγοις.

- Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα **στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος** όπως αυτή καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Που εντοπίζετε αυτά τα στοιχεία στο νέο Π.Σ; (αναγνώριση των βασικών στοιχείων που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος σύμφωνα με το νέο Π.Σ και τεκμηρίωση των σχετικών απαντήσεων)

Για να καταλάβω ποια είναι τα νέα στοιχεία που φέρνει το πρόγραμμα σπουδών στα εικαστικά; στο μάθημα; Νομίζω ότι όλο το πρόγραμμα σπουδών ΕΕ αναφέρεται στο στο μάθημα των εικαστικών με τον τρόπο που πρέπει να γίνεται. Για την ...Δεν μπορώ να... Τι εννοούμε φυσιογνωμία του μαθήματος; Με ποιο όρο το εννοείτε; Ας πούμε, οι 3 πτυχές αυτού που ανέφερα και πριν στην προηγούμενη ερώτηση; η δημιουργική πράξη;

Ε π.χ. ας πούμε έχει ένα κομμάτι στα θεματικά πεδία που αναφέρεται στον οπτικό και υλικό πολιτισμό. Εε...Όπου αυτό είναι πολύ καλό που μέσα σε αυτό μπορούμε να εντάξουμε που εε εμ να μιλήσουμε για τα ψηφιακά εικονικά μουσεία, για την τέχνη και την κοινωνία, τα μηνύματα που περνούν μέσα από τη από την τέχνη. Εεε.. έχουμε στην αισθητική αξία και την κριτική των έργων σε άλλο θεματικό πεδίο. Όπου μπαίνουμε πλέον σε μια διαδικασία να ερμηνεύσουμε, να συνδέσουμε τα εικαστικά έργα με το πολιτισμικό πλαίσιο και με το ιστορικό τους, να μιλήσουμε περισσότερο. Για τις εφαρμοσμένες τέχνες και τις ψηφιακές μορφές τέχνης, όπως προείπα που έλειπαν από το προηγούμενο πρόγραμμα. Έχουμε τα δημιουργικά επαγγέλματα που αναφέρονται μεν στο προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών, αλλά είναι [...] μεμονωμένα ο αναφέρει, ας πούμε το περίγραμμα του ζωγράφου δεν το αναφέρει, αναφέρει του φωτογράφου Π χ. Εδώ μπορούμε να αναφερθούμε είναι οι... πιο πολύ... είναι είναι... στην... μπαίνουμε δηλαδή και στα πιο σύγχρονα επαγγέλματα. Στο γραφίστα. μπορούμε να πούμε για αυτά. Τι άλλο να πω; έχουμε τη μιλάμε για την ενσυναίσθηση για τα συναισθήματα; Μιλάμε για τις κοινωνικές τάσεις μέσα από τις εικαστικές τέχνες. Αυτό είναι κάποια που μπορώ να πω γιατί και πάλι χρησιμοποιούμε και το και την ΤΠΕ μέσα στη στην τέχνη που γίνεται πλέον [...] Εφόσον υπάρχει ή υπάρχουν υπολογιστές, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ένα και να παράγουμε ψηφιακά έργα και να δείξουμε στα παιδιά μέσα από τις απ'τον υπολογιστή, να τα φέρουμε πιο κοντά σε έργα καλλιτεχνών. Τα ψηφιακά μουσεία.

- Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δυο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ. Δικαιολογήστε την απάντησή σας. (διάκριση ανάμεσα σε **Π.Σ. ακαδημαϊκού χαρακτήρα** ή σε **Π.Σ. για τον Πολίτη και το λειτουργικό του εγγραμματισμό**)

Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

Νομίζω ότι. Μπορώ να πω ότι το β γιατί μπαίνουμε σε μια διαδικασία να κατανοήσουμε το έργο τέχνης, να το συνδέσουμε με την καθημερινή ζωή, που είναι το ένα από τα strands στο νέο πρόγραμμα σπουδών. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι και θέση Α δεν εμπεριέχεται στο πρόγραμμα σπουδών; και τι εννοώ; είπατε ότι με βάση το πρόγραμμα σπουδών θα χρησιμοποιήσουν τις γνώσεις τους για τις ακαδημαϊκές τους σπουδές. Αυτό δεν είπατε για τη θέση Α; Ναι. Ο τρόπος που δουλεύουν τα παιδιά στα εικαστικά. Οι συσχετισμοί που κάνουν οι αναδύμενες λύσεις η δημιουργικότητα αυτά είναι εφόδια που θα τα χρησιμοποιήσουμε ούτως ή άλλως. Στον ακαδημαϊκό τους, στην ακαδημαϊκή τους σχολική ζωή, στον ακαδημαϊκό τους δρόμο, ο τρόπος δηλαδή που μαθαίνουμε να δουλεύουμε στο σχολείο μέσα από τα εικαστικά και πόσο μάλλον μέσα από το νέο πρόγραμμα σπουδών. Δηλαδή θέλω να πω ότι και οι 2 θέσεις έχουν [...] μέσα τους τα νέα προγράμματα σπουδών. Και οι 2 είναι σωστές, απλά εγώ θα την κάνω προς την δεύτερη γιατί έχουμε όπως αναφέραμε πριν το δέκατο θεματικό πεδίο έχουμε αναγνώριση και διαχείριση συναισθημάτων μέσω της επαφής με την εικαστική δημιουργία. Έχουμε την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης, έχουμε ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, ικανοτήτων συνεργασίας και σύνθεσης απόψεων, καλλιέργεια θετικών κοινωνικών στάσεων μέσα από τις εικαστικές τέχνες, οπότε. Αυτό και μόνο. Δουλεύεται και είναι από τα από τις δεξιότητες που θέλουμε οι αυριανοί πολίτες να έχουν. Έτσι δεν είναι;

Ναι, ναι, συμφωνώ απόλυτα.

Και και πέρα από όλα αυτά, αν δούμε και λίγο την τέχνη, δηλαδή αν πάρουμε το πρόγραμμα σπουδών και δούμε. Αυτό τό τα θεματικά τους πεδία μπορούμε να δούμε και. Πράγματα που μπαίνουν στη δεύτερη θέση. Και μπορούμε δηλαδή ακόμη και την κριτική και την κατανόηση των έργων τέχνης. Η τέχνη ως έκφραση ιδεών και συναισθημάτων έχουμε και την αποδοχή της διαφορετικότητας μέσα από την τέχνη και αυτό είναι κάτι που το θέλουμε για τους πολίτες. Μπορούμε να δούμε ένα εικαστικό έργο μέσα από το ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο, οπότε ερχόμαστε σε επαφή με κάποια στιγμή στην ιστορία μιας άλλης κοινωνίας και μπορούμε να δούμε στοιχεία εκεί και να αναγνωρίσουμε κάτι διαφορετικό από εμάς. Οπότε αν δηλαδή ψάξουμε θα βρούμε ... Αρκετά σημεία που η θέση Β και τα νέα προγράμματα σπουδών έχουν.

- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει **οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ**; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης των ΤΠΕ)

Συγκεκριμένα, σε ποια θεματικά πεδία π χ ή αν. Αυτό που είπα π.χ στο τέταρτο θεματικό πεδίο οπτικός και υλικός πολιτισμός... εε.. έχουμε επαφή με το έργο τέχνης μέσω ΤΠΕ, επισκέψεις σε ψηφιακά εικονικά μουσεία. Ναι, σε άλλο σημείο [...] ε ένα λεπτάκι. Έχουμε ΤΠΕ στο ένατο θεματικό πεδίο ως μοχλός ανάπτυξης ομαδοσυνεργατικών και μαθητοκεντρικών προσεγγίσεων. Έχουμε ψηφιακή πρόσβαση στον πολιτισμό, έχουμε παραγωγή εικαστικού έργου με ψηφιακά εργαλεία. Πού αλλού μπορούν να να; ένα λεπτάκι; Έχουμε π.χ. στο τρίτο θεματικό πεδίο θέματα από τη μαζική ποπ κουλτούρα, τα ΜΜΕ και το Διαδίκτυο που αυτά αμιγώς χρησιμοποιείς ψηφιακά μέσα για να μπορέσεις να να εισέλθεις στο Διαδίκτυο, έτσι; Έχουμε χιούμορ και εικόνα που αναγκαστικά την εικόνα δε θα την πάρεις μόνο από τον περιοδικό Τύπο; θα την πάρεις και από το ψηφιακό περιοδικό Τύπο. Έχουμε π.χ. την αφήγηση και την ιστορία που εκεί θα χρειαστείς πάλι ΤΠΕ για να μπορέσεις και να εκτυπώσεις και να σκανάρεις και να εισάγεις και να πώς το λένε; τροποποιήσεις, εικόνες και να να τις χρησιμοποιήσεις, έχουμε τις λέξεις και τους ήχους στο δεύτερο θεματικό πεδίο, όπου μπορείς να ηχογραφήσεις, να παράγεις, να δημιουργήσεις εε ή ήχους και τραγούδια και να κάνεις εε ψηφιακό, ηχητικό έργο. Ναι, ναι και στο πρώτο θεματικό πεδίο πάλι υπάρχουν οι ψηφιακές μορφές τέχνης, υπάρχουν εφαρμοσμένες τέχνης, οι εφαρμοσμένες τέχνες; Ναι. Νομίζω είναι σε αρκετά πεδία.

- Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να είναι **αρκετά ανοικτό** ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, **προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες** και **συμπεριληπτικό** ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του Π.Σ ως προς καθένα από τους τρεις στόχους και σχετική τεκμηρίωση).

Μπορούμε να εε προσαρμόσουμε το πρόγραμμα εε μέσα στην τάξη εεμ Σε μου είπατε σε σε μαθητές με διαφορετικές μαθησιακές δυσκολίες, έτσι δεν είναι;

- Με διαφορετικές ικανότητες. Ναι, που έχουν ιδιαίτερες ανάγκες, αλλά ότι οι κατασκευαστές θεωρούν ότι είναι και συμπεριληπτικό ώστε να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα.

Από τη στιγμή που φέρνουμε τα έργα τέχνης σε ένα καθαρά αμιγώς πολιτιστικό πολιτισμικό αποτέλεσμα, γιατί κάθε έργο είπαμε, όπως είπαμε και πριν είναι φτιαγμένο σε ένα ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο, έτσι είναι φα φα από τη στιγμή που φέρνουμε τα παιδιά σε επαφή με κάτι

τέτοιο, μπορεί. Έχουμε να τους δείξουμε τη διαφορετικότητα, η οποία υφίσταται μέσα στην τάξη εκείνη τη στιγμή πολιτισμικά. Έτσι μπορούμε να να δουλέψουμε σε αυτό το κομμάτι σε αυτό συμφωνώ, μπορούμε; Και μπορούμε να να χρησιμοποιήσουμε και τη διαφορετική εε το διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο αν θέλετε να το αναφέρουμε έτσι των παιδιών για να τα συνδέσουμε σε κάποιο εικαστικό έργο, αυτό μπορούμε να το χρησιμοποιήσουμε. Το έχει μέσα το το έργο. Θα μπορούσαμε πολλά πράγματα να κάνουμε. Θέλετε συγκεκριμένα να σας πω; Γι αυτό; μπορούμε...

Εγώ σας πω εγώ χρειάζομαι ένα παράδειγμα αξιολόγησης του βαθμού που ο κάθε στόχος έχει επιτευχθεί. Και νομίζω ότι μου το έχετε τεκμηριώσει; Αλλά αν θεωρείτε ότι Μπορείτε να προσθέσετε κάποιες στην τεκμηρίωση. Είναι πιστεύω η να μου πείτε ότι ότι πιστεύετε ότι θέλει.

Όχι απλά για το τα εικαστικά. Είναι ένα πολύ πρόσφορο έδαφος για να. Προσεγγίσουμε και μαθητές με ιδιαίτερες ικανότητες, όπως προαναφέρεται και με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο. Μπορούν όλοι οι ομαδοσυνεργατικά να σ να Ακολουθήσουν και να δημιουργήσουν να συνεργαστούν. Μπορούμε να κατευθύνουμε παιδιά σε ομάδες ή μεμονωμένα, να ακολουθήσουν ένα κομμάτι από κάποιο θεματικό πεδίο ή σε συνδυασμό με βάση το θέμα, γιατί μπορούμε να πιάσουμε ένα θέμα και να χρησιμοποιήσουμε από διάφορα θεματικά πεδία επιμέρους κομμάτια και να τα συνδέσουμε και να φτιάξουμε ένα διδακτικό σενάριο; Και να αξιοποιήσουμε τα διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα ή τις διαφορετικές ικανότητες των παιδιών, αυτό γίνεται, δεν θεωρώ ότι είναι λάθος ισχυρισμός για την στο ερώτημα που μου θέσατε;

- Οι κατασκευαστές του ισχυρίζονται ότι με το νέο Π.Σ το μάθημα αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά

τη δημιουργική πράξη, καθώς και την οπτική αντίληψη, την καλλιέργεια του αισθητικού κριτηρίου και την παραγωγή νοημάτων μέσα από την επαφή με την τέχνη και τον οπτικό πολιτισμό

– 1. Δημιουργική πράξη: Παραγωγή μορφών και νοημάτων μέσα από την εικαστική πράξη. – 2. Η συνάντηση με το έργο: Αντίληψη, ερμηνεία και απόκριση στις εικαστικές τέχνες. – 3. Σύνδεση με τη ζωή

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. (Δώστε παραδείγματα).

Να αναφέρουμε η πρώτη η πρώτη πτυχή του πρωτοστάτη είναι η δημιουργική πράξη. όπου εκεί έχουμε τα μορφολογικά στοιχεία έχουμε τις εεμ δράσεις ας πούμε που μπορούμε να κάνουμε να

αναφερόμαστε στην πράξη αυτή καθαυτή και τα υλικά και τα άυλα υλικά που θα χρησιμοποιήσουμε γραμμή χρώμα, σχήμα, φόρμα, κλίμακα δομή. όλα αυτά εικόνες, αφήγηση τα άυλα κόμματα που μας δίνουν. Οπότε μετά μπαίνουμε στο άλλο κομμάτι που είναι η σημασία της και τη στη δημιουργική τάξη στη πράξη συγγνώμη ή της διαδικασίας ή διερευνήση το του πάλι το άυλο, αλλά ότι η διεργασία που γίνεται στο στο μυαλό μας. Εε em την την παραγωγή όπου ούτε έχουμε είναι διαμοιρασμένο μέσα στα θεματικά πεδία. μετά πάμε στην συνάντηση με το έργο που κι αυτό είναι πάλι διαμοιρασμένο. έχουμε τη γνωριμία με όρους και έννοιες με λεξιλόγιο θέμα το διακρίση θέματος και περιεχομένου, σύμβολα, η συμβολική διάσταση, η έκφραση ιδεών και συναισθημάτων, ο σκοπός της δημιουργίας, η σύνδεση των εικαστικών έργων με το ιστορικό, όπως είπαμε πριν, το πολιτισμικό πλαίσιο em πρόσβαση στον ψηφιακό πολιτισμό em η παραγωγή ψηφιακών έργων; όλα αυτά είναι η δεύτερη πτυχή, το οποίο είναι και αυτό μέσα στα θεματικά πεδία. μετά έχουμε τη σύνδεση με τη ζωή όπου έχουμε em την επαφή με το έργο τέχνης μέσω em την ανάγνωση των εικόνων π.χ., τον υλικό πολιτισμό em έχουμε την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης των κοινωνικών δεξιοτήτων και ομάδες, συνεργατικότητα, καλλιέργεια κοινωνικών στάσεων μέσα από από την επαφή με τα εικαστικά έργα διαχείρισης συναισθημάτων και αναγνώριση αυτών μέσα από την εικαστική δημιουργία, οπότε είναι αρκετά εμφανείς em αν κάποιος δηλαδή καθίσει και τα δει τις 3 πτυχές, θα τις πω θα μπορεί εύκολα και αν είναι γνώστης του αντικειμένου πέρα από από μας που είμαστε της ειδικότητας θα μπορέσει να τααα δηλαδή στα επιμέρους θεματικά πεδία να πει ότι αυτό ανήκει σε αυτή την πτυχή em αυτό ανήκε στη δεύτερη πτυχή em αυτό ανήκει στην em τρίτη, δεν ξέρω αν είμαι κατανοητή em αν είμαι κατανοητή;

Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Όπως μου είπατε και πριν ότι είναι αρκετά, είναι ανοιχτού τύπου. Συμφωνώ αρκετά δηλαδή είναι κάτι που πιάνει μία ή 3 πτυχές em πιάνουν μια αρκετή πιάνουν όλη τη φάσμα όλο το φάσμα εδώ του της εικαστικής διαδικασίας και δημιουργίας και συνάντησης με το έργο.

- Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Έχουμε καταρχάς ένα βασικό που δεν υπήρχε πριν ότι καλούμαστε σαν επιμορφωτές, ας πούμε φτιάξαμε διδακτικά σενάρια. Τα καταγράψαμε γιατί κάναμε την το διδακτικό μας em τη διδασκαλία του των εικαστικών αλλά δεν είχαμε μπει στη διαδικασία μέχρι πρότινος να καταγράψουμε και να διαμοιραστούμε μεταξύ μας σε em διδακτικά σενάρια. em Αυτό είναι το οποίο θα και εμείς ως επιμορφωτές σε σε λίγο σε λίγο καιρό θα ζητήσουμε και από τους επιμορφούμενους να να κάνουν, οπότε θα υπάρχει μία τράπεζα θεμάτων και διδακτικών

σεναρίων. Και παραδειγμάτων για να μπορέσουμε να αντλήσουμε από εκεί και οι νέοι συνάδελφοι να δουν και να παραδειγματιστούν ή να ακολουθήσουν και εκείνοι αν θέλουν το πρώτο κομμάτι είναι αυτό. Το δεύτερο είναι ότι μπορούμε να επιλέξουμε από τα θεματικά πεδία και με βάση την κάθε πτυχή τι θέλουμε να ακολουθήσουμε. Και μπορούμε πιο εύκολα να διασταυρώσουμε να αντιστοιχίσουμε και να ακολουθήσουμε οποίο διδακτικό σενάριο θελήσουμε να δημιουργήσουμε και να κάνουμε στην πορεία.

το νέο πρόγραμμα σπουδών μιλάει για την αξιολόγηση. η οποία μπορεί να σε βοηθήσει να οργανωθείς. να οργανώσεις και το μάθημά σου μιλάει για τι; για τις μορφές αξιολόγησης, για τις ρουμπρίκες, διαμορφωτική αξιολόγηση, τελική αξιολόγηση, αναστοχασμός, αυτοαξιολόγηση των μαθητών μαθητών αυτοαξιολόγησης του δασκάλου του μαθήματος. έχουμε τις ρουμπρίκες αξιολόγησης στις οποίες μπορούμε να τις δώσουμε στους μαθητές και ένα να δούμε τι έχουν κατανοήσει τι έχουν. αν τα αποτελέσματα που μπορεί να περίμεναν ή που πέτυχαν, οπότε μπορούμε να οργανώσουμε καλύτερα σ'ως ένα βαθμό το μάθημα μαζί με τα διδακτικά σενάρια που είπαμε πιο πριν. με με βάση το τις πτυχές και τα θεματικά πεδία μπορούμε να κάνουμε. μια κάποια πολύ καλή οργάνωση του μαθήματος.

Ειδικότερες ερωτήσεις για επιμέρους στοιχεία του νέου προγράμματος σπουδών

1. Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι ως τέτοια τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ και πόσο βοηθητικά είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος; (αξιολόγηση του βαθμού σαφήνειας, αξιολόγηση της σαφήνειας ως προς τη διάκριση σε Γνώσεις-Δεξιότητες-Στάσεις και Αξίες, του βαθμού καθοδήγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του βαθμού σύνδεσής τους με το περιεχόμενο και τις προτεινόμενες δραστηριότητες, το βαθμό κάλυψης των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα)

Εεε νομίζω αρκετά ή υπάρχει πάλι 1 2 τάξεις α και βήτα γάμα και δέλτα έψιλον και σιγμα ταφ όπου. ε αναφέρονται πιο λεπτομερώς. στοιχεία από τα θεματικά πεδία και από τις πτυχές όπου σε είναι οδηγεί στην ουσία για να μπορέσεις να οργανώσεις το μάθημά σου και να να βοηθηθείς.

- Πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; (αξιολόγηση του περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα με βάση την ηλικία των μαθητών και τις προγενέστερες γνώσεις τους, ως προς την επιστημονική του εγκυρότητα)

Αρκετά ανοικτό, [γέλιο] όπως το είπατε και σε κάποια απ τις προηγούμενες ερωτήσεις έχει μεγάλη γκάμα που πιάνει όπως είπαμε μέσα από τις 3 πτυχές, τη δημιουργική πράξη, τη διαδικασία δηλαδή που μπαίνει ο μαθητής. Και στο μυαλό του και στα υλικά του και στα άυλα που θα χρησιμοποιήσει τη συνάντηση με το έργο και από την πλευρά της καλλιτεχνικής δημιουργίας ως καλλιτέχνης, ως μικρός καλλιτέχνης αλλά και ως αποδέκτης ενός ε εμ Ζωγραφικού έργου που θα μπει στη διαδικασία να προσπαθήσει να το κατανοήσει, να δει να εξερευνήσει και να μάθει για το ιστορικό, πολιτιστικό, πολιτισμικό πλαίσιο που έχει δημιουργηθεί και μέσα από την 3^η πτυχή σύνδεση με τη ζωή, όπου. Έχουμε το κομμάτι της σύνδεσης στην καθημερινή ζωή.

- Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη;

Ότι ουσιαστικά αρχίζουμε και έχουμε ένα μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας, από τη μία τα από την [γέλιο]- Αυτός είναι ο μεγάλος μου γιος που ακούγεται - ουσιαστικά έχουμε την εισαγωγή από την προσχολική ηλικία στην πρώτη και στη Δευτέρα. - Μπορείς σε παρακαλώ να πας στο σαλόνι με τον μπαμπά; Να φωνάξω τον μπαμπά;- Ευχαριστώ πολύ. Κλείσε μου την πόρτα; [γέλιο] Μια μικρή, έτσι διακοπή. Ναι, ότι έχουμε από το APP ότι από το ένα. Κομμάτι στο στο άλλο υπάρχουνε. Ναι, έχουμε και λίγο τον ειρμό των σκέψεων. Έχουμε εισαγωγικά στοιχεία που μας μπαίνουν, μας βάζουν σιγά σιγά στο επόμενο, αρχίζουμε δηλαδή σιγά σιγά. Και προχωράμε [γέλιο] από το ένα στο άλλο.

- Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Εεμ Αρκετά καλά; ή γενικότερα η η η που... είναι είναι το πρώτο προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών. Είναι ένα πρόγραμμα που δημιουργήθηκε. Μια δεκαετία δεκαπενταετία πριν, οπότε. Οι καιροί αλλάζουν. Και μπαίνουμε σε σε άλλα δεδομένα. Πιστεύω το νέο πρόγραμμα σπουδών να ανταπεξέρχεται στους νέους καιρούς και στα νέα δεδομένα ήταν κάτι που έπρεπε να γίνει. Οπότε ναι, θα θα βοηθήσει αρκετά τους τον τρόπο που θα γίνει το μάθημα, την οργάνωση και. Τους εικαστικούς γενικότερα και τους μαθητές εν τέλει.

- Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις **σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες** (περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη, κλπ); Δώστε παραδείγματα; (αξιολόγηση της κοινωνικο-πολιτιστικής εγκυρότητας του περιεχομένου του νέου Π.Σ.)

Αρκετά, ιδίως τα κόμματα εε των θεματικών πεδίων που αναφέρονται στη σύνδεση με τη ζωή. Έχουμε όπως είπαμε και πιο πριν, ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, ικανοτήτων, καλλιέργεια

θετικών κοινωνικών στάσεων, αναγνώριση και διαχείριση συναισθημάτων. Είναι κάτι που καλούμαστε να το κάνουμε στη σημερινή εποχή. Αντιμετώπιση και αποδοχή της διαφορετικότητας. Όλα αυτά και το σεβασμό σου στον στο συνάνθρωπο είναι δεξιότητες. Πρέπει να τις έχει ο σημερινός πολίτης, οπότε καλύπτει και αυτό το φάσμα.

- Πως κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; (αξιολόγηση της επάρκειας του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου για την κάλυψη της ύλης και διατύπωση βελτιωτικών προτάσεων)

Ο χρόνος που δίνεται από το σημερινό πρόγραμμα, έτσι όπως είναι διαμορφωμένο, είναι πολύ λίγος. Έχουμε, ας πούμε ένα δίωρο στην πρώτη Δευτέρα, όπως. Είπα πιο πριν. Και είναι μονόωρο στις άλλες τάξεις. Είναι δύσκολο μέσα σε αυτή την ώρα ανά να μπορέσουμε να ακολουθήσουμε. Πολλά πράγματα που θέλουμε να κάνουμε. Και ένα μειονέκτημα σε αυτό είναι ότι δεν έχουμε εργαστήριο, δηλαδή καλούμαστε να μεταφερθούμε από τη μία Αίθουσα στην άλλη. Χωρίς να έχουμε. Την άνεση να χρησιμοποιήσουμε περισσότερα υλικά επί χ θα πρέπει να αφήνουμε το χώρο πίσω σε μια κατάσταση όπως τη βρήκαμε για να μπορέσει ο εκπαιδευτικός να κάνει το δικό του μάθημα. Και είναι δύσκολο. Θα πρέπει να μπούμε σε μια διαδικασία. Εκσυγχρονίσαμε κατά κάποιο τρόπο το προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών θα πρέπει να εκσυγχρονίσουμε και το κτιριακό πρόβλημα που υπάρχει στα σχολεία σε σχέση με το μάθημα των εικαστικών. Δηλαδή προχωράμε με 2 ταχύτητες. Κατά κάποιο τρόπο μια εκσυγχρονίζουμε το θεωρητικό κομμάτι, αλλά το πρακτικό μένει πίσω. Δεν μπορούμε να έχουμε σχολεία και να μην υπάρχουν εργαστήρια εικαστικών από τη στιγμή που το μάθημα είναι εργαστηριακό, θα πρέπει να είναι εργαστηριακό.

- Τι θα αλλάζατε ως προς την ύλη για να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;

Εε εμ Δεν θα άλλαζα κάτι γιατί εμπεριέχει το πρόγραμμα σπουδών αρκετά πράγματα. Και από τη στιγμή που εμείς μπορούμε να επιλέξουμε και να διαλέξουμε και να ακολουθήσουμε. Αυτό είναι κάτι πάρα πολύ καλό, γιατί να το αλλάζουμε; Θα πρέπει να αλλάξει από την άλλη μεριά, ο διαθέσιμος χρόνος... να είναι περισσότερος. Ή όπως είπα και στην προηγούμενη ερώτηση να υπάρχει και το κατάλληλο κτιριακό υπόβαθρο για να μπορέσουμε να κάνουμε πιο εύκολα και πιο δηλαδή δεν αλλάζουμε το θεωρητικό κομμάτι πρέπει να αλλάζουμε το πρακτικό πάλι απάντηση μόνο η ίδια

- Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη **διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων**; (προτάσεις για αλλαγή στη διάταξη ή για προσθήκη/αφαίρεση ενοτήτων στο Π.Σ.)

Είναι κάτι που δεν το έχω σκεφτεί [γελιο] αν θα άλλαζα κάτι. Μάλλον ναι, θα άλλαζα στο γραφειοκρατικό κομμάτι αυτό το που πρέπει να να καταγράψεις. Να δηλαδή είναι κάτι που το κάνουμε ούτως ή άλλως, απλά δεν το κάνουμε σε τόσο μεγάλο βαθμό που το ζητάει το πρόγραμμα σπουδών, την. Δηλαδή όσος χρόνος είναι διαθέσιμος στο θα το βάλουμε στο στα παιδιά του να να έρθουν σε επαφή και να δημιουργήσουν γιατί δεν θέλουν πάλι μια θεωρία και ένα φύλλο να αξιολογήσουν, να διαβάσουν, συμπληρώσουν, να κρατήσουμε εμείς να δεν ξέρω αν αν γίνομαι κατανοητή, να θέλουμε να τα παιδιά να δημιουργούν ένα, να εκφράζονται, να έρχονται σε επαφή με τη διαδικασία να έρχονται σε επαφή με τα έργα. Θέλουμε αυτό, δεν θέλουμε το κομμάτι του να να υπάρχει πίσω ένα χαρτί που θα πρέπει να συμπληρώσει ο εκπαιδευτικός ή ο μαθητής, κάτι που γίνεται και στα άλλα μαθήματα γιατί η φύση είναι εργαστηριακή και θα πρέπει να είναι το κομμάτι αυτό. Εμ δε ξερω αν γίνομαι κατανοητη.

Όχι, δεν υπάρχει. Νομίζω ότι είμαστε ελεύθεροι να επιλέξουμε εμείς που θα το βάλουμε πρώτο και ποιο θα βάλουμε δευτερο εε δεν είναι τα θεματικά πεδία, είναι σε ομάδες, έχουν πρώτο δεύτερο τρίτο τέταρτο, αλλά δεν σημαίνει ότι εμείς θα πρέπει να ακολουθήσουμε το πρώτο θεματικό πεδίο. Στην αρχή της σχολικής χρονιάς. Στο δεύτερο δεν πάει έτσι. Εμείς επιλέγουμε και διαλέγουμε αυτό που θέλουμε να κάνουμε, οπότε δεν θα άλλαζα κάτι.

- Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια **προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική** ισχυριζόμενοι ότι: «*Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής*». Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από **αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση**; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα (αναγνώριση του παιδαγωγικού προσανατολισμού του νέου Π.Σ. και τεκμηρίωση);

Διαπνέεται μέσα από αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση είναι και η φύση του μαθήματος, όμως τέτοια που εε... Δημιουργούμε κάτι και θέλουμε να το δείξουμε. Θέλουμε να το δούμε, να δούμε και τι έχει κάνει ο άλλος να. Πάρουμε ιδέες, να μιμηθούμε, οπότε. Συνδυάζοντας αυτά τα 2 ναι, είναι όλα αυτά που προείπατε και η φύση του μαθήματος τέτοια και το πρόγραμμα των σπουδών

διαχέεται από όλα αυτά. Οπότε έχουμε σύνδεση. Και πράξη [γελία] σε αυτό το κομμάτι γη είναι δηλαδή μέσα στο γνωστό πρόγραμμα σπουδών όλα αυτά που είπατε.

- Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας; (βαθμός συμφωνίας με την προτεινόμενη παιδαγωγική προσέγγιση)

Μμμ... Στο δικό μου το μάθημα στη δική μου διαδικασία που κάνω με τους μαθητές μου αρκετά. Τα παιδιά αποφασίζουν, επιλέγουν. Συζητούν δείχνουν είμαστε σε συζητήσεις ή σε κάθε μάθημα αν θέλουν τι πώς θα κινηθούμε; Της επόμενο, τον επόμενο καιρό, δηλαδή έχουμε. Ένα δυο 3 πράγματα που μπορούμε να κάνουμε. Ποιος θέλουν εκείνοι να αποφασίσουν να κάνουν; Μπορούμε να έχουμε ομάδες που οι μεν κάνουν αυτό, οι δε κάνουν το άλλο. Οπότε...

- Ποιος είναι ο βαθμός συμφωνίας με την προτεινόμενη παιδαγωγική προσέγγιση;

Πολύ μεγάλος. [γέλιο] Ει-είναι η φύση του μαθήματος, τέτοια, δηλαδή με λίγα λόγια, θέλουμε οι μαθητές να μπαίνουν σε αυτή τη διαδικασία επειδή εκείνοι θέλουν. Να δημιουργήσουν και να εε.. έχουν κίνητρο και θα το βρουν μέσα από... Όταν επιλέγεις, τι θέλεις να μάθεις; Είσαι και πιο κοντά σε αυτό και μπαίνεις και πιο βαθιά, έτσι δεν είναι; Ναι. Οπότε από τη στιγμή που μπαίνει ο μαθητής μπροστά και επιλέγει τι θα μάθει, γιατί αυτό του φαίνεται πιο ενδιαφέρον, εσύ του παρουσιάζεις επιλογές και του λες ποιο θέλει;. Και επιλέγει οπότε. Είναι η φύση της παιδαγωγικής της μαθητοκεντρικής προσέγγισης αυτή; οπότε εγώ τουλάχιστον το ακολουθώ. Και όχι μόνο στην απόφαση του τι θα κάνουμε και στην επίλυση των προβλημάτων των αναδυόμενων προβλημάτων στο πώς αντιμετωπίζουμε. Τα τα τα έργα που βλέπουμε, το πώς αντιμετωπίζουμε τα έργα των συμμαθητών μας, δεν ξέρω αν αν. Τα παιδιά που αναφέρω αρμόζουν στην απάντηση για την ερώτηση.

Αυτό, δηλαδή ένα παράδειγμα, έρχεται ένας μαθητής και μου λέει κυρία από την πρώτη δημοτικού θέλω να μου ζωγραφίσετε αυτό. Εε.. Πώς νομίζεις ότι θα μπορούσε να είναι; Ήρθε ένα κοριτσάκι που προχθές κυρία Θα ναι χτες κυρία, θα μου φτιάξετε ένα ελάφι; Λέω, θέλω να προσπαθήσεις εσύ να το φέρεις στο μυαλό σου, ξέρεις πως γίνεται; Θεε να προσπαθήσεις και μετά να σε βοηθήσω και εγώ; Ναι, κυρία. Μπήκε σε μια διαδικασία χωρίς να αρνηθεί, υπάρχουν και μαθητές που αρνούνται, αλλά επέλεξε εκείνη. Πώς θα το κάνει, Πόσο μεγάλο, πόσο μικρό; Εμ... Αλλά αποφάσισε. Μετά αφού έφτιαξε αυτό ήτανε ένα κομμάτι. Θέλετε να κάνουμε ασκησούλα; Θέλετε να κάνουμε ελεύθερο θέμα; Θέλετε να προχωρήσουμε; Παρακάτω αποφασίζουν εκείνα όχι κυρία, θέλουμε να κάνουμε ελεύθερο θέμα, Όχι, θέλουμε να προχωρήσουμε παρακάτω. Θέλουμε να κάνουμε. Ή τους εξηγώ την άσκηση Υπάρχει αυτή η

ασκησούλα που ας πούμε κάνουμε μια άσκηση που λέγεται ίδιο αλλά διαφορετικό και ζωγραφίζουμε από τη μία πλευρά με χρώμα και την άλλη μόνο με μολύβια τόνους του γκρι. Θα κάνουμε, Θέλω να κάνουμε αυτή την ασκησούλα κάποια στιγμή θέλετε να την κάνουμε τώρα; Θέλετε να την κάνουμε μετά και αποφασίζουν χρονικά αν θέλουν εκείνη τη μέρα αν θέλουν στο επόμενο μάθημα. Ή αν δεν θέλουν καθόλου ωραία, οπότε αποφασίζουν τα ίδια τα παιδιά. Το ίδιο και στις επόμενες τάξεις. Ή το υλικό που θα θέλουν να ζωγραφίσουν; Εμ... Πάντα λέω στα παιδιά γιατί με ρωτάνε, ας πούμε; Ιδίως στην αρχή της χρονιάς, οι εκπαιδευτικοί τι να τους πούμε να φέρουν; Λέω θα φέρουν τα παιδιά το υλικό που τους αρέσει, τι θέλουν να ζωγραφίσουν με μολύβι; θα φέρουν μολύβι. Θέλουν... να... τους αρέσουν οι τέμπρες; θα φέρουν τις τέμπρες, θέλουν ξυλομπογιές, θα φέρουν τις ξυλομπογιές τους, αυτό αυτόματα είναι μια απόφαση που μεταφέρεται στους μαθητές. Δεν ζητάω εγώ κάτι και το υλικό που θα χρησιμοποιήσουν να μου το φέρουν. Από... επιλέγουν τα ίδια από μόνα τους τι θα χρησιμοποιήσουν.

Ερωτήσεις για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ./Προτάσεις

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ;

Ααα αυτό δεν το ξέρουμε γιατί δεν έχουμε έρθει σε επαφή τους δεν μπορούμε να το ξέρουμε...

- Λαμβάνοντας υπόψη την **επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων**, τις **υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων** θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες; (αξιολόγηση της εφαρμοσιμότητας του νέου Π.Σ. με βάση τα τρία κριτήρια, αναφορά σε πιθανές δυσκολίες στο πεδίο της εφαρμογής)

Αυτό δεν μπορώ να το γνωρίζω γιατί δεν έχω έρθει σε επαφή με τους εκπαιδευτικούς που έχουν διαβάσει... αν αν κάποιος Δηλαδή πχ μπαίνοντας στο σχολείο που είμαι στο ένα σχολείο έχουν βγει τα καινούργια προγράμματα σπουδών σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα και δεν γνώριζε κανένας τίποτα. [γέλιο] Δεν ξέρω τι γίνεται δηλαδή να έχω έρθει σε επαφή με εικαστικούς για να τους ρωτήσω εάν γνωρίζουν τα νέα προγράμματα σπουδών; Δεν έχω κάνει κάποια έρευνα, δηλαδή δεν μπορώ να σας απαντήσω σε αυτή την ερώτηση. Μπορώ να απαντήσω μόνο από τους 10 11 που ήμασταν στο... Ως επιμορφωτές Β που ήρθαμε σε επαφή και μπήκαμε στη διαδικασία να να. Να το γνωρίσουν.

- Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι **σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες** του που εντοπίσατε; Ποια ήταν τα

σημαντικότερα θετικά στοιχεία του που διαπιστώσατε στην πράξη; (αναφορά στις σημαντικότερες δυσκολίες και πλεονεκτήματα από την πιλοτική εφαρμογή των Π.Σ.)

Εεεε... Ιιι... υπήρχαν κάποιες διαφωνίες...εε... Ότι είναι αρκετά μεγάλο και εκτενές, το οποίο είναι καλό, αλλά είναι δύσκολο αυτό που είπα πριν ότι θα πρέπει να συσχετίσεις, να διαβάσεις, να αφιερώσεις χρόνο. Δηλαδή θα χρειαστούμε χρόνο μέχρι να το κατανοήσουμε στο 100% γιατί είναι αρκετά μεγάλο και εκτενές. Ενώ το προηγούμενο ήταν πιο λιτό και πιο πιο μικρό, είχε τους οριζόντιους και τους κάθετους άξονες και ήτανε και αν ήθελες το ακολουθούσες... Εγώ ένα μεγάλο... πρόβλημα είναι ότι αυτά που πρέπει να εφαρμοστούν, το είπα και πριν, ότι χρειαζόμαστε οπωσδήποτε εργαστήρια. Αίθουσες, δηλαδή ειδικά διαμορφωμένες για τα εικαστικά. Αυτό θα είναι ένα πρόβλημα, ας πούμε, για την εφαρμογή του νέου προγράμματος σπουδών. Και εξοπλισμένο και με υπολογιστές και με προτζέκτορες και με οθόνες και με όλα όσα χρειάζεται ένα εργαστήριο.

- Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες **συγκεκριμένες προτάσεις** θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.; (συνοπτική διατύπωση συγκεκριμένων βελτιωτικών προτάσεων)

Δεν θα ήθελα, δεν το έχω σκεφτεί τόσο πολύ [γέλιο] Ουσιαστικά πάλι θα πω ότι το θεωρητικό κομμάτι να ακολουθείται και με το πρακτικό και να είναι και τα 2 εκσυγχρονισμένα ταυτόχρονα. Το μεγαλύτερο αγκάθι, ας πούμε είναι αυτό ότι ενώ καλούμαστε να χρησιμοποιήσουμε ΤΠΕ ενώ καλούμαστε να χρησιμοποιήσουμε διάφορα υλικά, να μπούμε σε διάφορες διαδικασίες για να διδάξουμε τα παιδιά και οι μαθητές να μπουν πιο πιο δυνατά σε όλα αυτά που πρεσβεύει. Το πρόγραμμα σπουδών είναι 2 ταχυτήτων το θεωρητικό με το πρακτικό κομμάτι, δηλαδή εγώ δυσκολεύομαι πολύ. Όταν δεν έχω δική μου δικό μου εργαστήριο για να μπορέσω να οργανωθώ καλύτερα. Για να κάνουμε το μάθημα μου όπως θα έπρεπε.

- Η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ;

Ως ένα μεγάλο βαθμό ναι! υπήρχε μεταξύ μας, έτσι... μια καλή επικοινωνία. Ημασταν λίγο έτσι σαν... Με απορίες, προσπαθούσαμε να τις λύσουμε μεταξύ μας, να είμαστε σε επαφή. Νομίζω ότι καλά τα πήγαμε [γέλια].

Σχετικά με την επιμόρφωση που δέχτηκα. Βασικά θα εγώ προσωπικά θα ήθελα να μιλήσω. Μίλησα μόνο με τον με έναν με τον κύριο μπερεδήμα είχαμε επαφή σε όλη τη διαδικασία μόνο με τον κύριο παιδί μου. Θα ήθελα να είχα και με τους άλλους. Συγγραφείς, ας πούμε του

προγράμματος σπουδών θα ήθελα να έρθω σε επαφή με τους άλλους, να να δούμε και τη δική τους πλευρά αν μπορεί να μας γεννιόντουσαν νέες απορίες, να θέλαμε λίγο να τις συζητήσουμε και μαζί τους. Αυτό θεωρώ ότι θα ήταν καλύτερο, δηλαδή θα... να είχαμε μια επαφή και αφού... αν μπορούσαμε, αν γινόταν, θα ήταν εφικτό να κάνουμε και κάποιες συνεδρίες μαζί με τους, με όλους τους συγγραφείς, γιατί ο καθένας θα έχει να μας παρουσιάσει και τη δική του οπτική. Απέναντι στα προγράμματα σπουδών για να γίνουν και ακόμα πιο κατανοητά από μας, για να μπορέσουμε από τη στιγμή που εμείς θα το μεταφέρουμε, να είμαστε όσο γίνεται πιο... καταρτισμένοι και πιο δηλαδή τώρα έχουμε ένα, έχουν μόνο την οπτική του κυρίου Μπερεδής και και ότι μας έχουν δώσει από το ψηφιακό υλικό σε ό,τι αφορά κείμενα και επεξηγήσεις θα θέλαμε να ήμασταν σε επαφή και με τους άλλους να δούμε και τη δική τους την πλευρά. Τη δική τους οπτική.

- Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Θα ήθελα να συμπληρώσω μόνο ότι ένα πολύ καλό που προτείνει το νέο πρόγραμμα σπουδών είναι το εικαστικό σημειωματάριο εε... το sketchbook, το οποίο μπορούμε να το χρησιμοποιήσουμε εμείς ως εργαλείο εε... και μπορούμε να το προσαρμόσουμε σε διάφορα. Δηλαδή από από μία διδακτική προσέγγιση, μέχρι ένα ημερολόγιο από την αρχή μέχρι το τέλος της χρονιάς, είτε για μια τάξη είτε για ένα μεμονωμένα για ένα μαθητή. Δεν το αναφέραμε καθόλου στις ερωτήσεις. Ότι είναι πολύ καλό που προτείνεται μέσα από το πρόγραμμα σπουδών

- Σαν υποστηρικτικό υλικό εργαλείο.

Ναι ναι ναι.

- Οπότε έχουμε φτάσει στο τέλος της συνέντευξης. Να σας ευχαριστήσω πάρα πολύ.

Και εγώ να σας ευχαριστήσω για την ευκαιρία του να πούμε δυο λόγια για το νέο πρόγραμμα σπουδών.

- Ευχαριστώ και για την υπομονή σας εδώ με το Zoom και του συνδέσμου. Εεε δεν έχω κάτι άλλο εγώ να προσθέσω. Δηλαδή να σας αποδεσμεύσω κιόλας.

(Σ6)

Εισαγωγικές ερωτήσεις

Στοιχεία συνεντευξιαζόμενου

- Φύλο: *Γυναίκα*
- Ειδικότητα: *ΠΕ08 Καλλιτεχνικών*
- Σπουδές: *Πτυχίο Καλών Τεχνών, Μεταπτυχιακό (πτυχίο) στη διαχείριση πολιτισμού των τεκμηρίων.*
- Χρόνια Υπηρεσίας: *Τώρα διδακτικά είναι 15, συνολικά είναι 18 νομίζω.*
- Χρόνια Υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος: *Μηδέν (0), δεν είμαι σε σχολείο πιλοτικής εφαρμογής, το έχω μελετήσει όμως.*
- Χρόνος πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος: *Αλήθεια, επειδή εγώ δεν διδάσκω, βρίσκομαι (υπηρετώ) στο ΙΕΠ, πάλι δεν το έχω εφαρμόσει, είναι αυτό που λέγαμε.*
- Πως οργανώνετε το καθημερινό σας μάθημα;

Λοιπόν, μπορώ να σας απαντήσω από πρότερη εμπειρία περισσότερο, παρά από το τι συμβαίνει τώρα με τα νέα προγράμματα σπουδών. Δηλαδή το καθημερινό μάθημα. Τα μαθήματα τα χωρίζουμε συνήθως σε παραπάνω από μία διδακτική ώρα. Γιατί δεν βγαίνει. Δηλαδή κάνουμε projects, τουλάχιστον εγώ επιλέγω να κάνω projects, που κρατάνε από 2 έως και 4 μαθήματα, για κάθε τάξη. Αναλόγως με το πόσο μεγάλης έκτασης είναι, δηλαδή ένα διδακτικό σενάριο, το οποίο χωρίζεται σε 4 διδακτικές ώρες. Από 2 έως 4, εξαρτάται και από το ενδιαφέρον που δείχνουν οι μαθητές για το θέμα που έχει επιλεγεί. Γιατί άμα έχουμε συμφωνήσει με τους μαθητές από πριν, συνήθως κρατάει 4 διδακτικές ώρες, οι οποίες πάντα είναι χωρισμένες, όμως, σε ένα δεκάλεπτο με τέταρτο φανταστείτε στην αρχή, στο οποίο γίνεται μια αφόρμηση, με μια συζήτηση αν θέλεις, έναν καταιγισμό ιδεών, αναλόγως τι έχω επιλέξει και τι θα πάρω από τους μαθητές, τον τρόπο σκέψης τέλος πάντων, σ' αυτό που θα προσπαθήσουν να κάνουν, ο καθένας μόνος του ή ομαδικά, αναλόγως με το πώς έχουν επιλέξει και πώς επικρατεί η ιδέα μας που έχουμε και μετά το υπόλοιπο 30λεπτο είναι η εφαρμογή. Δεν έχω εισαγάγει ποτέ μικρές ασκήσεις. Αυτό ας πούμε, είναι κάτι καινούριο των νέων προγραμμάτων σπουδών, σε σχέση με αυτό που δούλευα. Συνήθως δούλευα και τις περισσότερες φορές δούλευα ατομικά. Δύσκολα δηλαδή, θυμάμαι ότι στα μαθήματα 2-3 φορές το χρόνο δούλευα ομαδικά και αυτό μόνο με τα τμήματα τα οποία ήταν συνεργάσιμα από άποψη συμπεριφοράς, ας πούμε. Όσα είχαν ικανότητα να

ακολουθήσουν κάποιες βασικές οδηγίες. Δεν ξέρω αν σας κάλυψα από ό,τι θυμάμαι κάπως έτσι δούλευα.

- Σε ποια στοιχεία-υλικά στηρίζεστε για την οργάνωση του καθημερινού μαθήματος ;

Μια λέξη να ρωτήσω ανάμεσα σε ποια, στοιχεία, υλικά; Με ποια έννοια το είπατε; Οπότε υλικά-στοιχεία, δεν ξέρω τι ακριβώς εννοείτε. Φαντάζομαι υλικά εικαστικής φύσεως. Ή και διδακτικά βασικά εργαλεία. Α! γιατί ας πούμε, εξαρτάται πάρα πολύ και από το σχολείο. Σε ένα σχολείο που είχαμε ένα προτζέκτορα και είχαμε και μια αίθουσα την οποία την είχα, με την συμφωνία των συναδέλφων, μετατρέψει σε εργαστήριο και δούλευα, μόνο με συγκεκριμένα τμήματα βέβαια. Χρησιμοποιούσαμε και ψηφιακές πηγές, ας πούμε, περισσότερο για την έμπνευση και την αφόρμηση, δηλαδή η εικόνα την οποία προβάλλονταν, διάφορες εικόνες και επέλεγαν οι μαθητές. Εεεε τώρα σε τάξη συμβατική, υλικά εξαρτάται πολύ από την ηλικία, δηλαδή απέφευγα, σίγουρα, οτιδήποτε είχε την εμπλοκή νερού, ακουαρέλες, τέμπερες και τέτοια, σε παιδιά ηλικίας Πρώτη με Τρίτη Δημοτικού. Συνήθως χρησιμοποιούσαμε από Τετάρτη (τάξη) και μετά. Πολλή πλαστελίνη, κρύο πηλό σε όλες τις τάξεις. Κυρίως πλαστελίνη στα μικρά, κρύο πηλό στα μεγαλύτερα παιδιά έως και της Έκτης, το οποίο τα ευχαριστούσε και ιδιαίτερα. Και μετά μαρκαδόρους, λαδοπαστέλ πολύ, γιατί είναι καλό για να τους μιλήσουμε για τονικότητα σε κάθε χρώμα. Εεεε ... μολύβι. Με μπλοκ δουλεύαμε συνήθως με τα παιδιά, δε δουλεύαμε σε μεγάλα χαρτιά. Είχα χρησιμοποιήσει και με μέτρο χαρτί στο πάτωμα για ομαδικές εργασίες, αλλά αυτό πολύ πιο σπάνια, γιατί επικρατεί μεγάλη κινητικότητα μέσα στην τάξη και πρέπει να είναι μια πολύ υπάκουη τάξη...

- Ναι, το καταλαβαίνω αυτό, από τη δικιά μου εμπειρία.

Οπότε από υλικά περισσότερα . δεν ξέρω, δεν έχω να προσθέσω κάτι άλλο , από διδακτικά πάντως ας πούμε εφαρμογές και τέτοια που δεν έχουμε χρόνια, γιατί δεν υπάρχουνε Είχαμε συνεργασία με κάποιους πληροφορικούς σε κάποια προγράμματα που δουλεύαμε τέτοια, αυτά δεν τα έχω δουλέψει ποτέ, γιατί συνήθως δεν χρησιμοποιείται το εργαστήριο της πληροφορικής. Θα μπορούσε έτσι να εναλλάζουμε λίγο την καθημερινότητα του μαθήματος, του δικού μας εμπλέκοντας λίγο και την πληροφορική με διάφορους τρόπους, αλλά είναι συνήθως δύσκολο το να μπορέσουμε να έχουμε στη διάθεσή μας το εργαστήριο για άλλο μάθημα. Εξαρτάται πολύ και από το σχολείο, βέβαια πάντα σε συνεννόηση με άλλους εκπαιδευτικούς...

- Ναι, ναι.

Πάντως με προτζέκτορα μέσα στην τάξη, όπου υπήρχε, τον χρησιμοποιούσαν.

- Ωραία!

Και τώρα μιλάμε για συνθήκες για προ πενταετίας, γιατί έχω αρκετά χρόνια να μπω στην τάξη, οπότε ενδεχομένως να έχει καλύτερεύσει η κατάσταση ακόμα περισσότερο με τον εξοπλισμό των σχολείων ...

- Χμ...να! Κι εγώ από τη δική μου εμπειρία, που έχω δουλέψει λίγο στην Αθήνα και τώρα είμαι στην επαρχία, εξαρτάται το σχολείο, εξαρτάται πόσο καλό εξοπλισμό έχει, ιδιαίτερα μέσα στις τάξεις, από πολλά, πολλά πράγματα...Δεν έχω κι εγώ γενική εικόνα.

Εγώ σχεδόν για να μην πω όλη μου την καριέρα την έχω κάνει στην επαρχία. Δεν έχει καμία σημασία αν είναι εντός ή εκτός Αθηνών. Έχω δει φοβερά σχολεία σε πολύ μικρά χωριά, αλλά...

Γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών

- Ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών; (γενική εκτίμηση, τοποθέτηση για το νέο πρόγραμμα σπουδών, σύντομη τεκμηρίωση αυτής της γενικής γνώμης)

Εισαγάγει (εισάγει) κάποιες καινοτομίες κι έχει...είναι πολύ θετική η γνώμη μου και για το όπως έχει γραφεί και θεωρώ ότι όχι μόνο είναι εφαρμόσιμο, αλλά Θα πάει και ένα βήμα, να μην πω δυο με τρία μπροστά την εκπαίδευση, όσον αφορά τη διδασκαλία της τέχνης. Γιατί εισαγάγει δύο καινοτομίες που είναι πολύ σημαντικές για μένα. Η πρώτη και σημαντικότερη είναι ότι έχει δώσει πολλούς, πολλούς ψηφιακούς πόρους στους εκπαιδευτικούς. Καθαρά άλλους στην τέχνη, τους οποίους μπορεί να χρησιμοποιήσει σαν αφορμή, κάτι το οποίο το ψάχναμε τόσα χρόνια και καθένας έκανε, γιατί δεν υπήρχανε, ήταν παλαιότερα τα προγράμματα σπουδών τέλος πάντων κι ήταν αρκετά χρόνια που είχε να διδαχτεί κάτι καινούργιο, τα φτιάχνανε, όχι πάντα με τη σιγουριά ότι ήταν κάτι κατάλληλο. Ενδεχομένως με μεγάλο φόβο, δηλαδή και τα περισσότερα που είπαμε εγώ τα έκοβα, γιατί, από μη διασφάλιση από κάπου, δηλαδή το νέο πρόγραμμα σπουδών θα διασφαλίσει αρκετά τους εκπαιδευτικούς, ώστε να μπορούν να ανανεώσουν με ασφαλή τρόπο το πρόγραμμά τους. Τέλος πάντων, το ρεπερτόριο και το οπτικοακουστικό υλικό που μπορούν να χρησιμοποιήσουνε, γιατί θα είναι πια εγκεκριμένο υλικό από ένα πρόγραμμα σπουδών και επίσης θα λύσει και ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα που είναι και η αντίσταση ενδεχομένως κάποιες φορές του Συλλόγου, γιατί όχι απαραίτητα καταλαβαίνουν οι υπόλοιποι τι ακριβώς κάνουμε στην τάξη και γιατί μπορεί να χρειαζόμαστε προτζέκτορα ή γιατί μπορεί να θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε το εργαστήριο της

πληροφορικής για κάποια πράγματα. Θα βοηθήσει πάρα πολύ ένα νέο πρόγραμμα σπουδών, έτσι όπως έχει γραφεί με αυτή τη λογική που το έχουν γράψει από και πέρα από ό,τι έχει επιλεγεί, έχουν επιλεγεί μύθοι δημιουργίας, τέλος πάντων, οι οποίοι είναι μια λογική που τη βρίσκω και εγώ, γιατί εγώ βρίσκομαι στο γυμνάσιο και βλέπω ότι υπάρχει και στο δημοτικό αυτό. Ότι η μία τάξη με την άλλη συνδέονται η μία μπαίνει μέσα στην άλλη, δηλαδή η λογική της πρώτης τάξης συνεχίζεται και στη Δευτέρα και ανεβαίνει λίγο το level το επίπεδο της δυσκολίας ή προστίθενται έννοιες με ένα φυσικό τρόπο τέλος πάντων. Τα νέα προγράμματα τα βλέπω με πολύ θετικό μάτι.

- Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο; Πως κρίνετε (αξιολογείτε) αυτή τη διαφοροποίηση; (αναγνώριση πιθανών στοιχείων διαφοροποίησης και αξιολογική σύγκριση μεταξύ του νέου και του υφιστάμενου Π.Σ.)

Νομίζω ότι το σημαντικότερο που μου έρχεται στο μυαλό είναι αυτό που σας είπα ήδη, δηλαδή είχε απαρχαιωθεί πια, κρατήσανε κάποια σημαντικά ...Αυτό εδώ τον έχουμε κρατήσει γιατί δεν είναι και για πέταμα. Πάντα θα πρέπει να έχουμε στοιχεία όλα και το κομμάτι της θεωρίας και της αισθητικής, όπως και το κομμάτι του σχεδιασμού, εισαγάγουν (εισάγουν) τα παιδιά πάλι με τον ίδιο σταδιακό τρόπο στη δυσκολία του ...Τέλος πάντων ... Αλλά δεν υπήρχανε καθόλου ψηφιακοί πόροι και οι μαθητές που αυτή τη στιγμή είναι 6 χρονών ε! εντάξει ! αυτό είναι το σημαντικότερο για μένα. Το ότι έχουν ανανεωθεί και έχουν έρθει στο σήμερα αυτά τα προγράμματα με τις συνθήκες και κυρίως με τις ψηφιακές δυνατότητες που έχουμε, πρέπει οπωσδήποτε να χρησιμοποιούνται. Πιστεύω ισχύει για όλα τα προγράμματα σπουδών όλων των μαθημάτων . Στο δικό μας έχει γίνει με έναν πολύ ωραίο τρόπο, αυτή η μετάβαση στον εικοστό πρώτο αιώνα.

- Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Που εντοπίζετε αυτά τα στοιχεία στο νέο Π.Σ; (αναγνώριση των βασικών στοιχείων που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος σύμφωνα με το νέο Π.Σ και τεκμηρίωση των σχετικών απαντήσεων)

Στοιχεία σαν επίθετα ας πούμε φυσιγνωμία αυτό πρέπει να το σκεφτώ. Πάμε στην επόμενη, θα το σκεφτώ εντωμεταξύ ώρα.

- Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δυο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ. Δικαιολογήστε την απάντησή σας. (διάκριση ανάμεσα **σε Π.Σ. ακαδημαϊκού χαρακτήρα** ή **σε Π.Σ. για τον Πολίτη και το λειτουργικό του εγγραμματισμό**)

Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

Ναι, αυτό θα επιλέξω και επίσης σκεπτόμενη για την προηγούμενη. Δεν ξέρω αν σβήσατε τρία επίθετα ... Πώς θα το χαρακτηρίζα; Σίγουρα είναι ανοιχτό. Να (μην) μπορείς να περάσεις από μια ιδέα που σου προτείνεται σε άλλες και δεν περιορίζει καθόλου τον εκπαιδευτικό που αυτό χρειαζόμαστε σαν διδακτική ύλη στο σχολείο. Δηλαδή δεν μας χαλάει το μάθημα ένα πατρών που θα ξεκινάς έτσι και τελειώνεις έτσι οπωσδήποτε. Αντιθέτως, εμείς αυτό που θέλουμε είναι αυτό που προσφέρεται όντως στο νέο πρόγραμμα σπουδών που είναι. Είναι ένα έναυσμα και από κει και πέρα τρεις -τέσσερις διαφορετικούς τρόπους που προτείνονται κιόλας μέσα για να το περάσεις στους μαθητές και να εκφραστούν κι αυτοί με άλλους δέκα τρόπους, δηλαδή ανοιχτό είναι το μυαλό. Ηθελήμενα ανοιχτό και είναι επιτυχής επιλογή. Πάντως από τα δύο που διαβάσατε σίγουρα το δεύτερο, δηλαδή εισαγάγει πολλά θέματα και της καθημερινότητας του μαθητή, άλλοι θέλουμε να γνωρίζουν τα θέματα που έχουν επιλέξει, κολλάνε και στην ηλικία και στα πράγματα που αντιμετωπίζει ένας μαθητής ανάλογα με την ηλικία, στην οποία αναφερόμαστε. Και επίσης και εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές, ειδικά στο δημοτικό, ούτε το σκοπεύει, ούτε θα έπρεπε. Οπωσδήποτε το δύο.

- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει **οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ**; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης των ΤΠΕ)

Λοιπόν οργανικά σημαίνει εκτός από το να προτείνονται διαδικτυακές πηγές, γιατί αυτό συμβαίνει στο νέο πρόγραμμα σπουδών, δηλαδή η οποιαδήποτε ιδέα οτιδήποτε ας πούμε θέλουμε να στηριχθεί κάποιο μάθημα πάνω, αν δείτε μέσα στο νέο πρόγραμμα Σπουδών κάποια ενότητα σημαντική, ας πούμε για την εξέλιξη της και της εικαστικής παιδείας και της μουσικής και της πρακτικής ικανότητας του μαθητή να σχεδιάζει. Δεν θυμάμαι να υπάρχει δηλαδή υπάρχουν διαδικτυακοί πόροι που κυρίως παραπέμπουν σε παραδείγματα από καλλιτέχνες. Αυτό δεν θα το χαρακτηρίζα απαραίτητα οργανική χρήση των ΤΠΕ, γιατί οργανική

χρήση των ΤΠΕ σημαίνει είναι αυτό που ελπίζουμε να πάει συμπληρωματικά στο νέο πρόγραμμα σπουδών του δημοτικού και του γυμνασίου που είναι ένας επιπλέον, ας πούμε μια κοιτίδα ψηφιακών πόρων και εφαρμογών, στην οποία θα μπορεί να πηγαίνει να αναφέρεται για να τα χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός, αλλά αυτό δεν υπάρχει... Προς το παρόν το νέο πρόγραμμα σπουδών εισαγάγει (εισάγει) την τεχνολογία προς υποβοήθηση της τέχνης με έναν αρκετά βασικό τρόπο θα έλεγα. Όχι, δεν θυμάμαι κάπου να προτείνονται, ας πούμε να προτείνει τη χρήση ενδεχομένως να κάνω και λάθος, έτσι; Αλλά δεν θυμάμαι να προτείνεται η χρήση του εργαστηρίου, ας πούμε για να δουλέψουμε μια εφαρμογή, για να φέρουμε ένα εικαστικό αποτέλεσμα μέσα από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Το φανταζόμουν εγώ σαν οργανική χρήση των ΤΠΕ, αλλά υπάρχει στόχευση και για αυτό, αλλά με μελλοντικά εργαλεία, όχι μέσα στο ΝΠΣ. Το σκέφτονται αυτό το ξέρω, αλλά δεν έχει καλυφθεί αυτή τη στιγμή από το νέο πρόγραμμα σπουδών και μακάρι να καλυφθεί από τα συμπληρωματικά εργαλεία, γιατί θα τα χρειαστούν οι μαθητές και για τη δουλειά μελλοντικά, βέβαια. Ναι, όσοι ακολουθήσουν επαγγέλματα τα οποία έχουν τη δημιουργικότητα μέσα τους, Είναι αρκετά.

- Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να είναι **αρκετά ανοικτό** ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόσει στις συνθήκες της τάξης του, **προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες** και **συμπεριληπτικό** ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του Π.Σ ως προς καθένα από τους τρεις στόχους και σχετική τεκμηρίωση).

Λοιπόν, για τον πρώτο που είναι το να είναι ανοικτό για να αφήνει ελευθερία στον εκπαιδευτικό, θα έλεγα αν το μάξιμουμ είναι το πέντε, πέντε. Μετά όσον αφορά την συμπερίληψη μαθητών που έχουνε ιδιαιτερότητες, αν είναι το δεύτερο, αυτό το ερώτημα, αν θυμάμαι καλά.

Αν είναι προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες.

Ναι, είναι προσαρμόσιμο, αλλά δεν θυμάμαι να υπάρχουν συγκεκριμένες οδηγίες, οι οποίες δεν είχαν ζητηθεί κιόλας. Οπότε εκεί πέρα θα του έβαζα ένα τρία. Περισσότερα, επειδή η τέχνη είναι κάτι, το οποίο βοηθάει τον μαθητή. Όποια και να είναι η δικιά του ιδιαιτερότητα να εκφραστεί, εμπλέκεται συνήθως, όχι πάντα, με ευχαρίστηση. Επομένως περισσότερο το αντικείμενο, το ίδιο βοηθάει, παρά οι σκέψεις το να παραχτεί κάτι συγκεκριμένο, να σχεδιαστεί κάτι διαφοροποιημένα. Δεν θυμάμαι να είχα διαβάσει κάποιες συγκεκριμένες πώς το λένε; έστω

σημειώσεις για διαφοροποίηση στη διδασκαλία ανάλογους, ας πούμε δεν το συνάντησα κάπου, αλλά μεταξύ μας δεν πιστεύω ότι τους έχει ζητηθεί. Έτσι; όσον αφορά την πολυπολιτισμικότητα, από θέματα που θυμάμαι ότι αναφέρει το ΝΠΣ θα έλεγα ότι συμπεριλαμβάνει, προσπαθεί να συμπεριλάβει αρκετά κι άλλους πολιτισμούς και μόνο και από τις επικλήσεις που κάνει σε διάφορους καλλιτέχνες σαν παραδείγματα. Από διάφορες μεριές του κόσμου, ας πούμε, και από τεχνικές οι οποίες όχι απαραίτητα είναι συνήθεια, να χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα. Αυτά μου έρχονται στο νου όσον αφορά το να είναι κοντά σε κάτι το πολυπολιτισμικό, το οποίο κι αυτό κομμάτι της διαφοροποίησης της διδασκαλίας είναι ενδεχομένως αλλά εκεί πέρα είμαστε τυχεροί, γιατί μας βοηθάει πολύ το αντικείμενο γιατί... γλώσσα δεν υπήρχε, είναι μία γλώσσα που αρκετά εύκολα μπορεί να πει, να τη χρησιμοποιήσει όπως θέλεις... ανεξάρτητα αν μιλάει Ελληνικά. Οπότε ενδεχομένως βοηθάει και το αντικείμενο, αλλά ίσως να χρειαζόταν μια περαιτέρω εμβάθυνση, όσον αφορά στις διαφοροποίηση κυρίως για τις διαφορετικές ανάγκες των μαθητών. Δώσαμε την πολυπολιτισμικότητα, νομίζω καλύφθηκε λίγο καλύτερα, οπότε εκεί θα έβαζα ένα τέσσερα, 3,4,5 ή μάλλον πέντε, τρία και τέσσερα.

- Οι κατασκευαστές του ισχυρίζονται ότι με το νέο Π.Σ το μάθημα αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά: **τη δημιουργική πράξη, καθώς και την οπτική αντίληψη, την καλλιέργεια του αισθητικού κριτηρίου και την παραγωγή νοημάτων μέσα από την επαφή με την τέχνη και τον οπτικό πολιτισμό**
 - 1. Δημιουργική πράξη: Παραγωγή μορφών και νοημάτων μέσα από την εικαστική πράξη. – 2. Η συνάντηση με το έργο: Αντίληψη, ερμηνεία και απόκριση στις εικαστικές τέχνες. – 3. Σύνδεση με τη ζωή:

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. (Δώστε παραδείγματα). Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Η λογική η ίδια είναι αρκετά ξεκάθαρη τώρα. Συγκεκριμένο παράδειγμα, επειδή εγώ ως αναγνώστης ...το νέο Πρόγραμμα Σπουδών του Δημοτικού, καταλαβαίνεις τη λογική ήδη από την εισαγωγή και το σκοπό και τη στοχοθεσία και το γιατί επέλεξαν, ας πούμε, τα strands για να δομήσουν το γνωστικό, το κομμάτι, τέλος πάντων, που θα διδαχθεί. θεωρώ ότι είναι και πολύ καλή επιλογή να δομηθεί με αυτό τον τρόπο το υλικό. θεωρώ ότι είναι εύχρηστο για έναν εκπαιδευτικό, ακόμα και αν δεν γνωρίζει αυτή τη συγκεκριμένη τακτοποίηση του υλικού, οποιουδήποτε υλικού έχει ένας εκπαιδευτικός να διδάξει. Είναι αρκετά εύκολο να καταλάβουμε, δηλαδή θέλω να ελπίζω ότι δεν είμαι μόνο εγώ που έτσι το κατάλαβα ... με όλες ας πούμε και μετά τις διαβαθμίσεις αυτού σιγά σιγά. Νομίζω ότι βγαίνει και από την ανάγνωση. Για κάποιον ο οποίος έχει μια εμπειρία και όχι μεγάλη. Που έχει διδάξει ένα, δύο χρόνια έτσι

καταλαβαίνει πως έχει δομηθεί όλο αυτό που πρέπει να διδαχτεί από την πρώτη έως την έκτη δημοτικού. Και πώς συμβαίνει κιόλας...

- Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό

Λοιπόν, αν πρέπει να δώσω πάλι βαθμολογία από ένα έως πέντε, θα έλεγα, θα του έβαζα ένα τέσσερα, δηλαδή κάποια πράγματα, έτσι και λόγω εμπειρίας, γιατί όταν διδάσκει για δεκαπέντε χρόνια φτάνεις κάποια στιγμή, ενδεχομένως οι νεότεροι συνάδελφοι να βοηθιόντουσαν ακόμη περισσότερο. Η δόμηση διαφορετική, ας πούμε, και ο τρόπος σκέψης ο διαφορετικός που σου προτείνει το νέο πρόγραμμα σπουδών, αυτό πρόσθεσα εγώ, όπως και κάποιες ιδέες από σκίτσα, δεν θα έμπαινα στη διαδικασία να ζητήσω από τους μαθητές να κάνουν πολύ μικρές ασκήσεις σε σκίτσα, πάντα το πρόζεκτ για μένα ήταν κάτι που ξεκίναγε και τελείωνε ένα μήνα μετά, άλλωστε τετράωρα ήταν τα μαθήματα στο μήνα μέσα, εκτός κι αν έβλεπα ότι χανόταν το ενδιαφέρον, οπότε το κόβαμε στα δύο, αλλά ποτέ δεν μπαίναμε στη διαδικασία να κάνουμε τις σύντομες ασκήσεις. Θα ήθελα, ας πούμε, να το προσθέσω. Είναι μια πρόταση η οποία βγαίνει με αυτά τα προγράμματα σπουδών, ενδεχομένως να υπήρχε και πριν. Δεν υπήρχε τόσο ξεκάθαρα και το βρίσκω ωραίο, γιατί τραβάς πιο εύκολα ενδεχομένως το ενδιαφέρον του μαθητή. Αν ο μαθητής κάνει κάτι που του αρέσει, του κρατά το ενδιαφέρον και θέλει να το συνεχίσει, αλλά αυτό προϋποθέτει αυτό που ξεκίνησε να φτιάχνει να του αρέσει ή όχι, ενώ με το σκίτσο και με τη γρήγορη άσκηση, η οποία μετά περνάει σε κάτι άλλο και σε κάτι άλλο και σε κάτι άλλο και μας βοηθάει με τη διάσπαση αυτή αρκετοί μαθητές πια καθορίζονται από αυτό το χαρακτηριστικό, ας πούμε, έχουν διάσπαση προσοχής και όταν αλλάζει και το θέμα και το αντικείμενο μέσα στην ίδια ώρα ίσως να είναι και πιο εύκολο για τον καθηγητή να κρατήσει το ενδιαφέρον και να περάσει το μήνυμα που θέλει. Και επίσης δεν δένονται τόσο με το παραγόμενο, τώρα το σκεφτόμουν, το οποίο τους βοηθάει να μην φεύγουν απογοητευμένοι από την τάξη. Το άλλο που κράτησα εγώ, γιατί μου άρεσε και καταλαβαίνω γιατί το προτείνουν και το οποίο εγώ δεν το είχα ποτέ στο μυαλό μου, ας πούμε, δηλαδή, κι έναν μπορεί να βοήθησε πολύ, παρότι διδάσκω δεκαπέντε χρόνια, έχω έναν τρόπο να διδάσκω αλλά δεν σημαίνει ότι πάντα μπορείς να προσθέσεις, γιατί ήταν ένα από αυτά που με είχαν προβληματίσει κι έλεγα, για δεξ, όντως και είναι και πιο κοντά στις νέες γενιές των μαθητών, γιατί ήταν δεκαπέντε χρονών τα παιδιά που διδάσκαμε προ δεκαπενταετίας. Πιστεύω ότι και πάλι θα υπάρχουν, δηλαδή είναι άλλα τα χαρακτηριστικά πάλι των μαθητών τώρα.

Ειδικότερες ερωτήσεις για επιμέρους στοιχεία του νέου προγράμματος σπουδών

- Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι ως τέτοια τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ και πόσο βοηθητικά είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος; (αξιολόγηση του βαθμού σαφήνειας, αξιολόγηση της σαφήνειας ως προς τη διάκριση σε Γνώσεις-Δεξιότητες-Στάσεις και Αξίες, του βαθμού καθοδήγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του βαθμού σύνδεσής τους με το περιεχόμενο και τις προτεινόμενες δραστηριότητες, το βαθμό κάλυψης των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα)

Πόσο καλά διατυπωμένα είναι;

- Ναι, πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο πρόγραμμα σπουδών και πόσο βοηθητικά πιστεύετε ότι είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος.

Λοιπόν , στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος δεν γνωρίζω, γιατί είναι και λίγο ατομικό του κάθε εκπαιδευτικού και εξαρτάται πολύ και από την εμπειρία που έχει αλλά δεν αφήνει κανείς ξεσκέπαστο το προσδοκώμενο αποτέλεσμα από οποιοδήποτε υπάρχει, δηλαδή να σκεφθεί κάτι απλό μέχρι το πιο πολύπλοκο. Αυτό που με προβλημάτισε λίγο με τα προσδοκώμενα ήταν η πολλή ορολογία, η εξειδικευμένη, η οποία δεν πειράζει να υπάρχει, απλά, ενδεχομένως να δυσκολεύει λίγο τον εκπαιδευτικό στο να χάνει την ώρα να σκέφτεται πώς να το κάνει με κάποιες πηγές, αυτό σκέφτομαι εγώ περισσότερο. Εξειδικευμένη ορολογία δεν είναι αυτό το θέμα είναι το θέμα οι τεχνικές στις οποίες παραπέμπουν καμιά φορά, οι οποίες ενδεχομένως να είναι λίγο, σίγουρα είναι δύσκολες εκτός εργαστηρίου, υπάρχουν κάποιες εύκολες, βέβαια, αλλά υπάρχουν και δύσκολες . Τώρα το προσδοκώμενο, όμως, αυτό καθαυτό , δηλαδή το στοχεύω να καταλάβει μαθητής τι θα πει ισορροπία, ας πούμε, ή να χρησιμοποιήσει, να μπορεί να χρησιμοποιεί γραμμές, βασικά στοιχεία σύνθεσης, ας πούμε, αυτό είναι πολύ ξεκάθαρο.

Μετά λίγο στην εξειδίκευση, ιδιαίτερα τη στιγμή σκέφτομαι περισσότερο τώρα, δεν ξέρω αν καταλαβαίνετε τα προσδοκώμενα μετά εκεί λίγο που εξειδικεύεται και προτείνονται κάποιοι τρόποι υπάρχουν και δύσκολα βέβαια, πάλι, επειδή δεν δεσμεύεται. Δεν δεσμεύει κανέναν το πρόγραμμα σπουδών για το τι ακριβώς θα επιλέξει . Και όποιος δεν τον εκφράζει μια συγκεκριμένη τεχνική ,δεν έχει τον χώρο δεν έχει τα υλικά, δεν είχε το κατάλληλο περιβάλλον μέσα στο συγκεκριμένο σχολείο, δεν είναι υποχρεωτικό να τα κάνει, δεν θεωρώ ότι υπάρχει πρόβλημα.

- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο (ύλη)** που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; (αξιολόγηση του περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα με βάση την ηλικία των μαθητών και τις προγενέστερες γνώσεις τους, ως προς την επιστημονική του εγκυρότητα)

Μου έρχεται στο μυαλό η λέξη « επαρκές», δεν χρειάζεται και κάτι παραπάνω με αυτή την άποψη, δηλαδή ικανοποιητικό. Είναι πάνω κάτω ό,τι διδασκόταν και πριν, ό,τι διδασκόταν από την πρώτη έως την έκτη δημοτικού, εννοώ, με έναν πιο διανθισμένο, πλούσιο κι έτσι νεότερο τρόπο. Δεν είναι στην ύλη αυτό καθαυτό, στην ύλη δεν θυμάμαι να έχει προστεθεί κάτι, μα δεν χρειαζόταν. Απλά έχει αλλάξει ο τρόπος, έχει διανθιστεί ο τρόπος και έχει εκμοντερνιστεί πάρα πολύ ο τρόπος και οι διδάσκοντες

- Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Νομίζω ότι αισθάνομαι σαν μια... Πώς είναι αυτές οι κούκλες που ανοίγεις τη μεγαλύτερη και βλέπεις μέσα μια μικρότερη και μια μικρότερη. Είναι ένας ωραίος τρόπος για να το εξελίξεις μέχρι να φτάσεις σε κάτι πιο δύσκολο και πιο συγκεκριμένο. Για μένα είναι ωραία τακτοποιημένο έτσι με τα θεματικά πεδία, τα οποία ξέρεις ότι θα ξαναβρείς μπροστά σου με άλλο τρόπο αργότερα και με μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας. Πολύ ωραίο!

- Πώς πιστεύετε ότι θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Πιστεύω ότι θα ευχαριστήσει, θέλω να ελπίζω τουλάχιστον να ευχαριστήσει τους εκπαιδευτικούς, γιατί αυτή είναι μόνο δική μου, προσωπική μου άποψη, δεν ξέρω προς το παρόν, γι' αυτό έχει ενδιαφέρον και η έρευνα που κάνετε εσείς. Αλλά θεωρώ ότι ένας που θα το διαβάσει και θα καταλάβει πως ακριβώς λειτουργεί που δεν είναι ιδιαίτερα δύσκολο έτσι να το δει, αν δει μια γενική ματιά στο τι προτείνεται στο νέο πρόγραμμα σπουδών, νομίζω ότι θα αλλάξουν κάποια πράγματα στον τρόπο διδασκαλίας της τέχνης. Αφορά εσωτερικά μέσω των εκπαιδευτικών καλλιτεχνικών μαθημάτων, θα κάνουν το μάθημα ακόμη πιο ενδιαφέρον. Θέλω να ελπίζω ότι θα είναι θετική η ανταπόκριση.

- Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις **σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες** (περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη, κλπ); Δώστε παραδείγματα; (αξιολόγηση της κοινωνικο-πολιτιστικής εγκυρότητας του περιεχομένου του νέου Π.Σ.)

Λοιπόν, εδώ δεν θυμάμαι ακριβώς όσον αφορά το δημοτικό, μου έρχονται έντονα παραδείγματα του Γυμνασίου, γιατί εκεί πέρα έχω δουλέψει, αυτή είναι η διαφορά να έχεις δουλέψει μέσα στην πιλοτική εφαρμογή ενός προγράμματος σε σχέση με το να το έχεις μόνο διαβάσει. Εδώ καλύτερα να μην απαντήσω γιατί δεν θυμάμαι ακριβώς, θυμάμαι παραδείγματα του γυμνασίου, δηλαδή και φοβάμαι να μην...αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπήρχαν και στο δημοτικό όμως, δηλαδή όπως, ας πούμε, περιβαλλοντικά αυτό το θυμάμαι ότι υπάρχουν στο δημοτικό, υπήρχαν, ας πούμε, προβλήματα φυλετικών διακρίσεων στο γυμνάσιο βέβαια, εκεί θυμάμαι ότι τα θέματα είναι πιο δύσκολα και πιο πολύπλοκα και πιο δυσάρεστα, γιατί είναι πιο μεγάλα τα παιδιά. Στο δημοτικό όμως θυμάμαι ότι υπήρχε και εκεί σε πολύ πιο ελαφρύ βαθμό, βέβαια και λόγω ηλικιακής ομάδας στην οποία, όμως, απευθύνεται το νέο πρόγραμμα σπουδών. Η πρόθεση υπάρχει κατά τη γνώμη και συγκεκριμένα θυμάμαι πιο έντονα του γυμνασίου, γιατί αυτά τα δούλεψα, δυστυχώς κυρίως για αυτό μου έρχονται στο μυαλό. Είναι σίγουρο ότι υπήρχε και εκεί η πρόθεση, γιατί το καταλαβαίνεις και θυμάμαι κυρίως στα περιβαλλοντικά, αλλά πιστεύω ότι υπάρχουν κι άλλα. Νομίζω με το νερό με την έλλειψη, πάλι περιβαλλοντικά είναι αυτά. Όσον αφορά τα κοινωνικά θέματα πάλι τον εθελοντισμό δεν θυμάμαι, τα έχω μπερδέψει στο κεφάλι μου η αλήθεια είναι, επειδή τα διάβασα και τα δύο απλά επειδή δούλεψα στο γυμνάσιο αυτή είναι η σοβαρή διαφορά βλέπεις όταν το εφαρμόζεις κιάλας, είναι πιο έντονο στο μυαλό και φοβάμαι μήπως σας απαντήσω κάτι, το οποίο τελικά κολλάει στο γυμνάσιο, γι' αυτό φοβάμαι λίγο να απαντήσω σ' αυτή την ερώτηση.

Πάντως και οι περιβαλλοντικές προκλήσεις είναι μέσα σ' αυτά και η πολυπολιτισμικότητα. Και πολύ, πολύ, πολύ πολιτισμικότητα.

- Άλλοι συνάδελφοί σας έχουν αναφέρει και την ενσυναίσθηση.

Α! μου αρέσει η ενσυναίσθηση, Μπράβο ναι, στο δημοτικό βέβαια ήταν αυτό Ναι, βέβαια ωραία! Μα ούτως ή άλλως, ναι, ναι, ναι! είναι όλα πράγματα τα οποία φυσικά αυτά και αν απουσίαζαν στο πρόγραμμα τα προηγούμενα, εκτός από την έλλειψη ψηφιακών πόρων που είναι απόλυτα δικαιολογημένη προ τριακονταετίας στα προηγούμενα προγράμματα σπουδών, τώρα έχουν εστιάσει πολύ σ' αυτά τα θέματα, τα οποία είναι εξαιρετικά σημαντικά. Θα έπρεπε να εστιάζουν και άλλων μαθημάτων τα προγράμματα σπουδών αυτό, δεν ξέρω αν το κάνουν, πάντως η τάξη σίγουρα προσφέρεται γι' αυτό. Είναι μια ευκαιρία την οποία την έχει εκμεταλλευτεί το νέο πρόγραμμα σπουδών και στις δύο βαθμίδες.

- Πως κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα αλλάζατε ως προς την ύλη για να είναι

επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος; (αξιολόγηση της επάρκειας του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου για την κάλυψη της ύλης και διατύπωση βελτιωτικών προτάσεων)

Ναι λοιπόν, κοιτάζετε. Οτιδήποτε γίνεται σε όσο χρόνο μας δοθεί, ακόμα και όταν παρουσιάζουμε εμείς μπορούμε να μιλάμε για μισή ώρα. Μπορούν να μας πουν ποια είναι τα πέντε βασικά σημεία αυτού και να έχουμε μιλήσει ένα λεπτό. Το θέμα είναι τι αποτέλεσμα θέλουμε να φέρουμε και τι ζητάει, ας πούμε, το εκπαιδευτικό σύστημα να φέρει σαν αποτέλεσμα. Για μένα το Πρόγραμμα σπουδών τόσο στο γυμνάσιο όσο και στο δημοτικό Θα μπορούσε να εξυπηρετηθεί από ελαφρώς λίγο παραπάνω χρόνο, όχι φοβερά περισσότερο χρόνο. Αλλά θα βοηθούσε σε δύο πράγματα αυτό. Κατ' αρχήν θα ευχαριστούσε και το μαθητή, θα του έδινε μια καλύτερη συνέχεια από το να κάνει μια ώρα, που στις περισσότερες τάξεις μία ώρα την εβδομάδα, περιμένουν τα καημένα τα παιδιά, περισσότερο στις μικρότερες τάξεις του δημοτικού, αυτό γίνεται. Ένα μάθημα το οποίο το περιμένουν οι μαθητές από βδομάδα σε βδομάδα. Αυτό είναι το κλίμα περισσότερο και φυσικά μετά σπάει τη συνέχεια ότι ενδεχομένως θες να προχωρήσεις σε ένα πρότζεκτ. Από κει και πέρα ισχύει αυτό που είπα, δηλαδή οτιδήποτε μπορεί να διδαχθεί μέσα σε 5 λεπτά ή να μιλάει για αυτό 5 χρόνια. Εξαρτάται τι θέλω να μείνει στο μαθητή. Δεν θα τον χαρακτήριζα επαρκή τον χρόνο πάντως. Είναι επαρκής για να διδαχθεί το οτιδήποτε, αλλά θα του έδινα ελαφρώς παραπάνω για να γίνει πιο ευχάριστο και με μεγαλύτερη συνέχεια. Από κει και πέρα ο χρόνος που υπάρχει, γίνεται με κεκτημένη ταχύτητα.

Δεν θα άλλαζα κάτι στην ύλη, θα το άφηνα, γιατί ούτως ή άλλως ο εκπαιδευτικός έχει την άνεση να ξεκινάει από κάπου και να καταλήγει, να εντυφλήσει σε κάτι για αρκετό καιρό, ενδεχομένως, δεν θα τον αναγκάσει το πρόγραμμα σπουδών, σώνει και καλά, να περάσει από παντού, για να τα κάνει όλα. Οπότε, εννοείται ότι θα πρέπει να πει, να πρέπει να περάσει από τα θεματικά πεδία ας πούμε να κάνει, σε κάποιο ενδεχομένως, αν βλέπει ότι υπάρχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον να μείνει παραπάνω για κάποια θεματική ενότητα συγκεκριμένη ή όχι, αλλά δεν θα θεωρούσα κάτι που έχει γραφτεί, γιατί άλλος εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει άλλη διαδρομή, οπότε γιατί δεν θα άλλαζε ευχαρίστως ότι έχει γραφεί καθόλου. Αντιθέτως το ότι υπάρχει τόσο πλούσιο υλικό είναι καλό, εφόσον δεν είναι κλειστό πρόγραμμα σπουδών που πρέπει οπωσδήποτε να πούμε, δεν αυξάνει τα επίπεδα του άγχους του εκπαιδευτικού ... Θα ήταν απλά ευχάριστο και για τον εκπαιδευτικό και κυρίως για το μαθητή να έχει περισσότερο χρόνο να μπορεί να εκφράσει σταθερά μέσα στην τάξη ή κατά τη διάρκεια της εβδομάδας, δηλαδή να μην είναι τόσο περιορισμένος ο χρόνος της εικαστικής έκφρασης.

- Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη **διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων**; (προτάσεις για αλλαγή στη διάταξη ή για προσθήκη/αφαίρεση ενοτήτων στο Π.Σ.)

Όχι, δεν θα άλλαζα κάτι, γιατί κιόλας δεν το έχω εφαρμόσει για να πω ότι σκάλωσε κάπου, οπότε μπορεί να μην είναι και αξίας η απάντηση που δίνω, αλλά διαβάζοντάς το, επειδή δεν έχω μπει σε διαδικασία να κάνω και εφαρμογή πάνω σε αυτό, δεν μου χτύπησε κάτι άσχημα ότι εκεί δεν ταιριάζει, ας πούμε και θα το έκανα στο τέλος ή θα το έβγαζα εντελώς ή θα το έκανα αλλιώς. Αλλά αυτό πάλι επαναλαμβάνω, από έναν που μόνο που το έχει αναγνώσει. Ενδεχομένως αν το εφαρμόζα θα απαντούσα κάτι άλλο, αλλά...

- Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια **προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική** ισχυριζόμενοι ότι: «*Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής*». Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από **αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση**; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα (αναγνώριση του παιδαγωγικού προσανατολισμού του νέου Π.Σ. και τεκμηρίωση);

Θα έλεγα πέντε στα πέντε, αλλά το μόνο πρόβλημα είναι κυρίως με τη βιωματική, αν αναφερόμαστε στην πράξη. Γιατί πολλά από αυτά που προτείνει το νέο πρόγραμμα σπουδών και σωστά κάνει και τα προτείνει, είναι δύσκολο να εφαρμοστούν σε τάξη 27 ατόμων με θρανία. Έτσι όπως είναι δηλαδή μια συμβατική τάξη, θα ήταν πολύ καλύτερα σε μια (τάξη) να ήταν το μάθημα εργαστηριακό τέλος πάντων, με λίγο λιγότερους μαθητές, ώστε να μπορείς όντως να καθοδηγήσεις μεμονωμένα, βάσει των αναγκών του κάθε μαθητή. Κατά τη διάρκεια του μαθήματος κιόλας, γιατί δεν προτείνεται η δουλειά στο σπίτι σε μας. Ούτε υπάρχει, ούτε καλό είναι να συμβαίνει, γιατί δεν είναι το μάθημα τέχνης τέτοιο. Καλό είναι ο εκπαιδευτικός να είναι εκεί, να μπορεί να συμβουλευθεί, να μπορεί να αντιπροτείνει κάτι, να μπορεί να ενθαρρύνει τον μαθητή, δεν μας ενδιαφέρει τι θα κάνουν σπίτι, γιατί μεταξύ μας συνήθως δεν κάνουν και οι ίδιοι δουλειά στο σπίτι δηλαδή ό,τι διδάσκεται μέσα στην τάξη. Οπότε το βιωματικό αν είναι μια επίσκεψη σε μουσείο, η οποία σπανίως μπορεί να γίνει, να γίνει μια δυο φορές το χρόνο, να πω ναι. Αλλά όσον αφορά την διδασκαλία, συνθήκες συνήθειες που προτείνονται στο ελληνικό σχολείο αυτή τη στιγμή δεν είναι, αλλά δε φταίει, το πρόγραμμα σπουδών έτσι; Το πρόγραμμα σπουδών τις προτάσεις του τις έχει. Από κει και πέρα είναι πως θα εφαρμοστούν.

- Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας; (βαθμός συμφωνίας με την προτεινόμενη παιδαγωγική προσέγγιση)

Φοβερά κατάλληλη. Ειδικά, δεν ξέρω για τα άλλα μαθήματα, αλλά για μας το θέλουμε κιόλας το προσωπικό στοιχείο στην τέχνη ούτως ή άλλως, οπότε το άρθρο που θα είναι η ιδέα του μαθητή αυτό που θα θέλει να εκφράσει αυτό που τον απασχολεί, εμείς το ρωτάμε, για να το έχουμε μετά σαν εικαστικό παράδειγμα και επίσης κάτι που δεν ενδιαφέρει τον άλλον. Ο μαθητής ... Σχεδόν απίθανο να κάτσει να το εκφράσει σαν κάτι που να αξίζει τον κόπο, γιατί είχε σαν αποτέλεσμα, ... οπότε εμείς το ψάχνουμε, το ενδιαφέρον του μαθητή και το προσωπικό στοιχείο και τον προβληματισμό. Όλα αυτά οπότε εξυπηρετεί και αφορά την τέχνη του μαθητή... Με την καλή έννοια όχι να πηγαίνει ο μαθητής στο μάθημα, αλλά το να έχει σε πράγματα τα οποία προτείνονται συγκεκριμένες απόψεις, σκέψεις, να μπορεί ακόμα και να τις εκφράσει, ενδεχομένως να περιγράψει το έργο, είναι το δικό του προσωπικό έργο να επιλέξει τον τρόπο, τα υλικά με τα οποία θα εκφραστεί ενδεχομένως από μια γκάμα υλικών που μπορούμε να επιτρέψουμε αναλόγως αν υπάρχει εργαστήριο πάλι ή τάξη και φυσικά το νέο πρόγραμμα σπουδών μας αφήνει να τα κάνουμε όλα αυτά. Κι έχει αυτή την επιλογή, εξυπηρετεί το μάθημα πολύ.

Ερωτήσεις για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ./Προτάσεις

Ναι, μπορώ να φανταστώ για κάποια πράγματα, όχι ότι μπήκα στη διαδικασία να το εφαρμόσω, ενδεχομένως να μπορώ να κρίνω τι είναι εφαρμόσιμο ή όχι, και ας μην έχω μπει στη διαδικασία να το εφαρμόσω.

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητάς σας το νέο ΠΣ;

Πώς το υποδέχτηκαν;

- Πώς το δέχτηκαν; Θετικά, αρνητικά, ουδέτερα;

Οι εκπαιδευτικοί τώρα που λένε η διεύθυνση ΠΕ08;

- Οι συνάδελφοι που κάνουν το μάθημα των εικαστικών στο δημοτικό

Των άλλων ειδικοτήτων μου λέτε τώρα ή των εικαστικών;

- Για τα εικαστικά.

Ναι για τα εικαστικά, αλλά είναι η άποψη των υπολοίπων ειδικοτήτων ή των ΠΕ 0 8 καλλιτεχνικών μαθημάτων ; Κάντε μου την ερώτηση πάλι γιατί δεν συγκράτησα τη μιση και δεν είναι σίγουρο ότι έχει καταλάβει.

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητάς σας το νέο πρόγραμμα σπουδών;

Ναι επειδή διάβασα κιόλας τα σχόλια των εκπαιδευτικών που διάβασαν το πρόγραμμα πριν μπουν στη διαδικασία να το εφαρμόσουν, αυτό που είδα ότι τους προβλημάτισε πολύ ήταν ο χρόνος που υπάρχει μέσα στο Ωρολόγιο πρόγραμμα. Δηλαδή, ωραία θα ήταν να τα εφαρμόσουμε αλλά θα θέλαμε περισσότερο χρόνο για να εφαρμοστούν. Βέβαια αυτό είναι και σχετικό με την έννοια ότι εφόσον δεν σου ζητείται να εφαρμοστούν όλα τα οποία προτείνετε, θα εμμείνω πάλι στην προηγούμενη άποψή μου ότι καλό θα ήταν να έχουμε περισσότερο χρόνο, από κει και πέρα δεν θα αφαιρέσουμε κάτι, από φόβο να προλάβουμε να τα κάνουμε γιατί δεν απαιτείται όλα, οπότε... Αυτή θυμάμαι ήταν η άποψη, εντάξει ο καθένας θα λέει τη γνώμη του σε αρκετά σχόλια. Και δεν ξέρω και αν οι υπόλοιποι έχουν συζητήσει με συναδέλφους τους. .. γύρω από αυτό το θέμα. Αλλά, επειδή έχω διαβάσει την αποτίμηση τέλος πάντων ή τι μπροστά τους διαβάζουμε στα νέα προγράμματα σπουδών. Και ο μεγαλύτερος και πιο έντονος ο προβληματισμός που, επαναλαμβάνω πολύ συχνά, ήταν αυτό το θέμα του χρόνου μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα, τα οποία αντικειμενικά θα ήταν καλό να είναι λίγο παραπάνω, αλλά δεν σταματάει... το πρόγραμμα σπουδών

- Λαμβάνοντας υπόψη την **επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων**, τις **υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων** θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες; (αξιολόγηση της εφαρμοσιμότητας του νέου Π.Σ. με βάση τα τρία κριτήρια, αναφορά σε πιθανές δυσκολίες στο πεδίο της εφαρμογής)

Όχι τόσο στον δημοτικό όσο στον γυμνασίου. Αυτό με έχει προβληματίσει εντόνως. Για κάποιες θεματικές, οι οποίες τίθενται και κολλά πολύ στην κουλτούρα, που λέμε που δίνει το σχολείο. Με έχει πώς να το πω; Το έχω σκεφτεί, εμένα δεν θα με προβλημάτιζε όμως, γιατί και η κουλτούρα καμιά φορά μπορεί να αλλάζει και σιγά σιγά και μέσα από το σχολείο. Δηλαδή κάποια πράγματα που ενδεχομένως να μη συζητώνται στην κοινωνία, στην οικογένεια από δω, από κει και παρά πέρα, δεν σημαίνει ότι ορθώς δεν συζητώνται ή δεν προβληματίζονται οι μαθητές. Πάλι το γυμνάσιο, βέβαια, με μαθητές από 12 έως 15, αλλά πάλι πηγαίνοντας πίσω στο δημοτικό, οι θεματικές είναι πολύ πιο ελαφριές και ευχάριστες, δηλαδή υποψιάζουν τον

μαθητή για κάποια θέματα, στο γυμνάσιο αυτό γίνεται ακόμη πιο έντονο και πολύπλοκο, κατ'εμέ ορθώς και πάλι. Γιατί οι μαθητές πρέπει να μάθουν να προβληματίζονται για κοινωνικά ζητήματα. Το οποίο, αν δεν το κάνει και το σχολείο ποιος θα το κάνει; οπότε από τη μια ναι, δέχεται να υπάρξει κάποια αντίσταση, όχι στο δημοτικό όμως. Οπότε για το δημοτικό θα έλεγα όχι. Αλλά γενικότερα καταλαβαίνω για ποιο λόγο την έχετε την ερώτηση, αν υπάρχει στο γυμνάσιο ενδεχομένως η απάντηση θα είναι ναι, μπορεί να υπάρξει κάποια αντίσταση για κάποιες θεματικές. Κατ'εμέ δεν θα έπρεπε να απασχολήσει κανέναν γιατί θα έπρεπε να υπάρχουν.

- Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι **σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες** του που εντοπίσατε; Ποια ήταν τα **σημαντικότερα θετικά στοιχεία** του που διαπιστώσατε στην πράξη; (αναφορά στις σημαντικότερες δυσκολίες και πλεονεκτήματα από την πιλοτική εφαρμογή των Π.Σ.)

Δεν την έχω στο δημοτικό την έχω στο γυμνάσιο.

- Ωραία! Οπότε εγώ θα σας την κάνω την ερώτηση. Ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες, αδυναμίες του προγράμματος που εντοπίσατε; Και τα σημαντικότερα στοιχεία σχετικά με το δημοτικό.

A! Ναι, δεν μπορώ να την απαντήσω για το δημοτικό. Έχετε δίκιο; Δεν μπορώ να την απαντήσω, γιατί θα έλεγα κάτι που ούτε να μαντέψω δεν μπορώ. Είναι κρίμα κιόλας. Είναι πολύ πρακτική ερώτηση.

- Είναι αρκετά πρακτική, αλήθεια είναι. Τώρα φτάνουμε στο τέλος της συνέντευξης. Άλλες δύο ερωτήσεις θα σας κάνω. Ποιες συγκεκριμένες προτάσεις θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου προγράμματος σπουδών;

Αν ήταν... οπωσδήποτε αυτό που περιμένω να δω είναι η συμπλήρωση του νέου προγράμματος σπουδών για αυτό που λέγαμε πριν, τα αποθετήρια των ψηφιακών πόρων, ενδεχόμενες προτάσεις για εφαρμογές, λογισμικά ελεύθερα που να έχουν σαν στόχο την εικαστική δημιουργία, ενδεχομένως και με παρακλάδι και στον επαγγελματικό τομέα και από μικρά παιδιά, γιατί υπάρχουν τέτοιες εφαρμογές και σίγουρα και στο γυμνάσιο παρακαλώ, γιατί οι μαθητές που κάνουν ένα σωρό δουλειές στον υπολογιστή που θα κάνουν μόνο με τον υπολογιστή, οπότε και τα επαγγέλματα αυτά έχουν οι ίδιοι που δουλεύουν ψηφιακά όλα τα επαγγέλματα που εμπλέκονται μέσα, εννοώ οτιδήποτε έχει να κάνει με την τέχνη, είτε είναι με τη διαφήμιση, είτε την αρχιτεκτονική, είτε με το σχέδιο καλό θα ήταν να πλαισιωθεί το πρόγραμμα σπουδών από

τέτοια πρακτικής φύσεως εργαλεία σε όσο μεγαλύτερο βαθμό γίνεται, γιατί αυτό θα θέλουμε λογικά. Η λογική υπάρχει, η ύλη, ο σκελετός υπάρχει, από κει και πέρα αυτό που θα βοηθήσει είναι τον εκπαιδευτικό στην τάξη να κάνει ένα πραγματικά ουσιαστικό μάθημα, να κινητοποιήσει τον μαθητή και θα του δώσει να καταλάβει τι συνέβη κιόλας σ' αυτό που κάνουν είναι τα ψηφιακά εργαλεία και το αποθετήριο, όπου θα υπάρχουν διάφορες προτάσεις από διαδικτυακοί πόροι για οπτικοακουστικό υλικό για περαιτέρω εμβάθυνση σε κάποια πράγματα μέχρι και λογισμικά και εφαρμογές, οι οποίες εξοικειώνουν το μαθητή στην αισθητική και στην τέχνη, μέσα από την ΤΠΕ. Είναι αυτό που λέγαμε πριν η οργανική εισαγωγή των ΤΠΕ στο μάθημα. Αυτό περίμενα να πω, κι αυτό θα βελτιώνει, δεν θα βελτιώνει ακριβώς το μάθημα, θα το ολοκληρώνει.

- Ωραία, όσον αφορά την επιμόρφωση, ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του προγράμματος σπουδών;

Τώρα αυτή πάλι είναι πολύ πρακτική ερώτηση, θα μπορούσα να απαντήσω για το γυμνάσιο για το δημοτικό φαντάζομαι ότι θα είναι το ίδιο, αλλά καλύτερα να μην απαντήσω, γιατί δεν την έκανα, εγώ δεν παρακολούθησα την επιμόρφωση που κάνανε. Να ναι καλά οι άνθρωποι, αλλά δεν τους είδα τι κάνανε.

- Μάλιστα. Άρα δεν μπορείτε να μου πείτε τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Θα μπορούσα να σας πω πολύ συγκεκριμένα πράγματα, αλλά του γυμνασίου, δηλαδή που μας προβληματίσαν, ας πούμε, αλλά μπορεί να μην έχει καμία σχέση με το τι συνέβη στο δημοτικό. Είναι πολύ πιθανό να μην έχει καμία σχέση...

Τώρα το διαδικτυακό, ας πούμε, που σίγουρα μπήκανε και τα δύο διαδικτυακά εκεί. Αυτό δυσκολεύει λίγο, αυτό δυσκόλεψε σε κάποιες... είτε ο μεγάλος όγκος υλικού που αλλιώς λεγόταν το αρχείο, ας πούμε, και αλλιώς ήταν αυτό που ψάχναμε, δηλαδή λίγο οι οδηγίες, τεχνικά ζητήματα όμως, τα οποία τα αντιμετωπίσαμε στο γυμνάσιο, αλλά είναι καθαρά τεχνικά που πιθανότατα να τα είχαν και στο δημοτικό. Αυτό θα μπορούσε να έχει απλοποιηθεί λίγο, ας το πούμε έτσι, για να είναι πιο εύκολη η εμπειρία της επιμόρφωσης του εκπαιδευτικού, γιατί ήδη το στρες το εξ' αποστάσεως δεν έχει έναν άνθρωπο να τον εξηγήσει κάτι, αν έχεις μια απορία, οπότε όταν δεν είναι πάρα πάρα πολύ απλοποιημένο αυτό αρχίζει και δυσκολεύει αυτόν που προσπαθεί και να το παρακολουθήσει, να το διαβάσει να το μάθημα, να κάνει ασκήσεις πάνω σ' αυτό. Αυτό μου έρχεται στο μυαλό. Είναι πολύ πιθανό να συμβαίνει και στο δημοτικό, αλλά και πάλι το υποψιάζομαι έτσι επειδή συνέβαινε και στο γυμνάσιο. Είναι το μόνο που μπορώ

να απαντήσω με ασφάλεια. Ενδεχομένως μπορεί να συμβαίνει στο δημοτικό. Γιατί η λογική με την οποία φτιάχτηκαν τα ... των επιμορφώσεων είναι η ίδια οπότε πιθανότατα κι εκεί το ίδιο.

- Πάρα πολύ ωραία! εγώ δεν έχω κάποιες άλλες ερωτήσεις να σας κάνω. Δεν ξέρω αν θέλετε εσείς να προσθέσετε κάτι ή θεωρείτε ότι κάτι δεν το συζητήσαμε που έπρεπε να το συζητήσουμε;

Όχι! Αντιθέτως πάρα πολύ ωραία, πάρα πολύ ωραία, τοποθετημένη η όλη συζήτηση. Νομίζω τα καλύψατε όλα και πολύ σημαντική και η έρευνα που σκέπτεσθε να κάνετε... Συγχαρητήρια θα σας πω για τη μεγάλη προσπάθεια. Δεν έχω κάτι στο νου μου που θα ήθελα να προσθέσω, γιατί πραγματικά έχει καλυφθεί και σε επίπεδο εφαρμογής πια. Οπότε νομίζω τα καλύψαμε όλα. Διότι ό,τι με προβληματίζει, ας πούμε, είχα την ευκαιρία να το πω, οπότε λογικά ήτανε εξαντλητικότερη η έρευνα, πολύ ωραία.

(Σ7)

Εισαγωγικές ερωτήσεις

Στοιχεία συνεντευξιαζόμενου

- Φύλο: γυναίκα
- Ειδικότητα: ΠΕ70 με ειδίκευση εικαστικά και πληροφορική.
- Σπουδές: Έχω κάνει 3 μεταπτυχιακά και τώρα υποστηρίζω το διδακτορικό μου.
- Χρόνια Υπηρεσίας: 21
- Χρόνια Υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος: Εκεί δεν έχω εργαστεί εγώ εμείς κάναμε το *training* στην καλών τεχνών στο Συνέδριο. Εμείς προετοιμάσαμε τους/τις εικαστικούς σε προς αυτή την κατεύθυνση.
- Χρόνος πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος: Πιθανολογώ είναι ο πρώτος έγινε και πάμε τώρα για το δεύτερο. Στην ουσία εμείς δεν έχουμε επιμόρφωση ακόμη κόσμο που θα πάνε στα σχολεία για να το εφαρμόσουν, αλλά επίσης ξέρω ότι έχει γίνει επιλεκτικά από το πανεπιστήμιο, έτσι ώστε να δουν τα δυνατά και τα τρωτά τους στοιχεία. Εμείς ξεκινάμε τον Ιανουάριο.
- Πως οργανώνετε το καθημερινό σας μάθημα;

Θα σας πω. Με το παλιό αναλυτικό πρόγραμμα ήταν λίγο πιο ελεύθερα τα πράγματα. Και καμιά φορά ήταν και τυχαία. Γι αυτό πιστεύω το σκέφτηκαν όλοι αυτοί που ασχολούνται σε ακαδημαϊκό επίπεδο με τα εικαστικά Ε και πλέον δημιούργησαν στο καινούργιο αναλυτικό πρόγραμμα μιας συγκροτημένη δομή. Η οποία έχει συγκεκριμένους άξονες στην παιδεία. Οι άξονες είναι οι λεγόμενες πτυχές και και διαφοροποιείται σημαντικά από το προηγούμενο. Όχι ότι μας βάζει τα εικαστικά *in the box* εξακολουθούμε να είμαστε *out of the box*, απλά είμαστε καλύτερα προετοιμασμένοι.

- Σε ποια στοιχεία-υλικά στηρίζεσαι για αυτό;

Το βασικότερο στοιχείο είναι η διερεύνηση αναγκών των μαθητών, δηλαδή λαμβάνουμε σοβαρά υπόψη. Ανάλογα με το στόχο που μας δίνει το αναλυτικό πρόγραμμα, γιατί ο στόχος δεν μπορεί να αλλάξει. Είναι νόμος του κράτους, βγαίνει με φεκ. Κρατάμε λοιπόν το στόχο, λαμβάνουμε υπόψη το δυναμικό που έχουμε και τα μέσα και ανάλογα σχεδιάζουμε τη διδασκαλία, η οποία μπορεί να είναι διαφορετική από τη μια μέρα στην άλλη και ειδικά αν μπαίνουμε σε πολλά τμήματα. Και από σχολείο σε σχολείο επίσης, γιατί οι συνάδελφοι των Εικαστικών δεν εργάζονται σε ένα σχολείο...

(Είμαστε στο τούνελ. Υπομονή βγαίνουμε.) Λοιπόν, διαφορετικά θα λειτουργήσει σε ένα μονοθέσιο ένας συνάδελφος, διαφορετικά θα λειτουργήσει σε ένα πολυθέσιο και διαφορετικά σε ένα πειραματικό ή πρότυπο σχολείο, το οποίο έχει εργαστήριο και περισσότερους χώρους. Εξαρτάται δηλαδή από τις υποδομές, τους μαθητές μας και το τι υλικό έχουμε διαθέσει. Ο στόχος όμως παραμένει. *Οτι σχολείο και να έχουμε στα χέρια μας.*

Γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών

- Ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών; (γενική εκτίμηση, τοποθέτηση για το νέο πρόγραμμα σπουδών, σύντομη τεκμηρίωση αυτής της γενικής γνώμης)

Όπως είπα ήδη και στην αρχή, είναι πολύ πιο οργανωμένο, δηλαδή υπάρχει αρχή μέση και τέλος δεν είναι, δεν έχει στεγανά, είναι πάρα πολύ ευέλικτο, απλά μέσα από την λογική των πτυχών και των πεδίων ο συνάδελφος εικαστικός μπορεί να έχει ένα οργανωμένο σχέδιο μαθήματος ή και κάτι πιο ευρύ, όπως είναι ένα σενάριο. Κάτι που παλιά ήταν σε προαιρετική βάση ή και σε καθόλου. [παύση] Αυτή η διάρθρωση, λοιπόν, είναι το δυνατό στοιχείο.

Αυτή η διάρθρωση, η εσωτερική... με τις πτυχές και τα πεδία είναι αυτό που δίνει ένα τεράστιο (πάτημα) στο μάθημα των εικαστικών να έχει στεγανά, ο συνάδελφος μπορεί να είναι ευέλικτος και να ξεφύγει και από την ώρα στη δουλειά του και να μην έχει (ακρότατα) και να μπορεί να καλύψει τις ανάγκες τόσο των μαθητών όσο και της καθημερινότητας στο σχολείο.

- Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο;

Υπάρχουν πάρα πολλά κοινά στοιχεία, όπως είναι τα πεδία. Απλά η τυπολογία, είναι λίγο διαφορετική. Το εντελώς διαφορετικό είναι η εσωτερική δομή. Εδώ δηλαδή βλέπουμε 3 πτυχές οι οποίες μοιράζονται στα πεδία αυτά σε κάποια από τα πεδία έχουμε μόνο μία πτυχή. Όπως είναι το πρώτο, το δεύτερο, το έβδομο σε κάποια άλλα έχουμε 2 όπως ξερωγώ είναι το τρίτο. Και σε κάποια έχουμε και τις 3 [συγγνώμη και είναι εντάξει ωραία] και σε κάποια άλλα είναι και τα 3 και οι 3 πτυχές μαζί.

- Πως κρίνετε (αξιολογείτε) αυτή τη διαφοροποίηση; (αναγνώριση πιθανών στοιχείων διαφοροποίησης και αξιολογική σύγκριση μεταξύ του νέου και του υφιστάμενου Π.Σ.)

Ήταν αναγκαία γιατί ήταν καθαρά στο φιλότιμο και στην εμπειρία του συναδέλφου κατά πόσο θα δώσει συγκροτημένη μορφή στο μάθημά του ή όχι... Δεν μπορούμε να πηγαίνουμε και εντελώς

διερευνητικά. Θα πρέπει να υπάρχει ένα πλάνο, είναι το λεγόμενο σχέδιο μαθήματος και καμιά φορά και κανένα ευρύτερο πλάνο όπου θα είναι το σενάριο.

- Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα **στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος** όπως αυτή καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά;

Καταρχάς μπορούμε να δουλέψουμε και χωρίς εργαστήριο και μπορούμε και να δουλέψουμε και online πλέον με όλες αυτές τις αλλαγές που έχουμε με τον COVID. Γι αυτό και όταν κάναμε εμείς στην εκπαίδευση, στους συναδέλφους, την πιλοτική τους δείξαμε και το STEAM. Δηλαδή, πώς ψηφιακά πλέον εντάσσεται η τέχνη μέσα στο μάθημα. Καταλαβαίνετε ότι αυτό είναι ένα καινούριο. Υπήρχε σε πολύ έτσι επιλεγμένες περιπτώσεις, τώρα γενικεύεται και πιστεύω ότι θα κάνει το μάθημα των εικαστικών πιο δυναμικό μέσα στα σχολεία. Τα νέα στοιχεία λοιπόν, τα εργαλεία που προτείνονται, οι νέες μεθοδολογίες.

[Αδυναμία σύνδεσης]

Στο να έχουμε μέσα από το νέο αναλυτικό πρόγραμμα μία διαφορετική διδασκαλία.

- Τώρα σας ακούω ναι μετα απο εκεί μου είπατε νέες μεθοδολογίες για λίγο σας έχασα.

Και νέα στοιχεία, όπως είναι για παράδειγμα η επιχειρηματικότητα που μπαίνει δυναμικά στην τέχνη, η επιστήμη που επίσης μπαίνει δυναμικά στην τέχνη και τα νέα εργαλεία. Παράδειγμα, εγώ τους έδειξα στην πιλοτική εκπαίδευση πάνω από 400 καινούργια εργαλεία που μπορούν να αξιοποιηθούν και για την προετοιμασία του μαθήματος όσο και για την οργάνωση και την εφαρμογή του. Όλα αυτά λοιπόν, γίνονται πιο προσιτά πλέον. Και πιο εφικτά. Και βγάζουν μια άλλη ποιότητα στην καθημερινότητα του μαθήματος μέσα στην τάξη.

- Που εντοπίζετε αυτά τα στοιχεία στο νέο Π.Σ; (αναγνώριση των βασικών στοιχείων που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος σύμφωνα με το νέο Π.Σ και τεκμηρίωση των σχετικών απαντήσεων)

Είναι διάσπαρτα μέσα στις πτυχές, αλλά μπορούμε και εμείς να τα προσθέσουμε. Δηλαδή δεν υπάρχει μια συνταγή την οποία εμείς επιλέγουμε και κάνουμε το μάθημά μας. Μπορούμε να τροποποιηθούν τα πάντα. Κρατάμε μόνο τον στόχο. Το επαναλαμβάνω αυτό, είναι το μόνο που δεν μπορούμε να αψηφήσουμε. Ο στόχος μαθήματος παραμένει αυτούσιος. Αλλάζει η μεθοδολογία, αλλάζει η προσέγγιση, αλλάζουν τα εργαλεία, τα πάντα. Μπορούμε να τα τροποποιήσουμε όλα; Αρκεί να τα έχουμε σχεδιάσει έτσι ώστε να είναι πιο φιλικά στα παιδιά και να μπορούμε να κάνουμε το μάθημά μας πιο αποδοτικό.

- Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δυο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ. Δικαιολογήστε την απάντησή σας. (διάκριση ανάμεσα **σε Π.Σ. ακαδημαϊκού χαρακτήρα** ή **σε Π.Σ. για τον Πολίτη και το λειτουργικό του εγγραμματισμό**)

Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

[Αδυναμία σύνδεσης]

Ασυζητητί πρόκειται για το β, με ακούτε τώρα τώρα; Ναι. Πρόκειται για το β. Γιατί είναι η φιλοσοφία των νέων προγραμμάτων σπουδών, ακριβώς αυτό είναι, να μεταφέρουμε την καθημερινότητα του σχολείου στις ανάγκες της κοινωνίας και στην αγορά εργασίας. Άρα είναι μια μετάβαση η οποία είναι πιο οργανωμένη με τα αναλυτικά προγράμματα, ενώ με τα παλιά αναλυτικά προγράμματα εε ήταν καθαρά στους χειρισμούς των συναδέλφων, στο φιλότιμο τους, στην προσπάθειά τους και στο υλικά που διέθεταν.

- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει **οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ**; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης των ΤΠΕ)

Επειδή εγώ είμαι ακριβώς σε αυτό το κομμάτι, δηλαδή στην ψηφιακή τέχνη και εκεί έχω είναι αφηρημένη ψηφιακή τέχνη και έχω δραστηριοποιηθεί περισσότερο από ποτέ οι. Νέες τεχνολογίες μπαίνουν δυναμικά μέσα στην τάξη, είτε με εργαλεία και οι μαθητές από κοινού δημιουργούν έργα τέχνης, είτε ακόμη με όλα αυτά τα συστήματα που πλέον έχουν αναπτύξει οι χώροι της τέχνης, μουσεία, εκθέσεις, γκαλερί και τα λοιπά, προκειμένου να μπορεί ο επισκέπτης να τα δει και από το σπίτι του, χωρίς καν να τα επισκεφτεί. Ένα πολύ καλό παράδειγμα είναι το μουσείο [Getty]; Το Λούβρο, όπου έχουν ειδικά τμήματα και για μεγάλους και για παιδιά και ανάλογα γίνονται οι προσεγγίσεις εξ αποστάσεως. Πολύ καλό παράδειγμα είναι και το δικό μας στο μουσείο της Ακρόπολης. Ίσως να μην είναι τόσο εξελεγμένο όσο το Λούβρο και το Getty και καθώς και το μέτρο- MIT το συγγνώμη, το Μετροπόλιταν. Επειδή έχω κάνει το μεταπτυχιακό μου πάνω σε αυτό το κομμάτι και το έχω και πρόσφατο καταλαβαίνετε ότι είναι. Εεε είναι πραγματικότητα πλέον οι νέες τεχνολογίες είναι μέσα στην τάξη μας και πολύ δυναμικά και μέσα στη ζωή μας.

- Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να είναι **αρκετά ανοικτό** ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, **προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες** και **συμπεριληπτικό** ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του Π.Σ ως προς καθένα από τους τρεις στόχους και σχετική τεκμηρίωση).

Θα σας πω κάτι από μόνο του το νέο αναλυτικό πρόγραμμα δεν μπορεί να τα κάνει όλα αυτά. Σε συνδυασμό όμως με μεθοδολογία διαφοροποιημένης διδασκαλίας, με μεθοδολογίες συμπερίληψης, οι οποίες υπάρχουν ειδικά στα ευρωπαϊκά προγράμματα, είναι το νούμερο ένα στη θεματολογία και στα priorities εε. Καταλαβαίνετε ότι πλέον γίνεται ένας συνδυασμός μεθόδων, όπου όταν αυτές έρθουν κοντά στα νέα αναλυτικά προγράμματα δίνουν ένα πολύ δυνατό αποτέλεσμα, δεν θα φτάσουμε, εννοείται 100... 100, ενώ παλιά δεν περνάει καν από το μυαλό μας ότι έχουμε τη δυνατότητα να κάνουμε τις προσεγγίσεις στην τάξη. Όταν συνδέονται για παράδειγμα 2 σχολεία, ένα σχολείο το οποίο είναι στη Γαλλία και είναι μέσα στο Λούβρο και ένα σχολείο που είναι μέσα στην τάξη μας και τα παιδιά κάνουν παρουσιάσεις έργων τεχνών στα δικά μας τα παιδιά και μετά μπαίνουν όλα μαζί στο εργαστήριο και εκείνα και τα δικά μας και δημιουργούν. Καταλαβαίνετε ότι εκμηδενίζονται οι αποστάσεις; Έχουμε έντονη διάδραση με αποτέλεσμα να έχουμε πολύ έξυπνα παιδιά με περισσότερες ευκαιρίες, με μεγαλύτερη αυτενέργεια και ανοιχτότητα. Η ανοιχτότητα πλέον είναι κάτι που αν είναι ευέλικτος ο εκπαιδευτικός μπορεί να το πετύχει σε πάρα πάρα πολύ μεγάλο βαθμό.

Οι κατασκευαστές του ισχυρίζονται ότι με το νέο Π.Σ το μάθημα αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά

τη δημιουργική πράξη, καθώς και την οπτική αντίληψη, την καλλιέργεια του αισθητικού κριτηρίου και την παραγωγή νοημάτων μέσα από την επαφή με την τέχνη και τον οπτικό πολιτισμό

– **1. Δημιουργική πράξη: Παραγωγή μορφών και νοημάτων μέσα από την εικαστική πράξη.** – **2. Η συνάντηση με το έργο: Αντίληψη, ερμηνεία και απόκριση στις εικαστικές τέχνες.** – **3. Σύνδεση με τη ζωή**

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. (Δώστε παραδείγματα). Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;

Θα σας πω, όπως είπα και πριν κάποιες από αυτές τις πτυχές εμφανίζονται σε 1, 2 ή 3 πεδία και είναι μία από αυτές, κάποιες όλες. Η εγώ επειδή, όταν δουλεύω σε εργαστήριο, έχω την τύχη να έχω εργαστήριο εικαστικών με ενδιαφέρει να υπάρχουν όλες τις πτυχές να υπάρχει διάδραση έτσι ώστε να έχω μεγαλύτερη ευρύτητα κινήσεων. Για αυτό παίρνω το στόχο όπως σας είπα και πριν ο στόχος θα. Πρέπει να μας γίνει το *must* στην τάξη μας και στη συνέχεια τον εμπλουτίζω με αυτές τις πτυχές. Μπορεί να παίζω λίγο με τα πεδία, να τα τροποποιήσω ελαφρώς αλλά οι πτυχές θα πρέπει να βρίσκονται σε κάθε διδασκαλία μας. Γιατί έχουν πολύ ενδιαφέρουσες προσεγγίσεις.

- Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Εε αν δεν πίστευα στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα, δεν θα ήμουν βασική εκπαιδύτρια γιατί έχουμε αναλάβει μια μεγάλη ομάδα εικαστικών να επιμορφώσουμε μέσα στους ερχόμενους μήνες. Για μένα είναι η πιο πετυχημένη βερσιόν αναλυτικού προγράμματος που έχουμε δει μέχρι τώρα, γιατί, όπως σας είπα, έχει εσωτερική δομή, διάρθρωση, δεν σε περιορίζει, υπάρχει ευελιξία, αλλά δεν τα αφήνει και όλα στην τύχη τους.

Και φυσικά ανοιχτότητα. Όπως είπαμε πριν, ανοιχτότητα.

Ειδικότερες ερωτήσεις για επιμέρους στοιχεία του νέου προγράμματος σπουδών

- Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι ως τέτοια τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ και πόσο βοηθητικά είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος; (αξιολόγηση του βαθμού σαφήνειας, αξιολόγηση της σαφήνειας ως προς τη διάκριση σε Γνώσεις-Δεξιότητες-Στάσεις και Αξίες, του βαθμού καθοδήγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του βαθμού σύνδεσής τους με το περιεχόμενο και τις προτεινόμενες δραστηριότητες, το βαθμό κάλυψης των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα)

Έχουν μια πολύ φιλική γλώσσα. Οι διατυπώσεις του νέου προγράμματος σπουδών, αλλά πιστεύω ότι θα μπορούσαν να είναι και φιλικότερη. Γιατί για παράδειγμα όταν αναφέρονται στα παιδιά του δημοτικού; Θα έπρεπε να μην είναι τόσο τόσο αυστηρή γλώσσα σε κάποια σημεία, δηλαδή η ορολογία για να επιχειρήσουμε να την αναφέρουμε σε παιδιά πρώτης, δεν θα μας βοηθήσει αρκετά. Στα παιδιά της Έκτης; ναι, κάτι θα καταφέρουμε, αλλά πιστεύω αυτό θα βελτιωθεί χρόνο με το χρόνο με την εφαρμογή. Ήδη αυτή η προσπάθεια που κάνουμε τώρα είναι προς αυτή την κατεύθυνση.

- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο (ύλη)** που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; (αξιολόγηση του περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα με βάση την ηλικία των μαθητών και τις προγενέστερες γνώσεις τους, ως προς την επιστημονική του εγκυρότητα)

Δεν υπάρχει παρθενογένεση. Σίγουρα κάποια από τα στοιχεία τα είχαμε και στο προηγούμενο. Απλά τώρα τα βλέπουμε με μια διαφορετική οργάνωση. Και οι στόχοι είναι πιο ευδιάκριτοι, δηλαδή πιο ξεκάθαροι και ένα πολύ καλό στοιχείο των νέων αναλυτικών προγραμμάτων είναι ότι μπορώ να συνδυάσω στόχους... Είναι επικίνδυνο, βέβαια να πειραματιστώ πολύ όταν δεν έχω την ανάλογη εμπειρία να σχεδιάσω μια ενότητα. Ή πέρα από αυτό που προτείνει, αλλά είναι και εξαιρετικά ενδιαφέρον όταν έχω τη δυνατότητα. Παράδειγμα ένας έμπειρος συναδέλφος που είναι μέσα στην τάξη του μπορεί και να διαφοροποιηθεί στο 100% από αυτό που βλέπεις, κρατώντας τους στόχους πάντα.

- Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Είναι αρκετά περιεκτικό, έχει συμπεριλάβει πολλά και βασικά πεδία, τα οποία διαπραγματευόμαστε όταν ασχολούμαστε με την τέχνη ή αυτό. Δεν σημαίνει όμως ότι δεν μπορούμε να το βελτιώσουμε και αυτό πιστεύω θα βγει μέσα από την εφαρμογή και από την εμπειρία, εφαρμόζοντας αυτό που τώρα έχουμε διαθέσιμα. Πιστεύω θα προκύψει κάτι καλύτερο βλέποντας τα τρωτά σημεία, όταν οι συνάδελφοι θα μπουν στην τάξη και θα ακολουθήσουν όλες αυτές τις οδηγίες.

- Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις **σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες** (περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη, κλπ); Δώστε παραδείγματα; (αξιολόγηση της κοινωνικο-πολιτιστικής εγκυρότητας του περιεχομένου του νέου Π.Σ.)

Επειδή έχει έρθει πάρα πολύ κοντά στην καθημερινότητα, δηλαδή τα θέματα που διαπραγματεύεται είναι κομμάτι της ζωής των μαθητών και των εκπαιδευτικών και εμένα είναι ένα δυνατό σχήμα με πεδία τα οποία αργότερα ο μαθητής θα τα βρει και στη ζωή του ευρύτερα, όπου και αν ακολουθήσει και το κομμάτι της τέχνης και αποφασίσει να εξειδικευτεί πάνω σε αυτό. Θα είναι αρκετά προετοιμασμένος και όλο αυτό που βρίσκεται και έξω. Είναι σύνδεση, δηλαδή της τάξης με την καθημερινότητα, την αγορά εργασίας στην ζωή, τις ανάγκες.

- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος;**

Εδώ υπήρξαν κάποιες έτσι, όχι ενστάσεις, υπήρξε κάποια φοβία... Μήπως δεν είναι σωστά υπολογισμένοι οι χρόνοι που απαιτούνται για να εφαρμοστούν όλα αυτά τα πεδία; Αλλά όταν ο εκπαιδευτικός ξέρει ότι μπορεί να είναι ευέλικτος και να επιλέξει και το προσαρμόσει στην τάξη του τους μαθητές του, το υλικό τους, τις γνώσεις τους, τις εμπειρίες του ή σε ο,τιδήποτε άλλο θέσει ως στόχο.

- Τι θα αλλάζατε ως προς την ύλη για να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος; (αξιολόγηση της επάρκειας του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου για την κάλυψη της ύλης και διατύπωση βελτιωτικών προτάσεων)

Κάποια από τα πεδία είναι πολύ εκτεταμένα, θα τα μοίραζα σε μικρότερους τομείς. Θα τα άφηνα δηλαδή παράδειγμα το πρώτο και το δεύτερο πεδίο είναι τεράστιο. Θα το είχα μοιράσει σε 2 υποενότητες για να μπορεί ο εκπαιδευτικός να το διαχειριστεί καλύτερα και το 7 δεν είναι τόσο μεγάλο βέβαια, αλλά είναι προς αυτή την κατεύθυνση επίσης κάτι δηλαδή ογκώδες. Για μένα αυτά τα 2 πεδία θα πρέπει λίγο να μοιραστούν.

- Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη **διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων;** (προτάσεις για αλλαγή στη διάταξη ή για προσθήκη/αφαίρεση ενοτήτων στο Π.Σ.)

Αυτή τη στιγμή δεν θα άλλαζα τίποτα, αλλά όταν θα το εφαρμόσω, προφανώς θα μου προκύψουν ιδέες μέσα από τη δυσκολία, την ευκολία, το αποτέλεσμα, δημιουργικότητα, τη φαντασία. Πρέπει να μπούμε να το δουλέψουμε με τους μαθητές για να μας δώσει νέα στοιχεία ή να μας οδηγήσει να αλλάζουμε κάτι.

- Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια **προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική** ισχυριζόμενοι ότι: «Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής». Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από **αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση;** (αναγνώριση του παιδαγωγικού προσανατολισμού του νέου Π.Σ. και τεκμηρίωση);

Όπως έχει σήμερα τη συγκεκριμένη δομή, θεωρώ ότι είναι πολύ κοντά σε κάτι τέτοιο γιατί έχει συμπεριλάβει όλους τους βασικούς άξονες της ενεργού πολιτειότητας. Όλα αυτά που βλέπουμε και στα πεδία... Αν μελετήσουμε την ενεργό πολιτειότητα είτε μέσα από ευρωπαϊκά προγράμματα, είτε μέσα από ακαδημαϊκές δημοσιεύσεις, συμπεριλαμβάνονται στο αναλυτικό πρόγραμμα. Αυτό σημαίνει ότι η ομάδα έργου έκανε εκτεταμένη έρευνα πριν προχωρήσει στο να συγκροτήσει τα συγκεκριμένα πεδία και όντως όπως τα βλέπουμε αυτή τη στιγμή που οδηγούν στην αφύπνιση των μαθητών και μετέπειτα θα έχουμε ενεργούς πολίτες.

- Κάποια ενδεικτικά παραδείγματα;

Η όταν μέσα από ένα έργο μιλάει για επαγγέλματα όπου παίρνουμε πολλούς, πίνακες και τους δίνουμε στα παιδιά και τους μελετούν και στη συνέχεια μία διερεύνηση για το πώς μπορούμε εμείς να δούμε τη σημερινή πραγματικότητα με τα επαγγέλματα αμέσως συνδέουμε την τάξη μας με τον έξω κόσμο. Κάτι που δεν επιχειρούνταν τόσο έτσι αισθητά με το προηγούμενο πρόγραμμα και όπως σας είπα, ένα καινούργιο στοιχείο το οποίο δίνει μεγάλη δυναμική στο αναλυτικό πρόγραμμα είναι η επιχειρηματικότητα, το entrepreneurship, το τελευταίο e που έχουμε βάλει πλέον στο steame όπου συνδυάζει την τέχνη, επιστήμη, επιχειρηματικότητα όλα αυτά μαζί μας δίνουν ενεργό πολιτειότητα.

- Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας; (βαθμός συμφωνίας με την προτεινόμενη παιδαγωγική προσέγγιση)

Εεμ όπως είπα και πριν σε προηγούμενη ερώτηση, ποτέ δεν ακολουθώ και δεν εφαρμόζω κάτι που δεν θεωρώ αποδοτικό, δεν ρισκάρω δηλαδή με το αποτέλεσμα μέσα στην τάξη. Έχω πειστεί από τα αναλυτικά προγράμματα ότι μπορούν να δώσουν ένα δυνατό. Αποτέλεσμα γι αυτό και αποφάσισα να ασχοληθώ ενεργά. Άρα πιστεύω σε αυτό το πράγμα.

Ερωτήσεις για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ./Προτάσεις

Πώς μια ερώτηση είναι, θα την προλάβω να είναι μια; Πάμε λοιπόν, η εφαρμοσιμότητα λοιπόν για μένα είναι δεδομένη, γιατί για να φτάσουν το προτείνουν σε όλα τα σχολεία της χώρας δεν νομίζω ότι κάποια σοβαρή επιστημονική ομάδα θα ρίσκαρε κάτι τέτοιο, άρα έχει γίνει σοβαρή έρευνα. Έχει γίνει ολοκληρωμένη μελέτη, μια αρκετά καλή πιλοτική εφαρμογή. Οπότε μας έπεισε όλους ότι μπορεί να περάσει και στη δική μας τάξη και θεωρώ ότι η εφαρμοσιμότητα είναι δεδομένη. Θα χρειαστεί βελτιώσεις, αυτές θα τις δούμε επί το έργο.

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ;

Επειδή εγώ είχα την πρώτη επαφή με τους εκπαιδευτικούς στο Συνέδριο. [παύση λόγω κακής σύνδεσης]

Υπάρχει μια διστακτικότητα. Θα από αρκετούς εικαστικούς ειδικά τους παλιότερους στο κατά πόσο θα διατηρήσουμε την ανοικτότητα στο μάθημα όταν βάζουμε τόσες δομές και τόσο πεδία. Αλλά εφόσον υπάρχει ευελιξία και ο καθένας το διαμορφώνει ανάλογα με το δυναμικό που διαθέτει τα εργαλεία, τα υλικά. Τις προσωπικές του πεποιθήσεις, τις πεποιθήσεις του παιδιού, αυτό είναι εφικτό, άρα ειδικά στο κομμάτι που μπήκε η ψηφιοποίηση το δέχτηκαν πολύ καλά. Υπήρχαν πολλά άτομα μέσα στην αίθουσα και έδειξαν πολύ μεγάλο ενδιαφέρον και μάλιστα κάτσαμε και μια ώρα παραπάνω από ότι είχαμε προγραμματίσει.

- Λαμβάνοντας υπόψη την **επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων**, τις **υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων** θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες; (αξιολόγηση της εφαρμοσιμότητας του νέου Π.Σ. με βάση τα τρία κριτήρια, αναφορά σε πιθανές δυσκολίες στο πεδίο της εφαρμογής)

Φυσικά και θα έχουμε δυσκολίες γιατί δεν έχουν τις ίδιες υποδομές. Όλα τα σχολεία παράδειγμα, αν χρειάζεται μια τηλεδιάσκεψη ή μια σύνδεση σε ένα μεγάλο μουσείο για να δούμε ψηφιακά κάποια έργα, κάποια σχολεία δεν έχουν Ίντερνετ. Ούτε έχουν αξιόπιστους υπολογιστές. Οι υποδομές λοιπόν, θα είναι για μένα το μεγαλύτερο εμπόδιο και το δεύτερο είναι η γνώση. Κατά πόσο γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί κάποια πράγματα έτσι ώστε να μπορέσουν να ακολουθήσουν τα νέα αναλυτικά προγράμματα, ίσως χρειαστεί επιμόρφωση και το είδαμε αυτό και σε αυτή την πιλοτική εκπαίδευση που κάναμε εμείς. Οι συνάδελφοι πολύ θετικοί στο να ακούσουν το πώς, για αυτό και μείναμε αρκετά μαζί τους. Ήμασταν 3 άτομα, ασχοληθήκαμε αρκετά και τους δώσαμε αυτό το πώς κομμάτι και ήταν θετικότετοι μετά, ενώ στην αρχή ήταν λίγο κάπως κουμπωμένοι.

- Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι **σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες** του που εντοπίσατε; Ποια ήταν τα **σημαντικότερα θετικά στοιχεία** του που διαπιστώσατε στην πράξη; (αναφορά στις σημαντικότερες δυσκολίες και πλεονεκτήματα από την πιλοτική εφαρμογή των Π.Σ.)

Εμείς κάναμε πιλοτική εφαρμογή της εκπαίδευσης των εικαστικών, όχι στην τάξη. Και εκείνο πιλοτικό ήταν.

Η να διευκρινίσω κάτι ίσως εφαρμογή στην τάξη θεωρούμε το σενάριο που παραδώσαμε για να ολοκληρωθεί η εκπαίδευσή μας αν εννοεί αυτό κάναμε μια στοιχειώδη πιλοτική εφαρμογή και δεν υπήρξαν ιδιαίτερες δυσκολίες. Ήταν τόσο όσο κατατοπιστικό το πρόγραμμα... επίσης, υπήρξαν φόρμες σεναρίων και σχεδίων μαθημάτων, οι οποίες μας καθοδηγούσαν. Βέβαια μπορούσαμε να τα αλλάξουμε όλα αυτά, άρα είμαστε αρκετά ελεύθεροι να... [παύση - αδυναμία σύνδεσης] νέα βήματα του αναλυτικού προγράμματος και με το δικό μας τρόπο.

Μεγάλη ευελιξία, δηλαδή, πολύ μεγάλη, μεγαλύτερη από το προηγούμενο πρόγραμμα.

Είναι το δυνατό στοιχείο των. Νέων ... Είναι το δυνατό του πρωταρχικό στοιχείο ότι ναι μεν υπάρχει δομή, αλλά είσαι ελεύθερος.

- Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες **συγκεκριμένες προτάσεις** θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.; (συνοπτική διατύπωση συγκεκριμένων βελτιωτικών προτάσεων)

Ναι, ακούω. Έ αυτό θα ήθελα να το συζητήσουμε σε κάποια άλλη συνέντευξη αφού το εφαρμόσουμε. Δηλαδή να εκπαιδύσουμε πρώτα τους συναδέλφους, να μπουν στις τάξεις τους, να τα εφαρμόσουν. Και να πάρουμε το feedback και για να μπορούμε να έχουμε εικόνα. Τώρα θα εικάσουμε... Δεν μπορούμε τώρα [παύση] να περπατήσουν μέσα στις σχολικές τάξεις για ένα συγκεκριμένο διάστημα. Να τι μπορεί να αλλάξει, Τι δεν πηγαίνει, τι θέλει βελτίωση; Ίσως κάποια πράγματα να πρέπει να αφαιρεθούν. Μπορεί στην πράξη να μην περπαταν. Αυτό όμως δεν το ξέρουμε τώρα γιατί δεν έχουμε διαπραγματευτεί όλες τις θεματικές. Ενδεικτικά πήραμε κάποια πεδία.

- Η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ;

Ναι, γιατί είχα με τον κύριο μπερεδήμα ο καλύτερος, ένας άνθρωπος ο οποίος χρησιμοποίησε μια ανθρώπινη γλώσσα και όχι την ακαδημαϊκή, την ξύλινη και μας μύησε στα μονοπάτια των νέων προγραμμάτων με τρόπο παιδαγωγικό και στη γλώσσα που εμείς καταλαβαίνουμε πολύ καλά ως εκπαιδευτικοί τάξης και γι αυτό ήταν πάνω με αυτά τα αναλυτικά προγράμματα. Και το πώς θα τα μεταφέρουμε στους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς όλης της χώρας.

- Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Έ θεωρώ ότι το κομμάτι του σεναρίου θα πρέπει να γίνεται σύγχρονα, όχι να το ετοιμάσουμε και να το παρουσιάσουμε, εκείνη τη στιγμή. Έτσι ώστε να υπάρχει σε real time περιθώριο συζήτησης, ανατροφοδότησης, βελτίωσης. Και να είναι πρόσφατο σχετικά, το κάθε συμβάν θα πρέπει εμείς

να διεκπεραιώσουμε ή να [παύση]. Εγώ θα έβαζα δηλαδή και ένα εργαστηριακό κομμάτι μέσα όπου θα δημιουργούσαμε ένα σενάριο και ένα ή περισσότερα σχέδια μαθήματος. Αυτό το κάναμε εμείς στην πιλοτική εκπαίδευση, στο Συνέδριο στην Καλών Τεχνών και είχε πολύ καλό αποτέλεσμα. Οι συνάδελφοι ανταποκρίθηκαν πολύ καλά, μας έδωσαν να καταλάβουμε ότι αυτό τους βοήθησε να μάθουν και να καταλάβουν περισσότερα.

- Πάρα πολύ ωραία, εγώ δεν έχω άλλες ερωτήσεις να σας κάνω. Δεν ξέρω αν θέλετε. Αν θεωρείτε εσείς ότι υπάρχει κάτι που δεν συζητήσαμε.

Όχι νομίζω πως τα καλύψαμε όλα... ήτανε [παύση].

- Εντάξει, υπήρχαν κάποιες έτσι τεχνικές δυσκολίες. Χανόμασταν αλλά... Με ακούγατε και εσείς σας άκουγα κι εγώ; Ελπίζω να μη σας κούρασε. Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω που... Με ακούτε; Σας ακούω και σας χάνω, θα κλείσει τώρα όπου να ναι.
- Εγώ θα θελα να σας ευχαριστήσω πάρα πολύ για αυτή τη συνέντευξη.

Και εγώ διότι με βοήθησε... [παύση λόγω συνδεσιμότητας]. Πολύ ωραίο συναίσθημα.

(Σ8)

Εισαγωγικές ερωτήσεις

Στοιχεία συνεντευξιζόμενου

- Φύλο: Θήλυ
- Ειδικότητα: ΠΕ08 – Εικαστικά/Αισθητική Αγωγή
- Σπουδές: Καλών Τεχνών, Μεταπτυχιακό-Ιστορία της Τέχνης
- Χρόνια Υπηρεσίας: 12-13
- Χρόνια Υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος: 9
- Χρόνος πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος:

δεν υπάρχει σαφές πλαίσιο πιλοτικής εφαρμογής. Έτσι, όπως το εννοείτε εσείς... Εγώ επιμορφώθηκα ξεκινώντας την άνοιξη του 2022... νομίζω ήταν Μάιος και Ιούνιος μήνας και ήτανε συνολικά 7 εβδομάδες η επιμόρφωση. Μμμ αυτό. Μέσα στα πλαίσια της επιμόρφωσης κάναμε, εφαρμόσαμε. κάποια πράγματα στο σχολείο και συνεχίζω και κινούμαι πλέον εε... με βάση τα καινούρια πράγματα εεμ που εισάγει το ΙΕΠ στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών.

- Πως οργανώνεις το καθημερινό σου μάθημα;

Εμ... Η οργάνωση του μαθήματος εμ... ξεκινάει πιο πολύ εμ... ξεκινάει πρώτα, όχι σε καθημερινή βάση, αλλά εεμ... σαν ας πούμε, μία-ένα σύνολο μαθημάτων εεε που ΟΚ επισήμως ονομάζεται διδακτικό σενάριο. Ε... Άρα, ξεκινώντας την εβδομάδα για παράδειγμα, ξέρω ήδη ας πούμε σε ποιο πλαίσιο θα κινηθώ με την εκάστοτε τάξη και από κει και πέρα κρίνω το τι θα γίνει ανά κάθε διδακτική ώρα, το οποίο είναι μετά αρκετά ελαστικό, αναλόγως και με το τι αποτελέσματα εεε... υπάρχουν μέσα στην τάξη, διαδικασίες και τα λοιπά.

- Σε ποια στοιχεία-υλικά στηρίζεσαι για αυτό;

Α στοιχεία και υλικά μάλιστα. Μου ακούγεται πολύ γενική αυτή η ερώτηση, θέλετε να μου το διευκρινίσετε; [...] Εντάξει ΟΚ στηρίζομαι λοιπόν στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών στα ενδιαφέροντα των μαθητών και στα δικά μου ενδιαφέροντα. Δηλαδή έχει να κάνει με το αναπτυξιακό επίπεδο, έχει να κάνει με το πρόγραμμα σπουδών, έχει να κάνει και με την ιδιαιτερότητα της τάξης, έχει να κάνει και με τη δική μου ιδιαιτερότητα ως εικαστικό και όλο αυτό είναι ένας συγκεκρισμός όσον αφορά το θεωρητικό κομμάτι. Όσον αφορά το υλικό κομμάτι.

Έχω κάνει ήδη ένα προγραμματισμό από την αρχή της χρονιάς και ξέρω ποια στ-ποια υλικά μας είναι διαθέσιμα. Δηλαδή τι έχω ζητήσει από τα παιδιά να φέρουν για το μάθημα των εικαστικών και τι έχω κάνει σε συνεννόηση με το σχολείο να υπάρχει από τη μεριά του σχολείου ως υλική υποδομή ως υλικά που τα έχουμε αγοράσει εεε σαν υλικά κοινής χρήσης. Εεε... Αυτό. Σας απαντά αυτό;

Γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών

- Ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών; (γενική εκτίμηση, τοποθέτηση για το νέο πρόγραμμα σπουδών, σύντομη τεκμηρίωση αυτής της γενικής γνώμης)

Είναι θετική. ε... Όσον αφορά το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών των εικαστικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που είναι αυτό που έχω δει αναλυτικά και έχω μελετήσει, είναι πολύ θετική η γνώμη μου.

- Θα μπορούσατε κάπως να μου το τεκμηριώσετε;;

να... αφορά στο ότι η εντύπωση που έχω πάρει εγώ είναι ότι γίνεται ένας εκσυγχρονισμός του ήδη υπάρχοντος προγράμματος σπουδών. το όποιο πρόγραμμα σπουδών. ήτανε πολύ καλό και δεν έχει ουσιαστικά αλλάξει, αλλά έχουν προστεθεί σε αυτό πράγματα που έλειπαν εε...ενώ γίνονταν δηλαδή, ενώ εφαρμόζονταν από τους εικαστικούς δεν υπήρχαν κάπου επίσημα καταγεγραμμένα και κατοχυρωμένα, δηλαδή να είμαστε νομιμοποιούν αυτό. ναι, για παράδειγμα η χρήση των ΤΠΕ γινόταν έτσι κι αλλιώς οι ια παράδειγμα οι επισκέψεις σε μουσεία γινόντουσαν έτσι κι αλλιώς, αλλά δεν μας το ζητούσε. το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. και τώρα αυτό; τέλος πάντων δεν και πάλι δεν έχει για μια μορφή υποχρεωτικότητας. είναι όμως μια. νόμιμη δυνατότητα.

Δηλαδή μπορώ να το δικαιολογήσω πλέον και εγώ στην καθημερινότητά μου ως ότι είναι μέρος του προγράμματος σπουδών του επίσημου προγράμματος σπουδών. Αυτό.

- Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο; Πως κρίνετε (αξιολογείτε) αυτή τη διαφοροποίηση; (αναγνώριση πιθανών στοιχείων διαφοροποίησης και αξιολογική σύγκριση μεταξύ του νέου και του υφιστάμενου Π.Σ.)

λοιπόν, κοιτάζετε, υπήρχαν, ας πούμε. [...] τώρα σκέφτομαι πως να το πω περιληπτικά; ή υπήρχαν για παράδειγμα 5 άξονες εεε... και έχουν προστεθεί σε αυτούς τους 5 άξονες άλλοι 5 άξονες, οι οποίοι περιλαμβάνουν, όπως είπα, την χρήση των ΤΠΕ, περιλαμβάνουν εε μια έμφαση στο περιβάλλον εεε... επίσης τα λεγόμενα *soft skills*, δηλαδή την συνεργατικότητα, την ενσυναίσθηση, την αποδοχή της διαφορετικότητας που όλα αυτά έτσι κι αλλιώς είναι ενδημικά στις καλές τέχνες. γενικά στις τέχνες νομίζω, αλλά τέλος πάντων έρχονται έτσι πιο επίσημα και αναλυτικά. εεμ.. οπ... δεν ξέρω αν σας έχω απαντήσει βασικά διότι ψιλοξέχασα την ερώτηση. Θέλετε να μου επαναλάβετε την ερώτηση;

Ναι ναι ναι, η ερώτηση είναι: ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο;

Ναι οκέι ναι, οπότε νομίζω το έχω απαντήσει

Ναι, πώς κρίνετε αυτή τη διαφοροποίηση; Δηλαδή, πώς την αξιολογείτε;

Εεε... όπως το είπα και πριν, ότι στην ουσία το εκσυγχρονίζει το πρόγραμμα σπουδών [μικρή παύση] αυτή η διαφορά διαφοροποίηση. Έρχεται να το συνδέσει περισσότερο με την ζωή όπως έχει στο σήμερα και τις ανάγκες.

- Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα **στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος** όπως αυτή καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; (αναγνώριση των βασικών στοιχείων που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος σύμφωνα με το νέο Π.Σ και τεκμηρίωση των σχετικών απαντήσεων)

Μμμ... αααχ... Μου το ξαναδιαβάζετε αυτό;

Ναι.

Λοιπόν, εε...Τη φυσιγνωμία του μαθήματος, όπως την αντιλαμβάνεται το νέο πρόγραμμα σπουδών, σωστά; Νομίζω ότι θέλει να συνδέσει περισσότερο την τέχνη με την γνώση εεμ...Και μάλιστα να τονίζει το πώς η τέχνη μπορεί να γίνει εργαλείο γνώσης εεμ Και και εργαλείο ανάπτυξης της σκέψης γενικότερα χμμ...

Βεβαίως!

το σκέφτομαι τώρα. δηλαδή, ας πούμε, πέρα από το να γνωρίσουν τα υλικά ή να γνωρίσουν τον πολιτισμό, πώς μπορεί να είναι κάτι πιο ζωντανό και να συνδέεται άμεσα με τη ζωή τους και με την σχολική τους εμπειρία και με την εμπειρία εκτός σχολείου; εεμ.. όπως είπα και πριν, δίνει έμφαση στην ανάπτυξη έτσι κοινωνικών δεξιοτήτων εεμ... [παύση] μμμ... [μικρή παύση] εμ... και δίνει και μεγάλη έμφαση στον αναστοχασμό, δηλαδή στην αυτοαξιολόγηση και του μαθητή και του διδάσκοντα εε... πού, πού και πάλι ο στοχασμός ας πούμε, είναι ένα πυρηνικό στοιχείο της τέχνης. Δηλαδή υπάρχει έτσι κι αλλιώς μέσα στην ίδια τη διαδικασία. Εμ... αλλά αυτό το τονίζουν πολύ τα νέα προγράμματα σπουδών. [μικρή παύση] Την έννοια αυτή και την το εργαλείο αυτό.

- Γενικά αυτά τα στοιχεία που μου αναφέρατε που τα εντοπίζετε στο νέο Π.Σ;

Αυτά δηλώνονται και έτσι και αλλιώς δηλαδή στο σε σε κάποια εισαγωγή εε... του προγράμματος και μετά φαίνονται και στις... φάνηκαν πολύ και στις ασκήσεις που μας δώσανε εμας να κάνουμε. Εμ... για παράδειγμα, ας πούμε αυτό με τον αναστοχασμό. Είχαμε να εκπονήσουμε ένα διδακτικό σενάριο ε... στο οποίο ε... έπρεπε οπωσδήποτε να υπάρχει ο αναστοχασμός στο τέλος του σεναρίου, αλλά και ο αναστοχασμός κατά τη διάρκεια του κάθε σχεδίου μαθήματος. Εεμ... δηλαδή ναι, το συνάντησα και στη θεωρία και μετά στην πράξη, οπότε ήταν αρκετά σαφές και ξεκάθαρο.

- Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δυο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ. Δικαιολογήστε την απάντησή σας. (διάκριση ανάμεσα σε Π.Σ. ακαδημαϊκού χαρακτήρα ή σε Π.Σ. για τον Πολίτη και το λειτουργικό του εγγραμματισμό)

Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

Ε το δεύτερο.

Θα θέλατε να μου το τεκμηριώσετε λίγο;

[Γελάει] Ε ναι, διότι έτσι φαίνεται να είναι δομημένο και να έχει πάρει αυτή την κατεύθυνση το νέο πρόγραμμα σπουδών. στο να συνδέσει το μάθημα αυτό, και με τα υπόλοιπα μαθήματα του σχολείου και με τη διαδικασία γενικά της του «μαθαίνω να μαθαίνω» και με την καθημερινότητα του μαθητή. Εμ... και οι δεξιότητες έτσι, τις οποίες στοχεύει να αναπτύξει, έχουν να κάνουν με τα πάντα, δεν έχουν να κάνουν μόνο με, με την ακαδημαϊκή πορεία ενός ανθρώπου.

- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει **οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ**; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης των ΤΠΕ)

Ε λοιπόν, απ' ό,τι θυμάμαι... θα το τσεκάρω τώρα κιόλας υπάρχει ένα ο... εε... ένας... δηλαδή από τα 10 θεματικά πεδία που παλιότερα τους λέγαμε άξονες και ήταν περίπου 5 τώρα είναι 10 άξονες, αλλά τα ονομάζουμε θεματικά πεδία εμ... μμ... υπάρχει ένα θεματικό πεδίο τέλος πάντων, το οποίο είναι τοο... τα ΤΠΕ και; [...] αυτό; ε ας πούμε λέει κάτι; και και επίσης. καταρχήν είναι κομμάτι της ζωής μας, έτσι κι αλλιώς πλέον και αυτό φαίνεται να αντικατο- να. αντικατοπτρίζεται και στον... και σε αυτή τη δομή που έχουν φτιάξει για το νέο πρόγραμμα σπουδών, δηλαδή έχεις με την ψηφιακή πρόσβαση στον πολιτισμό που οκεί αυτός με-είναι αυτό που συνέβαινε έτσι κι αλλιώς; εεμ... για μμε με την έννοια που το καταλαβαίνω είναι ότι μπορείς να ερευνήσεις τα πάντα πλέον ψηφιακά. Μπορείς να ανοίξεις και να δεις εικόνες, μπορείς να μπεις σε μουσείο, να κάνεις ψηφιακή περιήγηση, εε... να ψάξεις για ένα θέμα. εε... αλλά υπάρχει και η παραγωγή εικαστικού έργου με ψηφιακά εργαλεία. Που και αυτό εεμ... εντάξει, δεν είναι καθόλου καινούριο [γελώντας]. Οι γραφίστες ας πούμε το χρησιμοποιούσαν εδώ και πολύ καιρό και στο animation φαίνεται... Φαίνεται σε πάρα πολλά πράγματα και απλά πλέον δίνουμε τη δυνατότητα και στο μαθητή να εργαστεί έτσι. [...] Και πλέον-ναι- Και είναι επίσης, δίνει τη δυνατότητα να εργαστούνε και ομαδοσυνεργατικά. Οι μαθητές. Εμ... Οπότε ναι. Βέβαια, πάντα εξαρτάται στο πόσο καλά είναι εξοπλισμένο το σχολείο ή εμ... το κοινωνικό επίπεδο των μαθητών εεμ... Τώρα, λόγω της πανδημίας, νομίζω ότι [μικρή παύση] Μεγάλη πλειοψηφία των μαθητών έχει πρόσβαση. [μικρή παύση] Στο Διαδίκτυο, και εμ... μπορούν να γίνουν πράγματα χρησιμοποιώντας τα ΤΠΕ και εκτός σχολείου. Αλλά και ενδοσχολικά. Τώρα αυτό δεν μπορώ να ξέρω τι γίνεται σε όλη την Ελλάδα και σε όλα τα σχολεία. Κατά πόσο αυτό να εφαρμοστεί; Το πρόγραμμα σπουδών πάντως το προβλέπει. Αυτό.

- Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να είναι **αρκετά ανοικτό** ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, **προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες και συμπεριληπτικό**

ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένα από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του Π.Σ ως προς καθένα από τους τρεις στόχους και σχετική τεκμηρίωση).

Μπορείτε να μου επαναλάβετε τους στόχους, θυμάμαι τους. 2 από τους 3 [γέλιο].

Ότι είναι αρκετά ανοιχτό και τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού προσαρμο

αυτό ισχύει! συγγνώμη να το παμε ενα ενα για να μην τα ξεχνάω αυτό ισχ- αυτό ισχύει σε δεν ξέρω σε 100% ισχύει και ίσχυε και πριν. Εεε...

Έτσι συνεχίζεται και στο νέο πρόγραμμα σπουδών ότι υπάρχει οπ... εεε... μια κατανόηση στο πως λειτουργεί το μάθημα ο τρόπος είναι η τέχνη, η φύση της τέχνης ότι δεν γίνεται να τη βάλουμε σε κουτάκια και να τη δώσουμε να τη διδάξουμε. Εεμ...Αυτό. Αυτό ναι. [μικρή παύση] Σε πολύ μεγάλο ποσοστό, ναι.

Ο δεύτερος στόχος είναι: Εάν είναι προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες;

Ναι και αυτό ισχύει. Ναι. Αυτό έχω δει εγώ.

Και αν είναι και συμπεριληπτικό ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα.

Βεβαίως και είναι.

- Έ.. έχετε κάποιο; Υπάρχει κάποιο παράδειγμα που θα μπορούσατε να μου δώσετε;

*Εεεμ... δεν έχω, [ελαφρύ γέλιο] δεν έχω βρει κάτι που να με εμποδίζει να κάνω αυτό που κάνω τόσα χρόνια έτσι κι αλλιώς εε που τυχαίνει να έρχονται μαθητές από άλλες χώρες να μην ξέρουν ελληνικά πως πέρσι είχα ένα τέτοιο μαθητή μετά να φεύγουνε. Εεεμ είχα και έναν μαθητή που ας πούμε ή τον είχα. πέρσι έφυγε, φέτος είχα ένα μαθητή που ήρθε πέρσι ξανά, έφυγε πέρσι γιατί δεν ξέρω γιατί τέλος πάντων, αλλά ήταν μαθητές οι οποίοι ήταν από άλλες χώρες εε... και και δεν δυσκολεύτηκα εγώ να εργαστώ με αυτά τα παιδιά. γιατί; υπήρχαν πάντα τρόποι τελοσπάντων να συνεννοηθούμε, οι οποίοι είναι δεν εε δηλαδή του... ας πούμε δεν γνώριζαν καλά τη γλώσσα, δεν ήταν εμπόδιο. Εμ... νομίζω ότι [μικρή παύση] αυτό χωρίς να έχω κάνει κάποιο ειδικό πρόγραμμα για να **συμπεριλάβω** κάποια παιδιά και να σας το πω πολύ συγκεκριμένα δεν έχω συναντήσει*

κάτι στο καινούριο πρόγραμμα σπουδών που να σκέφτηκα, ααα εκεί θα με εμποδίσει αυτό το πράγμα.

- Οι κατασκευαστές του ισχυρίζονται ότι με το νέο Π.Σ το μάθημα αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά: Δηλαδή, όπως είναι με τις πτυχές ή με την για τη δημιουργική πράξη που έχει να κάνει με την οπτική αντίληψη της συνάντησης με το έργο της σύνδεσης με τη ζωή. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο πρόγραμμα Σπουδών; Εδώ θα ήθελα να μου δώσετε και παραδείγματα.

να σκεφτώ καταρχήν ναι, είναι **πολύ** βοηθητικό νομίζω το ότι οργανώνονται έτσι όλοι οι άξονες γύρω από αυτές τις 3 πτυχές. δηλαδή η λέξη κλειδί είναι **οργανώνονται** ότι υπάρχει μια οργάνωση αρκετά ξεκάθαρη και ότι αυτό συνεχίζεται μετά και στη δευτεροβάθμια, δηλαδή στο γυμνάσιο από ότι ξέρω εγώ να κρατήσει τις ίδιες 3 πτυχές τους λεγόμενους μίτους αυτές οι είναι τόσο γενικές που στην ουσία έτσι απλώνονται και αγκαλιάζουν την όλη εικαστική διαδικασία. και ναι, η πρώτη είναι η δημιουργική πράξη, η δεύτερη συνάντηση με το έργο και η τρίτη σύνδεση με τη ζωή... ωραία και μετά ο κάθε άξονας η κάθε ναι -συγγνώμη, το κάθε θεματικό πεδίο μετά, εεμ... είτε ανήκει σε μία από αυτές τις πτυχές, είτε της περιέχει και τις 3 εξαρτάται από τη φύση του πεδίου. Εμ... [μικρή παύση] οπότε επειδή σε... ας πούμε εγώ έκανα ένα. μάθη- ένα διδακτικό σενάριο, το οποίο ήταν τα είδη της γραμμής και απευθυνόταν στην πρώτη και στη δεύτερα δημοτικού. το μάθημα ήταν αρκετά βιωματικό και ήταν πολύ εύκολο να συμπεριλάβω μέσα και τις 3 πτυχές αυτές εμ δηλαδή δεν χρειαζόταν τέλος πάντων να το προσπαθήσω καν, απλά συμπεριλάμβανε και τις 3 πτυχές! και μάλιστα συμπεριλάμβανε και τυχαία τώρα 9 από τους 10 άξονες! Αυτό δεν το επιδίωξα, ούτε ούτε το ζητάει κανένας. δεν σου λέει κανένας, μπορείς να πρέπει να δουλεύεις πάντα όσο το δυνατόν περισσότερα. ξέρω γω παιδιά απο τα 10 παιδιά γιατί αλλιώς θα είναι λάθος όχι μπορείς να δουλέψεις 2 παιδιά είναι πολύ δύσκολο να μην δουλέψεις πολλαπλά πεδία και είναι πολύ δύσκολο να μην αγγίζεις κάποια α πτυχή από τις 3 γιατί έτσι είναι η φύση του μαθήματος βασικά οπότε ναι αν το ισχυρίζονται αυτό έχουν δίκιο που το ισχυρίζονται. [γέλιο].

- Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Εε... επειδή και το ίδιο είναι οργανωμένο. και επειδή δίνει μια έμφαση στην οργάνωση, στην προετοιμασία του μαθήματος εεμ... νομίζω ότι θα είναι πολύ βοηθητικό. [μικρή παύση] στο σε μένα είναι τουλάχιστον τώρα νομίζω και σε νέους συναδέλφους. εάν καταστεί κατανοητό, [μικρή

παύση] δηλαδή ένα ε περάσουν μια επιμόρφωση θα είναι αρκετά βοηθητικό έχει ένα σκεπτικό σαν αυτό που σας περιέγραψα στην αρχή της συνέντευξης ότι σκεφτόμαστε με διδακτικά σενάρια, δηλαδή όχι ένα μεμονωμένο μάθημα και μετά ένα άλλο ασύνδετο μεμονωμένο μάθημα και τα λοιπά και χανόμαστε μέσα σε όλα τα μαθήματα της χρονιάς μιας και εγώ έχω να κάνω και με τις έξι και ο κάθε συνάδελφος και με τις 6 τάξεις του δημοτικού. δηλαδή, αυτό είναι από μόνο του τόσο απαιτητικό που χρειάζεται όσο το δυνατόν περισσότερη οργάνωση για να γίνεται έτσι. η καθημερινότητά μας όσο το δυνατόν πιο εύκολη και να μπορούμε να αποδίδουμε περισσότερο μετά σε συνεργασία με τα παιδιά. Ε... οπότε εγώ θεωρώ ότι βοηθάει, είναι βοηθάει ως προς την οργάνωση του μαθήματος η δομή του νέου προγράμματος σπουδών.

Όπως δηλαδή και εσείς το αξιοποιείτε για να οργανώνετε καλύτερα τη διδασκαλία σας;

Ναι! Την ύλη μου! Την ύλη μου μέσα στη χρονιά και το εκάστοτε μάθημα μετά.

Ειδικότερες ερωτήσεις για επιμέρους στοιχεία του νέου προγράμματος σπουδών

- Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι ως τέτοια τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ και πόσο βοηθητικά είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος; (αξιολόγηση του βαθμού σαφήνειας, αξιολόγηση της σαφήνειας ως προς τη διάκριση σε Γνώσεις-Δεξιότητες-Στάσεις και Αξίες, του βαθμού καθοδήγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του βαθμού σύνδεσής τους με το περιεχόμενο και τις προτεινόμενες δραστηριότητες, το βαθμό κάλυψης των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα)

Μμμ... Προσδοκώμενα αποτελέσματα, μαθησιακά αποτελέσματα; Είναι αρκετά ξεκάθαρα, χωρίς να είναι περιοριστικά. [μικρή παύση] Ε... τώρα στην εμ... αξιολόγηση εεμ [ξεφυσώντας] είναι βοηθητικά στο να μπο- ναι, στο να μπορέσω να διατυπώσω εγώ εεμ... ερωτήσεις για τον εαυτόν προς τον εαυτό μου, για την αξιολόγησή ας πούμε του μαθήματος διδακτικού σεναρίου το πως ναι, το πως πάει; Ναι, το θεωρώ ότι είναι βοηθητικά. Εμ... [μικρή παύση] απλώς τοο... ναι αυτό. Είναι βοηθητικά με τον αναστοχασμό εε τώρα το πόσο; [γέλιο] δεν μπορώ να σας πω δεν ναι είναι. [μικρή παύση] είναι ένας μπούσουλας, είναι ένας μπούσουλας και τη στοχοθεσία και είναι ένας μπούσουλας για την αξιολόγηση για τον αναστοχασμό. Αυτό θα έλεγα σκέτο ότι είναι βοηθητικό τώρα το ναι. το πόσο; με μπερδεύει λίγο.

- Πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; (αξιολόγηση του περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα με βάση την

ηλικία των μαθητών και τις προγενέστερες γνώσεις τους, ως προς την επιστημονική του εγκυρότητα)

το περιεχόμενο ως προς τι; ύλη; ως πρόταση ύλης; ναι, εε... ακόμη στην ουσία δεν το έχουμε δει εεμ... έχω δηλαδή έχω δει κείμενα που είναι έτσι γενικά δεν έχω δει μια πρόταση, όπως είναι ένα βιβλίο εικαστικών. καταλάβατε; Αυτά δεν έχουν βγει ακόμη. [μικρή παύση] Ε... Αυτά που διάβασα σε θεωρητικό επίπεδο είναι πάρα πολύ αξιόλογα, αλλά όπως είπα είναι ένα, είναι ένα θεωρητικό πλαίσιο, δεν υπάρχουν πολύ συγκεκριμένα πράγματα, υπάρχουνε προτάσεις ως παραδείγματα, τα οποία ναι οκεί είναι βοηθητικά στην κατανόηση της θεωρίας, αλλά δεν είναι αυτή καθαυτή η ύλη που θα μας ζητηθεί να-που θα μας, μάλλον δεν θα μας ζητηθεί, θα είναι μια πρόταση διδασκαλίας ακόμα και ως προς αυτό είναι σαφές ότι επειδή υπάρχει τόσο ευρύ πεδίο. δεν θα λειτουργήσουν περιοριστικά και τα βιβλία ας πούμε του μαθητή. Όπως δεν είχαν λειτουργήσει και τα προηγούμενα, ότι είναι πιο πολύ υποστηρικτικά, παρά περιοριστικά ότι μπορούμε τελικά ας πούμε, να κάνουμε κάτι που δεν υπάρχει στο βιβλίο καθόλου. Αλλά διαπραγματεύεται με τα ίδια πράγματα, με αυτά που είναι μέσα στο πρόγραμμα σπουδών.

- Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη;

Έχω την αίσθηση ότι αυτή η ερώτηση μπορεί να αποσαφηνιστεί περισσότερο. Θέλετε να μου πείτε τι ακριβώς εννοείτε;

δηλαδή που εστιάζει περισσότερο στο από τάξη σε τάξη.

φαίνεται δηλαδή μια εξέλιξη σίγουρα από τάξη σε τάξη. [μικρή παύση] είναι οργανωμένος Α-Β, Γ-Δ, Ε και ΣΤ ομάδες τάξεων, όπως ήταν και το προηγούμενο εε και υπάρχει μια εξέλιξη, δηλαδή είναι σαν να πηγαίνουμε σαν σε σπείρα να επισκεφτόμαστε τα ίδια θέματα αλλά σε περισσότερο βάθος και γίνονται έτσι πιο sophisticated – sorry για το αγγλικό- δεν μου έρχεται τώρα η λέξη ωτάξει; [γελώντας] Ναι. Αυτό έχω παρατηρήσει. [μικρή παύση] Δηλαδή χτίζουμε πάνω στη προηγούμενη γνώση. αυτό συμβαίνει όντως.

- Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

αυτό ναι δεν ξέρω αν είναι καινοτομία; [γέλιο] Πάνω κάτω στην πράξη, τουλάχιστον επειδή τώρα εγώ δεν έχω μπει σε μια διαδικασία να μελετήσω εξονυχιστικά και το παλιό πρόγραμμα και να το συγκρίνω και τα λοιπά δεν έκανα. αυτή τη δουλειά; στην πράξη αυτό γινόταν έτσι κι

αλλιώς και αυτός η πράξη γίνεται νομίζω έτσι κι αλλιώς με τη γνώση, με το πώς μαθαίνουμε. δηλαδή χρειάζεται κάτι να. να το ξέρουμε ως ένα σημείο, μετά να υπάρχει έτσι μια πρόκληση στο να φτάσουμε λίγο παραπέρα, αλλά να μην είναι και τελείως έξω από αυτά που γνωρίζουμε για να προσθέσουμε σε αυτό που υπάρχει και κάπως έτσι δηλαδή αυτό... και βέβαια δεν προχωράμε όλοι με τον ίδιο ρυθμό και βέβαια δεν είναι μια διαδικασία που είναι γραμμική οκεί; αυτό φαίνεται να να το εφαρμόζουμε στη διδασκαλία της τέχνης έτσι κι αλλιώς. [μικρή παύση] Ναι, δηλαδή δεν το λέω, εγώ δεν το βλέπω σαν καινοτομία ως προς την πράξη, ίσως δεν υπήρχε έτσι ξεκάθαρο στο προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών; δεν μπορώ να το γνωρίζω αυτό αυτή τη στιγμή.

- Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις **σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες** (περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη, κλπ); Δώστε παραδείγματα; (αξιολόγηση της κοινωνικο-πολιτιστικής εγκυρότητας του περιεχομένου του νέου Π.Σ.)

Εε να! Αυτό που σας έλεγα στην αρχή είναι ότι φαίνεται να τις συναντά. [...] Εεεε... [μικρή παύση]

Διακοπή λόγω σύνδεσης. Επανάληψη της ερώτησης

Στην ουσία αυτή είναι και η ανακατεύθυνση του νέου προγράμματος σπουδών και η διεύρυνσή του είναι να απαντήσει στις σύγχρονες έτσι κοινωνικές προκλήσεις στα θέματα που μας απασχολούνε, οπότε έχει το όγδοο θεματικό πεδίο, η τέχνη, αειφορία και περιβάλλον. Εεμ έχει το θεματικό πεδίο που είναι [μικρή παύση] η μ.. εμ... ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων εε... τι... όπως είπαμε πριν που σας είχα πει για την ενσυναίσθηση ότι είναι δεξιότητες συνεργασίας και δεξιότητες που βοηθάνε στην αποδοχή της διαφορετικότητας στο πολυπολιτισμικό σχολείο και [...] εεμ... ακόμη και το ότι μμμ... έχει ας πούμε στο έχει δώσει μεγάλη βαρύτητα στον αναστοχασμό εε.. και προτείνει εργαλεία που λειτουργούνε έτσι σαν εμ.. βοήθεια στην εικαστική εε.. διερεύνηση και στον αναστοχασμό. Ακόμη και αυτό σαν διαδικασία εγώ το βλέπω έτσι ότι είναι στα πλαίσια της αυτοκατανόησης και αυτοβελτίωσης που πάλι έχει τα τις κοινωνικές προεκτάσεις του. Εμ... [μικρή παύση] δεν- ναι αυτό τώρα σαν απάντηση.

- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος;**

Ε μια χαρά το κρίνω εεμ... θα μπορούσε το μάθημα, [γέλιο] θα μπορούσε το μάθημα να είναι δίωρο και στις άλλες τάξεις, αλλά αυτό δεν έχει να κάνει με το πρόγραμμα σπουδών, το

πρόγραμμα σπουδών είναι εντάξει και για το μονόωρο μάθημα. όπως σας είπα, έτσι κι αλλιώς τα περισσότερα θέματα αγγίζουν, αγγίζονται ταυτόχρονα πολλά θεματικά πεδία, πολλές και πιθανότατα και οι 3 πτυχές που μας ενδιαφέρουνε, οπότε είναι κατάλληλο, είναι εντάξει.

- Τι θα αλλάζατε ως προς την ύλη για να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος; (αξιολόγηση της επάρκειας του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου για την κάλυψη της ύλης και διατύπωση βελτιωτικών προτάσεων)

Εμ... δεν θα άλλαζα κάτι, δεν έχω δει κάτι που να μου φάνηκε. ναι, δεν χρειάζεται να αλλάξει κάτι. Δεν δεν υπάρχει ακόμη θέμα ύλης. Όπως σας είπα, δεν έχουμε δει ξεκάθαρα την ύλη μέχρι στιγμής και ακόμη και όταν τη δούμε επειδή εμ σε όσα αυτά που έχω διαβάσει εε είδα ότι υπάρχει μια μεγάλη ελαστικότητα ως προς τα θέματα της ύλης και υπάρχει μια εμπιστοσύνη στον εικαστικό στο τι θέματα θα επιλέξει να διδάξει.

- Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη **διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων**; (προτάσεις για αλλαγή στη διάταξη ή για προσθήκη/αφαίρεση ενοτήτων στο Π.Σ.)

[μικρή παύση] όχι, δεν δεν έχω κάποια πρόταση, δεν έχω πει κάτι που θα ήθελα να το αλλάξω μέχρι στιγμής. Υπάρχει η κατανόηση, όπως σας είπα τις ιδιαιτερότητες του κάθε σχολείου. δεν υπάρχει έτσι μια αυστηρότητα και απαίτηση όλα να εφαρμόζονται παντού. χμμ εε.. υπάρχει το θέμα του εργαστηρίου που και και το παλιό πρόγραμμα σπουδών και το καινούριο πρόγραμμα σπουδών λέει ότι είναι απαραίτητο και αυτό που έχω δει εγώ στην πράξη είναι ότι όπου υπάρχει το εργαστήριο εεμ εκεί χρειάζεται ίσως περισσότερη υποστήριξη και πάλι ο εκπαιδευτικός. Εεε για για την οργάνωση, τη λειτουργία το-την μετάβαση των παιδιών, από την τάξη τους προς το εργαστήριο και πίσω. Δηλαδή ίσως θα μπορούσαμε να-η πραγματικότητα είναι ότι ελάχιστα σχολεία διαθέτουν εργαστήριο α. επίσης, η πραγματικότητα είναι ότι αυτό το μάθημα είναι εργαστηριακό. οπότε όπου υπάρχουν εργαστήρια, τέλος πάντων, ίσως θα μπορούσαν να είναι ακόμα πιο εκτενέστερη. η αναφορά σε αυτό. και ας μην αφορά. την πλειονότητα των σχολείων. αυτό είναι ένα ατυχές γεγονός, ωστόσο τα σχολεία που διαθέτουν εργαστήριο ίσως θα μπορούσαν σίγουρα να επωφελούνταν. αν υπήρχε-αυτό μπορεί και να υπάρξει. δεν ξέρω γιατί γράφονται το ακόμη, γράφονται τα ας πούμε τα, τα βιβλία και τα λοιπά και υπάρχει αναφορά στο εργαστήριο και στο πρόγραμμα σπουδών. ως έχει τώρα, δηλαδή αυτά που μας δώσανε. Δεν υπάρχει όμως, ας πούμε, το σημείο της μετάβασης των παιδιών προς το εργαστήριο δεν εε και χρειάζονται και προτάσεις πιο συγκεκριμένες για την οργάνωση του εργαστηρίου. Εεμ... από την άλλη και πάλι

σκέφτομαι ότι είναι πάλι ιδιαίτερος ο κάθε χώρος. ναι, δεν ξέρω εκεί ίσως θα μπορούσατε να βάλετε κάτι, δεν ξέρω. γιατί ναι, [γέλιο] η άποψή μου είναι εντελώς υποκειμενική. δεν έχω κάνει έρευνα αυτό το πράγμα. οπότε αυτό έχω να πω.

- Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια **προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική** ισχυριζόμενοι ότι: «Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής». Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από **αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση**; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα (αναγνώριση του παιδαγωγικού προσανατολισμού του νέου Π.Σ. και τεκμηρίωση);

Εμ ναι. Συμφωνώ ότι κινείται πάνω σε αυτούς τους άξονες. Εε... σκέφτομαι τώρα για πιο συγκεκριμένα παραδείγματα, μέσα από το πρόγραμμα σπουδών όπως σας είπα έχει έτσι σαν... ναι. Στην επιμόρφωση, για παράδειγμα, μας είχε ζητηθεί να εργαστούμε συνεργατικά και εμείς οι ίδιοι διδάσκοντες για να εκπονήσουμε ένα διδακτικό σενάριο και αυτό θεωρώ ότι ήταν μέσα στα πλαίσια της συνεργατικότητας που θέλουν να προωθήσουνε. Τα παιδιά στο μάθημα όντως μπορούν να αναλάβουν και το κάνουν εγώ το μάθημα μου το κάνω να δουλέψουν συνεργατικά και σε μικρότερες ομάδουλες και σε μεγαλύτερες ομάδες. Ε... το μάθημα, έτσι κι αλλιώς έχει βιωματικό χαρακτήρα. Εμ... μμ... τώρα στο καινούριο πρόγραμμα σπουδών υπάρχει περισσότερη έμφαση στη **διαδικασία** και αυτό χρειάζεται να είναι έτσι πιστεύω ξεκάθαρα διατυπωμένο, γιατί είναι πολύ εύκολο λόγω της φύσης του μαθήματος να εστιάζουμε στα αποτελέσματα εμ... όπως κάνουν και τα ίδια τα παιδιά. Και εε... δεν ξέρω δεν. δεν ξέρω αν έχω απαντήσει πλήρως στην ερώτηση τέλος πάντων. Αυτά έχω να πω.

- Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας; (βαθμός συμφωνίας με την προτεινόμενη παιδαγωγική προσέγγιση)

Κατά πόσω συμφωνώ ότι είναι κατάλληλη για το μάθημα; [μικρή παύση] Δεν ξέρω αν μπορεί να γίνει και διαφορετικά το μάθημα δηλαδή, ναι, συμφωνώ ότι είναι κατάλληλη. Όλα αυτά είναι στην ουσία, όπως σας είπα από την αρχή, ο τρόπος που εργαζόμαστε τόσα χρόνια. Δεν έχει εμ... Μάλλον έχει ενισχυθεί ακριβώς αυτό το ότι, για παράδειγμα με το εργαλείο του sketchbook

εντάξει; Είναι το εικαστικό σημειωματάριο, είναι ένα σημειωματάριο στο παιδί-στο οποίο το παιδί μπορεί να σημειώνει τις σκέψεις του, μπορεί να κολλάει τα αυτοκόλλητα που του αρέσουν, μπορεί να κόβει εικόνες και να κολλάει μέσα, μπορεί να κάνει σχέδια, μπορεί να κάνει και ολόκληρες ολοκληρωμένες ζωγραφιές. Εμ, είναι κάτι πολύ προσωπικό, ένα προσωπικό ημερολόγιο, το οποίο όμως έχει και εικόνες μέσα στην ουσία. Εμ... τώρα αυτό να είναι μαθητοκεντρικό. Είναι όμως και ένα εργαλείο το οποίο υπάρχει... εκατοντάδες χρόνια. Δηλαδή είχαν τα δικά τους σημειωματάρια οι εικαστικοί και κάνανε ότι θέλανε μέσα σε αυτά. [γέλιο] Οπότε; Ναι. Τώρα δεν ξέρω, [μικρή παύση] είναι αν πάλι μέχρι να απαντήσω την ερώτηση, μερικές φορές την ξεχνάω. [γέλιο]

Ερωτήσεις για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ./Προτάσεις

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ;

Λοιπόν μπορώ να μιλήσω μόνο για την Ομάδα στην οποία ήμουν ως Επιμορφούμενη. Δεν-το-νομίζω, επειδή το επιλέξαμε κιόλας όλοι αυτό να επιμορφωθούμε σε αυτά εεε και και όπως φάνηκε και στην πορεία, εε μας [...] επειδή ακριβώς έρχεται να συναντήσει τις σημερινές ανάγκες οι γενικοί Μα μπ... Δεν θυμάμαι κάποιον να διαφωνούσε με κάτι βασικά. Ήταν νομίζω είναι, είμαστε ικανοποιημένοι όσοι έχουμε επιμορφωθεί σε αυτό το νέο πρόγραμμα σπουδών. Στο ως προς το περιεχόμενο, δηλαδή ως προς τη διεύρυνση και ως προς την ανακατεύθυνση του, αυτό.

- Λαμβάνοντας υπόψη την **επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων**, τις **υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων** θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες; (αξιολόγηση της εφαρμοσιμότητας του νέου Π.Σ. με βάση τα τρία κριτήρια, αναφορά σε πιθανές δυσκολίες στο πεδίο της εφαρμογής)

Εμ... οι πρώτες δυσκολίες που μπορώ να σκεφτώ ένα υλικοτεχνικές, δηλαδή κατά πόσο το το εκάστοτε σχολείο, π.χ. έχει εργαστήριο; πο- κατά πόσο έχει διαθέσιμα ΤΠΕ; Τώρα κάτι άλλο δεν μου έρχεται στο μυαλό, δεδομένου του ότι. όπως σας είπα, δεν είναι περιοριστικό, δεν είναι αυστηρό, είναι αρκετά ελαστικό. Εμ και νομίζω ότι έχει να κάνει πιο πολύ με την ελαστικότητα, την προσαρμοστικότητα του εκπαιδευτικού, δηλαδή το κατά πόσο μπορεί να κατανοήσει ότι όλα αυτά χρειάζεται να έρθουν στα μέτρα της εκάστοτε τάξης. Εμ... και ότι αυτό είναι στο στο δικό μας το χέρι. [μικρή παύση] δηλαδή δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι που είναι εντελώς ανεφάρμοστο

εδώ πέρα και ναι, οκεί αν δεν υπάρχουνε, αν δεν υπάρχει πρόσβαση σε υπολογιστές και πρόσβαση στο διαδίκτυο. ναι, ωραία... το ένα το ένα θεματικό πεδίο θα είναι πολύ δύσκολο να εφαρμοστεί, αλλά θα μπορούν να εφαρμοστούν τα υπόλοιπα 9. Και αυτό δεν είναι στο χέρι του εκπαιδευτικού και ούτε θα ζητηθεί από τον εκπαιδευτικό να το κάνει και σώνει αυτό. Ναι και καλά τουλάχιστον αυτή τηνεντύπωση έχω αποκομίσει.

- Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι **σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες** του που εντοπίσατε; Ποια ήταν τα **σημαντικότερα θετικά στοιχεία** του που διαπιστώσατε στην πράξη; (αναφορά στις σημαντικότερες δυσκολίες και πλεονεκτήματα από την πιλοτική εφαρμογή των Π.Σ.)

Μμμ... ωραία αυτό που μου φαίνεται πιο δύσκολο στην εφαρμογή είναι το να κρατάω αρχείο. με έργα μαθητών. Αυτό στην πράξη. εγώ δεν έχω βρει έναν εύκολο τρόπο να το κάνω εύκολο δηλαδή λειτουργικό για μένα. Πέρα από αυτό; δεν συνάντησα κάποια δυσκολία, ίσα ίσα που πολλά πράγματα διευκολύνουν ε την οργάνωση του μαθήματος και είχε και πολύ ενδιαφέροντα εργαλεία όπως ήταν αυτό, ας πούμε, η δήλωση του μικρού του μικρού καλλιτέχνη. που είναι μια σειρά ερωτήσεων με τους οποίους καθοδηγούμε τους μαθητές μας να αναλύσουνε την δημιουργική τους εμπειρία. Σε σχέση με το έργο που έχουνε φτιάξει. Δηλαδή ήταν ένα εργαλείο αναστοχασμού για τον μαθητή.

- Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες **συγκεκριμένες προτάσεις** θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.; (συνοπτική διατύπωση συγκεκριμένων βελτιωτικών προτάσεων)

[παύση] Μμμ... [μεγάλη παύση] Ε... [μικρή παύση] Βασικά σκέφτομαι ότι η επιμόρφωση είναι απαραίτητη. Δηλαδή αν μου είχαν δώσει εμένα ξερά τα κείμενα αυτά, που είναι πολύ αξιόλογα θεωρητικά κείμενα, αλλά αν ταυτόχρονα π χ ήμουνα ένας νεοδιόριστος που ξαφνικά μου είπανε που θα δουλέψω και θα τρέξει εκεί πέρα να βρω σπίτι, να μετακομίσω και τα λοιπά και να ξεκινήσω. να μπαίνω σε τάξεις με μαθητές που δεν γνωρίζω και να είμαι σε ένα σύλλογο που επίσης δεν γνωρίζω και τα λοιπά θα χρειαζόμουνα είτε μια υποστήριξη. Είτε από έναν άνθρωπο που ήδη γνωρίζει το νέο πρόγραμμα σπουδών, είτε για παράδειγμα αυτό που σκέφτομαι τώρα κάποιον οδηγό που να είναι πολύ σύντομος. ε και αρκετά έτσι κατανοητός, εύπετος, ευκολοδιάβαστος εε και μετά όταν ηρεμήσω ξέρω γω και θελήσω να εντρυφήσω περισσότερο. Έτσι. στα πιο αναλυτικά κείμενα με τα οποία ασχοληθήκαμε εμείς στην επιμόρφωση. Αυτό θα ήταν βοηθητικό ως προς την εφαρμογή του νέου προγράμματος σπουδών. εγώ δεν έχω να

προσθέσω κάτι πέρα από εκείνο το σημείο με το εργαστήριο που σας είπα ως προς την ύλη που γνωρίζω ήδη και ανυπομονώ να δω και την ύλη που θα προτείνουνε. μέσα στα βιβλία πλέον των μαθητών.

- Η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Ναι! Όχι, ήταν 100%. Σαφής ως προς το τι είναι καινούργιο και τι είναι σημαντικό. [μικρή παύση] Και στη δομή του πώς ήτανε ας πούμε διαμορφωμένες οι σελίδες της επιμόρφωσης. Στον στο κυρίως ως προς το ζητούμενο την κάθε εργασία. Μέσα στο... Α Λοιπόν, ναι, τώρα το θυμήθηκα. Τώρα λοιπόν, τέλος πάντων στις σελίδες αυτές του ιεπ. Υπήρχαν τεστ, Υπήρχανε εργασίες που ήταν προαιρετικές εργασίες που ήταν υποχρεωτικές και μας δινότανε η ύλη σταδιακά. Αυτό καταλαβαίνω ότι είναι ένα μια περπατημένη, ένας τρόπος που έχει καθιερωθεί στην επιμόρφωση των ενηλίκων. Την εξ αποστάσεως. Ωστόσο, δεν το βρήκα καθόλου βοηθητικό εγώ; Στο να είναι η ύλη έτσι κλειδωμένη και να την βλέπουμε κομματάκι κομματάκι. Να υπάρχει δηλαδή το θεωρητικό υπόβαθρο να το βλέπω στην ολότητά του εξ αρχής και εσύ είναι μετά ζητούμενο εργασίες και τα τεστ βδομάδα τη βδομάδα. Αυτό και το είπανε και άλλοι. Οπότε ως προς την ίδια την επιμόρφωση, εγώ έχω ένα σχόλιο αυτό στην δομή που επέλεξε το ιεπ να την κάνει.

Ο εισηγητής ήταν καθοριστικός ο ρόλος του. Εμ.. Αυτό στο να μας καθοδηγήσει ως προς το τι είναι σημαντικό ότι είναι καινούργιο. Ποιο είναι το ζητούμενο; Έτσι να μην χαθούμε μέσα σε όλα αυτά τα κείμενα. Ε ναι, σε όλο αυτό έτσι το θεωρητικό που μας δινόταν.

- Αν θεωρείτε ότι υπάρχει κάτι το οποίο δεν δεν το έχουμε συμπεριλάβει; Στο σχέδιο της συνέντευξης και θεωρείτε ότι θα έπρεπε να υπάρχει αυτό;

Εεε όχι; [γέλιο] σας εύχομαι καλή επιτυχία. Ωραία ευχαριστώ, δεν μου ρχεται κάτι, δεν έχω σημειώσει κάτι στο μυαλό μου. σαν εκκρεμότητα.

- Οπότε σε αυτό το σημείο να σας ευχαριστήσω πάρα πολύ.

και εγώ να είστε καλά και καλή επιτυχία.